

113.

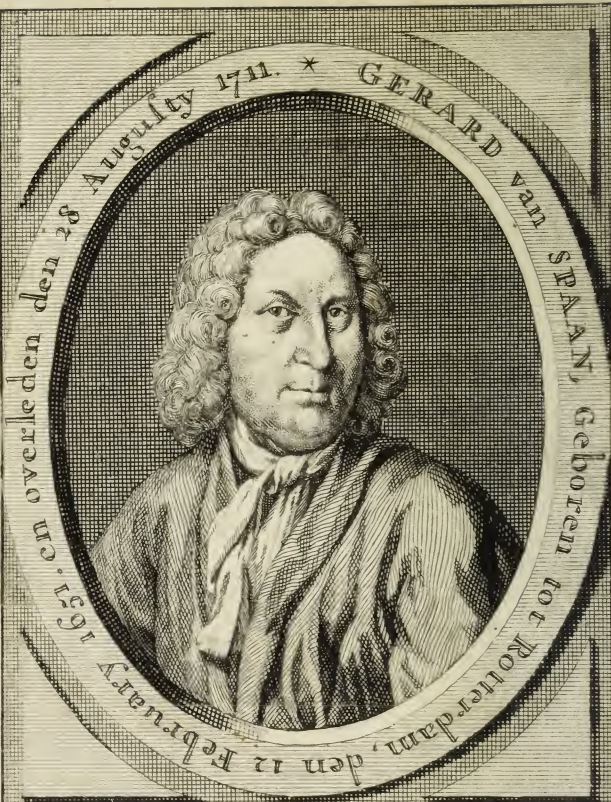

Digitized by the Internet Archive
in 2015

<https://archive.org/details/beschrijvingeder00spaa>

Dit's SPAEN, die zyn geboorte Stadt
 Vereeuwigde in zyn Schriften, dat
 De Maas en Rette met verlangen
 Aan zyne tonge bleven hangen.

Beschrijvinge der STAD
ROTTERDAM,
En eenige omleggende
DORPEN,

Verdceeld in III. Boeken.

Het I. verhandeld Hollands opkomst; bevolking; oorlogen en rampen; benevens de heldendaden der Rotterdammers, en andere Zuid- en Noord-Hollandse Steden en nabuurige Provincien.

Het II. spreekt van eenige rondom Rotterdam gelegene Dorpen, en eenige aanmerkelijke voorvallen.

Het III. behelst Rotterdams begin, opkomst, vergrooting en uitlegging; als mede de voornaamste gebouwen van Kerken, Kloosters, Kapellen en andere Gestichten.

Verziet met authentijke stukken/
Handbesten en Privilegien.

DOOR
GERAARD VAN SPAAN.

De tweede Druk.

TE ROTTERDAM,

Gedrukt by PIETER DE VRIES, Boek-
drukker in de korte Hoofdsteeg, 1713.

THE ...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

OPDRAGT

aan d' Edele Groot Achtbare Heeren

D E H E E R E N

PIETER DE MEY.

MR. WILLEM VAN HOOG-
GENDORP.

CHRISTIAAN KASTE-
LEYN.

MR. DIRK GROENHOUT.

*Burgermeesteren en Regeerders der
Stad Rotterdam.*

MITSGADERS

d' Edele Achtbare Heeren

MR. IZAAK VAN HOORN-
BEEK.

MR. C. DE JONGE VAN ELLEMEET,
HEER VAN ELLEMEET.

Pensionarissen.

MR. HERMAN VAN ZUYLEN
VAN NYEVELT, *Sekretaris.*

Edele Groot Achtbare Heeren,

MIJNE HEEREN,

DEwyl dit werkje alom-
me zoo gunstig ont-
vangen, en reeds zoo
verre is uitverkocht,
dat ik te rade ben geworden, om
het zelve voor de tweedemaal ter
perffe te brengen, zoo meinde
ik als burger en onderdaan de-
zer ftede verplicht te zyn het
zelve voor de voeten van uw Ed.
Gr. Achtb. met fchuldige eerbie-
deniffe wederom te moeten ne-
derleggen. Ook kan de befchry-
ving dezer magtige koopftad
niet veyliger fchuylen als onder
de vleugelen van hare Befcherm-
hee-

heeren; en met geen Edeler Namen aan het voorhoofd pronken als van die genen, die dagelyks hun verstand en arbeid te kost leggen om deszelfs grootheit te vermeerderen, en hare ingezetenen gelukkig te maken door het hanthaven van den koophandel, die haar van de allergeeringste begiffelen af gebragt heeft tot dien top van macht en glorie daar in wy dezelve door de Goddelyke goedheit onder uw Ed. Gr. Achtb. opzicht althans zien. Ik verzoeke, dat uw Ed. Gr. Achtb. naar hare ingeborene goedaardigheit en vrindelyke beleeftheit deze myne vrymoedigheit ten beste, en dit werkje onder haar schut en scherm gelieven aan te ne-

8 O P D R A G T.

men, biddende den Almagtigen God, den Oppersten Bestierder der Regeringen, dat hy uw Ed. Gr. Achtb. in hare personen, familien, en regeringe zegene naar ziel en lichaam, en lang in gezondheid spare ten dienste van Stad en Staat. Blyvende ik mid-
delerwyl

HAAR ED. GR. AGTB.

Onderdaan, en dienstwillige

Dienaar

PIETER DE VRIES,

VOORREDEN.

HEt is, roemrugtige Hollan-
 ders en brave Rotterdam-
 mers, mijns bedunkens, geen
 onbillijke zaak, dat men de
 outhheid van Landen en Steden weet
 aan te wijzen. Hier hebben niet wei-
 nig Boekoeffenaren haar h. rffens mede
 gebroken, en te werk gesteld, om te
 weten en naauwkeurig uit te vors-
 schen waar, en van wie dat deze en
 gene volkeren gesproten, en van daan
 gekomen zijn; als mede wat kasteelen
 en dorpen dat'er gestigt, en hoe deze
 en gene stad haar oorspronk, opkomst
 en voortgank uit een gering begin ge-
 nomen heeft. Dese Messieurs zal ik,
 voor een gedeelte, op 't spoor volgen,
 en met eenen vertoonen wat oorlogen
 dat'er gevoerd zijn door Hollanders,
 Zeeuwen, Stigtsche, Geldersche, en
 stryfbare Vriesen; en zijt verzekerd,

10 VOORREDEN.

Lezer, zoo'er een land in de weerd is, daar men door Regenten, Edellieden en Borgers malkanderen wreedelijk beoorlogt heeft, is het Holland.

Onze stad Rotterdam heeft haar deel aan alle deze oorlogen zoo wel gehad als andere Hollandse Steden; het welk uit het vervolg van dit tractaatje zal blyken. Verschrikt'er niet van, mijne Landslieden, zoo gy in dit kort ontwerp u vrome en dappere voorouders, nu met bebloede koppen, en dan wederom met krijgslauwrieren naar den Hollandsen bodem, en Rotterdam ziet wederkeren.

Ik zoude al over lang van mijn geboortestad wel wat geschreven hebben; maar het mangelde my aan handvesten, brieven en notulen van sommige oude borgers en haar voorzaten. 'k Hebbe hier en daar gehengelt, gevist, gepolst en zoo wat opgebaggert, zoo dat ik al een tamelijk

lijk zootje by malkander heb gekregen: dit heeft my den moed wederom ontfonkt ; te meer , om dat ik zag dat'er niemand met een beschrijving van Rotterdam en zijn omleggende Dorpen te voorschijn quam. En dus , om den tijd vleugels te maken , heb ik dit werk met vermaak by de hand gevat , en het hier en daar met eenige vermakelyke geschiedenissen verrijkt , die geen vrolijke humeuren krenken , nog rekkelyke lieden stooten , maar tot vermaak en tydkering dienen zullen. Ik weet zeer wel dat'er eenige onder loopen die vry wat na den mutsart rieken , en dat men zal zeggen dat ze alhier te pas komen als 't vijfde wiel aan een wagen: 'k beken't ; echter heb ik'er eenige uit eigen speculatie ingeflanst , alleenlyk om aan den onkundige te toonen , hoe bat en bijgeloovig onze voorouders geweest zijn. Ook heb ik Hollands opkomst , bevolking , oorlogen en rampen (dat vele , gis ik ,

al

al mede zullen misprijzen) voor af laten gaan; en geliefje te weten waarom? 't is om dat de oorlogen die de Rotterdammers tegens de andere steden gevoerd hebben, zoo veel te klaarder en verstaanlijker zouden zijn.

'k Hope nog te zien dat braver geesten dit werk naauwkeuriger zullen uitvorschen, zwieriger uit de pen slingereren, en beschaafder op zijn koten stellen. Want dat men van de outheid en opkomst van landen en steden grondig weet te spreken, heeft, mijns bedunkens, al vry wat snaps in. Hebben eenige Messieurs zoo veel moeite en hooftbreken gehad, zoo zie ik geen kans om tegen haar op te draajen: maar ik zal 't zoo goed maken als ik kan: kom ik hier of daar verminkt met krukken en stelten voor den dag, gelieft het, als van een ongestudeert persoon komende, te verschoonen.

Maar omme niet al te veel zeils
op

op een klein ſcheepje te zetten, of al te veel praats te maken, zal ik afbreken, met te wenschen dat Holland, en voornamentlijk Rotterdam, met zijn inwoonders mag groeijen en bloijen.

Zoo lang de gulde Zon, en dat de
zilverre Maan

Aan 's Hemels firmament zal op
en ondergaan;

Zoo lang de Noorder-pool, en wat
'er om mag draajen,

't Zy Aardkloot of Planeet, en dat
'er winden waajen

Van 't Noord, Zuid, Oost en
West; zoo lang moet Rotterdam

Gezegt zijn van hem die't alles
gaf en nam.

*Dit bid en wenscht, roemrugtige
Hollanders, en brave Rotterdam-
mers,*

UL. vriend en dienaar

Kort Begrip

van 't geheele Werk van

GERARD VAN SPAAN,

Genaamd de

BESCHRIJVINGE van ROTTERDAM.

Eetgier'ge Lezer, kom, door-
blader deze blad'ren,
Hier werd u'd'oorpronk van
des aardkloots diamant
(Dat 's Holland) klaar vertoond; uit
wiens verzilverde ad'ren
Het schatrijk Rotterdam gesproten is.
De ftant

Van 't oud Kasteel. Hoe dat het kloek
Batavifch zaad
Haar Vaderland verliet, en in dees woest
boffchagie,
Met hegen ftruik begroeid, haar woon-
plaats nam. De daad
Van Bato met Handolf, die brandend in
couragie,

Malkaar bestreden, dat Vrouw Fama nog
verwonderd

Is. Hoe Civil hem queet als Schipio
Africaan.

Hoe Didrik klopte de Normannen dat het
donderd.

In welk een waternood dat Holland
heeft gestaan.

Hoe 't moedig Vriesche volk (schoon
vele daar hun graf

Nog vonden) 's Graven heyr heldhaftig
aan dorst vliegen,

En de overhand bequam. Hoe 't Hol-
lands bloed zeer straf

By Alkmaar duizenden in d' eeuw'ge slaap
deed wiegen.

Hoe dat Graaf Karel moest zijn volk in 't
veld zien sneuv'len

By Nancy. Hoe het wreed en bloed'ge
moord tooneel

Van Hoeks en Kabbeljaauws opende, dat
d' heuv'len

Des aardkloots dreunden door het vin-
nig moord-krakeel.

Hoe vals zig 't Kloostervolk wel eer
 in achting bracht
 Door wond'ren. Welk een tweede moord
 zig heeft verheven
 Door Kaas- en Brood-twist. Hoe dat
 Keizer Karels magt
 Veel steden won: en wat een Bloed plak-
 kaat geschreven.

'Te voorschijn quam. Hoe wreed Duc
 d'Albaa's hand ontzielden
 Veel duizend menschen. Voorts hebt
 gy hoe t'Yffelmond
 Het Slot beschoten wierd door pijlen dat
 het krielden
 En dan doorwandeld hy de Dorpen in
 het rond.

Zoo yv're SPAAN, vaar voort; laat
 uwe vlugge lof
 Vry hooger nog als tot het blaauw gestern-
 te rijzen.
 Uw yver geeft mijn pen meer als te groo-
 ten stof.
 Dus dwalend' in uw stof, zal 'k u met zwij-
 gen prijzen.

LUCAS BURGVLJET.

OP DE
BESCHRIJVINGE
VAN
ROTTERDAM,
DOOR
GERARD van SPAAN.

GEzegend Rotterdam! uw faam klimt
tot aan 't zwerk
Des Hemels. SPAAN die toond
in 't kort vertoog der bladen,
Hoe dat den vyand in uw oude bloed ging ba-
den,
En wat verwinningen gy kreeg in 't oorlogs
perk:

Hoe 't avontuerlijk rad des oorlogs omme-
draaid:

Hoe d'een op d'hoogte stijgt, en d'ander raakt
ten onder:

Hoe gy nog cierlijk pronkt gelijk een agtste
wonder,

Daar d'and're door de tijd ter neder zyn ge-
gemaaid.

Laat yder roemen op Carthagoos oude stam,
Op Amstel praal-gebouw, en markt; op Ty-
rus haven,

Op Bos en Goudaas kerk, of Delfos marm're
graven;

De Maas-nimph roemt niet min op 't scheep-
rijk Rotterdam.

Vlijt Baard Lust.

OP DE
BESCHRYVINGE
DER STAD
ROTTERDAM,
DOOR
GERRIT van SPAAN.

AL wie nieuwsgierig iste lezen
Hoe Holland is geweest voor
dezen,

En van hoe klein en slegt begin
Het zelve, onder zoo veel rampen,
En 't wreed en bloedig oorlogs-kam-
pen,

Gestegen is in top, waar in

Wy 't nu bewonen: hoe de Zeeu-
wen,

Hollanders, Vriezen, hen als Leeu-
wen

In d'oorlog queten; en met welk
Een moed ze ontsachgelijke magten
(Niettegenstaande hun kleine krag-
ten)

Te rug deên deinzen; zoo dat elk
Zig

Zig nog verwonderd: hoe voor de-
zen

Ons Rotterdam eerst plagt te wezen;
Des zelfs gebouwen, kerken, en
Kapellen, huizen, straten, stegen;
Wat Dorpen daar omtrent gelegen
Zijn; en meer als ik noemen ken:

Doorleest, doorsnuffelt deze bladen,
Daar kunt gy uwen lust verzaden.

Gy Outhed-minnaars, ijder blad
Dat kan u vergenoeging geven,
(Peinst en bedenkt vry al uw leven,)
Zoo veel als je ooit genoeg en had.

Loof dan dees Nederduitschen Schrij-
ver,

Die door een onvermoeiden ijver
Dien arbeid voor u heeft gedaan.
Zegt, van verwondering opgetogen,
Heeft naarstigheit ook zulk vermo-
gen!

Wie had dat ooit gedagt van
SPAAN!

H. GODDÆUS.

A A N D E
B E S C H R I J V I N G
V A N
R O T T E R D A M
L E Z E R S.

*Ezers, zoekje wat te lezen,
Hoe den harink wierd voor dezen
Afgekaakt door heldendaan,
Zoo doorbladerd 't boek van
SPAAN.*

*'k Mein g' in 't zelve net zult vinden,
Wie 't Hoeks, Kabbeljaauws beminden,
En het Kaas en Broods geslagt
Heeft gezeten in de vagt.*

*Voort sprcekt hy van Paapse kluisen,
Kloosters, Kerken, dorpen, huizen,
Rotterdammers; geeft hem lof;
Want hy schaft u keur van stof.*

JOHANNES van SPAAN.

KORTE

KORTE INHOUD

van 't geheele Werk.

HOE Holland eerst zijn op-
komst nam,
Als ook de Stad van Rot-
terdam,
Dat vind gy hier beschreven
Vermakelijk in weinig blâan;
Als mede wat voor heldendâan
Hier voormaals zijn bedreven
Van 't strijdbare Batavisch volk;
Hoe zy met boog, rapier en dolk
Hun Vaderland verlieten,
En quamen in dit woeste land,
Met heg en struik, en bos bepland.
Handolph en *Bato* stieten
Malkanderen wel dicht na 't lijf,
Wanneer ze vogten lijf om lijf.
Diderik sloeg de Noormannen.
Hoe Holland met een watervloed
Bedekt; en 't strijtbaar Vriessse bloed
Dorst 's Graven heyr aanrannen,
En klopte dat heldhaftig af.
Veel Vriezen vonden ook hun graf.
By duizenden vermoorden

't Hollandsche volk by Alkmaar,
Wat rekken kon dat vlugte daar.
Het resje dat versmoorden.

Jakoba was een Amazoon.

Graaf *Karel* liet niet weinig doon
In 't veld by Nancy blijven.

Het Hoeks- en Kabbeljaauwse
werk

Dat mopt en knoeit om dees tijd
sterk

Met vegten, en met kijven.

Ook zag men wonderen geschiën
By Paapse en Kloosterlijke liën.

Het Kaas- en Brood-spel mede,

Dat quam om dees tijd op de baan.

Wie kan dat werk te regt verstaan?

Dog 't schein niet buiten reden.

Een Bloed-plakkaat te voorschijn
quam.

Veel steden Keizer *Karel* nam.

Duc d' Alba die vermoorden

Veel duizend menschen door den
bast,

Door vuer en zwaard: het was een
quast

Die na geen reden hoorden.

Voorts

Voorts draaf ik al de Dorpen
rond

Om Rotterdam. 't Slot Yffelmond
Dat wierd bestormt, beschoten.

Van Kralingen, den Ouden-dijk,
En Hillegonds-berg spreek ik, ge-
lijk

Het by my was besloten.

Den Bergsen-hoek raakt in de vlam.

De nieuwe Kerk te voorſchijn
quam

Met wapens in de glazen.

De Delvenaren stoppen 't gat

Tot Ouwerschie, ik zeg u dar,

Met kijken en met razen.

Delfshaven, Schoonderloo: nog
wat

Van Charlois: Rotterdam de stad
Moest ik ook niet vergeten.

Wanneer den nieuwen dijk gelegd;

De Vissery wierd opgeregt,

Kond gy nu mak'lijk weten.

Wat kloosters hier hebben gesfaân;

Wie brief en handvesten ontsaân;

Wat Kerken en gebouwen

Dat hier en daar zijn opgeregt.

Het

Het Spaansch gebroed dat maakt
het flegt;

En heeft veel quaad gebrouwen.

De Delfs-, Hof-, Gouds-, Oost-
en Hooftpoort.

Ik top het resje met een woord,

Daar zal ik 't hek meê sluiten

Komt, Lezers, spoed u, stapt wat
aan;

Bekijkt, herkaauwt, doorzoekt
dees blaân

Van binnen en van buiten.

En zoo j'er iet of wat in vind,

Dat scheef geschoerd is, mank of
blind,

Ik bid je wil 't verschoonen:

Want dit is maar een ruwe schets,

Een wild gescherm vry ouwerwets,

Dat ik u kom vertoonen.

Te zaam geflanst tot prikkeling

Van braver Geest, die lust beving

Naauwkeuriger te schryven

Van deze Stad, en 't platte Land,

Met braver stijl, of hooger trant.

Ik zal uw Dienaar blijven,

G. VAN SPAAN.

BESCHRIJVINGE

der Stad

ROTTERDAM,

en eenige omleggende

D O R P E N.

Eerste Boek.

I. HOOFDSTUK.

NOachs nazaten vervullen den aardbodem; trekken in warme en koude landschappen. Holland door hooge vloed en gestadig onder water. Holland voor dezen een gedeelte van Vriesland, werd van Heidenen bewoond. Herkomst en strijdbaarheid van die volkeren, welke ruw en onbeschaaft van Gomer afkomstig zijn. Verscheide benamingen. Bato strijd met Handolf; stigt Batenburg en Katwijk. Holland met een bosschagie bedekt. Oud Vlaardingen, omtrent Goeree over Hellevoet gelegen, vergaat door een afgrijselijke storm, waart door 't Wout van Ongenadé omver gerukt, en den ouden Rijn, die by Katwijk in zee liep, gestopt wierd. Wanneer dit

geschied is. Huisraad onder de duinen gevonden. Oorspronk van Veen-aarde. Verscheide hooge vloed en watersnooden. 72 Dorpen halen 't hooft in den Dortsen-waard onder, daar niemand van behouden wierd als een kind en een kat. Namen van de dorpen die onder gevloed, en naderhand weder boven gekomen en bedijkt zijn. Hollands naams oorspronkelijkheid: Strijtbhaarheid der Bata-vieren. Zy konnen meesterlijk swemmen. Zy vegten vreesfelijk voor, en tegen de Romeinen. Civilis doet een oratie. Roomsche gebouwen en oudheden. Grootheid van Holland.

Hoe Noach behouden / en zijn na-
zaten den aartbodem verbult heb-
ben / is een zaak die by ijder een
wel bekend is. De Historij-
schrijbers willen dat van Noachs
zoon Sem zijn voortgekomen deze
volkeren: van Heber de Hebreen; van Elam de
Elamiten en Persianen; van Assur de Assy-
riens; van Arphaxad de Chaldeen; van Lud
de Lydiens; van Uz de Trachoniten; van Hul
de Armeniens; van Gether de Baktrianen / en
van Mas de Missensers. Van Japhets zonen
zijn voortgekomen deze volkeren: van Go-
mer de Duitsen / Sarmaten / Poolen / Got-
ten / Sweden / Denen / en Nederlanders:
van Magog de Turken en Tartaren; van Ma-
dai de Meden; van Javan de Grieken; van
Meseg de Muskobiters en Kappadociers; van
Tubal de Italianen / Franssen / Spanjaarden

en Malen; van Tyrus de Tracheers; van Athenas de Bithyniers en Pontiers; van Raphad de Ruffen en Paphlagoniers; van Togorma de Armenters; van Elifa de Colen; van Tarsis de Ciciliensers; van Cirtum de Macedoniers / en van Dod de Doren en Roden. Van Chams zonen zijn voortgekomen deze volkeren: van Misraim de Egyptenaren; van Put de Ipbiers en Numiden; van Canaan de Canaaniten; van Seba de Arabieren; van Savea de Indianen; van Sapta de Mooren / en die gene die 't steenagtig woest / en gelukkig Arabien betwoonen; van Rama en Scheba de Arabieren en Mooren in het Zuiden; van Castubin en zijne broederen / die ik kortheids halven obersta / zijn voortgekomen de Philistijnen / en de volkeren die Jozua uit Kanaan verdreef.

Alle deze volkeren door veelheid geperst / hebben geduerig andere landschappen moeten opzoeken / om aldaar te konnen subsisteren ofte bestaan; ja zy zijn niet alleen onder de Linie doorgedrongen / alwaar 't onberdragelyk heet is / maar zy hebben ook in koude landerpen / hunne kolontien en volkplantingen voortgezet; gelijk als daar is het koude Island / Lapland / Samojeden / en Finland; zelfs ons lage en woeste Holland most 'er ook aan / niet tegenstaande dat het zoo moerassig / laag / met bosschagien bedekt / en geduerig met een hooge bloed dras en onder water stond: dog om dit onstuimig element te keeren / hebben zy 't gestadig met afsnijdinge van kleine dijkes en zomerkaden gewaert. Den netten tijd wanneer dit geschied / of uit wat landschappen dit volk

20 Beschrijvinge der Stad Rotterdam;
gekomen is / is nu de stoffe waar van wy vooz
eerst zullen handelen.

Daar zijn Auteurs die willen dat Holland /
't welk eerst Driestland genaamd wierd / 900.
jaren vooz Christi geboorte bekend is geweest /
en dat het aan eenige oorden al bewoond was
onder den Propheet Samuel. Dat het meenig-
maal ingenomen / dooztrokken en oberloopen
is / getuigt Guicciardin, een Italiaans Histo-
ryschryber / klaarlijk. De Kronijk van Sta-
beren wil dat Driestland / en by gebolg ook
Holland / eerst bevolkt is dooz Friso, Saxo,
en Bruno, drie gebroeders / welke / na de dood
van den Grooten Alexander / uit het heir ge-
weken / met een groote sleep volks alhier aan-
gekomen en beland zijn : dit waren Heidenen
die een ruige stok of stange als een God aan-
baden : voorts eerden zy den Bokshoet Pan,
en Ceres de Godin van 't gewas. Andere
willen dat de bevolkers van deze landen boben
Hongaryen / ontrent het Hercynische wout /
herkomstig zijn : voorts datse kopper als boe-
pen / en zoo hart als yzer hadden ; en datse met
bloote hoofden haar vyanden te keer gingen ;
't bekkeneel verstrekten haar vooz een storm-
hoed ; geguetst zijnde lietenze gebrade speck tot
genezing in haar wonden druipen : het waren /
volgens het schryven van de oude Auteurs /
zulke rouwe bloen / en zulke ruighairige quan-
ten ; ja ze vragden'er eben zoo veel na / als ze
een mensch den kop kloofden / dan of ze vooz
een booze knol sloegen. Men zou by na zeg-
gen dat het onmogelyk was / dat van zulke
ruwe en onbeschofte menschen / mog zulken be-
schaaft

schaaft en welgemanieert volk / als de Hollanders zijn / zoude komen.

Verscheide benamingen hebben die oude volkeren gedragen / als die van Slaven / Wilden / Hefsen / Katten / Scambzen / Kaninesaten / Batabieren / en nu Hollanders. Dit waren alte zamen / als gezegt / affetsels van Noachs zoons zoon Gomerus.

Die oude volkeren hebben vooz Christi geboorte vooz de Romeinen gebogten als of ze nog een lijf in de kist hadden / en naderhant tegen dezelve onder den dapperen Civilis. Jammer is 't dat men geheele 800. jaren na Christi geboorte niet meer schrijft van haar bind. De menschen moeten in die oude tijden byzonder slof en onagtsaam in 't schrijven zijn geweest ; doch dit bind men nog van haar aangeteekend / dat de Katten met haar vbinden en nabueren ober hoop raakten / om een water daar zout uit gemaakt wierd ; dezen ewist liep eindelijk zoo hoog / datse malkander de ribben begon den te snieren ; maar eindelijk kregen de Hermondueren en Cherusken de Romeinen tot hulp / en dus kloptenze met malkander deze Katten zoo dicht af / datse onder haar Obersten Bato haar vaderland verlieten / ober den Rijn trokhen / en aldaar een onbewoond land bonden / alwaar zy haar ter neder zetten ; en toen wierden zy Batabieren genaamt : eenige willen dat dit 60. jaar vooz / en andere dat het 60. jaar na Christi geboorte zoude geschied zijn. Den genoemden Bato was eens Konings zoon ; hy konde gants niet wel met zijn stijfmoeder ober een / waarom dat zy hem wilde vergeben.

Volgens het schrijven van Wagtendorp wilde den nabij gelegen Koning Handolph hem ook wat ringeloozen: Handolph eiste Bato in een twee-gebeit; Bato quam; de strijd ging aan; Handolph kreeg het te quaad/ en zocht zijn le-
 ven door 't loopen om een doornen boom te be-
 schermen; maar Bato, niet slinks/ hakte met
 een slag den boom om ver/ en stak Handolph
 de strot af. Dezen Bato, die groot van ge-
 stalte/ en schoon van leest was/ bouwde in dit
 onbewoonde land Batenburg/ en Barayodue-
 ren, anders gezeid Wijk te Ouerstede; ook
 herbouwde hy of zijn nazaten een verballen ka-
 steel/ het welke/ van de Walen verlaten/ nu
 Nimbwegen/ andere zeggen Knodzenburg ge-
 naamd wierd: ook wierden van haar gebouwt
 Katwijk op Zee/ en Katwijk aan den Rijn.

Maar hoe zal men dit te boek zetten? eerst
 is dit land by Samuels tijden bewoond/ en op
 de aankomst van deze Barabieren was 't woest
 en ledig; dit strijd tegens malkanderen/ zou
 men zeggen/ en egter kan 't alle beide wel
 waar zijn/ gemerkt den oorlog zoo groote ver-
 anderingen kan toebrengen aan Koninkrijken/
 landschappen en grootz steden/ dat men naauw-
 lijks de plaats weet te vinden waar ze gestaan
 hebben; een voorbeeld vind men aan Persepo-
 lia/ een stad in 't Oosten; deze was eertijds
 zoo magtig/ dat ze 10000. schepen in zee kon-
 de brengen/ ja zy was de pronk en praal van
 alle Oosterse Koningen; dog ze wierd door
 den oorlogzicken Alexander de Groot, door
 aanhijfing van zijn byzic/ in kolen gelegd. En
 wat zullen we van Babylon zeggen/ dat met

100. poorten berzien / 12. Duitse mijlen in 't rond besloeg / en welkers mueren 360. maatboeten hoog / en zoo breeet waren / dat'er 6. wagens nebens malkanderen op honden rijden ? Deze stad wierd eens ingenomen door Cyrus, Koning van Persten ; drie dagen was hy van de eene zijde meester geweest / eer men het aan de andere zijde wist. Waar is nu ter tijd Tropen en Ninibe / wiens mueren 100. boeten hoog / zoo breeet waren dat men'er met drie wagens nebens malkanderen op konde rijden ? en wat zullen we zeggen van Carthago / en Vlaardingen / de magtigste stad in Holland / en Bronen / die van Briesland ? en met een woord / van Athenen / Alexandrien / Theben met 100. poorten ? Wat is tegenwoordig Jeruzalem slegt en klein by dat het vooz dezen geweest is ? is'er wel een steen meer van den kostelyken tempel te vinden ? Ziet, uw huis word u woest gelaten, zelde onzen Zaligmaker ; en waarlijk / 't is door de woeste Barbaren / en ongeloobige Heidenen / die 't altans bewoonen / woest en ellendig genoeg. Dog wy heeren wederom naar Holland.

Dat Holland in voorige eeuwen zoo dicht niet bewoond wierd als nu / is zeker ; als mede dat het met een bosschagie van eike- en boeke-boomen bedekt is geweest / is buiten alle tegenspreeking. Deze bosschagie wierd genaamd het wilde Wout zonder genade, waar-schijnlijk om de wilde en ongenadige dieren die zig in 't zelbe onthielden. Het Haagse bos / wil men / nog een overblyf sel van dit wout te zijn. Zoo voeren sommige dorpen nog den naam

24 Beschrijvinge der Stad Rotterdam ,
naam na de bosschagien of wouden die 'er ge-
weest zijn / als 't Doozhout / Dooztwijkerhout /
Hazerwoude / Zaeterwoude / Sparenwoude /
Hartswoude en Jaapswoude ; zoo heb je ook
't Vrouwenbos en 't Schakenbos. Hadrianus
Junius schrijft dat de boomen gestaan hebben
tot op het strand ; dit bevestigt hy met een
Tesselaar van geboorte / welke op dien tijd 120.
jaren oud het nog heugde.

Veel menschen zijn verwondert dat men nog
zoo veel boomen / als mede verscheide fonda-
menten / onder de aarde vind. In 't jaar 1618.
heeft men ontrent Goeree / ober Helboet ge-
legen / hy zeer laag water / de fondamenten
van een groote stad gebonden ; ze was verdeelt
in wijken en straten ; men kon klaarlijk bespeu-
ren waar d' aanzienlijkste gebouwen gestaan
hadden. Voorts vond men 'er zeer veel pen-
ningen / geciert met de beeltenissen van Ale-
xander en Julius Cæsar. Ook wil men dat 'er
een rink gebonden is daar 't hooft van Pallas
op stond : noch wierd 'er een doorkist gebon-
den met kopere spijkers / waar in het geraamt
van een mensch lag / en voorts zoo wat ou-
derwetse kannen en kruiken / waar in men wil
dat as van menschen beenderen zoude bewaard
zijn geweest ; ook vonden s'er veel boomen in
de gront Dooztwest ober leggen. Noch is 'er
eens een rink gebonden daar een Rooms Kei-
zer op stond ; deze wierd voor 100. rijktsdaal-
ders / en naderhand voor 500. guldens verkogt.
Voorts willen de liefhebbers dat dit het oude
Blaardingen is / dat om eynde by de 500. jaren
geleden door 't zeewater vergaan is. Dit oud
Blaar

Blaardingen is eertyts gestigt door den Ketzer Claudius, digt by een kasteel genaamt Slabenburg; dit laatste is / 300 men wil / 900 jaren voor Christi geboorte van de Keuzen gebouwt / ten tijde doe Samuel regter in Izrael was. Voorts wil men dat dit Slabenburg tegenwoordig 't kasteel van Oostboorn is / en dat den Bailliub van 't land Boorn onder de poort van dit kasteel / na ouder gewoonte / nu nog moet bevestigd werden.

Blaardingen is dan / als gezegt / ontrent de 500. jaren geleden door 't zee water vergaan en ingezwolgen. Maar daar zijn wederom andere Schrybers / die willen dat deze stad / en 't Wilde Wout zonder genade op een anderen tijd om ver geraakt is; vele meinen / op eenen nacht / andere zeggen door een langdurende storm uit den West Noord-westen / welke zoo geweldig was dat men dacht dat hemel en aarde teffens vergaan zou; dit geschiede 860. jaren na Christi geboorte. Als toen wierd den ouden Rijn / die by Katwijk in zee plagt te loopen / met zand en duinen zoo toegebonst en gestopt / dat ze by Dort een anderen loop moest zoeken / 't welk wel te denken is dat zoo heel gemakkelijk niet toegegaan heeft. Daar zijn'er die willen dat de Merruwe aan dees zijde Dort / en voor Nffelmonde / ja zelfs de Maas voor Rotterdam / voor die tijd maar een kreek ofte spruit was daar men met een stok konde overspringen / en dat ze toen zoo wijd en baarbaar is geworden: doch dit laatste hebbe ik in geen Kronijken konnen vinden; echter houden het de zommige staande / en zeggen dat'er

Francisco Millo , een Italiaans Schrijver / in zijn boek tans by de 200. jaren oud / en nu niet meer te krijgen / van schrijft. Ook groeven de Stigtse en Gelderse / om van 't water ontlast te worden / een kreek die ze de Lek noemen / en welke naderhand zoo toegenomen en magtig geworden is / dat ze die met zware dijken hebben moeten keeren en in toom houden. Dat de boomen in Holland / Stigt en Gelderland / welke meest al uit den West Zuidwesten oberleggen / zoo diep onder de aarde leggen / meint men daar van daan gekomen te zijn / dat het water toen ter tijd zoodanigen slijk en aarde met zig gesleept / en ober gewozen heeft. Daar zijn Paapse Schrijvers die willen dat dooz de gebeden van St. Willebordus dit afgrijffelijk ontweer berwekt / het Wilde Wout zonder genade om ber geraakt / en op die tijd van de Heidense Afgoden gezuibert is.

We hebben daar eben gesproken dat de boomen tot op het strand stonden : zoo dit waar is / hebben 'er zekerlijk geen duinen geweest. vele wanen dat de duinen op dien zelven tijd / en in dit verbaarlijk ontweer opgewozen zijn ; en dat zou men hier uit konnen besluiten / om dat men buiten Haarlem / en andere plaatsen onder de duinen / somtijds nog wel geraamten van menschen / en eenig huisraad vind. Zoo heeft men / volgens het zeggen van Jan Landelot , buiten 's Grabezande een vermolsende kist onder een hoogen duin gebonden / daaz linden in lag dat men van malkander kon trekken als tintel ; ook lagen 'er eenige stukken zilber

ver geld in : boorts bond men by de zelve de
 geraamtens van een mensch en een paard ; dit
 is waarschijnlijk een ruiter geweest die 't ge-
 baar heeft zoeken te ontblugten / want men
 bond'er nog de sporen by leggen / welke van de
 roest by na opgezeten waren. Sr. Kornelis
 Olkshoorn heeft buiten den Haag een hofstede
 leggen daar eenige duinen onder hooren / die
 door de zandboeren weg gehaald werden : een-
 gen tijd geleden hadden dezelve een hoogen duin
 ten naasten by opgedolben / wanneer zy een
 bonk daar ontdekten / welke zoo hard was dat
 men'er met een schop naauwlyks in konde ko-
 men ; den bonk doorgestoken zijnde bonden zy
 in 't midden der zelve een klein kannetje / niet
 ongelijk de Keulse / maar op ver na zoo dik ge-
 buikt of naauw gehalst ; in het zelve stuk een
 stuk hartshoorn / daar men bequaamlyk een
 hegt tot een mes van zou kunnen laten maken.
 Ik heb zelf dit kannetje gezien. Dit zijn / mijns
 oordeel / niet alleen teekenen dat'er menschen
 gewoont hebben / maar ook dat ze van dit zand
 of duinen overstolpt / bedekt en lebendig begraven
 zijn. Daar ontbreeken'er geen welke wil-
 len dat alle dese dingen met de Zondbloed ge-
 schied zijn ; maar dat kan ik niet gelooven ;
 want in zoo een lengte van jaren zouden niet al-
 leen de menschen beenderen / maar zelfs de boos-
 men en harde metalen vergaan zijn. De Heer
 Hendrik van Dam , naauwkeurig uitsorser der
 outheden / meind egter dat alle deze dingen 340.
 jaren voor Christi geboorte geschied zijn / alzo
 toen ter tijd over die landen een nooit gehoorde
 bloet en watersnood gekomen is : deze wierd

veroorzaakt door een geweldig onweer; ze wierd genaamd de Cymbzische Zondbloed / en overstromde gansch Holland / en andere landschappen daar beenen gebonden worden. Door deze stormwind en bloed wierden de bosschen ter neder geworpen; de lage landen en groene velden van zeer groot begrip liepen onder / en wierden voortz bedekt met wier / boombladeren / hooft / strooi / gras / biezen / riet / en takken van de boomen. Dit ligt en dristig goed nu opbloejende / nederzakkende en toegroejende / meind men den oorspronk van 't been / en de beenige aarde te zijn.

In 't Bisdom Westphalen / het Land van Kleef / het Stigt en Gelderland werden ook beeanlanden gebonden; men steekt den turf aldaar boven van de aarde; 't been is'er met zoo veel klep niet overworpen als hier; de reden is / om dat die landen hooger en drooger de bloeden zoo veel niet onderworpen zijn als Holland. Voortz werden daar / en in de Meyerp / als mede ontrent Boekholt / veel zware boomen en holten uit de aarde gegraven / die sommijds 7. 8. 10. ja 15. of 16. voeten diep leggen; en dus geeft elk zijn geboelen hoe de boomen om ber geraakt / en de beenen gekomen / als mede wanneer den ouden Rijn gestopt / en den duinen opgeworpen en toegeschoten zijn.

Maar is'er wel een land in de weereld / dat door hooge waterbloeden grooter veranderinge onderworpen is geweest / als Holland? In 't jaar 1170. wierd Holland zoo vol water gebouft / dat men tot Utrecht met de zegen (een soort van vissuig) zeebiss / volk genaamd / in de

de stads gragt ving: en in 't jaar 1173. was'er wederom zoo een verbaarlijke storm van wind en waterbloed / dat men nooit van diergelyk gehoord en had: de wind sloeg huizen / boommen / kerken en toorns om ver; 't water liep door geheel Holland / en zoo voort tot Atrecht toe / welke stad waarschijnlijk zoude zijn weggespoeld / indien de storm langer geduert had.

Op deze tijd verdronken veel landen tusschen het Cessel en 't Wille / welke plaatsen van het vaste land gescheurt maar eilanden bleven. Het groot Bos Creil is naderhand ook verzonken / en daar spoeld nu de Zuiderzee over. In 't jaar 1176. verdronken meest alle menschen in Holland / uitgenomen die hen op de hoogstens bergen konden. In 't jaar 1230. verdronken in Briesland over de 100000. menschen. In 't jaar 1400. ontstond zoo een vreeslijke storm / dat de gaten van de Zuiderzee zoo wijd wierden / dat men van Amsterdam tot Enkhuizen konde varen. De stad Dordrecht / welke voor die tijd de magtigste was / begon te vermindern / en Amsterdam te bloejen.

't Jaar 1421. op St. Elizabeths nacht was 't zulken verbaarlijken ontweer / dat het scheen of de vier winden des weerelds tegen malkanderen bloezen: dit joeg het zee water zoo afsgrifselijk op / dat hoog getopte huizen en toorens door de wind ter neder ploften; veel schepen en huizen raakten onklaar; de mueren van de stad Goeree wierden voor een groot gedeelte om ver geworpen; hoog verhevene duinen wierden verschoven / of van de zee ingezwoegen. Mer hoorde door gantsch Holland een droef geween

30 Beschrijvinge der Stad Rotterdam,
en naar gekerm. Zeeland en Vriesland gin-
gen niet by. Hier trok men de nood- of lie-
ber de doodsklok; daar sloeg men op potten/
kopere ketels en pannen om hulp; ginder zag
men de moeder / met haar kinderen omringt /
met opgeheven handen de Goddelijke Maje-
steit om hulp aanroepen. Dus was men in 't
lage Holland bezig met bidden en smeeken/
hoornamentlyk in den grooten Zuid Hollan-
den Waart ontrent Dordrecht / alwaar men de
moeder haar zuigeling het laatste zog en suik-
er zag geben. Onderuiffen liep men op zolders
en daken / om te zien of het water niet en zak-
ten; maar neen / het water wies hoe langer
hoe hooger; 't water liep vast over 't land als
een openbare zee / het welk van felle rukwin-
den hoortgeflukt / golven uitbraakte / die 't
eene huis boort / en het andere na verflonden. De
beesten loerden erbarmelyk / en dreven by hon-
derden / ja by duizenden daar henen: de men-
schen desgelijks. Hier zag den eenen zijn vader /
moeder / zuster en broeder door 't water ver-
smoozt; daar zag men de vrouwen met hare
kinderkes in den arm / en aan haar zijde drif-
ven: hoort om / het bleef in den grooten Zuid-
Hollanden Waart al wat'er was; daar bleef
niet meer als eenen toorn staan / genaamd het
Huis te Merruwe. Ook wierd'er niemant
behouden als een kind / leggende in een houte
wieg / met een kat daar in. Dese kat was
noorzaak van 's kinds behoudenis / alzo dit
beest / zoo dikwils als 'er een slag water quam /
op de andere zijde van de wieg sprong; en dus
quam dezen tweeden Moses te Dordrecht by de
buil-

builpoozt aandryben. De Doortenaars merkten straks aan zijn gewaad / dat het van geen geringe lieden afkomstig was : ook wierd het bekend dooz een keten van bloed-koraal met goude stiften / en booznamentlyk aan een gout kruis daar onder aan hangende / alwaar het wapen van zijn ouders op gegrabeert stond. De Heer Vander Slaart , welke tot Hulst den Gereformeerden zoo veel jaren het woord Gods gepredikt heeft / was van dit kind afkomstig. Eindelyk / daar verdronken meer als 100000. menschen. 72. Dorpen haalden 't hooft in die Waart onder / waar van eenigen naderhand wederom bedijkt zijn : de anderen zijn nooit weer boven gekomen. Men vaart'er nu met schepen ober : het werd den Biesbos genaamd. Ik geloof niet dat het 100. jaar onbedijkt zal blyben / want het werd'er hoe langer hoe drooger.

Daar word verhaald dat de huistlieden in deze Waart zoo welig en dertel waren / dat haer niets te kostelyk was : 't was al gout en zilver dat'er blonk ; ja ze reden met goude en zilver sporen. Hier komt / na 't schijnt / het spreekwoord van daan / dat men den biesbos uitsteekt. Zie / lezer / met zulken huik moeten die lieden nu nog te kerck gaan ; maar ik zou wel darren zeggen dat die oude Schryvers het qualijk hebben / gemerkt het gout en zilver in die tyd zoo oberbloedig in Holland niet was als nu / of na dat de Spaanse Westindien / dooz Christoffel Columbo , in 't jaar 1492. ontdekt zijn. Dat'er magtige lieden in deze Waart gewoond hebben / kan waar zijn / als blykt
aan

32 Beschrijvinge der Stad Rotterdam,
aan het gewaad van dit kind. Maar dit over-
geslagen.

Gelief je nu eens te hooren welke dorpen in
die Waart verdronken zijn? luister: Werken-
dam / Duffen Munsterkerk / Duffen Muil-
kerk / Bezopen / Sprang / Kapel / Zijdelwijn /
Pederbeen / Groot Waspijk / Klein Waspijk /
's Gravenmoer / Raamsdonk / Drimmelen /
Stanthazen / Hooge Swaluwe / Lage Swa-
luwe / Nieuwerbaart of Klundert / Merwede /
Kraajestein / Klaasooms Ambagt / Kort-Am-
bagt / Houweningen / Dubbeldam / Mijl /
Leider-Ambagt / Poelwijk / Puttershoek /
Mijns Heeren Land van Moerkerken / Hein-
kens-oort / Godschalks-oort / Weede en Wee-
denbroek / Strijen / de Wale / nu Heinen-oort /
Riede / Nieuwkerk / Oost-Barendrecht / West-
Barendrecht / Pendrecht. Alle deze dorpen zijn
zoo nu en dan eerst met zomerkaden / en na-
derhand met zware dijken omgord; zoo dat ze
't hoest / den een boor en den ander na / weer
boven hebbe gestoken. Nu zal ik je de dor-
pen eens gaan noemen die nog verdronken of
onder water leggen: deze zijn Wolbrantskerk /
Kruiskerk / de Nes / Alloisen / ofte Meusen /
Alnis boet / Rem / Hitalm / Aardsbergen op
den Alm / Opalm en Dooren Sater-Waart /
Houkhenes / Almonde / Dubbelmonde / Twin-
tighoeven / Wieldrecht / Geraart Monne Strijen /
Strijenmonde / Wielestein / Wielnes / Col-
loise / Agthoeven / Slooteroort / of Klooster-
oort. Zie daar / Lezer / de rest moet je me
boorgen; ik bind'er geen meer / hoewel me dunkt
dat het eenmaal genoeg is.

Dus

Dus was het alhier met dezen Waart gesteld. Dordrecht / booz dezen aan 't vaste land gehegt / wierd nu een eiland: en dus ziet men water tot land / en land tot water en geheele meeren worden. Zoo zijn dooz een afsgrijfselijke bloed / in 't jaar 1287. de Waart / de Schermer / de Beemster / en andere meeren meer ontslaan. Toen dezelve droog gemalen wierden / bonden ze nog veel boomen in de grond leggen. Dit dezer staaltjes is genoeg te bespeuren wat verandering dat wind en water in zoo een laag land kan te weeg brengen; en met wat moeiten en kosten dit element nog dagelijks moet gekeerd werden / is genoeg bekend. Daar zijn'er die willen dat onze voorouders dooz 't zaajen van helm / 't welk dun / lang / seherp / en spits gras is / de duinen hebben doen groejen; maar ik agt die praatjes ongefondeert: want de duinen leggen op sommige plaatsen meer als een half uer gaans van de zee / en dat zoo onordentelijk / daar in 't minst geen gebaar te breezen is.

Zoo 't waar is dat onze voorouders dooz 't zaajen van helm de duinen hebben doen groejen / zoo is het wonder dat ze het niet geplanc hebben tegens het Hontsbos / 't welke nu nog daagelijks met zeer groote kosten en moeiten moet onderhouden worden. Dit Hontsbos of paalwerk strekt zig wel drie mijlen ontrent het Texel heen. Deze palen zijn zoo hoog met zware steenen bestukt / dat ze de duinen in hoogte obertreffen. Den Nooz- westen wind doet 'er de zee zoodanig tegens aan balken / als of 'er een deel honden huilden. Grootte steenen

E

van

van 200 ponden zwaar werden 'er somtijds mit
 him plaats gerukt / en wederom tegens aan
 gehaast en geworpen / dat alles dzeunt dat 'er
 by of omtrent is En nog zouden deze steenen
 of dit paalwerk weinig kunnen helpen / 't en
 ware het nog daaglijks met zeer groote kosten
 en moeiten onderhouden wierd. 't Is in booz-
 lede tijden / trots alle de magt van palen en
 steenen / doorgebroken tot onherstelbare schade
 en groot verlies booz den lande. De Provin-
 rie van Holland steekt alhier met een elleboog
 t' zeewaart in / en daar zijn / als gezegt / geen
 duinen ; derhalven moeten de palen al het ge-
 weld van de verbaarlijke slagen der zee afwag-
 ten : en om dat de Hollanders altijd gebreeft
 hebben / dat dit Hontsbos wederom mocht in-
 breken / hebben zy 'er nog een nieuwe dijk ag-
 ter gelegd / behalven den ouden tussen Groet en
 Kamp. Deze dijk werd den nieuwen Sla-
 per genaamd / als willende zeggen dat ons klein
 en liebe vaderland op deze twee oorhuffens nu
 by en gerust mag slapen.

Zie daar / Lezer / heb je nu gehoozt hoe Hol-
 land booz dezen geweest is. Nu zullen we eens
 gaan zien hoe 't zelbe aan zijn naam gekomen
 is.

Daar zijn 'er die willen dat Holland booz de-
 zen Holland genaamd is geweest / om de mee-
 nigte boffschagien ; andere zeggen daar tegen
 dat het Hoopland genaamd was / om dat het
 vol wei- en hoopland stond. Daar ontbreken
 'er geen die staande houden dat ze van 's
 lands holligheid en bolligheid van daan come /
 want zeggen ze / het land is moerassig / bee-
 nig /

nig / laag / zagt / hol en bol / als blijkt aan die
oude versje :

Holland bol land , Zeeland geen land ;
Ik hou me aan de heikant.

Anderc zeggen wederom / het komt van hols
land / of hollend land ; en gelief je te weten
waarom / ik zal 't je zeggen.

Toen Diderik , den eersten Graaf / in Hol-
land gekomen was / wilden de Briezen nog de
Hollanders niet onder hem staan. Zy spanden
te zamen / en joegen den Graaf het land uit.
Carolus Calvus , of liever Carolus Simplex dit
hoorende / gaf haar toen de naam van Hollan-
ders / om dat ze niet weinig de pijpen stelden /
en aan 't hollen en muieten sloegen. Hy berges-
leek haar by hollende paarden / die hard in den
bek haren berijder agter ober / en den toom
van 'er hals wierpen. Doozts zond Karel Ge-
zanten aan Paus Jan den VIII. om te weten
wat hy met dit hollende volk aanvangen zou-
de. De Paus den brief gelezen hebbende sneed
ze aan riemen / en kortte de bobenste einden daar
af. Des abonds ging dien ouden vryer in den
boomgaard / nam een zwaard / hakte de tops-
pen van de boomen / en zeide tot de Gezanten /
Bootschap u Koning 't geen gy me hebt zien
doen met den brief , en met de boomen. De
Gezanten vertrokken / en vertelden den Koning
hun wederbaren. De Koning batte de kneep /
bergaderde een hoop volk / en quam 'er mede
in Holland : hy liet de aanzienlijkste van 'er bed-
ligten / en den kop van den romp toemen. Die

36 Beschrijvinge der Stad Rotterdam ,
verschrikte dit hollend volk zoodanig / dat ze
hoofst in schoot leiden.

Andere willen wederom dat Holland zijn
naam gekregen heeft van een deel kale Dees-
nen / en woeste Noozmannen ; want dit volk
dooz heelheid geperst / en haar land als opge-
poopt van menschen / waren genoodsaakt een
ander land te zoeken. Ze sloegen eindlijk het
oog op ons klein Holland / en obercompelden
't zelbe : maar dewijl het deze snoode rabau-
wen / dooz haar groote meenigte / niet konde
dragen / zoo boeren 'er een meenigte den Rijn
op / en oberbieten met een domme / dulle / en
beestagtige uitzinnigheid geheel Duitland /
Frankryk en Italien. Zy roofden en branden
afgrijffelijk ; sloegen de menschen dood als hon-
den / en deden al wat 'er was na hun pijpen
danffen : zelfs wist dit woeste volk Engeland
den toom zoodanig te breidelen / dat 'er ver-
scheide van hare Koningen geheerst hebben.
Kort om / z'ontzagen niemant. Als ze het al
geschouden en vermoort hadden / dan staken
z'er (vegt op zijn Frans) den roon haan in.
Verscheidene togten heeft dit volk in deze en
andere landen gedaan : ze waren (even als nu
de Franssen) de geeffel van Europa. Doozts
gaben ze dit land den naam van Olland / en
Zeeland / twee etlanden in Deenemarken wel
bekend.

Scriverius wil dat Holland dooz dezen Bries-
land genaamd wird ; en dat de eerste negen
Graaven hun niet anders lieten noemen als Gra-
ven van Briesland ; maar dat Diderik de X.
Graaf zig liet noemen Graaf van Holland :

Zijt

Zijt des zeker ende gewes,
Dat dit Graaffchap van Holland es
Een stuk van Vrieland genomen.

Wat Scriverus met dit rijmtje wil zeggen /
behoef ik niet uit te leggen. Dat de heerschapp
pp der Briezen op den Hollandfen bodem zig
voorz dezen verder uitgespreid heeft als nu / is
hui ten alle tegenspreken.

Nu heb je voorz eerst gehoozt hoe Holland
aan zijn naam gekomen is. Nu zullen we
eens gaan zien plukharen dat den een zoo wel
als den ander de lappen ontvallen. Ik heb je
flus verhaald hoe die oude patriotten hun zelf
met gebraden spekt genazen; maar nu zullen we
eens zien waar en wie dat ze de bliogen voorz
dezen zoo van den rug gejaagt hebben.

De Batavieren zijn Duitse volkeren ge-
weest / welke ontrent Hessen en Saxon woon-
den / dat is zeker. Daarom dat ze haar va-
derland verlaten moesten / heb ik je reets ge-
toond. Hoe ze voorz en tegen de Romeinen ge-
streden hebben / is nu de stoffe daar we van
spreken zullen.

De Batavieren zijn voorz en na Christi ge-
boozte de dapperste en kloekmoedigste soldaten
geweest die de Romeinen in haar dienst hadden:
ze konden gewapend / en dat met hare paar-
den / meesterlijk zwemmen. Over den Rijn te
zwemmen agten ze zoo veel als een peultje.
't Is meenigmaal gebeurd dat ze voorz haar
zwemmen de vanden onberwagt op den hals
quamen / en hakten ze de ooren van de kop:
ze riepen dwang van zwemmen in den Rijn en

Donauw. Deze laatste is wel de snelste rivier van Europa. Den Donauw loopt Oostwaart door Hongarijen en Turkhjen. Den Rijn / die uit d' Alpische gebergten mede zijn oorspronk heeft / loopt Westwaart door Duitsland en Nederland / alwaar hy zig zelf in de Noord-zee ontlast. Zie / vrynden / zulke waterleeuwen zijn je voorouders geweest / dat ze voor deze snel loopende rivieren niet hebben blijven staan kijken. Waar zijn we nu ? nu is 't schipbrug-werkje te zeggen ; die moet nu hier / dan daar na toe gevoerd werden ; nu hoog / en dan laag : maar die oude lansen behoeften na geen schipbrug te wagten. De Batavieren namen door haar zwemmen het eiland Man / in Engeland / in. Den Romein Julius Agricola , haar Oberste / stond en keek als een poelsnip toen hy dit zag.

Diergelijke zaken hebben ze niet alleen in Engeland / maar ook in Italiën uitgevoert. De vijanden meinden een eiland by Placentia met een vloot schepen in te nemen. Den Roomschen Keizer Vitellius had geen schepen. De Batavieren / die onder Vitellius dienden / dit ziende / sprongen gewapend in het water / zwommen snelder als de schepen zeilden / en dus namen ze het eiland in / en hadden den haring al afgehaakt eer de vijanden quamen. Ja ze ontzagen haar niet ober een inham van den Oceaen te zwemmen.

Onder Julius Cæsar voerden ze door haar sterke armen wonderen in Egipten uit. En wat ze onder den Keizer Augustus (onder wiens regeringe de Heere Jesus geboren is) uitgevoert hebben /

hebben / zal ik alhier niet melden : 't is te wijdloopig.

Naderhand kozen ze zelf een Koning over haar / welke / om dat hem zijn stijfmoeder wilde bergeven / het land uit trok / en noemden het zelve / als we gezegt hebben / Batavia. Deze Koning Baro was een dapper oorlogsheld : zijne soldaten droegen hun zoo heldhaftig tegen Mitridates , Koning van Pontus / dat den Romeinschen Staat haar verklaarden vooz de bestigste soldaten die ze hadden / en vooz brinden en broeders van 't Roomse Rijk ; een eer die geen natie gebeuren mogt. Ook gaven ze aan de Romeinen / welke geheel Europa overheerscht hadden / schot naq lot.

De Romeinen voerden haar tegens de Parthen / en Perzianen. Wat volkeren dat zig maar roerden of beweegden / strakt moesten de Batabieren optrekken ; en dus waren ze overal / daar den doiv te deelen / of wat te eten was / de voozste. De ziel voor God , en het lijf voor de Koning , zeggen de Franssen ; maar / naar het schijnt / hebben die oude Hollanders ook zoo geneigt geweest vooz de Romeinen.

Wen Julius Cæsar tegens Pompejus oozloogde / waagden de Batabieren hun levens zoo ridderlijk in den strijd / dat ze 't heiv van Pompejus in de route sloegen ; ja ze zaten 'er niet de bogtel zoo gezwind agter / als de wind die 'er waait : ze kloofden dit Pompejaanse volk (op zen Amadis van Gaulen) de heppen tot betanden. Het volk van Ariovistus , dat zoo wreed van gedaante was dat 'er de Romeinen vooz schrikten / daar wisten onze Batabieren

ook al raad mee. Dit wisten den Keizer Tiberius, en zijn zoon Drusus ook wel / daarom maakten ze hen tot hare lijfswagten / en deden 'er elk een stok of staf van commando dragen; dat was zoo veel gezegd dat hy ijder hield vooz een Kapitein.

Maar 't ging ook niet altijd vooz de wind; ze wierden somtijds ook wel op 'er handelier geklopt dat 'er de maten af stoben; dog dan bogten ze gemeinlijk zoo lang als ze staan konden; ze wisten van geen soubatten of quartier roepen. Dit bleek aan Cariovalda, een Batabiers Capitein: deze van de Cherusken bezogen / en met zijn volk in een engte gelokt / wilde egter niet wijken / maar koos liever een eerlijke dood vooz een schandelijke vlugt: maar het gebeurde zelden dat het liedje zoo gink. Tacitus verhaald dat ze geheel Engeland tot gehoorzaamheid bragten / en de stad Londen ontzetten / altoaar den dapperen Batabier Civilis tot Gouverneur gesteld wierd. Hoort hier na wilden de Schotten de Romeinen in Engeland wat ringeloozen; maar de Batabieren gaben ze zulke paarde-zoenen / dat ze over hals en kop het hazepad hozen; en dus waren de Batabieren over al het katje van de baan.

Toen de Keizer Caligula vermoord was / wierden de Batabieren dul en razend: se sloegen al dood wat haer voozquam / om de dood van den Keizer te wreken. 't Gebeurden eens dat 'er een Romeins regiment begon te muitieren: de Keizer Nero gebruikte toen de Batabieren om 't zelve in toom te houden / gelijk ze deden; want ze genazen dit verrot of half bezoozen

dozben lichaam meesterlijk. Door alle deze dingen wierden de Batabieren eindelijk trots / hoogmoedig / groots en opgeblazen ; ze begon- den te poeligen dat ze de balans- makers wa- ren / ende overwinning in hun handen hadden. Dit verwekte eenige vjandschap en verbijde- ring tussen de Batabieren en Romeinen ; en 't is geen wonder / want

Het snorken werd altijd veragt ;
De grootsheid ijder een belagt :
Dus maakt men , tot zijn schande ,
Zijn vrinden tot vijanden.

De Romeinen deden eindelijk de Duitsers den oorlog aan. Zy wilden de Batabieren tegen die Volkeren gebruiken ; maar die hadden daar niet veel zin in / om dat ze van dezelve afkom- stig waren. Claudius Civilis , met zijn broe- der Julius Paulus , toonden dat 'er den oorlog geen ernst was. Vitellius liet Civilis in de gevangenis werpen / dog kort daar na weer los laten / om dat hy de Batabieren vreesde. Ci- vilis bestormde naderhand Wageningen / dog hy kreeg het te quaad ; hy moest afstojken / en over den Rijn zwemmen. Hier op kreten de Romeinen hem en zijn broeder Paulus voor verraders uit. Dit mozren en grimmigen nam hand over hand toe / zoo dat het eindelijk in oorlog uitbarsten. Civilis had drie neven ; een koos 'er de zijde der Romeinen : deze quam te- gen zijn oom te veld ; maar hy wierd geslagen en gedood. Hier op oberbielen ze nog een re- giment Romeinen / en hakten 't meest al ter neer.

Daderhand spande Civilis aan met de Hoog-
 Duitsen en Fransen ; maar het hert van zijn
 soldaten hing nog eenigsints na de Romeinen.
 Civilis dit merkende deed booz haar een ora-
 tie. Hoe, zeide hy / ben je slegt, of met de
 kop gequeld, dat ge u zoo laat ringelooren van
 deze roovers en dieven, welke u maar voor
 slaven houden, en agten? ge hebt immers oog-
 gen in je hoofd. Zie je niet dat uw goederen,
 leven en dood in haar handen staan? De eene
 afkneveling is niet gedaan, of ze verzinnen da-
 delijk weer anderen. Den eenen kalen neet
 van een Gouverneur is nauwlijks rijk, of men
 stuert wederom een berooiden in de plaats.
 Merk je niet dat ze uw zoonen door schandelij-
 ke zonden misbruikt, en 't land uitgevoerd heb-
 ben? Neen, mijn vrinden, weest zoo bot niet
 dat je dit langer zoud gedoogen. Ik heb een
 leger te paard en te voet gereed, en dat nog
 behalven u lieden, alwaar we de Romeinen
 mede kloppen zullen dat 'er de lappen ontval-
 len.

Deze en diergelijke termen boerde Civilis
 ook tegens de Caninesaten / en Briezen. Hier
 op deden ze hem den eed van getrouwigheid.
 Hy maakte toen een leger uit die volkeren ge-
 reed; toog 'er mee den Rijn op / herstoeg een
 deel Romeinen / en veroverde eenige plaatsen.

De Romeinen hadden op die tijd 24 sche-
 pen in zee / alwaar een deel Batabieren op wa-
 ren. Deze / van Civilis doen en laten ver-
 wittigt / deden in de zelve / als uit onkunde /
 alles verkeerd; den eene roeiden de schepen gins /
 en den andere herwaarts; den derde smeet de

Romeinen over boort; den vierde sloeg ze dood; en dus bequam Civilis die 24. schepen. Den Veldoverste Flakkus dit verstaande / als mede dat meest al de Romeinen in Holland dood geslagen waren / zond hem Lupercus op den hals. Lupercus was zoo bot dat hy een regiment Batabische ruiters onder zijne soldaten stak / en met hem nam. Toen nu de strijd zou aangaan / keerden die Batabieren haar geweer tegen de Romeinen / welke / hier door verbaast / aan 't rekken peurde. Civilis hakten 'er toen zoo breeffelikh in als hutsput. De Fransen in de stad Bon willende eenige Batabieren / die afquamen / den doortogt beletten / wierden van haar ook dicht den rug geschuerd / en dapper geskamt.

Civilis wierd door alle deze overwinningen zoo moedig / dat hy besloot de Romeinen in haar leger te bestoken / niet tegenstaande dat ze wel hegt en sterk begraven lagen. Hy trok 'er met een deel Duitsers en veel Batabieren naar toe / en bestoymden de sterkten; maar hy wierd wel dapper afgerost / en roemrugtig afgeslagen. Dit speet hem zoodanig / dat hy in 't hoort den Obersten Vocula met zijn leger in de rout sloeg. Maar de Romeinen herzamelt / en eenige onderstand krijgende / vielen van agteren in Civilis leger / en pompten d'er zoo wakker op / en in / dat meest al 't voetvolk dood bleef. De ruitery salbeerde zig door de blugt / als mede Civilis, zeer geguetst zijnde.

Dus wisselvallig draait het rat
Van avantuer in 't batailleren;

. 't Is nooit geen deeg , maar altijd wat ,
 't Doet niet dan draajen , wenden , keeren.

En dus lagen de Batabieren nu eens onder / en dan wederom boven. Toen zy met de Romeinen gedaan hadden / kregen ze weer spel met de Franken / en naderhand met de Noormannen. Maar eer we van de Romeinen scheiden / zullen we eens zien wat gebouwen zy alhier gefigt hebben.

De zullen hooz eerst beginnen met het huis te Britten / dat / in zee verdronken / dooz den Keizer Caligula , omtrent 40. jaar na Christi geboorte gebouwt is : het legt anderhalf uer gaans van Leiden / en 1600 treden van Katwijk / op de mond van den ouden Rijn / welke in 't jaar 860 verstoppt is. Dit huis is gebouwt tot bescherming van die Rijn / en waarfchijnlijk ook om de tolln te ontfangen : het diende niet alleen hooz een wapenhuis der Romeinen / maar 't verftrekte ook tot een buerhaken in zee. 't Werd het Huis te Britten genaamt om dat het tegens Brittannien ober legt. In 't jaar 1520. ontrent Kerfmis lagen de fundamente van dit huis wel agt boeten hoog boven het zand : men vond 'er een marmersteen / welke te kennen gaf dat het een wapenhuis van de Roomse Keizers Lucius , Sertimus , Severus , Marcus Aurelius , en Antonius was geweest. Men vond 'er ook beele antiquiteiten / als goude / zilbere / en kopere penningen / herciert met de afbeeldfels van de voornoemde Keizers. Het wierd doen bevonden 80 roeden in 't vierkant / yder zijde 20 roeden.

den. Ook hebond men dat de fundamenten duinwaarts in liepen in maniere van een kanaal / als of'er een water tuffen beide geloo- pen had.

In't jaar 1552. op St. Pontiaans dag stormden't zoo hevig / dat tot Noortwoijk verscheide huizen / en hoeken van de duinen weg spoelden : toen ter tijd zag men dit huis twee boet boven de aarde ; men zag de kameren en bertrekken zeer bescheidentlijk / met alle de verdeelingen en afscheidingen. In't jaar 1562. bleben de fundamenteu wel wintig dagen ontdekt. De Bat- wijkers haalden daar verscheide rariteiten van daan ; dog de boornaamste zijn in het huis van de Heer van Waffenaar. Maar deze dingen zijn zoo nieuwo niet : het heeft in deze tegen- woordige eeuw zig zelfs meer als eenmaal ver- toond. Dit huis is zekerlijk / toen den Rijn gestopt wierd / in zee verdzonken / en een ge- deelte / door't opwerpen van de duinen / onder 't zand met menschen en al begraven.

De Romeinen hebben niet alleen dit Huis te Britten aan de mond van den Rijn gebouwt / maar ook langs de zelbe Rynsburg / by Lei- den : dit was een sterk kasteel. Zoo hebben ze ook gebouwt den Burg binnen Leiden / welke op een scheuinse / ronde opgaande hoog- te gestigt is. De gront bestaat / volgens de getuigenis van Reinier Telle , meer als 500. hterkante roeden lands. Men gaat'er met on- trent 50. trappen op. Dezen ronden heubel is met een dikke muur van 21 boeten hoog beslo- ten : het boven - plein is groot 65 roeden in 't ronde / zonder het oberwulfsde gangpad daer onder

onder te rekenen. Op deze Burg is een put / daar ik eens een steentje in heb laten vallen / 't welke / na ik hooren kon / al by lang onder weeg was eer dat het op de grond quam. Men zaid (maar die 't gelooben wil die mag) dat men van de grond van deze put / onder de aarde / tot Katwijk toe heeft konnen gaan.

Zoo is ook van de Romainen gebouwt het kasteel Goodenburg / niet ver van Leiden ; als mede Valkenburg. Alle deze kasteelen zijn langs den ouden Rijn gebouwt om tollen te ontfangen / en met eenen om den inval der vijanden te stutten.

Ook hebben zy gebouwt het Slot Honingen / buiten Rotterdam / tot bewaring van de Maas / alwaar het booz dezen (eer dat 'er den nieuwen dijk was die dooz Rotterdam loopt) in gelegen heeft. Ook is dooz haar gestigt het kasteel tot Hillegersberg / waarschijnlijk tot bewaring van de Rotte.

Zoo bouwde een Rooms Ritmeester een Slot / en noemden 't Anthonius ; maar de slavens en wilden / die omtrent Dordrecht woonden / hebben het 125 jaren daar na om verwoorpen : het wierd wederom op gebouwt : dog den Keizer Valentinianus heeft het wederom ter neder laten werpen / behoudende de plaats omtrent Hrecht gelegen nog de naam.

De bewijzen dat deze kasteelen van de Romainen gebouwt zijn / zijn verscheide Roomse kopere beelden / aldaar uit de aarde gegraben / als mede verscheide potten / ketels / steenen / penningen / en andere dingen meer / welke van Scriverius en Hadriaan Junius in haar Beschrijvingen

vingen zijn afgebeeld. Zoo heeft tot Doozburg een kasteel gestaan / alwaar verscheide rare en-
tiquiteiten uit de aarde gegraven zijn.

Nu zal ik Hollands grootheid eens aanroer-
ren. Holland heeft in doozlede tijden by klein-
dler geweest als nu / bestaande het maar al-
been uit Zuit-holland / Schieland / Delfland
en Rijnland : maar de Graven hebben 't metter
tijd wijder uitgebreid. Holland paalt met drie
zijden aan drie zeen ; als de Brittannische / de
Noort- en de Zuider - zee. Dooz deze laatste
werd het gescheiden van Driesland. Het grenst
eenigfins aan Oberyffel. Holland paald aan
Gelderland omtrent Asperen en Gozniche-
aan 't Strigt omtrent Schoonhoven en Nicu-
poort : met Brabant loopt en grenst het eenig-
fins krom en bogtig dooz malhanderen : van
Zeeland is 't gescheiden dooz 't Boereese gat /
het Flak / en Volkerak.

Holland werd gerekend zestien mijlen in de
lengte / en uit dien hoofde een van de langste
Provincien in Nederland. De breedte is onge-
lijk : een reizend man zoude / zoo zommige wil-
len / in 't midden staande / in drie ueren tijds
tot aan de zee kunnen gaan / en zoo ook in de
zelve tijd aan de landzijde. Het leid in de kaart
na de gedaante van een scherm of kromhoorn.
't Bestaat 400000 mergen lands / waar onder
nog gerekend werden de duinen / heu / meeren
en uitgedolbe wateren : deze laatste werden
dagelyks grooter / als blijkt aan de plassen
zoo groot als binnenlandse zeen.

II. H O O F D S T U K.

Graaf Diderik den I. dempt zijne vianden. Hy stigt een klooster. Valt in 't ys. Werd door St. Aalbrecht geholpen. Hy sterft. Diderik den II. Verscheide mirakelen. Graaf Arnout verslagen. De duivel is'er boos om. Een stem werd gehoord. Vriesen geslagen. Strijd binnen Dort. Graaf Diderik den III. raakt om hals. 40000 Duitsers verslagen. Govert met den Bult doet den jongen Graaf het land ruimen. Jeruzalem ingenomen. Devote bedevaarden. Vriezen geslagen. Hollanders geslagen. Togt na 't H. Land. Damiaten gewonnen. Zaracenen geslagen. Graaf Floris sterft. Strijd met Geldersen en Strigse. St. Joris rijd op een witte hergft. Willem de XV. Graaf van Holland werd door een swarte Konstenaar te gast genoodigt. Hy strijd met de Vlamingen. Doet de gevangenen geesselen. Hy strijd met de Vriezen. Valt in 't ys, en werd doodgeschoten.

In het eerste Hoofdstuk heb ik den lezer een goed gedeelte verwarrelde / dooz malkander gehaspelde / en van den roest byna opgebzetene zaken vertoond : dog op dit theater zal ik je de Graven van Holland doen verschijnen / die elk een bijzondere rol zullen spelen / welke den eenen belacht / en den anderen met bloedige tranen beschzeit heeft.

Wij zullen dan beginnen met Graaf Diderik

rik den I. welke in 't jaar 863. van Karel de Kaluwe, Koning van Frankrijk / alhier tot stuurman en opperboogt van 't schip Hollandia aangesteld is. Andere zeggen door Carolus Simplex in 't jaar 923. dat scheeld niet weinig.

De Hollanders wilden / als gezegt / dezen Graaf niet dulden; maar door dwang hersteld / en zijn vijanden gedempt zijnde / was zijn eerste werk tot Egmout een klooster van hout te stiften / 't welk hy met goederen en renten begiffigde. Alhier wierd in 't graben St. Aalbrechts lichaam gebonden / daar groote blijfchap om was / als wel te denken is. Hoorts hier na trok hy naar Driestand / om dat volk wat te temmen; maar eer hy daar quam zakte de Graaf met zijn stede in 't ijs. Zijn dienaars zagen elk om een goed heenkomen. De Graaf zoude verdzonken hebben / ten waren hem St. Aalbrecht (300 't je beliest) niet had geholpen. En na dat dezen Graaf 40. andere zeggen 50. jaren geregeert had / is hy gestorven / en tot Egmout in 't klooster begraven.

Zijn zoon Diderik de II. volgde hem in de heerschappij. De Driezen / welke onder dezen Graaf niet wilden staan / trokken Holland in om hem te bebegten. Ontrent Leiden ging de strijd aan / alwaar de Graaf de oberwinning behield. Hoort hier na maakite hy 't klooster tot Egmout van steen; waarom St. Aalbrecht twee schoone mirakelen / als tot dankbaarheid / aan twee van des Graben kinderen deed. Ontrent die zelbe tijd deed St. Rabout ook twee vrabe wonderwerken: het eerste was dat hy water in wijn veranderde; het ander / dat door

zijn gebed de Deenen en Noormannen / welke na hem niet wilden lusteren / van den Blixem gedood wierden : de rest wierd van de Christenen dood geslagen / of uit Atrecht gebrachten. St. Jeroen raakte op deze tijd mede in 't spel ; alzoó hy zig selfs aan verscheide heilige persoonen openbaarde. Zijn lichaam wierd kortst daar na gebonden / als mede zijn hoofd / juist op de plaats daar men een altaar wilde maken : de klokken begonden van selfs / van vreugde te luiden / 't welk een bezetene zeide dat de Engelen deden ; ergo moet het waar zijn.

Na dat dezen Graaf Diderik vroomelyk tegens de Deenen en Noormannen had gestreden / is hy gestorven / en zijn zoon Arnoud quam in zijn plaats.

Deze hadde zoo lang als hy leefde geduerig oorlog tegen de Vriezen / waar van hy eindelijk verslagen wierd in 't jaar 993. De Duivel was hier zoo boos om / dat hy dooz een bezetene uitriep / dat de Vriezen niet waardig waren geweest onder zoo een vromen Graaf te staan / maar datze eindelijk met yzere roeden van Graaf Arnouds nazaten zouden gekastijd werden. Diderik de III. succedeerde.

In zijn tijd begonden eenige mans en vrouwen (welke een Priester in 't doen van de Misse beledigt hadden) te danffen / nacht en dag / een geheel jaar lang : haar kleederen versleten niet ; ook kregen ze honger nog dorst / nog wierden niet moede. Neem hier een voozbeeld aan / gy ligtvaardige danffers. My dunkt dat je begind te kookermullen : maar ei liebe ! spot met geen geepen / 't is vooz dezen goed aas geweest.

Tot een teeken dat het waar is / heeft dit een van de danffers zelfs beschreven.

Diderik, als gezegt / Graaf geworden / had oorlog tegen den Bisschop van Utrecht / die geslagen en gebangen wierd. Kortz hier na streed hy tegen de Briezen; dog daar wierd een stem in 't Hollands leger gehoozt / vliet, vliet, vliet, waar op de Graaf met de zijnen aan 't blugten toog. De gebangen Bisschop ontblugtte des Graven handen / en liep by de Briezen / die hy oprokhiende. De Graaf zijn volk wederom verzamelt hebbende / sloeg de Briezen tot twee malen toe. Hier op deed hy een togt na 't Heilige Land / om 't graf onzes Heeren te bezoeken. Wedergekeert zijnde storf hy in 't jaar 1039. Na des zelfs dood volgde zijn zoon in de regeering in 't zelbe jaar.

Dit was Diderik de IV. van die naam / maar de vijfde in rang. Hy regeerde zeer broemelijk / en had wijf nogskinderen. Hy reisde naar Luik / alwaar getournooit wierd; maar de Graaf had het ongeluk dat hy in dit spel des Bisschops van Keulen / en Luiks broeder dood stak. De Ober - Rijnse Heeren wilden den Grabe te lijf / maar hy koos het hazepad. Zy zetten hem na / en sloegen van agteren in 's Graven gebolg twee Ridders en eenige anderen dood. De Graaf binnen Dordrecht komende / herbzandde alle de Keulse en Luikse schepen / nam de kooplieden van die twee steden gebangen / en deed 'er veel geld ophzengen. De Bisschoppen van Keulen en Luik dit hoorrende / spanden met de Hoogduitse Heeren te zamen / en quamen met een groot leger af tot

booz Dozdzegt / alwaar zy dooz eenige verra-
 derije der bozgers binnen quamen. De Graaf
 dit hoorende / vergaderde ook een hoop volk /
 en quam by nacht met het zelve binnen Doz-
 dzegt / alwaar hy terstont zijn trompetten en
 hazuinen liet blazen. De strijd ging aan: men
 bogt'er by donker en by de tast afgrijffelijk ;
 men riep en schreeuwde verbaarlijk ; men sloeg
 malkanderen / by na zonder onderscheid / in 't
 hondert ; nu was het in deze / dan wederom in
 een anderen hoek van de stad te doen ; hier riep
 men wapen en moozt / en daar stak men mal-
 kander met pijlen / en houwers in de hult dat'er
 het bloed uitgusde ; nu moest des Graben volki-
 en dan wederom de Duitse Heeren blugten :
 dit duerde zoo lang tot dat het de Duitsers te
 quaad kregen / die by meenigte ter poozten uit
 blugten / en de oberige haer in de huizen ver-
 staken. Daar waren meer als 400. Edelen
 verflagen.

Des morgens als 't dag was ging de Graaf
 in een naauto straatje wandelen ; maar hy
 wierd aldaar met een bergifte pijl getroffen /
 waar van hy twee dagen daar na storf / zijnde
 in 't jaar 1048. Het straatje werd nog het
 Grabestraatje genaamd.

Zijn broeder Floris volgde hem in de heer-
 schapp. Deze had tien jaren rust : maar de
 wozok stak de Duitsers nog in 't hert ; want
 in 't jaar 1058. spanden zig tegen den Graaf
 de Bisschoppen van Keulen en Luik / de Mark-
 graaf van Brandenburg / de Graben van Lo-
 ben / van Gelder / en van Kuik ; en dus qua-
 men deze Messieurs met een geweldig leger
 aan

aan om Graaf Floris te verdoornen. Maar deze / mede niet slings / vergaderde ook een bzaaf leger van dappere Hollanders / fiere Zeeuwen / en heldhaftige Briezen. Op de weg die het vijandelijke leger passeren moest / had de Graaf putten laten delven / welke hy met aarde en zoden had laten dekken. De vijanden aankomende vielen booz een gedeelte in die putten. Hier op quamen de Graasse uit haar hinderlagen en andere schuilhoeken / en hakten'er zoo roemrugtig onder / dat'er wel 40000 dood bleven / behalven 26000 die in die putten en elders verdronken. De Graaf van Henegouwen bleef dood / en de Bisschop van Luik / de Graven van Gelre en Loben gebangen / welke groot rantsoen moesten betalen.

In 't jaar 1062 quamen de Markgraaf van Brandenburg / de Bisschop van Keulen / en de Graaf van Luik wederom / en vielen in Holland met branden en plunderen; maar Graaf Floris zat hen zoo gezwind agter de bodden / dat ze bly waren dat ze ober hals en kop haar spillen pakten: dog de Graaf / door 't hittig najagen vermoeit / ging tot Hemert met zijn leger wat rusten. De vijanden dit verspied hebbende / vielen op dit zorgeloos en half slapend leger aan / en sloegen 't zoobanig / dat de Graaf / en nog 2600 mannen met hem / aldaar sneuvelten. De Dortenaars hier op aankomende / en ziende hoe 't laken geschoren was / vielen razend en dul op de vijanden aan / en hakten'er zoo onder / dat de Graaf van Luik met meest al zijn soldaten op de plaats dood bleef:

Dus zond het Dortse volk
 Hier meenig vijands lijk,
 Door boog, rapier, en dolk,
 Naar Plutoos duister rijk.

Graaf Floris liet een zoontje na / genaamd Diderik. Zijn moeder Geertruid trouwde naderhand met Robert de Vrieze, die toen als romber regeerde. Hy deed een togt naar het Heilige Land / en streed aldaar tegen de vijanden van de Kerk / te weten Heidenen en Sarazenen. Te huis gekeert / kreeg hy moeite met de Bisschop van Utrecht / en des zelfs neef Govert met den Bult. Robert leberde den Bultenaar slag / maar hy wierd geslagen / en moest met vrouwe en kinderen het land ruimen. Dit geschiedde in 't jaar 1065.

De Vriezen onder dezen Govert niet willende staan / wierden tweemaal van hem geslagen. Als hy het te quaad had / wierd hy van zijn neef den Bisschop van Utrecht trouwelijck bygestaan.

Tot Aselmonde viel onder dezen Bisschop ook eens wat booz / daar ik den lezer een aardig verhaal van doen zal als 't beter te pas komt ; want / na dat den usurpateur Graaf Govert doozsteken was / wilde dezen Bisschop in zijn plaats treden / maar 't was mis. Kleine jongens worden groot. Zoo deed ook den jongen Graaf Diderik, die met zijn moeder en stiefvader in ballingschap zwerbende / eindelijk nog wederom aan 't stuer raakten.

In 't jaar 1096, wierd Jeruzalem dooz de
 Christe-

Christenen gewonnen: ze hadden de Turken en Sarazenen zoo afsgrijfselijk den tulleband berzet/ en den broek zoodanig opgebeteret / dat ze tot de enkelen in 't bloed gingen. De stad/ en 't Heilig Graf vermeestert zijnde / was het een wonder om te zien / met wat een debotie de Christenen 't Heilig Graf bezogten; men krooper op knien en ellebogen by wat deboter als de brome Katholijken / hier te lande / tot Eikenduine doen. Dit was een Kruis- en Bedebaart meer als gemeen / daar andere zoo veel gelijkenis by hebben / als 't ligt van een koningkaarsje by dat van een waskaars. Den Hertog van Bouillon wierd Koning van Jeruzalem / en met een doornne kroon gekroond.

Den jongen Graaf Diderik, als gezegt / in de regeering van Holland getreden / wilden de Vriezen niet onder hem staan: maar de Graaf besprong dezelve ober het ijs. De Vriezen quamen hem tegen: daar wierd grouwelijk gebogten: 4000 Vriezen wierden geslagen / of gebangen. Maar de wakkeren / heldhafte en moedige Vriezen / die

Niet zijn gewoon te zwigten
 Voor knods nog stale schigten,
 Voor water, vuer of brand,
 Voor klaauw nog leeuwen tand,

quamen haast wederom; dog ze wierden booz de tweede maal geslagen / zoo dat'er wel 6000 in 't voetzand raakten. Hier op trok de Graaf Vriesland in / deed mannen en vrouwen zonder genade ober de kling springen; dog kinderen beneden

56 Beschrijvinge der Stad Rotterdam ,
beneden de twaalf jaren wierden verschoend.
Doorts verbrandden of bedorven zo 't al daar
ze by of omtrent konden komen. Men rukte
voor Staberen / welke stad zig in drie weken
tijds moest overgeven / behoudens lijf en goed.
Doorts moesten ze aan den Graaf 1300 Fran-
se kroonen betalen ; en al de vzeemde krijgs-
knechten / die in de stad waren / wierd de kop
voor de boeten gelegd.

Na dat deze Graaf 15 / of met zijn balling-
schap daar onder gereekend / 30 jaren geregeert
had / storf hy in 't jaar 1091.

Zijn zoon Floris de Vette , de VIII. Gra-
ve van Holland / volgde zijn vader in 't gebied.
Deze was een goedaardig Doost ; hy leefde en
storf in vrede in 't jaar 1122. Zijn wijf Pe-
tronella was mede zeer goedaardig en mild ;
want zo vereerde aan 't klooster tot Egmont
een Diaken-rok / een Kasuifel / en een stuk lands
dat 's jaars wel twee pond opbragt. Maar
eenige mestbuiken zetten na dezen grooten brok
haar mond / en lieten de andere kloosterbroeders
op 't zoutbat spelen / en gebrek lijden.

Floris dood en begraven zijnde / volgde zijn
zoon Diderik de IX. Graaf hem in zijn plaats ;
maar de Driezen wilden vrije Driezen blijven.
Diderik , hier over bertoornd / reisde in een
felle winter over 't ijs na Driestland ; maar de
Driezen trofsken hem met zwijnspieten / knod-
zen / pieken / en blanke sabels tegen. Men
vogt'er tweemaal op een dag. Daar wier-
den zoo veel Driezen de nek gebroken / dat men
het regte getal nu nog niet weet. Ook bragt'er
de Graaf een grooten roof en stroop af.

Onder

Onder anderen had deze Graaf een broeder / Swarte Floris genaamd / die tegen hem lustig de pijpen stelde ; want hy spande met de Briezen aan ; viel met haar in Holland / brak sloten en kasteelen af / en verbrandde Alkmaar / maar de kerk wierd verschoont ; en dus liep hy Holland in tot Haarlem toe. De zaak wiert eindelijk dooz den Keizer bemiddeld : maar Swarte Floris naderhand om eenige minnarijen / als mede om dat hy Texmont verbrant had / verraderlijk dood geslagen ; dog de vaders wierden gestraft.

Graaf Diderik belegerde na die tijd Utrecht / welke Stad hy tot het uiterste bragt. Den Bisschop / benart / toog in zyn geestelijk gewaad / en boek in de hand / met veel geschore kruinen ter poozten uit / niet alleen om de Graaf in den ban te doen / maar in den afgrond te verbloeken. Hy dit ziende / bad om vergiffenis / wierp schild en helm van zig / trok zyn schoenen uit / en dus blootshoofst op zyn knijen booz den Bisschop leggende / verkreeg hy nog eindelijk den kus des vreeses.

Des jaars daar aan ging onzen godbrugtigen Grabe booz pelgrim naar 't Heilige Land : en trok wederkeerende dooz Italiën na Rome om 's Paus boeten te kussen / en die stad te bezien. Boozts handelde hy met den Ouden Vader van eenige kloosters / en St. Pieters pennink. Wedergekeert zijnde / wierden de Briezen wederom wat geklopt ; 900. raakten d'er om hals ; d'andere verlieten den Hollandsen bodem ; haar bagagie bleef in de loop. En dus na veel strjydens / en deugdelyke werken

58 Beschrijvinge der Stad Rotterdam,
stof Diderik in 't jaar 1157. hebbende 40 ja-
ren geregeert.

Dezen volgde in de heerschappij zijn zoon
Floris de X. Hy had terstont twist met den
Bischof van Utrecht / om Oostergoo en West-
tergoo; maar ze wierd by gelegd.

Den Driezen jenkte de hult wederom; het
rebolteren en stroopen hield niet op: zy namen
Alkmaar in / alwaar zy 80 bozgeren het koude
lemmer door de nek joegen / en de stad verbrand-
den. De Graaf hier ober vergramt / nam een
harde winter waar; trok Driestland in; en
verbrandde 't doorp Schagen: maar de party die
dit berrigt had / wierd van de Driezen / die in 't
riet verborgen lagen / meest al dood geslagen.
Het naaste jaar was 't weder den beuijen in 't
wild; 30 groote Driezen raakten d'er kapot:
hier door kregen ze de schrik in 't lijf. Graaf
Floris verbrandde Winkel en Niedoorp; brogt
het Texel / 't Vlie / en Wieringen onder zijn
gebied / en ontnam de Driezen 4000 mark zil-
bers.

Deze kramerijen geeindigt zijnde / kreeg Flo-
ris weer den hals vol werk met de Blamingen /
die de eilanden van Walcheren pretendeerden.
Hy waagte zoo lang niet dat de Blamingen hem
bestookten; maar trok met 10000 man in het
land van Walst / en verwoesten 't te buer en te
zwaart. Hy belegerden Arnestein / en pomp-
ten d'er lustig op. De Graaf van Vlaanderen
alle deze dingen hoorende / quam om de stad te
ontzetten. Een party van Floris volk toog
aan 't rekken: maar hy liet egter de moet niet
zakken: hy bogt als een leeuw; dog eindelijk /
met

met wonden overladen / moest hy zig geban-
gen geben. Hy wierd wel onthaald / en braaf
genezen: men lei een reuiltje; 't land van Waas
zou aan Vlaanderen / en Walcheren aan Hol-
land blijven / en daar mee was alle guesst dood
en te niet; en dat te vaardiger / om dat men
tijdinge kreeg dat den Soudan van Egypten
Jeruzalem had ingenomen / als mede het Hei-
lig Graf / en 't Kruis. Dit was / zoo men
zegt / om de zonde der Christenen in handen der
Heidenen geraakt; want in de kloosters had-
den ze lustig gaudeamus gespeeld: en hierom
was het dat beide de Graven zig te zamen ver-
bonden om in pelgrimagie naar 't Heilige Land
te trekken / niet alleen om de dood te wre-
ken van de Christen Konink van Jeruzalem
en Samaritanen / maar ook om 't H. Graf / en
de graven van haar beider moeder te bezoeken.

Ze peurden dan met een bloot schepen / daar
9000 mannen op waren / booz eerst naar His-
panien / alwaar verscheide Prinsen en Graven
zig mede embarqueerden. Van daar stelden ze
hun cours naar Grieken / Slabonien / en Cy-
prus / welkers Koningen tot het Christen ge-
loof dooz haar bekeerd wierden. Van daar
wendde men de steben s naar Nikkon. Men ver-
kreeg van den Soudan dat 6000 man / dog
ongewapend / naar Jeruzalem mogten gaan.
Daar komende wierden ze van den Patriarch
defstig ontfangen: men leidde deze Heeren met
groote eer naar het H. Graf / en meer andere
heilige steden / alwaar de bedevaarden met groo-
ten ernst volbragt wierden. Het Sacrament
ge

60 Beschrijvinge der Stad Rotterdam ,
genuttigt hebbende / deden de Graben een togt
naar de graben van haar bedder moeder / en zoo
naar den Berg Sinai / tot het Graf van Sinte
Katrijn. Alhier meende des Soudans broeder
haar te betrappen / en dood te slaan; maar de
Graben dit vernemende / trokken met haar
volk naar Cesarien. Des Soudans broeder
zetten hen na ; maar hy wierd geklopt. 3000
Sarazenen bleven 'er dood. Den Vlaamsen
Graaf bragt met eigen handen des Soudans
broeder om hals. Paderhand viel nog een ge-
begt booz : de Christenen riepen / help ons God /
en 't H. Graf; en versloegen nog 11000 Sa-
razenen / krijgende grooten buit :

Hier krijgt den Turk , of Ottoman ,
En Sarazenen lustig van
Den opslag , door den Vlaamsen Graaf ,
En onze F L O O R. Was dat niet braaf ?

Dit verrigt hebbende / zeilden de Graben
van 't Heilige Land naar 't eiland Creten / of
Kandia / leggende recht booz de mond van den
Archipelago. Van hier wendden zy hun ste-
bens naar Tiffabon / en zoo naar Vlaanderen
en Nederland.

In 't jaar 1188. verkondigde de Paus een
kruisbaard naar 't H. Land / om de Saraze-
nen wederom te bebegten. Men bragt zeer veel
volk by een. De Leidens van den togt wa-
ren Frederik , Keizer van Romen / de Koningen
van Frankrijk en Engeland ; de Hertogen van
Beveren en Saxon ; de Hertogen van Oosten-
rijk en Swaben ; de Hertogen van Lotrijk en
Bra

Brabant; Philips, Graaf van Vlaanderen / en Floris, Graaf van Holland; en voorts die van Cleef / Gelder / en anderen. Met dit volk in Kalabryen komende / vzaagde de Keizer aan een Abt die een boozeggende geest had / hoe die togt vergaan zou. Ja, mijn Heere, zeide den Abt / niet wel; want de tijd is nog niet geboren om dat Land te winnen: en gy, Keizer, zult verdrinken, eer gy t'huis komt. De Keizer deze babbelry niet agtende / ging evenwel zijn gang: hy trok door Bulgarijen / en veroverde veel steden en sloten; ja hy vzaak door tot de woestijne Sur toe: maar om Jeruzalem te winnen / was 't / om de boozegging van den Abt te verbullen / glat nagt. Men belegerde eindelijk Damiaten / een stad aan den Nijl gelegen. Hier viel wakker wat aan te haauwen / want het was een hard brokje. Eindelijk verzonnen de Haarlemmers een zaag onder aan een schip vast te maken / daar zy de keten van de haben mede aan stukken zeilden. De Keizer hier ober verblijd / begaafde Wilhem, Graaf Floris zoon (om dat hy 't Haarlems schip zoo meesterlijk bestierd had) met Keizerlijke giften / sloeg hem Ridder / en gaf de dappere Haarlemmers / behalven de vier sterren / nog een zilver zwaard in haar wapen. De Patriarch boegde het kruis daar nog by;

Dus krijgt hier 't Haarlems volk, om dat ze
't houre paard
Zoo meesterlijk beschreen, in 't schild een
kruis en zwaard.

Maar om ebenwel den Abt niet leugenagtig te maken / zal ik je zeggen dat de Keizer zig willende baden / in 't jaar 1190. verdronk : hy wierd tot Autiochien begraven ; en onzen Floris desgelijks / want hy storf in dat zelbe jaar / geregeert hebbende 27 jaren.

Zijn zoon Diderik den XI. volgden in de regeeringe. Hy had vijf jaar rust : maar zijn broeder Wilhem vanden heiligen oorlog t' hnis heerende / waren 'er eenige pluimstrijkers die tuffen de twee gebroeders twist zaaiden. Wilhem trok hy de Driezen / en viel met haar in Holland : men plunderde en brandde grouwelijk. De Vlamingen bestookten Zeeland / alwaar ze geland zijnde het alles in rep en roeren stelden. Diderik benart / bereidde twee legers : met het een trok hy zelfs naar Zeeland : het ander / onder zijn vrouw Alijt, zond hy naar Alkmaar tegen de Driezen. Hy sloeg de Vlamingen uit Walcheren : 't leger van zijn vrouw bogt ook zoo wel / dat de Driezen blugten moesten. Die broeder-twist wierd eindelijk bygelegt : maar toen was het de beurt der Driezen / die zoo dicht geklopt en gebeukt wierden als stokvis ; zoo dat ze in langen tijd geen lust meer hadden tegen de Hollanders te oorlogen.

Daerhand kreeg Diderik spel met Otto van Gelder, welke hy deed blugten. Zijn broeder Wilhem, willende hem geluk wenschen met die overwinning / deed hy gebangen zetten ; maar hy brak uit. Daar ontstond een Bisschoppelijke krijg / daar Diderik van de eene / en Wilhem van de andere kant zig in mengden. Diderik belegerde hier op Utrecht ; maar den Hertog

tog van Brabant kwam met een leger om de stad te ontzetten. Diderik gedwongen zijnde het beleg te verlaten / leederde den Hertog slag ; maar de Graaf wierd geslagen en gebangen. Toen was het / sta vast Holland ; elk een rukte en plukte. De Briezen speelden den baas ; zoo deden ook de Stigise. Diderik , door groot rantsoen-geld los gelaten / trok naar Enkhuizen / sloeg veel Briezen dood ; en dus wederom naar Holland trekkende / is hy gestorven.

Ada , zijn dogter / wierd toen Gravin van Holland : dit kon Wilhem , haar oom / niet verdragen. Ada trouwde met de Graaf van Loon / als haar vader nog boven aarde stond. Wilhem verzocht op de bruisloft te mogen komen / maar 't wierd hem afgeslagen. Ook mogt hy op de begravenis van zijn broeder / Graaf Diderik , niet verschijnen. Wilhem , hier door vol spijt / wist het hy den Keizer zoodanig te haspelen / dat hy 't Graaffschap van hem te leen kreeg. Hier op vielen de Zeeuwen hem straks toe. Hy verdroef den Graaf van Loon uit den lande ; zijn vrouwe Ada nam hy gebangen / en boerde ze na 't Texel / daar zy storf / een jaar geregeert hebbende.

De Graaf van Loon / en Wilhem schermutsferde naderhand nog dikwils tegen malhanderen. Wilhem trok naar Schotland. In zijn afwezen pasten de Graaf van Loon wakker wat te raken. Graaf Wilhem dit hoorende / liet zijn pretentie op de Schotse Kroon baren : hy kwam haastig over / en verleerde de Graaf van Loon dat moeshoppen zoodanig / dat hy met schande 't veld ruimen moest.

Naderhand verbrandde Graaf Wilhem een ha-
steel by Assperen / om dat des zelfs Heer / Fol-
pert genaamd / zig tegens zijn vordering gesteld
had. Hier was de Bisschop van Utrecht zoo
boos om / dat hy de stad Doordrecht in kolen
leide. Graaf Wilhem toog hier op met 500.
Ridders naar Utrecht / in wolle gekleed en bar-
reboets / alwaar hy den Bisschop om vergiffenis
bad / gebende hem nog 1000. ponden daar en bo-
ven : dit was om dat hy den Bisschop vooz-
dezen gebangen / en berongelijkt had.

Maar hier is nu een questie. Ridderus in
zijn Historischen Hollander wil / dat Graaf
Wilhem, na dat hy alle deze dingen uitgeboert
had / naar 't Heilige Land toog / en dat hy
toen Damiaten eerst hielp winnen. Maar ik
kan dat in andere Auteurs niet zien / en vooz-
namentlijk niet in de Oude Kronijk van Hol-
land / Zeeland en Vriesland.

Graaf Wilhem dan is kortst na zijn tweede
Houwelyk gestorven in 't jaar 1223. Zijn zoon
Floris de IV. zijnde de veertiende Graaf / volg-
de zijn vader in de heerschappij. In zijn tijd
was 't by gerust en bredig : dog ontrent Sta-
dingen woonden een deel booze boeven / die by
haer moeders en zusters te kooi gingen : zy
spotten met de Paven en Leeraars / of maaki-
ten ze kapot.

De P. u. s. liet een Kruisvaart in 't jaar 1234.
tegen haer verkondigen. Hier op toog onzen
Floris, met den Hertog van Brabant / en de
Graaf van Kleef derwaarts / en straften deze
Stadingers zoo deftig / dat'er wel 4000 dood
bleven. Al dat toen niet loopen konde / moest
ober

en eenige omleggende Dorpen. 65

over de kling / zonder onderscheid van man /
vrouw of kind.

Deze Graaf wierd naderhand / in 't jaar
1235. in een tournoop-spel verraderlijk dood-
gestoken van den Graaf van Clermont : dit ge-
schiede uit een verbloekte jalouzy / om dat de
Gravin van Clermont onzen Floris, in 't bij-
zijn van haar man / geprezen had. De Gra-
vin ziende Floris dood / wilde haar zelfs van den
Coorn werpen. De Graaf van Kleef joeg hier
op den Graaf van Clermont den dolk in 't hart ;
en dus liep dit doodelijk tournoop-spel voor
Graaf Floris, die 12 jaren geregeert had / af.

Hier speeld de jalouzy een doodelijke rol,
't Geen Floris 't leven kost, en Clermonts
Graaf zijn bol.

Graaf Floris liet een zoontje na / genaamd
Wilhem, 't welke van Floris broeder opgebracht
wierd : deze / genaamd Otto, was Bisschop
van Utrecht. Hy regeerde 't land voor zijn neefje
zeer wel ; bedwong de Drenters / en die van
Couberden.

Ontrent deze tijd zoude de Gravin van Hen-
neberg 365 kinderen gebaar hebben / die tot
Loosduinen / zoo men zegt / gedoopt zijn. Dit
quam aldus by. Zekere arme vrouw hebbende
twee kinderen van eender dragt op den hals /
had de Gravin om een aalmoes. De Gravin
zeide dat het niet mogelijk was / dat een vrouw
twee kinderen by een man kreeg. Het arme
vrouwkje bedroeft / zeide / God geef' dat je zoo
veel kinderen t' eender dragt krijgt, als'er da-

gen in 't jaar komen. Maar dit overgestagen. Graaf Wilhem, zijnde de X V. Graaf van Holland / tot zijn jaren gekomen zijnde / nam de regeering des lands 1248. zelfs aan / en droeg zig zoo deugtsaam / dat hy van de Vorsten des Rijks Rooms Koning verklaard wierd. Hy kreeg spel met de stad Aken / en rukten'er met een vrabe krijgsmagt voor. Ondertussen zag den Bisschop Bonifacius in een gezigte St. Joris in 't wit / op een witten hengst rijden / hebbende een lancie in de hand: de trawanten en cozznuten die hem volgden waren ook al te samen zeer tierlijk in 't wit gekleed. De Bisschop verwonderd / wierd van een Engel verteld dat die Ridder St. Joris was / die den Koning niet alleen zoude helpen / maar ook de victory doen bebegten / gelijk geschiede: want Wilhem, door 't maken van een dijk / zette de stad onder water: toen openden hem de burgers de poortten / en hy wierd in die stad gekroond. Kort hier na belegerde en beroberde hy Keizerswaart.

Hier op naar Keulen reizende / wierd hy aldaar te gast genoodigt van een vent die Mr. Aalbrecht genaamd was / en die wat meer kon als brood eten; want hy was in de kunst van Necromantie byzonder ervaren / als mede in de Philosophie en Theologie. De Hoog-Misse gedaan zijnde / nam Mr. Aalbrecht Graaf Wilhem waar / bragt hem in zijn huis / en peurde toen met den Koning naar den hof / die met siveuw bedekt lag. Alhier zag de Koning een meenigte dienaars / die de tafel dekten om wat te gaan schotelen / 't welk gedaan zijnde / zat de Koning aan. Chans begon men wakker met

met de kakebeenen te schermutselen: 't gebräad wierd'er louter in 't geraamte gezet. Maar wat gebeurd'er? o wonder! de sneeuw begon te smelten/ de zon warm te schijnen/ de vogeltjes te quinkeleren/ de boomen te bloeijen/ en brugten te dragen; de wijngaard desgelijks: zoo dat alles/ flabbetje zoet/ fris en goed/ op tafel quam; het fruit wierd'er hoor wat raars in overbloed geplukt/ en genuttigt; men dronk'er de wijn als water; ja men trok'er de kleederen uit/ zoo heet was't: hoorz ging men onder de groene oost- of fruit-boomen de koelte zoeken. Maar toen 't alles op zijn hoogste was/ keerden alles weer in zijn eerste wesen; de boomen wierden dor en bladerloos; de sneeuw quam weer te voorschijn; men trok de plunjen wederom aan; een ijder snelde naar huis; men klappertandde van koude/ en jockte na 't buer; en de tafeldienaars verdweenen. Dezen zwarten Konstenaar wierd naderhand/ tot vergeldinge/ nog Bisschop van Regensburg.

Wat dinkt u van dit historitje/ Lezer? men mag inalkander in Holland somtijds wijs maken dat paarde-keutelen bijgen zijn; maar dit liegt'er niet om; en zijt bij verzekerd dat het al bij wat meer in heeft als een holle kies: want de konst van Pigromantie grondig te kennen/ en daar by in de Theologie en Philosophie wel ervaren te zijn/ ik zeg je dat het wat anders te zeggen is/ als moer geeft me je dogter met 't halve goed.

Graaf Wilhem, als gezege/ Koning geworben/ en tot Wien gekroont zijnde/ kreeg oor-

log met de Vlamingen / die de Zeeuse eilanden
 pretendeerden. Margareta, Gravin van Vlaan-
 deren / zond haar zoon Guido met een deftig le-
 ger om die landen te oerrompelen. De Ko-
 ning dit hoorende / zond Floris zijn broeder met
 een braaf leger vooz af naar Zeeland / de welke
 zig ontrent Westkappel zoo stil hield als een
 muus / en liet de Vlamingen landen : toen sprong
 hy met de zijnen op / en zat'er met de bogtel
 zoo dicht agter dat'er veel duizenden het we-
 derkeeren vergaten / meenigen verdronken / en
 een zeer groot getal gebangen wierden / welke
 Wilhem naakt liet uitkleeden / en met roeden
 langs wegen en straten / fets fats / braaf geef-
 selen / en zond ze zoo naakt (als Adamiten)
 naar Vlaanderen :

De naakte huyt met teer te smeeren ,
 Te kruipen in een ton met veeren ,
 En dan geboend ten landen uit :
 Ik zeg je dat het niet wel sluit.

En dus liep deze bataille vooz de Vlamingen /
 die ober de 100000 sterk geweest waren / af.
 Doozts waren'er nog veel groote Heeren ge-
 bangen / waar onder de zoon van de Gravin
 Margareta , die aan de zuster van onzen Wil-
 hem getrouwt was. De Vlaamse Gravin
 was om alle deze dingen zoo quaad / dat ze
 haar schoondogters land Henegouwen aan Ka-
 rel / Graaf van Angers / broeder des Konings
 van Frankrijk / beloofde te geven / zoo hy haar
 te hulp wilde komen. Karel nam het aan / en
 slozhte / mozt hy den Waterkoning eens on-
 der

der de oogen zien / ha broek! hy zou hem dat moesjanken zoo verleeren. Wilhem dit hoorrende schreef aan Karel, dat hy zig wagen zoude Henegouwen aan te tasten / dewijl het zijn zusters goed was / of dat hy zien zou wat hy met hem te doen had. Karel schreef stout wederom / en daagde Wilhem tot een veldslag tot Assche op de Heide. Wilhem quam / maar Karel niet; deze laatste trok binnen Valencijn. Wilhem belegerde die stad. Karel ontsnapte den dans in onbekend gewaad / en liep als een rechte kakhiel / met zijne Franssen naar Frankrijk. Kort hier na wierd de brede met de Vlaamse Gravin gemaakt.

Op deze tijd liet Wilhem 't Hof in den Hage bouwen: de groote Zaal liet hy van Pers hout maken / alzoo daar geen spinnekop in dueren kan. Ook verplaatste hy 't Hof van Regten van 's Gravezande / en bragt het in den Hage.

Tijns nam Wilhem vooz de Driezen wat te kastijden: de rede was / dat ze hem vooz Aken niet te hulp gekomen waren; hoewel de Chronijk van Staveren het tegendeel zoekt te bewijzen. Maar hoe dit zy of niet / hy trok ober het ys naar Drieland / en strafte die harde quasten borgerlijk / niet al te hard. Maar deze het naderhand al wederom bekerbende / zoo roerde Wilhem zijn zeep- en slagmes zoo vreeslijk onder haar / dat hy by na al vermoorde en dood sloeg wat'er was: ja het ging'er zoo heet van den rooster / dat men nog een brief bind daar deze woorden in staan: In 't leger, ten tijde van de verwoesting en plunde-

70 Beschrijvinge der Stad Rotterdam,
ring van West-Vrieland, den 6. Mey, anno
1254. Wilhem stigte toen 't Huis te Mar-
quet om de Vriezen in toom te houden: dit was
een regte bril of kijck in de pot; maar hoe dat
hy 't haspelde en bezwagtelde / zy toonden nog
somtijds haar quade nukken: had hy een stale
roede / zy hadden een ijzere huilt.

't Is aanmerkens waardig / dat / als de
Vriezen geen buiten-bijanden hadden / zy het
dan tegens malkanderen zogten. Hier had je
de Schieringers / daar wederom de Verkoop-
pers tegens malkanderen / allwaer

Juw Jongema,
Lange Pier, en Hottinga,
Somtijds onder stookten,
Dat het rookten.

Nu bogt men om Oost- / dan weder om Wes-
tergoo; hier was het de beurt van Dokkum /
daar van Staberem / ginder van Leeuwaar-
den; dan van Franeker / Sneek / en Bols-
waart. Nu kastijdde Sjaardama de Verkoopers /
dan wederom de Potestaat de Schieringers:
hier sloeg Douwe Ankes de Gziets-luiden de
ooren van de kop / en ginder wierden Nanno,
en Wabbo als Gezanten afgevaardigt.

Maar wy keeren weer naar Wilhem deze
voorgenomen hebbende naar Rome te reizen /
om van den Paus de Keizerlijke Kroon te ont-
fangen / wilde eerst de Vriezen (om dat hy haar
niet betrouwde) den rug wat schueren. Hy
bereidde dan in 't jaar 1255. een groot leger /
en trok Vrieland in; hy zelf reed voor af / niet
alleen

alleen om 't veld te ontdekken / maar ook om het doorp Hooghoude in den brand te steeken : hier digt hy gekomen / zakte hy met zijn paard in 't ys / en dus zonder hulp woestelende / wierd hy van de Vriezen / die in rietbossen verborogen lagen / met pijlen dood geschoten. Ze wisten niet dat het de Koning was ; maar naderhand zijn goud wapen / met een roode leeuw / en een Keizerlijken arend ziende / merkten zy het. Doorts vielen ze zoo moedig op het Hollands leger aan / dat meest al de Dortenaars / Rotterdammers en Delbenaars dood bleben. De Vriezen dit verrigt hebbende / begroeben zy den Koning heimelijk in een boeren huis. Dus was het einde van Wilhem , die 21 jaren Graaf van Holland / en 7 jaren Koning van Rome / en Keizer van Duitsland was geweest / maar 27 jaren oud zijnde.

Hy liet een zoontje na / Floris genaamd / nog maar een kind zijnde. Zijn oom Floris , die de Blamingen zoo meesterlijk bedot had / wierd Regent van 't Land. Eenigen tijd daar na wierden de Kennemerlanders by Alkmaar / en de Vriezen vzienden / welke naderhand lustig opstelten begonden te rijden. Veel gemein volkje in Holland / dat maar op'er plonderen en pluizen zocht te passen / deed desgelijks ; en dus raakte dit veelhoofdige beest / dat na recht nog reden luistert / gaande.

III. H O O F D S T U K.

Folpert door de lugt gevoert. Misselijk slag van spokeryen in het kasteel van Leerdam. Kennemerlanders, een plunderziek kanaajel. Zeeuwschen Oorlog. Utrechtsche Heeren van, en op het kussen gekroont. Strijd met Vriezen en Vlamingen. Graaf Floris door Gerit van Velsen vermoort. Enkhuisen verbrand. Den Bisschop vlugt. Graaf Jan tot Delft gevangen, doet Wolfert, Heer van ter Veer, een soldervenster uitwerpen. Pelgrim maakt een verbond met den Duivel. Hy versuipt. Vlamingen nemen Holland in tot Haarlem toe. Zy worden 't land wederom uitgeslagen. Bailjuw den kop afgeslagen. Een Mariabeeld doet mirakelen, Graaf Willem bid den Bisschop om genade. Hy werd eindelijk door de Vriezen gedood.

De Koning Wilhem, als gezegt / dood / en den jongen Graaf Floris nog een kind zijnde / was'er tot Leerdam een Heer die Folpert genaamd was : dezen een rouwen Apostel / en een godloozen bloet zijnde / maakte een verbond met de Duivel / om zijn neef Jan van Arkel te vermoorden. Om dit werkstellig te maken / liet hy op Kersnacht de kerk / daar hy meinde dat Arkel in was / in brand steken. De Priester / en al't volk dat'er in was / verbrandden / alsoo / de deuren van buiten gesloten zijnde / het niemant konde ontloopen. Folpert, verblijd / wist niet beter of Arkel was dood ; maar hoorende dat hy niet ter kerk geweest /

en zijn aanslag mislukte was / peurde hy 't land
 uit naar Duitsland : eindelijk wedergekeerd
 zijnde / stak hy den dijk van 't land van Arkel
 door / waar door veel menschen en beesten ver-
 dronken. Dit gedaan hebbende / steeg hy naar
 Haastrecht / en maakte met zijn vrienden goede
 eier. Folpert den bast vol hebbende / bloekte
 ondertussen als een ketter / om dat Arkel niet
 verbrand was. De Duivel / na 't schijnt / dit
 graauben en snaauben in zijn tanden niet ver-
 dragen konnende / nam Folpert uit het midden
 van 't gezelschap weg / latende drie druppelen
 bloeds / ter plaats daar hy gestaan had / leg-
 gen. Maar wat zal ik je van dit historitje /
 en van meer andere / die de oude Schrybers
 hoor waarheid te boek zetten / veel zeggen / Le-
 zer ? Wagtendorp rijmt 'er aldus van :

Een mens , wanneer hy 't hoort , verrijzen nog
 de haren.

De Duivel is met hem hoog in de logt gevaren ,
 Van waar hy op de aard drie drupp'len bloeds
 neerworp ,

En met een groot geschrey vervulde 't gant-
 sche dorp ,

Men heeft ook in 't kasteel lank Folpert hoo-
 ren klagen ,

Gelijk wanneer een man met zweepen word ge-
 slagen ;

En meenig spook gezien van bijster ongediert ,
 Dat boven , en beneen , en in zijn kamer
 zwiert.

Indien d'er knegt of meid de kaars quam boven
 brengen

74 Beschrijvinge der Stad Rotterdam ,
In 't opperste van het huis , die zag daar Folpert
springen ,
En roepen om gena ; of van een geest ont-
moet ,
Viel meenigmaal ter neer als met een stok
gegroet .
Zijn zoon heeft na die tijd het huis af laten
breken .
Sints zegt men dat 't gespook is van de plaats
geweken .
Het beeld van God de Heer tot heiligheid
gemaakt ,
Ziet dat het geen verbond met Duivelen en
raakt .

De Kennemerlanders / daar eben van gespro-
ken is / spanden met een deel Hollands en Bries
kanaalje aan . Dit ruigt meende dat de Edel-
lieden en Regenten te rijk / te dertel / en al te
wellustig leefden / derhalven namen ze booz al
de zelbe 't land uit te boenen . Terstont vie-
len ze op der Heeren huizen aan / daar zp 't al-
les plunderden / sleeten / en omber wierpen daar
ze by of omtrent konden komen . Men wierp
de Heeren maar een lak op den hals / en daar
mee was 't / valt 'er op aan ; ruk nu die mue-
ren / stijlen / kabinetten / kisten en kasten om-
ber ; breekt af dat plunder- en roofnest / wel-
kers Heer ons zoo gedrukt en geplaagt heeft .
Doozts dwongen ze Gijsbert van Amstel , dat
hy haar Hoofd moest zijn . Zp trokken naar
Atrecht / alwaar zp / dooz eenige verraders bin-
nen gelaten / de oude Heeren van 't kussen zet-
ten / en met den Adel ter stad uit dreeben . Zp
stelden

stelden een deel kanaalje in haar plaats / die 't regeeren ongewend / hun zelfs inbeelde dat Goliath haar bestebaar was. Zy plunderden in 't Stigt sloten / kasteelen / Heeren-huizen / en pagthoeven. Een groot gedeelte van Stigtse en Hollandse Heeren hadden haar naar Haarlem begeben / alwaar ze zig lustig versterkt hadden. 't Gepeupel uit 't Stigt naar Holland keerende / belegerden Haarlem / en deden 'er groot geweld op. Maar den Edelman Persija met eenigen van de zijnen by nacht uit de stad rakende / viel in Kennemerland / en stak aldaar dorpen en huizen in brand. De Kennemerlanders dit ziende / verlieten de stad om haar land te beschermen: maar toen vielen de wakhere en brabe Haarlemmers ter poozten uit / en klopten dit roof- en plonderziek gespuis ellendig op haar doodshoofd.

Omtrent deze tijd wierd Floris , den oom van onzen jongen Graaf / in een tournoo-spel tot Antwerpen gedood. Toen kozen de Hollanders tot Voogt en Regent Hertog Hendrik van Brabant; maar dewijl deze de Hollanders te veel krouwde daar de beurs hangt / en zijn Hobelingen de Hollandse kaas al te dik sneden / joegen ze de Brabanders het land uit. Nu wierd Otto van Gelder tot Voogt ober den jongen Graaf / en Regent van 't land gekozen. De Zeeuwen daar tegen verkozen de moey van Graaf Floris , welke de zuster was van Koning Wilhem: maar de Hollanders wilden van geen wijf geregeert zijn. Daar had je toen 't spel weer loopende tusschen de Hollanders en Zeeuwen / die malkander klopten dat het rookte;

76 Beschrijvinge der Stad Rotterdam ,
rookte ; maar de Zeeuwen delfden 't onderspit.
Hier op toog Otto van Gelder , met den Bis-
schop booz Atrecht / om de nieuwe Atrechtse
Heeren den broek op te beteren ; maar zp moe-
sten'er met schanden af wijken.

Twee jaren daar na beklom Heer Sweer van
Beuzekom die stad met stormladders : daar
wierd grouwelijk gebogten. Sweer behield de
oberhand ; joeg de nieuwe Heeren de stad uit /
en herstelde de oude.

Otto van Gelder quam op deze tijd te ster-
ben ; dies kozen de Hollanders tot Regent de
Ridder Klaas Kats. Ondertussen waren de
onlangs uitgejaagde Atrechtse Heeren weer in
de stad geraakt : men verzette malkander aldaar
de kruin zoo breeffelijk / dat 'er het roode zweet
na volgde. Klaas Kats dit hoorende / ruk-
te spoedig met een leger booz Atrecht ; sloeg de
poorten met mookers en hamers op : dus raak-
te hy 'er binnen / en kastijde die muitmakers
geen kleintje. Hy bande ober de 1000 belha-
mels de stad uit.

Graaf Floris zebentien jaar oud geworden
zijnde / wilde hy de Briesen tegens den rug op ;
maar hy wierd van haar geslagen : 500 Hollan-
ders bleben'er dood. Den strijd herbat zijnde
lieten de Briesen 800 man in die slag / en van de
Hollanders bleben'er 500. Graaf Floris vol
spijt dat hy zijns vaders dood niet strenger
wezeken konde / kropte zijn leet op.

't Gebeurde in 't jaar 1287. dat Briesland
dooz een hooge bloed vol water gebonst wierd /
waar dooz veel menschen en beesten verzonken.
Floris nam dit waar ; preste schuiten en blot-
ten /

een / en viel'er mee in Vriesland: maar de Vriezen / in geen staat om te begten / zwoeren booz haar en haar nazaten in eeuwigheid / dat ze haar nooit meer zouden stellen tegens de Graaven van Holland.

Enige tijd te booren had Floris de Vriezen nog eens wat den rug geschuert. Toen kreeg hy een oude Vries gebangen / die hem wees waar zijn vader / Konink Wilhem , begraven lag. Floris liet'er de beenderen uit halen / naar Middelburg voeren / en aldaar met groote statie begraven.

Dus quam Graaf Floris de V. zijnde de zestiende Graaf van Holland / het hoekje te boven. Maar eindelijk raakte hy in den haat van den Adel / om dat hy de kasteelen van Vredeland en Montfoort ingenomen / en 't garnizoen tot op twee na de kop booz de boeten gelegd had.

Floris trok hier op naar Engeland / om een huwelijk te sluiten booz zijn zoon Jan , met des Konings dogter. Toen meinde de Blamingen Walcheren te bestoken: maar zo hoorende dat de Graaf zoo haastig ober quam / kropen in haar schelp. De Graaf zond Brederoode naar Sluis in Vlaanderen / 't geen ingenomen / en aan de blammen opgeoffert wierd. Boorts liet hy 't land van Kazant / tot spijt der Blamingen / plunderen en uitrooven.

Floris had veel Adel booz sterfte en oorlog verloren. Hy regte in den Haag een groote maaltijd aan; noodigde 40 aanzienlijke boeren daar op / en maakte ze na de maaltijd tot Rid-
ders

78 Beschrijvinge der Stad Rotterdam,
ders. Hier was den ouden Adel zoo quaad
om / dat 3^e Graaf Floris der boeren God
noemden.

Het was ook eenige tijd geleden / dat de
Graaf Gerrit van Velzens broeder had laten
onthalzen: maar naderhand bevindende dat hy
onschuldig was / verhief hy Gerrit van Velzen
boven andere Heeren; en om hem nog meer in
zijn gunst te wikkelen / wilde de Graaf hem
zijn handpaardje (ik wil zeggen zijn bijzit / die
bijzonder mooi was /) geven. Maar Gerrit
zeide dat hy zijne versleten schoenen niet begeer-
de te dragen: ook dat hy geen hoer tot zijn
vrouw wilde hebben. Al was je van knijns
haar / zeide de Graaf / zoo zult gy ze evenwel
hebben: maar Gerrit dat niet agtende / trouw-
de een ander. Eindelyk zond de Graaf Gerrit
van Velzen in ambassade buiten 's lands. On-
dertussen speelde de Graaf mooi weer met zijn
wijf op 't huis te Kroonenburg. Van Velzen
quam'er naderhand agter / en spande met ee-
nige Edellieden te zamen / om de Graaf / zoo
als hy op de jagt was / te vangen / en naar
Engeland te voeren / alwaar hy opgesloten
zjnde / zoude men zijn zoon Jan met des Ko-
nings dogter doen trouwen / en hy dan alhier
gekomen zjnde / in zijn vaders plaats als Graaf
regeeren.

Dit vast gesteld / noodigde men de Graaf
ter jagt / die / hier toe genegen / zig niet lang
liet bidden. Op de jagt zjnde / namen ze de
Graaf gebangen / en wilden hem op 't huis te
Kroonenburg voeren: maar de Kennemerlan-
ders en Driezen hier agter komende / zaten
des

deze schakers lustig agter de bodden. De Graaf 't ontzet ziende aankomen / gaf zijn paard de sporen / en meinde met het zelbe oer een sloot te springen; maar 't paard sprong te kort: de Edelieden zогten 'er hem metter baart uit te trekken / maar konden niet: toen doozstak Gerrit den Graaf met 21 wonden. De Kennemerlanders haalden 'er den half doodden Graaf uit / en doozstaken booz zijn oogen nog eenige Edelieden. Graaf Floris tot Muiden gebragt zijnde / storf aldaar. Gerrit van Velzen blugte op 't huis te Kroonenburg / 't geen aanstonts belegerd / en ingenomen wierd. Van Velzen wierd in een ton met spijkers dooz Leiden gerold / de kop afgeslagen / en op een rad gezet. Die hem in 't negende lid bestonden / wierden gedood. Daar ontbzeken 'er geen die booz berciert houden dat Van Velzen in een ton met spijkers zoude gerolt zijn. Kort om / zijn medestanders raakten ook rampzalig aan haar einde: haar wapenen en huizen wierden verbzoken. Aldus storf Graaf Floris in 't jaar 1296. hebbende 42 jaren geregeert.

Daar werd verhaald dat hy twee windhonden had / welke / toen hy begraven wierd / mede in 't graf sprongen. Deze beesten wilden eten nog dzinken / zelfs geen zoete melk: ten laastten moest men ze met geweld van 't graf nemen / of zouden aldaar van honger gestozben hebben.

Graaf Floris dood zijnde / zoo volgden zijn zoon Jonker Jan van Holland, zijn vader in de heerschappij; dit was de zeventiende Graaf van Holland. Hy was / en bleef nog eenigen
ryd

30 Beschrijvinge der Stad Rotterdam,
tijd in Engeland / alwaar hy met des Konings
dogter trouwde.

Oudertusschen begonden de Briezen zig we-
derom te roeren / dewijl de roede nu van 't gat /
en al 't ontzag boven eer / en eed / weg was.
Terwijl regeerden 'er twee neben van den ge-
stolpen Graaf Floris , den eenen Noord- / en
den anderen Zuid-Holland ; d' eene was Graaf
van Kleef / en d' andere Graaf van Henegou-
wen : maar deze haar eigen interest te veel be-
tragtende / regeerden niet wel.

Den Bisschop van Utrecht stookten hier on-
der / en hitsten de Briezen en Noord-Hollan-
ders tegen dit land op. De Bisschop met de
Briezen en Noord-Hollanders smeten al de kas-
teelen / die Graaf Floris in Briesland hadde
doen bouwen / om ver. Tot Medenblik ver-
branden ze de stad en 't kasteel. De Graaf van
Henegouwen nam / tot wederzaak / Enk-
huizen in / en verbranden de stad. Echter ble-
ven de Briezen en Noord-Hollanders halsterrig /
en versterkten de stad Droonen geweldig. Dooz
dit twisten wierd de Ridderschap bewogen hun
eigen Graaf uit Engeland t' huis te halen / ge-
lijk zy deden.

Graaf Jan maakten in 't jaar 1297 een leger
gereed / viel 'er mede in Briesland ; de Briezen
wierden by Alkmaar geslagen ; 4000 bleven
'er dood. Den Bisschop trok doe na de Oost-
Briezen / en maakten met haar een bloot klaar /
daar hy by Monnikendam mee lande : maar
de Haarlemse burgers / met de Kennemerland-
sche welgebore mannen / zaten den Bisschop /
en d' Oost-Briezen zoo dicht achter de bodden /
dat

dat den Bisschop het ter naauwer nood met een bootje ontblugte.

Graaf Jan nam daar na Hesselstein / met het slot / in / en gaf het aan Wolfert van Terveer , om Atrecht te dwingen. De Briezen wierden dooz alle deze dingen zoo ontsteld / dat ze om genade baden.

Dooz dit roezemoezen moesten de Hollanders geduerig met de hand in den buidel staan om den oorlog te boeden. Wolfert , des Graaven opperste Raad / deed alles na zijn pijpen dansen. De Hollanders merkten hem aan als oorzak van 't veel geben : het mozen en grimmen nam hand ober hand toe : 't volk wilde Wolfert aan zijn rokje. De Graaf dit onheil ziende / blugte met zijn gunsteling des morgens booz dauw / booz dag / uit den Hage naar Schiedam ; sprong aldaar in een schip om naar Zeeland te varen ; maar het Delfse graauw en anderen hadden 't berspied : deze woedende hoop zette hen na ; vielen in schuiten / en namen de Graaf met Wolfert als gebangen ; boerden ze beide naar Delft in een huis by de oude kerk : maar de Graaf was daar niet zeker / alzoo Janhagel hoe langs hoe meer begon te mozen : ten laatsten riepen ze / geef ons Wolfert van Terveer , of we zullen 't huis slijten / en verbranden met al dat 'er in is. Toen begon Graaf Jan booz zijn eige leven te breezen : hy gebod dat men Wolfert het venster uit op straat zoude werpen / 't welk gedaan zijnde / wierd hy booz den woesten en onbesuisden hoop in stukken gehouden.

't Kanaalje speeld den baas , En toond zijn qua-
de nukken

Met yffeljk geraas , En elk die zoekt te pluk-
ken.

Sla dood , is 't eerste woord Van dit veelhoof-
dig beest ,

Dat na geen reden hoort , Nog Overheden
vreeft.

De Delfse muitmakers hadden naauwlijks
gedaan / of de Dortse begonden : zy hadden
een pik op Aalout , Bathjuls van Dordrecht.
Dezen Heer het ontweer met afgrijselijke buien
ziende ophomen / blugtte uit Dort naar Kraa-
stein. De Dortenaars haalden hem daar van
daan / en voerden hem wederom naar Dort :
maar naauwlijks had hy voet aan land gezet /
of hy wierd met twee van zijn broeders geha-
potteert.

Omtrent deze tijd zag men tot Egmont een
schoon / groot / blinkend / purper kruis in de
logt. Ook geschieden 'er een uitsteekend mira-
kel. Folperts zoon van Leerdam was Pel-
grim genaamd ; maar ze mogten hem met meer
regt de naam van Duivels-quaad gegeven heb-
ben / alzoo hy mede / gelijk zijn vader (waar
van hier booz gesproken is) een verbond met
de Duivel gemaakt had ; 't welk was / dat
zoo lang hy met geen paarden over een rivier
of loopend water passeerde , hy niet zou ster-
ven , en een leventje konnen leiden na zijn ei-
gen welgevallen ; maar dit gebeurende , zoude
hy niet alleen moeten sterven , maar ook eeu-
wig

wig met lijf en ziel verdoemd zijn. Zoo gezegd / zoo gedaan. Pelgrim leefde als een klein Prinsje / in alle vrolijkheid / na zijn' eige lust. Dooz's maakte hy moer en dogters tot hoeren : hy versmaade de Priesters die hem vernamden ; hy veragte de Kerk / en verdoofde dezelve. Hy viel met zijne vagebonden in het Stigt / brandende dorpen en huizen van arme landluden : vangende en spannende trok hy met den roof weg ; maar de boeren zetten hem eindelijk na. Tot Beuzichom sprong Pelgrim met de zijnen in een schip ; maar naauwlijks van land gestoken zijnde / quam 'er een zwart paard / 't welk / zonder beel figuren te maken / in 't schip sprong / en 't zelve zoodanig overlaadde / dat Pelgrim, Heer van Leerdam / met al de zijnen aldaar verdronken. Des zelfs Heerlijkheid van Leerdam wierd Heer Jan van Arkel, die een oprecht Christen mensch was / toegewezen. Maar had je eens gehoord wat een vernagelde kraam dat 'er toen op 't kasteel van Leerdam was ? ha broek ! het gink 'er al wederom zoo grouwelijk heet van den rooster : men hoorden 'er meenigelei grimmig en verbaarlijk geluid ; 't was 'er vol stank en helsche blammen. Die 't kasteel maar genaakten / wierden dul / uitzinnig en razend. Twee personen gingen egter in 't kasteel / en quamen in een verballe hielder : den eenen wierd verbaard / en liep 'er wederom uit ; maar den anderen wierd vast gehouden / min nog meer of hy aan een keten gebonden stond : daar hoorde hy verscheide lasteringen en verbloekingen spreken tegens den Schepper. Ten laarsten quam de Priester / en

haalden 'er de bent uit / welke dul en razend was / en sedert die tijd geen gezond uer had. De Duivel zep tot de Priester / had hem God niet beschermt / ik zoude hem als het stof der zonne gezeven hebben. Dus schryben de oude Auteurs. Maar is 't niet een beklagelyke zaak / Lezer / dat ze in zulke botte leugens des Heeren heilige naam durben noemen / en ons de zelve booz waarheid tragten te doen gelooven ? Doorts word van dit kasteel nog verhaald / dat de Priesters door 't besprengen van heilig water / en 't omdragen van 't Sacrament in proceffie / die spokerijen verdreven hebben.

Eindelijk quam Graaf Jan in 't jaar 1290. zonder hinderen te sterben / vergeven zijnde. Zijn naaste bloedverwant uit den huize van Henegouwen / genaamd Jan, wierd de agtiende Grabe van Holland / en Zeeland / en Heere van Briessland. Maar naautolijks was deze in 't bezit / of Jan van Renesse maakte zig meester van Zeeland. Graaf Jan trok 'er naar toe / en dreef Jan van Renesse heldhastig daar uit. Deze laatste blugtte naar den Keizer / en zeide dat Holland aan hem verballen was : doorts verzogt hy den Keizer om hulp / welke hier op af quam / met de Bisschoppen van Ments / Crier / en Keulen : maar de Keizer / ziende Graaf Jan aan 't hoofd van een groot leger / trok te rug / meinende dat Renesse hem verraden had / en maakte vrede met Graaf Jan. Dit speet Jan van Renesse zoo geweldig / dat hy by de Vlamingen liep / en met haar in Zeeland viel / meinende Tergoes te overballen ;

dog die van Roemerswaal versloegen ze / en dreeben ze te rug naar Vlaanderen / met agterlating van 800 man.

Chans ter tijd wierd den Bisschop van Utrecht afgezet: deze / een groot leger uit Over-Iffel vergadert hebbende / wilde Utrecht bestoken; maar de Hollanders pasten op hem met een leger niet half zoo groot / en sloegen hem in de route.

Kortz te boren hadden de Kennemerlanders en Waterlanders Amsterdam vernield. De Frans en Hollanders hadden malkander zoo wat geholpen tegen de Vlamingen: deze laatste hier boos om zijnde / wilden de onze te lijf; maar wy / in de voorbaat zijnde / vielen in Kazant / en boonden de Vlamingen uit haar eigen nest: dog zy quamen haast wederom / en sloegen de Hollanders / dooz verraderije / twee maal agter malkanderen; zoo dat den Obersten Wilhem, Graaf Ians tweede zoon / welke Holland by zijns vaders afwezen regeerde / naar Zirkzee blugten moest. De Vlamingen belegerden die stad / en benarden ze niet weinig; maar Wilhem deed een uitval / en versloeg wel 1500 Vlamingen. Doozts joeg hy haar ook uit Middelburg / en uit geheel Walcheren. Tot Oostduibeland meinde hy 't zelfde te doen; maar de Vlamingen maakten de Hollanders in den donker zoo verbaart / dat ze moesten afstrekken met groot verlies van volk / zijnde veel Ridder en Edelieden dood geslagen of gevangen.

In 't jaar 1304. quamen de Vlamingen met Jan van Renesse zoo sterk af / dat ze Holland als overstroonden: zy namen 't alles in toe

Haarlem toe. Dit was nog niet genoeg ; maar den Hertog van Brabant wilde ook zijn part van de stokvis-bellen hebben : hy nam Beertruidenberg en andere plaatsen in : Doordragt alleen hield het tegen. De Doortenaars bogten als leeuw / en dreeben de Brabanders wederom het land uit. Voorts quamen zy by Hisselmonde / en sloegen aldaar wel 2000 Blamingen dood ; zoo dat hun Graaf het te naauwer noot ontquam. Die van Rotterdam / Delft / Leiden / Goude / Amsterdam / Schiedam / Haarlem / en andere steden dit goed begin ziende / klopten met malikanderen de Blamingen heldhaftig uit hun steden : voorts dreeben ze / met de bogtel in de vuist / haer als hoppel-schapeu het land uit : die niet loopen wilde / wierd in stukken gehouwen. Zoo zagen 'er de Hollanders agter / en voornamentlijk de Rotterdammers. De Delfbenaars sloegen 'er 500 in eene straat dood / waarom dezelve nog de Blamingstraat genaamd werd. Die van Schoonhoven kregen den Gouverneur van 't kasteel gebangen. De Leidenaars toonden mede dat ze niet flinkis waren. De Schiedammers waagden hun leven dapperlyk in den strijd. De Haarlemmers toonden ook dat zy 't kunsje verstonden : die van Cergouw desgelijks. Zoo deden ook de dappere Amsterdammers ; hoewel aldaar een deel uitheemsch en roofziek kanaalje het nu onlangs slegt genoeg (dog niet zonder straf) gemaakt heeft ; de burgers zijn nochtans zoo goed als gout.

Door Zichzee maakten de Blamingen op deze tijd ook nog wat spels ; maar die van binnen werden

weerden hen zoo dapper / dat 'er somtijds wel 1800. op een dag den bek in schoten. Zp hadden booz de stad een stormkhat opgeregt / welke die van binnen aan brand schoten / zoodanig dat men de vlammen te Rotterdam / Schiedam / en Vlaarding kon zien. Graaf Wilhem bereide een bloot om de stad te ontzetten. De Franssen quamen 'er met 340 schepen by. Daar wierd groutwelyk gebogten een geheelen dag lang ; en 't geklank van schilden en zwaarden wierd wel drie mijlen weegs gehoozt. In dezen strijd bleben wel 100000 Blamingen verflagen of verdronken. Dus hadden de Hollanders en Franssen de Blamingen de broek opgebeterd.

De Briezen / welke zes jaar stil gezeten hadden / begonden (terwijl de Graaf een togt naar Henegouwen deed) zig wederom te bewegen / en eenige plaatsfen aan te tasten. De Graaf dit hoorende / rukte een deel volk by een ; trok naar Brounen / een byzondere oude sterke stad / en deed 'er langen tyd groot geweld op / dog byugteloos : maar eindelyk hogt hy de Burgermeester Fop om ; deze zoude hem de stad in handen leberen booz een laars vol geld : en dus raakte de Graaf in de stad / daar hy alles dood sloeg wat 'er was. De soldaten verbzandden de stad. Des morgens ging de Graaf met Fop rondom de wallen : Fop begon te huilen / ziedende wat dooz zijne verraderije uitgewerkt was. Begin je nu te huilen , gy geldgierigen schurk , zeide de Graaf / verrader van je eigen stad en vaderland : zie hoe de stad door de woede der soldaten nu geschonden is : maar kom aan , ik zal je verraders loop geven : zie daar is de laars

88 Beschrijvinge der Stad Rotterdam ;
vol geld : maar toen liet hy hem tuffen twee
mucen mefelen met de laars by hem / zeggende /
eet nu geld , daar je zoo hongerig na geweest
zijt :

Fop heeft de stad verkogt ; maar krijgt verra-
ders loon ;

Ontfangt een laars vol geld , en sterft wel dui-
zend doen.

Toen liet de Graaf de stad geheel flegten / en
de ploeg door halen / tot teken dat die stad
nooit mocht werden herbouwt. Eindelyk quam
Graaf Jan te sterben / hebbende vyf jaar gere-
geert.

Zijn zoon Wilhem de III. de negentiende
Graaf van Holland / volgde zijn vader in de
heerschappij / in 't jaar 1305. Deze Wilhem ,
bijgenaamd de Goede , was een vroom Prins :
hy had ftrijd met de Blamingen ; en raakte
eers in levens gebaar door 't ftruikeken van zijn
paard / dog wierd nog gelukkig gered.

In zinnen tijd was in deze landen een grooten
dieren tijd en sterfte : de menschen aten doo-
de krengen : 't land wierd verbuld van brood-
bidders : de menschen verlieten de steden / en
gingen in bossen en wilderniffen haer kost zoe-
ken : 't was niet dan hermen en klagen dat
men hoorde : de wegen waren bezaaid met dog-
de lijken : de kinderen hadden de borsten van
hace doode moeders afgeknaagt. Tot Heiden
berzagt de eene zuster de andere om een brood.
Ik heb het niet , zeide deze. Dat weet ik wel
beter , antwoorde de andere. Zoo ik brood
heb ,

heb , herhaalde de eerste / geev' God dat het
 in steen verander ; gelijk geschiede. Tot Goz-
 nichem was een mildadige vrouw / die al het
 koozn van haar zolder aan den armen gaf : de
 zolder ten naasten by leeg geraakt zijnde / quam
 'er een arme vrouw om koozn bidden : de dienst-
 maagd zeide dat'er niet was. De Juffrouw
 zeide / haal zoo lang als'er is. De meit boven
 komende bond de zolder vol tarwe. Dit liet de
 Juffrouw uitroepen / en ijder haalde zoo veel
 als hy van nooden had.

Daar en tegen was'er een rijke gierige vzek /
 die zijn zolders vol koozn had / en niet een hand
 vol wilde verkoopen / altijd hopende dat het
 nog meer steigen zoude ; maar eindelijk quam
 de wolf en kalanders in zijn tarw / zoo dat ze
 begon te broeijen en te stinken : dit ongediert
 nam zoodanig de oberhand / dat hy het al in
 't water moest laten smijten.

De oogen diep in 't hooft gezonken,
 De lippen bleek, den buik geslonken,
 Het lichaam niet dan vel en been.
 Men ziet de zuigelingen knagen
 Aan 's moeders borst : helaas, wat plagen !
 Het brood veranderd ook in steen.
 Men hoort het bos, en wildernissen
 Weergalmen van 't geklag, die missen
 De spijs die het lichaam voed.
 De velden zijn bezaaid met dooden ;
 De steden hallif leeg gevloeden :
 Dus heeft den honger hier gewoed.
 Een milde Juffrouw deelt hier koren.
 Haar zolder leeg, raakt, als te voren,

90 Beschrijvinge der Stad Rotterdam ,
Mirakuleus weer vol. Een vrek
Wil niet een hand vol graan verkoopen ;
Hy zoekt meer winst ; dog 't raakt met hoopen
Vol ongediert tot stank en drek.

Ondertussen wierd onze Goede Wilhem Stad-
houder van het Roomsche Rijk. Na dat hy de
West-Vriezen t' onder gebragt had / kreeg hy
wederom spel met de Oost-Vriezen. Hy zette
by Staberem een deel volk aan land / die eeni-
ge dorpen aan brand staken : ook veroverde hy
eenige Vriese schepen / en sneet de Vriezen bui-
ten hoort.

In 't jaer 1336. was 'er in Holland een boer
die een koe had / daar hy met zyn gantsche fa-
milie van bestaan kon / alzoo dit beest uitstee-
kend veel melk gaf. Den Bailjuw van Zuit-
Holland wilde deze koe koopen ; maar de man
was ze niet veil. Dezen Heer liet ze met ge-
woeld haalen : maar den boer / niet slinks / ging
aan de Graaf / die tot Valencijn ziek lag / kla-
gen. De Graaf had medelijen met den armen
bloed : hy schreef aan de Schout van Dordrecht
dat hy by hem komen / en zyn neef den Bail-
juw van Zuid-Holland mede brengen zou / ge-
lyk hy deed. Daar gekomen zijnde / braagde
de Graaf / Wel , Heer Bailjuw , hoe gaat het
al in Holland ? Zeer wel , Zyn Genade . ant-
woorde den Bailjuw / alles is nog in goede rust
en vrede. Wel , wel , hernam de Graaf / dat
is me lief ; maar waarom hebt gy den boer zyn
schoone koe ontnomen ? Daar stond toen de
Bailjuw / en kreeg de klem in zyn mond. De
Graaf liet hier op den boer roepen / en zeide /
Is

Is dat de man niet die uw koe heeft? Ja, Heer, antwoorde de boer / en verhaalde de zaak van pitje tot paaltje. 'k Heb u een andere koe in de plaats gegeven, zeide hier op den Bailjuw. Die is mogelijk zoo goed niet geweest, antwoorde de Graaf; maar ik weet raat, Heer Bailjuw, verbolgde hy / gy zult van je gereedste middelen 100 goud kroonen moeten missen: zijt gy beide daar mede te vreden? Het antwoord was Ja. Wel nu, zeide de Graaf tot den Bailjuw / is de boer voldaan, maar ik niet. Boorts liet hy een Biegebader komen met een beul; trok het zwaart zelf uit de scheede / en gaf het den scherpreger / die den Bailjuw / in des Graven kamer / de kop booz de boeten leide.

De baatzugt is een monsterdier,
 Dat altijd knaagt gelijk een gier;
 Het droomt niet als van groote schatten,
 Van hebben, houden, grijpen, vatten.
 Als Regters hier mee zijn belaan,
 Is 't quaad voor yder onderdaan.

Na Graaf Wilhems dood volgde zijn zoon Wilhem de IV. zijnde de twintigste Grabe van Holland / aan het roer / in 't jaar 1337. Deze Graaf (dewijl hier niet te oorlogen viel) hochgelde / en smeerde de Mooren in Spanjen de huilt deftig. Hy trok naar Jeruzalem / en bezogt het H. Graf. Weder t' huis gekomen zijnde / leed het niet lang / of hy kreeg hier wel werk; want die van Utrecht staken haar horens niet weinig op: maar Wilhem toog 'er haast

Haast naar toe. De Utrechtsche trokken hem tegen / dog zy wierden twee maal geklopt. De Bisschop verzogt toen brede / welke hy verkreeg / onder beding dat 500 burgers barreboets om genade moesten bidden : twintig roeden muurs moesten ze zig van de stad Utrecht ter neder werpen / en altijd eene poort voor den Graaf open blijven staan / om uit en in te rijden als 't hem geliefde.

Dit besloten zijnde / trok Wilhem na Zwiffen tegen de ongeloobigen / alwaac hy wonden onder die Barbaren deed ; want hy brak ze den nek by duizenden ; niemant wierd verschoont ; hy brandde / moordde / en hakte 't byna al tot hutspot wat 'er was ; steden / dorpen / kasteelen wierden uitgeplondert (een regt middel om Heidenen te bekeeren.) De Koning van Spanjen schrijft in zijne tijtels Dominateur in Azien en Afriken ; maar onze Graaf mogt die tijtel wel voeren in Zwiffen en Littawen.

Na dat deze Graaf zijn dingen zoo meesterlijk verrigt had / toog hy wederom naar Holland. Straks bereide hy een leger om de Oost-Vriezen te dwingen ; dog des Graven booztroupen wierden van haac geslagen. Wilhem , hier niet van wetende / quam met 500 man aan stootschaben ; maar de Vriezen omsingelden den Graaf / en kapotteerden hem met meest al de zijnen.

Na Graaf Wilhems dood quam zijn zuster in 't gebied van Holland : zy was genaamd Margareta , en Keizerin van het Duitse Rijk.

IV. H O O F D S T U K.

Tuimelgeest vraagt na bezweringen , quast ,
 nog wijwater. Hoeks en kabbeljaauws , waar
 dat uit ontstaan is. Strijd tusschen moeder
 en kind. De zoon geslagen. De moeder ge-
 slagen : vlugt het land uit. Eenige rariteiten
 van een Kluizenaar. Joden omhals gebragt.
 Tot Delft word een kerk door twee personen
 in de lugt gezien. Hoekse geslagen. Kabbel-
 jaauwse geplundert. Willem de XXII.
 Graaf word uitzinnig. De heldhaftige Del-
 venaren verbranden de kasteelen. Oneenig-
 heden tot Haarlem en Amsterdam. Oorlog
 met Vlaanderen. Alijt , een Courtisane van
 Graaf Aalbrecht , werd vermoord. De daders
 vlugten. Hun kasteelen afgeworpen. Vrie-
 zen geslagen. Delvenaars quijten haar wel :
 zoo doen ook de dappere Schie- en heldhaf-
 tig Rotterdammers. Koddige danfferijen
 voor Lieve - Vrouwe beelden. De Duivel
 speelt'er onder. Hollanders vallen in 't land
 van Arkel. Hoekse en Kabbeljaauwse krak-
 keelen. 't Huis te Heemstede verbrand.

M Argareta , Keizer Lodewijks huisvrouw /
 quam dan in 't jaar 1346. in deze landen /
 om dezelve / als regte erfgenaam en Gravin-
 ne / te regeren. Maar ikk mein dat 'er toen
 een tuimelgeest onder de menschen begon te heer-
 schen : deze braagde na quast nog wijwater :
 wat belezingen of bezweringen dat 'er boosge-
 wend wierden / 't was al pek in 't buer / en
 brug-

94 Beschrijvinge der Stad Rotterdam ;
 brugtelooſ / den eenen wilde van een wijf ge-
 regeert zijn / den anderen niet ; den eenen was
 goed Prins of Graaf / den anderen niet ; de-
 ze wilde hot / en gene haar ; d' een had zin in
 de moer / en d' ander in de dogter : het was 'er
 lustig hoekis en kabbeljaautos ; nu dreef d' ee-
 ne / en dan d' andere party weer hoben.

Heemskerk in zijne Barabische Arkadia wil
 dat de naam hier uit ontfond / dat de Kabbel-
 jaautose haar naam van die verflindende vis
 ontleenende / de anderen als kleine viſſen voor
 een ontbijtje wilden opſlokken : de Hoekise daar
 tegen / als looze verſchalkers / meinden de kab-
 beljaauto met den hoek wel te dwingen / en
 meester te worden : en dus nam deze tweespalt
 onder de regeering van deze Gravin een begin.
 Dit Hoekis en Kabbeljaautos werk duerde
 in deze Landen by de 150. jaren. En dus had
 je niet alleen in deze Landen het ſpel gaande ;
 maar in 't Stigt en Gelderland stonden de
 Heekers en Bronkhozsters tegen malkande-
 ren ; in Vriesland de Bethoopers en Schierin-
 gers ; in Frankrijk die van Orleans en Bour-
 gondien ; in Vlaanderen had je de witte en
 zwarte Kaproenen ; en in Engeland de witte en
 zwarte Kroos / of die van den Huize van Lan-
 caſter en York tegens malkanderen.

Dit volk bogt onder malkanderen als mui-
 zen : de eene stad tegen de andere ; de vader
 ſtond tegen de zoon ; de dogter tegen de moeder
 op. De Hoekise hielden het met Vrouw Mar-
 garetta ; de Kabbeljaautose met haar zoon Her-
 tog Wilhem van Beijeren : de eerste droegen
 roode / en de laatste graauwe bonnetten.

De Gravin Margareta, een jaar in Holland geweest zijnde / wilde weder na haar man den Keizer trekken: zy ontbood haar zoon Wilhem, Graaf van Henegouwen / en gaf hem 't Graafschap van Holland / met den aanklebe van dien / ober / onder beding / dat hy alle jaren 10000 Franse guldens zoude opbrengen; en zoo hy in gebreken bleef / zou hy afstand van 't Graafschap moeten doen. Zoo gezeyd / zoo gedaan; maar wil je wel gelooven dat het nagt was? want Wilhem bragt geen geld op. De Keizer quam te sterben. De Gravin peurden hier op naar Holland; en dewijl Wilhem geen geld geschoten had / moest hy afstand doen. Wilhem, overtuigt / deed als een gehoorzame zoon; maar zijn moeder regeerde al te slap: dat waren de Hollandse liebelingen niet gewoon; derhalven zonden eenige steden Gezanten naar Wilhem, die in Henegouwen was / om hem aan te dienen dat ze niet langer van een wijf wilden geregeert zijn. Wilhem quam sluipswijze binnen Delf / daar hy voor Graaf aangenomen wierd; als ook van de meeste andere steden; benebens die van Noord-Holland en Kennemerland. Dit geschiedde in 't jaar 1350. Eenige steden hielden 't egter nog met de Gravin: hier moesten nootsakelijk slagen om gaan. De Gravin verzogt hulp aan haar zuster de Koninginne van Engeland. 't Engels leger quam tot Waleheren in Zeeland: Wilhem trok 'er op af; maar hy wierd van zijn moeder zoo geklopt / dat hy 'er ter naauwer noot af quam. Egter liet hy den moed niet zakken; maar hy vergaderde wederom een groot leger / bestaan-

de uit Hollanders / Noord-Hollanders / en Ken-
nemerlanders : hy daagde zijn moeder uit : zo
quam met veel Zeeuwen / Engelsen en ande-
ren / als een Amazone / aan ; maar wat zeg
ik / Amazone ! 't was een ander soort van beg-
ten als die plagten te doen ; want het gebeg-
ging te water aan tusschen den Briel en 's Gra-
bezande / tusschen twee scheeps bloten. Dezen
strijd zal ik je uit een ouden Auteur / die 'er
wijdloopig van schrijft / eens gaan ontleden.

De bloten by malkander gekomen zijnde /
stak men de trompetten en klaroenen ; men ba-
zuinde van weerkanten geen kleintjen ; einde-
lijk toog men met ontwonde banen en wimpels
aan de kost / dat 's te zeggen / den strijd ging
aan / en dat zoo breeffelijk / dat het gekrijt of
geschreeuw om de victorp te bebegten ten He-
mel opklam. Ondertussen hoorde men in de
loft een breeffelijk geluid van roepen en schreeu-
wen ; beneden had je het borsten en kraken der
armborsten / 't geklank der zwaarden / 't bree-
ken der lancien / 't afgrijffelijks werpen met
handgranaten / 'k wil zeggen / steenen / 't scheu-
ren der schilden ; want het was een dag van
toorn en wrake. Zeer beele zoo genaamde wa-
pentuers wierden hier gewond ; deze zulke paar-
dezoenen ontfangen hebbende / kruisten en ze-
genden zig / sprongen dan in 't water / en ver-
zopen haar zelven ; 't welk geen wonder was /
want ze mogten het ongelijk niet zien / dat daar
een jongen tegen zijn moer quam begten. Ein-
delijk bezweek de Keizerinne / en blugte naar
Engeland. De opperste Kapitein der Engel-
sen raakte kapot / als mede Costijn van Re-
nelle ;

neffe, Floris van Haamstede, en veel meer andere Heeren en knechten. Doozts wierd Heer Dirk van Brederode, met nog zeer veel andere dappere krijgslieden / gebangen. Drie dagen was de Maas rood van 't gestorte bloed. Dit gebeurt geschiedde in 't jaar 1351. Raderhand wierd een akkoord getroffen tussen de moeder en zoon: de Kezerin zou Henegouwen / en Wilhem, als XXII. Graaf / Holland / Zeeland / en Briesland regeren.

Omtrent dezen tijd zag een Kluisenaar / in de tegenwoordigheid van Innocentius de VI. de zielen der menschen / als dikke sneeuw / in de hel / en als jagsneeuw in 't vagebuer nederdalen: alleenlijk zag hy drie zielen na den Hemel stijgen; te weten / die van een Bisschop / van een weduwvrouw / en een Prioor der Hartshuizers; waarom de voornoemde Paus altijd zeer veel van dat volk hield. Was dat niet een jammerlijke en beklagelijke openbaringe?

Gelijk m'een dikke sneeuw ziet vallen,

Zoo daalden ze na Plutoos rijk;

In 't Vagevier zijn ze gevallen

Als jagsneeuw op een hoogen dijk.

Een Weeuw, Prioor, en Bisschop t'zamen

Die stegen daar en tegen voort

De Maan verby, tot dat ze quamen

By Sinte Pieter voor de poort.

Maar of ze daar zoo gekapt en gemijtert / gelaarst en gespoort / met houssen en schoenen / binnen raakten / daar zou ik hertelijk aan twijfelen.

Omtrent deze tijd stond'er een bent in Duitsland op / die zig de Koning der armen noemde: hy had grooten toeloop van bedelaars en bagabonden. Dit kanaalje kapotteerde al de Joden die ze konden betrappen; maar Keizer Lodewijk, zulke proceduren niet verstaande / liet dezen bedzieger bangen en dooden: de rest verstrooide.

Ook zagen eenen Simon Kol, en Jan Ariensz, een pelsmaker te Delft / een schoone kerk in de logt hangen / en dat (zoo 't je gelieft) wel dertig dagen lang:

Dit was een streek, na men berigt,
 Gepractiseert van Papen,
 Dat daar moest zijn een kerk gestigt.
 Zijn dat geen looze knapen?

Ondertussen hadden de Kabbeljaauwse wel zeventien Heeren huizen van de Hoekse vernield; die Heeren uit de regeering geschopt / en haar zelve daar in gedrongen. Dit konden de Hoekse niet ophroppen; derhalven joegen die Messieurs malkander wakker de bliegen van de rug. De Bisschop van Utrecht speelde hier onder / en spande met de Hoekse aan. Nu klop-tenze Wilhem de Bisschop / en dan wederom de Bisschop hem. Dit roezemoezen duerde twee jaren. De vrede gemaakt zijnde / begon het onzen Wilhem te schorten daar men de offen bold: hy doozstak met eigen handen den Heer van Wateringen; hierom wierd hy genaamd den dollen Graaf. Voorts maakte hy 't somtijds zoo slegt / dat men kilaarlijk zien kon dat
 hy

hy in zyn herffens geprikt was. Men sloot hem dan op; en hy zat 19 jaar eer hy storf. Wilhem opgesloten zijnde / had je een kraam van de andere wereld: de Kabbeljaauwse hielden 't met Magteld, vrouwe van den dollen Graaf. De Hoekse zeiden / 't is een vreemd wijf; daar en boven heeft ze geen kinderen by den Graaf / en uit dien hoofde kan ze niet vergeeren. Verhalven kozen ze Hartog Aalbrecht van Beijeren, broeder van den dollen Graaf / in 't jaar 1359.

Aalbrecht, de Hoekse genegen zijnde / zette Jan Blommerstein, een Kabbeljaauws Edelman / af / en stelde in zyn plaats / tot Bailjuw van Kennemerland / Reinoud van Brederode, Hoofd der Hoekse. De Kabbeljaauwse meinden hem hierom dood te slaan; maar de Kastrikskomse boeren ontzetten Brederode. De schuldige blugten ten deelen naar 't Slot Heemskerk / ten deele naar Delft. Aalbrecht belegerde dat Slot. De Delbenaars bielen uit om het te ontzetten: zy verbrandde de Sloten Bzinkhorst en Polanen; trokken naar den Haag / en braken aldaar de gevangenhuizen open. De Graaf rukte met een leger voor Delft; nam na tien weken beleegs de stad in / en deed de burgers 10000 oude schilden (een soort van geld) opbrengen. Een Kapitein liet hy 't hoofd afslaan. Veel Kabbeljaauwse Heeren smeerden hun schoenen met hazebet.

De Hartog van Gelder oorlogde tegen zyn broeder / die eindelijk met zyn volk blugten moest: deze quamen in Hollaud; en omdat ze aldaar ontfangen wierden) deed de Hartog

100 Beschrijvinge der Stad Rotterdam ;
van Gelder Aalbrecht den oorlog aan. De
Geldersman daagde onzen Aalbrecht uit / en
stelde hem dag om te kampen tot Heimans-
berge. De laatste quam / maar de eerste niet.
Aalbrecht viel in zijn land / en haalden 'er een
groote stroop / en zeer veel gebangen uit. Ein-
delijk wierd de vrede getroffen : de Hartog
van Gelder zou Aalbrechts dogter trouwen / als
ze mondig was.

Otto van Arkel , zijn rekening van ontfan-
gen penningen niet konnende goed maken / blugt-
te naar Gorkum / welke stad Aalbrecht bele-
gerde. De Doztenaars hadden met die van
Gorkum gebogten om 't stapel-regt / en mal-
kanders goederen en schepen gerooft / in welk
gebal wel 36 menschen dood bleven.

Tot Haarlem en Amsterdam had je 't spel
ook gaande om 't Hoeks en Kabbeljaautos
werk. De menschen sloegen malkander dood
als honden.

In 't jaar 1370. viel de Bisschop van Ut-
recht wederom in Holland met branden en plon-
deren. De vrede gemaakt zijnde / groeven de
Utrechtsche een nieuwe vaart tot Dreeswijk op de
Zek. Dit namen de Hollanders zoo kwalijk /
dat ze met een leger op:rookten / en de Bisschop-
se tweemaal op haar bandelier klopten / dat 'er
naauwelijks een stuk heel aan bleef. In 't zel-
ve jaar oorlogden de Gentenaars tegen de Graaf
van Vlaanderen : de Hollanders hielpen den
Graaf.

't Jaar 1381. oorlogde Brankrijk en Vlaan-
deren : Aalbrecht was op de zijde der Franssen :
hy verbood de kooplieden toevoer naar Vlaan-
deren

deren of Gent te zenden; maar de winstzoekende kooplieden wisten het'er ebenwel te krijgen. De Gentenaars brandden de Hollanders in 't land van Waas zoo breeffelijk op'er kolder / dat'er weinig af quamen; dit was tot dankbaarheid van haar toevoer. Doorts kregen de Heeren van Arkel en Vianen oorlog om Ameyden / welke twee jaar duerde.

Alijt van Poelgeest, een zoetertje van Hartog Aalbrecht, wierd omtrent deze tijd (zoo als ze's abonds in den Haag ging wandelen) van eenige Heeren vermoord. De handdadige blugtten op't kasteel Altena. Aalbrecht deed hier om de kasteelen en huizen van die schelmen onder de voet smijten. Hier na met de Vriezen ober hoop rakende / verbrandde hy verschide dorpen / en versloeg de Vriezen: maar zy / welke vooz geen een gat te bangen waren / zaten niet stil / en braagden'er zoo veel na als de maan na't baffen van de honden.

In't jaar 1379. trok onze Aalbrecht wederom Vriessland in; beroberde veel steden en sterkten / en lep'er garnizoen in: ijder Vries moest jaarlijks zes stuivers aan hem betalen. Maar naauwlijks had hy haar den rug gekeerd / of ze begonden al wederom op stelten te rijden: ze sloegen de Hollanders dat het rookte. Aalbrecht trok'er dan de derdemaal na toe / en sloeg de Vriezen in deroute. De Delbenaars hadden zig zoo deftig in deze batailje gequesten / dat ze privilegie kregen om een nieuwe gragt te graben van Overschie tot Delfshaven / om haar bieren te verboeren.

Hier op volgde wederom oorlog met de Ham-

102 Beschrijvinge der Stad Rotterdam ,
burgers / maar die hogten dezelve met veel
geld af.

W e hebben daar eben gezegt dat Jan van Ar-
kel in Gorckum geblugt was / om dat hy zyn
rekening niet goed konde maken ; dog toen
wterd de zaak bygelegd. Maar nu eiste Aal-
bregt van dezen Hollandsen Thesaurier reche-
ning van tien jaren. Hier zag Arkel geen kans
toe ; waat om Aalbregt eenige dorpen in 't land
van Arkel aantastte / en hem uit Holland ban-
de. Arkel hier op eenig volk by een rapende /
brandde verscheide dorpen in Holland / en roof-
de veel bee. De Dorstenaars vielen op hem
aan / maar wierden geslagen. De Rotterdam-
mers / en Schiedammers dit hoorende / vielen
in 't land van Arkel , en verwoestten alles te
buer en te zwaard :

De Rotterdamse Leeuw roert hier zijn klaauw
en tanden

In 't veld van Mars. Schiedam staat hem
zeer trouwlijk by :

Zy rooven , plunderen , verwoestten , en ver-
branden

Van Arkels land , tot straf van zijne dving-
landy.

In 't jaar 1374. begonden tot Keulen / Aken /
Maastricht / en Luik zeer vele mans en vrou-
wen wonderlijke scatsen te maken met danffen.
Men praat somtijds van kapzolen / maar deze
maakten kapzolen uit de kunst ; want zy spron-
gen tot Aken in de kerk zoo hoog als den altaar ;
Dooz is dansten ze hier en daar voor de Liebe-
vrou

brouwen-beelden dat het tzeunde. Dit was niet genoeg; die het maar aanzagen begonden al mede een gangetje te gaan / zoo dat deze danffers tot eenige duizenden aangroeiden. Dus danften ze booz zijn gat weg / zoo dat 'er eenige haar zelven te berften sprongen; dog om dit ongeluk te verhoeden / wond men 'er sommige zwagtelst om 't lijf. Eindelijch bevond men / dat deze lieden met den Duibel bezeten waren: want als hy in haar zenutwen quam / moesten ze danffen tegen wil en dank: maar quam hy haar in de buik / dan wierden ze afsgriffelijch gepijnigt. Voorts sprongen ze malkander op de schouder / en sagen wonderlijche dingen in de lugt.

Die met de Papen spot, die zal de Droes doen danffen

Gelijk een nar of zot, à la mode de France.

Op Allerheiligen-dag meinden ze al de Priesters dood te slaan: maar dit werd verhoed. Eindelijch begon men haar te belezen / en te bezweren uit St. Jans Euangely: sommige wierden verlost / en andere bezwaarlijch: 3000 rogten echter den Duibel quijt / d' andere beterden metter tijd. Men vraagde een van de Duibels / waarom dat hy in de lichamen van de armen quam / en niet in de rijken of in de Priesters? Hy antwoorde / om dat die Heeren dagelijch zoo veel devote Oratien doen / die ons verdrietig om te hooren zijn; maar hadden wy in de rijken gekomen / we hadden al de Priesters den hals gebroken.

In 't jaar 1377. stort Graaf Wilhem de

Dolle Zijn broeder Aalbrecht wierd toen de XXIII. Graaf van Holland / en quam in 't volle bezit dezer Landen. De Hollanders verbrandden wederom in 't land van Arkel al wat haer voer quam. Arkel niet stinks / rukte over Schoonhoven voer Nieuwpoort / en verbrandde die stad tot de grond toe. De Hollanders vielen wederom omtrent Bozkum in zijn land / en hielden daar leelyk huis. Eindelyk wierd de vrede gemaakt: maar Arkel brak het verbond / en nam Bozkum in.

Ondertussen kreeg Graaf Aalbrecht verschil met zijn zoon Wilhem, die Graaf van Oostervant was: dit ontstont hier uit / dat Graaf Aalbrecht 53 Heeren uit den lande bandde: deze wierden beschuldigt een hand gehad te hebben in de moord van Alijt van Poelgeest, waar van hier voer is gesproken. Wilhem, Graaf Aalbrechts zoon / sprak voer deze Heeren; maar zijn vader wilde daar niet na hooren / waarom Wilhem toornig uit den Haag trok. De Hoekse hielden 't met Willem; de Habbelaautose met Aalbrecht. Deze Messieurs berzetten malkander somtijds wakker de kruin.

Eindelyk quam Graaf Aalbrecht te sterben in 't jaar 1404. Hy liet / behalven zijn egte kinderen / nog twee natuuerlijke zonen na; den eenen was Heer van Schagen; maar den anderen wierd in Papendrecht dood geslagen.

Graaf Aalbrecht dood zijnde / volgde zijn zoon Wilhem in de heerschappij; hy was de XXIV. Graaf van Holland. De Hoekse zoo lang van 't kussen geweest zijnde / schepten nu wederom moed / en staken de hoofden op. De Hab-

Kabbeljaauwse / ziende dat het op haar kap zoude aankomen / joegen tot Haarlem 300 Hoekse burgers de stad uit : boozts verbrandden zy het huis te Heemstede / om dat het een Hoeks Heer toegnam. Char's raakte Amsterdam ook op de been / alwaar eenige burgers wierden dood geslagen. Tot Delft raakten mede 36 burgers kapot / en de Hoekse op het kuffen : en dus zong Graaf Wilhem zijne gunstelingen hier en daar in de regeeringe. Hier na kreeg Wilhem oorlog met de Gelderse en Luikse : hy zond daar eenig volk naar toe / die victorieus wederkeerden.

In 't jaar 1414. was het wederom met de Briezen te doen : zy namen Staberem in / en joegen de Hollanders weg : een deel Officieren rantsoeneerden zy na haar welgeballen. De Hollandse Regters boenden ze ook ober al uit.

Du maakte zig Graaf Wilhem bereid om de Briezen den breidel wederom in de mond / en den toom op den hals te leggen / en boozts met zweep en sporen zoo te kittelen / dat het hen heugen zoude. Maar wat was het ? dat verbaarlijk spook met zijn dooze beenderen / en magere kaken / dat alles / wat leven ontfangen heeft / doet verschrikken / quam wel haast uit zijn duister hol te boorschijn / en sneed met zijn seiffen den draad van des Graven leven af. Men arbeidde daar wel tegen met plaasters / pappen / wicken / zalf / en zwagtels ; maar het was brugteloos : men sneed / en kurf zijn been (daar hy wel eer van een hond in gebeten was) als een vis ; maar het mogt niet helpen : de dood / zegge ik / dat ontsachgelyk monster /

G 5

maakte

106 Beschrijvinge der Stad Rotterdam ,
maakte een einde van zijn leven in 't jaar 1417.
hebbende dertien jaren gereegt : en dus raakte
te zijn boozemen / om de Driezen te straffen /
te niet :

De dood sneed met zijn seis des Grave leven af ;
Hier door raakt Vrieland vry van tugt , en
harde straf.

Genige tijd na de dood van dezen Graaf /
heeft Laurens Jansz Koster , tot Haarlem / de
loffelijke konst van 't Boek-drukken uitgebon-
den :

Hier zag men 't fundament eerst leggen
Van d' edele Druk-konst , wijd vermaard ,
Dat vremdelingen nu nog zeggen ,
Heeft Haarlem zulk een Geest gebaard ?
Want zoo een K O S T E R , vol verstand ;
Was nooit in eenig ander Laud.

Niet tegenstaande de Hoogduitsen / als mede
de Franssen / hen beroemen die konst in hunne
Landen uitgebonden te zijn : maar alzoo dezelve
/ zoo in tijd als plaats / uitstekend veel
verschillen / meine ik het zelve der wederspre-
kinge onwaardig.

V. H O O F D S T U K.

Jakoba getrouwt. Haar man werd vergeven. Jakoba hertrouwt. Haar man maakt het slegt. Jakoba trouwt een ander. Een man levendig in de aarde gedolven. Rotterdammers geslagen. Jakoba gevangen, ontkomt in mans kleederen. Zy neemt verscheide steden in 't Slot Honingen om ver geworpen. Minnerijen tusschen Heer Frank en Jakoba. Frank evangelijsk weg gevoert. Jakoba bid voor hem. Hy werd los gelaten, en trouwt Jakoba. Jakoba sterft. Die van Bruggen brengen 1500 Hollanders om hals. Hoekse en Kabeljaauwse krakkeelen. Godsdienstigheid van Graaf Philippus. Geldersen gedwongen. Karel de Stoutte in deroute geslagen. 15000 Nederlanders raken om een lugje. De Rotterdammers bejegenen den Stadhouder onbeleeft, en doen hem de stad ruimen. 't Hof in den Haag werd belegert. Lashartigheit der Delvenaren. Raatsheeren tot Rotterdam beroepen.

Graaf Willem dood zijnde / liet een eenige dochter na / genaamt Jakoba ; deze was by haar vaders leven al aangenomen tot de XXV. Grabinne van Holland en Zeeland / maar zestien jaren oud zijnde. Zy trouwde aan den oudsten zoon van Karel den VI. Koning van Brankrijk ; dog haar man quam haastig te sterben / vergeven zijnde door een vergiftig wantbes.

Thans ter tijd begonden de verdrukte Kabbeljaautsche moed te scheppen / hopende wederom op het kussen te raken.

Nu nam de Heer van Egmond Wselstein in / maar hy wierd 'er weder uitgeslagen.

De Bisschop van Luik maakte toen den Keizer wijs / dat het Graaffschap van Holland aan hem verballen was / en verzogt het van hem te leen ; te weten / dat hy het regeren / maar de Keizer beschermheer zoude zijn. De Keizer gaf het hem te leen / op dat hy het als boogt zoude regeren. Zoo disponeren de grooten ober ander mans goederen.

Jakoba de lugt hier van in den neus krijgende / trouwde met den Brabandschen Hartog / om zoo veel te sterker te zijn. Ondertussen namen Arkel en Egmond, vanden van Jakoba, Gortkum in ; het slot hield het tegen. Jakoba ontzetten / na een bloedig gebegt / de stad en het kasteel ; dog haren stadhouder / de Heer van Bredderode, bleef in den strijd. Jakoba was hier zoo boos om / dat ze vele gebangenen dede dooden.

Jan van Beijeren, Bisschop van Luik / die zig nog niet had durben roeren / hoorende dat Jakoba zoo vele vanden hadde / die aan den Kabbeljaautschen kant waren / quam nu met zijn keizerlijk leen te voorschijn. Den Briel en Dort vielen hen toe met zeer vele Kabbeljaautsche Heeren.

De Brabanders genegen haren Hartog (man van Jakoba) tegen den Bisschop te helpen / quam af / belegerden Dort zes weken te vergeefs / doe trokken ze weer na Braband.

Hier

Hier dooz kreeg de Biffchop / die Jakobaas oom was / de handen ruim / en veroverde een fchans tot Wapendrecht : voorts bedagt hy nacht en dag hoe hy Rotterdam mogt vermeesteren. En belieft je te weten wat hy dede ? hy zond heimelyk een deel gewapende burgers / en knechten / tot Rotterdam : deze wisten zoo zoet te praten dat de Rotterdammers haar in lieten.

Op Sint Viktors dag / in den jare 1417. de Biffchop de stad dooz loosheid (en hulp van eenige tyrannen tegens haar regte landsvrouwe) dus meester geworden zijnde / was zeer verblijd ; voorts wierd hy hier mede gehuld en aangenoemen ; maar zijn rijk en duerde niet lang. Het was die looze vos niet genoeg dat hy Rotterdam hadde ; maar doe tragtte die gemysterde quant nog na Delft en Gouda / en meer andere plaatsen.

Jakoba alle deze dingen hoorende / was zeer bedroeft ; vergaderde veel burgers en knechten / leidde die in Gouda / Delft / en Schiedam / om die steden te bewaren ; maar de Biffchop rustte niet de oberige Hollandfche steden te benaaulwen ; wat dat 'er maar voozby Rotterdam / op de Maas paffeerde / hy moest 'er een beer van hebben ; ja hy maakte het zijn nigt zoo bang / dat hy haar deze conditien afperste : Jan van Beijeren zal erfelyk behouden Dordrecht , met zijn onderhoorige landschappen , Gorkum met het land van Arkel , als mede Leerdam , Schoonevoort , Rotterdam , den Briel , Woerden , en 't land van Voorn ; en na drie jaren zoude hy Jakobaas stedehouder zijn.

Dat 's niet veel beter , als Jakoba is 't spel
quijt.

Dus eet de grooté vis de kleine met'er tijd.

De Bisschop dit aldus berrigt hebbende /
was bijster in zijn schik. De Atrechtse hielden
het met Vrouwe Jakoba ; daarom brandschatte
haar de Heer van Egmond. Zy ziende dat haar
man dit dooz de vingeren zag / wierd op hem
misnoegt / als mede op haren Stedehouder / die
bele groote Heeren (waar van Brederode de
hoornaamste was) uit het land gebannen hadde /
alleenelyk om dat ze Hoekis waren / en het met
Jakoba hielden.

d' Atrechtse trokken haar dit ook aan / der=
halben spanden ze met die uitgebannen Heeren
t'zamen / bielen in 't Kabbeljaauws Holland /
en hielden daar leelyk huis. 'k Zegge het Kab=
beljaauws Holland ; want de steden en lande=
rpen die het met Jakoba , of de Hoekise hielden /
moelden zy niet.

Die van Leiden trokken in 't jaar 1420. met
400 Stigtsen uit / en vernielden vele sloten en
basteelen tussen den Haag en Gouda.

De Bisschop daar en tegen verdelgde veel
huizen en sloten ontrent Leiden / belegerde de
stad / nam ze na negen weken belegs in. De
breemde soldaten liet hy vertrekken ; maar die
wierden in een hinderlaag / buiten de stad / dooz
Egmond doodgeslagen. Woorzts dwong hy de
hozgers boben het akkoord niet weinig.

Wassenaar had een zoon die Kabbeljaauws
gezint was / wellie zijn vader / met hulp van
den

en eenige omleggende Dorpen. III
den Bisschop / de boet ligte. Naderhand kreeg
deze zoon zijn vader gebangen / en hield hem
langen tijd zitten.

Alle deze dingen liet Hartog Jan van Bra-
band / Jakobaas man / met oogluiking toe ;
waar om ze booznam hem te verlaten. Zp trok
naar Engeland / alwaar den Hartog van Glo-
chester op haar verliefde. Zp / hier van ver-
wittigt / en hem mede genegen zijnde / zond
Ambassadeurs naar Romen / om een egt-schei-
ding uit te werken / onder boozwending / dat
de Hartog van Brabant haar neef / en uit
dien hoofde het houwelijk met hem onwettig
was. Jakoba, 't bescheid van 't Roomse Hof
niet konnende / of willende afwagten / trouw-
de ondertusschen met den Hartog van Glochester /
en toog met hem naar Henegouwen / verzeld
van een party Suinters en Doetknegten : maar
zp wierden daar maar tamelijk ontfangen.

Ondertusschen quam de Bisschop Jan van
Beijeren te sterben / 't welk een doorn uit Ja-
kobaas boet was : maar als zp hoorde dat de
Hartog van Brabant / die haar zoo weinig ge-
agt / en niet als zijn vrouwe gehouden had / in
alle steden van Holland gehuldigt wierd (niet
tegenstaande zp een ander man getrouwt had)
zond zp Floris van Kijfhoek uit Henegouwen
naar Holland / om Schoonhoven te belegeren /
't welk hy met hulp der burgers / die het mee
Jakoba hielden / innam : maar het kasteel hield
het nog zes weken tegen : dog eindelijk moest
de Gouverneur Aalbrecht Belling, dooz gebrek
van levens-middelen / het overgeven. Hy wierd
hier om verwezen om levendig in de aarde ge-
dolven

solven te worden: dog hy kreeg een maand uitsstel (onder belofte van binnen dien tijd wederom te komen) om zijn vrienden te bezoeken / gelijk hy deed. En om zijn eed niet te breken / keerde hy binnen dien tijd weder / en wierd op een molewerf / by nacht / volgens zijn vonnis / ge-executeert: 'k zou twijffelen of van duizend menschen wel een 300 stantvastig wezen zou.

Terwijl dit alles geschiedde / hield Jakoba haar in Henegouwen / en Hartog Jan zig zelf in Brabant: maar hy had een Stadhouder / genaamd Jakob van Gaasbeek, over Holland gesteld. Deze rukte des jaars daar aan met een leger door Schoonhoven / alwaar het byz heet van den rooster ging. Binnen de stad waren vijf Ridders / en twintig Jonkheeren / welke door haar sterke armen wonderen uitregten. Onder anderen vielen die van Schoonhoven meenigmaal in des byands leger / en haalden'er een groote stroop / en vele gebangenen uit.

Eens op een nacht peurden die Helden met eenige vaartuigen de stad uit; voeren de Lek af; haalden te Rotterdam vele gelade schepen van de Kreede / en boeren'er mede de Lek op. De Rotterdammers / ober dit affront verstoord / zetten hun met trompen en trompetten / en ontwonde vanen na. Die van Schoonhoven hielden halte / en wagten de Rotterdammers / als soldaten / in. 't Gevegt ging zeer breeffelijk aan: langen tijd hing de overwinning in balans / en in twijffel; maar eindelijk waren de Rotterdammers gedwongen te wijken / met agterclating van vele der haren / van de welke eenige / benebens hun stads baniere / bin-

en eenige omleggende Dorpen. 113
binnen Schoonhoven opgebracht wierden. Met
de belegering van die stad liep het mede zeer
slegt af; want na dat den Obersten Gaasbeek
24 weken lang groot geweld op dezelve gedaan
had / wierd 'er een stilstand van zes weken ge-
maakt; en zoo raakte de stad ontzet.

Omtrent deze tijt wierd Vrouw Jakoba van
haar man / Hartog Jan van Brabant / tot
Gent gebangen gezet. Dit was niet zonder
toedoen van haar neef Philip, Hartog van
Bourgondien. De Hollanders hier van ken-
nis gekregen hebbende / waren 'er twee waag-
halzen / die hen niet ontzagen haar leven in
gebaar te stellen om Jakoba te verlossen: deze
op snelle paarden gezeten / togen naar Gent /
en / den schildwagt omgekogt hebbende / wierd
hen toegelaten haar te bezoeken. Hier deed
men haar mans kleederen aan / en aldus de
schildwagt gepasseert zijnde / toog men op paar-
den (alvorens hier toe klaar gemaakt / aan
't galopperen den geheelen nacht over. Den
derden dag quamen zy te Dianen) alwaar Ja-
koba van een knechtje wederom in een meisje
beranderd wierd.

Het is een schrikk'lijk quaad,
Wanneer een vrouw haar kleed in mannelijk
gewaad:

dog als 't de noot bereift / en op 't leven aan-
komt / meine ik dat het geschieden mag.

Jakoba hier op naar Schoonhoven / Gouda /
en Oudewater voort trekkende / was 'er groo-
te blijtschap / als mede in 't Stigt van Utrecht.

De Hartog van Glochester zond aan Jakoba uit Engeland een groote bloot schepen; maar die wierd by Brouwershaven door den booznoemden Philip geslagen. Als de Hartog van Glochester dit hoorde / verliet hy Jakoba, en trouwde een ander. Zp liet egter de moed niet zakken / maar een heir uit Gouda / Schoonhoven / Kennemerland / en Alkmaar vergaderd hebbende / vertoonde haar aan 't hooft van het zelve / op een brabe klepper gezeten / en een bos pluimen op 't hooft / met een blanke degen in de vuist hebbende / moedigde zp haar volk aan; en zoo trok zp naar Haarlem / welke stad strengelij van haar belegerd wierd: maar zp / hoorrende dat Philip van Bourgondien ourrent Alphen gekomen was / en de Goudse sluis begon te stoppen / brak zp baardig by nacht op / en quam het leger van haar neef onberwagt op den hals / alwaar deze wakliere Amazone haar geweer zoo bresfijck roerde / dat'er meenig ruiter uit de zaal / en menig boekneegt met de neus in 't zand stooft. Daar en boven bleven d'er wel 800 Heijenaars dood / en de Rotterdamers (welke al mede tegen haar wettige Landsvrouw in de wapenen waren) dobbelden ook niet mis. Boozts verbrandde zp veele huizen en sloten: en dus victorieus voortrukkende / veroverde zp Edam / Purmerent / Nonnikendam / en Enkhuizen.

Terwijl men malkander aldus knifde / quam haar tweede man / Hartog Jan van Braband / of Iseber Jan leg agter / te sterben / latende geen kinderen na. De Hartog Philip van Bourgondien wierd toen Heer van Braband.

Ondertuffen trok Jakoba naar Hoorn. De Schout met zijne borgers te zwak / wierd met vele anderen dood geslagen. De Hartog Philip, en die van Amsterdam zonden Hoorn volk te hulp : deze uitballende / dreeven Jakobaas heir te rug ; klopten de Kennemers / en namen de banieren van Alkmaar en andere steden. De Kennemers / vergramt / smeten het Huis te Heemskerk / als mede de Sloten Assendelft / Heemstede / en Brederode / onder de voet. Ook wierpen zy in het jaar 1425. het Slot van Spangen / tuffen Oberschie en Delfshaven / om ver ; als mede 't Huis te Hillegersberg / en Kralingen / anders gezeid 't Slot van Honningen. Voorts maakte Jakoba een vloot schepen klaar ; maar die wterd by de Wieringen ook geslagen / en Brederode gebangen. Tagtig soldaten van Jakoba deed Philip de kop booz de boeten leggen. Zy blugtte hier op naar Cergouw. De Hartog belegerde die stad / nam ze in / en dwong Jakoba tot deze kondittien : dat hy van die tijd aan haar Voogt en Ruwaart zoude zijn, en naar haar dood erfgenaam van haare landerijen en heerlijkheden : ook mogt zy geen man trouwen zonder zijn believen.

Jakoba onderhield deze kondittien vier jaren ; maar

Of Philip d' Huwelijks-noot verbied
Te kraken, agt Jakoba niet.

Want na verloop van eenige tijd / te weten in 't jaar 1432. gebeurde 't dat Jakobaas moeder haar eenige kleinodden en schoone paarden

zond. Jakoba geen geld hebbende om de bren-
gers wat te bereeren / zond zy haar dienaar
na Jan van Montfoort , of 't hem geliefde haar
wat geld te leenen. Maar dezen rijken gier-
gen bresk zeide dat hy geen geld had. Zy zond
naar anderen / daar zy al mede haar hoeft stiet.
Jakoba , ten hoogsten misnoegt / meinde van
spijt te bersten. Een van haar dienaars dit
merkende / zeide / Mevrouw , dat je Frank van
Borselen eens vraagde , die heft wel geld. 'k
Heb dien Heer nooit goed gedaan , antwoorde
de de Gravin ; daar en boven is hy altijd mijn
vyand geweest. Nu zal hy mogelijk uw vrind
zijn , hernam den anderen / wat weet het U
Genade ? Maar de Gravin agte die praatjes
niet.

Het was eenigen tijd geleden / dat men tot
Tergoes de papegaai zoude schieten : de Gra-
vin / hier mede genoodigt / verscheen aldaar.
Frank van Borselen , Stadhouder van den lande
voor Hartog Philip , peurden 'er ook naar toe /
dog hiel hem verborzen / om te zien hoe 't spel
afloopen zoude : en na dat de stedelingen en rij-
ke boeren verscheide schoten na de papegaai ge-
daan hadden / vatte Jakoba inaphandig den
hoog / en schoot ze van boven neer. Hier op
juigte al 't volk. Frank van Borselen , alle de-
ze dingen van de Gravinne ziende / begon haar
in zijn hart te prijzen. Woorts wil men dat hy
sedert die tijd / met een bresmid buer ontsteken /
haar begon te beminnen ; egter derfde hy haar
zijn smert niet openbaren / wilde hy zijn kop
op de schouderg houden.

De Gravin dan / als gezegt / had geld van
doen.

doen. De knecht ging / buiten haar weten / by Frank van Borselen, en gaf hem haar nood te kennen / te weten / hoe de Gravin eenige Ambassadeurs van haar Vrouw moeder ontfangen had / welke / eenige beceeringen mede gebragt hebbende / zy altans in de uiterste verlegentheid was / niet hebbende waar mede deze Heeren te regaleeren. Doozts verhaalde hy hoe zy deze en gene daarom hebbende doen aanspreken / booz een doof mans deur geklopt had / en dat zelfs by Heeren die zy tot de hoogste waardigheden gebozderd / en 't geld in haar broek gejaagt had / vergeldende alzoo / als een deel ondankbare zwijnen / en gierige schurcken / quaad booz goed. Frank luisterde ondertussen als een vink / vatte deze gelegenheid by 't hair / en bragt op als de zee. Heeft Haar Genade meer van doen, zeide hy tot de knecht / laat ze maar spreken; 'k ben tot haar dienst, en gaf hem ook een heerlijk footje. De knecht berblijd / bragt de Gravin het geld / die bijster in haar schik was. Zy vereerde toen de booschrebe Ambassadeurs een deel klinkende schijben.

't Geburde naderhand al meermalen / als Jakoba geld van nooden had / dat men Van Borselen aansprak / die dan overbloedig opbragt. De Gravin / dooz alle deze weldaden verplicht / begon in de zelbe dweeperp te verballen als Heer Frank : zy kon nagt nog dag rusten / zoo maalden hare gedagten op dien booztreffelijken en welgemaakten Heer. Hy aan de andere zijde / wilde de geweldnarijen van dien kleinen bengel / by de Poeten Cupido

118 Beschrijvinge der Stad Rotterdam,
genaamd / ook niet langer berdragen / maar
haar zijn smert / het kostte wat het wilde / be-
kend maken:

Mijn lief, sprak hy, zie daar, ik sterf,
Zoo ik geen troost van u verwerf,
Of niet en kan verwinnen.

Al wierd ik hierom op 't schavot
Gekneuft, geknakt, verplet, geknot,
Nog zal ik u beminnen.

Hy noodigde dan de Gravin tot St. Mar-
tens-dijk ten eten. Zy verzuimde niet aldaar
te komen. De Gelieven by malkander zyn-
de / stonden of ze beide haar mond vol knikkers
hadden / en konden naautwylks een woord spre-
ken; maar Jakoba, niet slings / merkte wel
waar het hem mierde: ook zag zy wel aan het
tafelgoed waar dit heele werk op zag. Ter
tafel gezeten zijnde / zat Frank regt ober de
Gravin / welke / verwonderd dat de mueren
rondom met groene willige takken (met de
letter D daar op gesneden) vereierd waren /
aan Heer Frank vraagde wat al die willige
takken en letters te kinnen gaben? Dat is soo
veel gezeid, antwoorde Frank (wijzende met
zijn vinger op ijder tak) dat ik u willigen,
willigen, en dienstwilligen dienaar ben, en
eeuwig, zoo ik het waardig ben, zal tragten
te blijven. Dit behaagde de Gravin zoo wel /
dat ze tot hem zeide / Dat is regt, edel Rid-
der, en ik zal ook de uwe zijn, want gy zijt
het waardig, en ik zal niemand anders bemin-
nen zoo lang ik leef: 't is waar, mijn magt
en

en gezag is my ten deele onregtvaardig beno-
men, en ik heb nu niet by te zetten; maar ik
zal mijn leven en staat voor u wagen. En wat
zal ik je veel meer zeggen? ze trouwden te za-
men in 't heimelyk / of by de week.

Dog dit alles konde zoo heimelyk niet ge-
schieden / of de Hartog van Borgondien
quam'er agter: het gerugt daar van verspreid-
de zig ook over geheel Holland / want deze hei-
melyke snoepert ontrent een jaar geduert had.
De Hartog / als hy deze tyding kreeg / ooz
logde in Frankryk; maar hy quam haastig
over / en deed Heer Frank in den Haag geban-
gen nemen / en dooz Delft en Rotterdam naar
het Huis te Rypelmonde voeren / om aldaar
zjn hoofd vooz de voeten te leggen. Jakoba,
in haar ziel bedroeft / was als een leeuw die
haar jongen ontrooft zjn; zy volgde den Har-
tog / haar neef / na / en zy rustte niet vooz zy
Heer Franks ontflaging uitgewerkt had.

Enige willen dat Frank zjn hoofd al quijt
zoude zjn geweest / ten ware de Kastelein van
het kasteel de uitboering daar van hadde uit-
gesteld.

Jakoba kreeg haar lief weer / na dat ze al-
boren hare landen aan Hartog Philip hadde
opgedragen. Toen trouwde zy Heer Frank van
Borzelen in 't openbaar. Dooz's wierd hy
Ridder van 't Gulde Vlies / en Grafe van
Oostervant. Eindelyk quam deze doozlugti-
ge en zeer schoone Princesse in 't jaar 1436.
op 't Huis te Teilingen / te sterben. Zy had
19 jaren geregeert / en wierd in de Hof-kapel
in den Haag begraven.

G R A F S C H R I F T.

Een overgeestig wijf, dat mannen kon betoo-
veren,

En dwingen tot haar min, rust hier in 't dui-
ster graf.

Schoon onderdrukt, wist zy nog steden te ver-
overen,

En klopte 't vijands heir wel digt en hel-
der af.

Hartog Philip van Borgondien, haar neef
en naaste erfgenaam / volgde haar in de rege-
ring dezer landen. Deze Graaf was zeer
magtig en ontsachgelyk; hy was Heer van de
zeventien Nederlandsche Provintien / en de XXVI.
Grave van Holland. Hy oorlogde / met de
Engelsen tegen Frankryk: maar hy maakte
daar eindelijk een afzonderlyke vrede mede /
zonder de Engelsen daar in te kennen / waar
over deze vol spijt / al de Nederlanders uit haar
land dreven. Hier op volgde een zwaren oor-
log tegen de Engelse: men belegerde Kalais /
't welk haar toequam; maar de Hollanders
wierden van haar geslagen / alzoo de Vlaamsche
katholiken de onze verlieten.

Die van Brugge waren op de Hollanders
ook gants niet wel gezind: maar Phillip gaf
haar goede woorden; hy zou maar door de stad
trekken / en anders niet. De Bruggelingen
lieten 1500 Hollanders en Zeeuwen binnen;
sloten de poorten / en kapotteerden ze meest al:
en had een smit / door 't opbreken van een poort /

de Graaf niet uit gelaten / hy had 'er om houd geweest. Maar Philip , den dans ontsnapt / benarde dat moorddadigen Brugge toen zoodanig / dat ze eindelijk om genade baden. Agtien belhamels liet hy de kop afhouben / en deed de oberige veel geld ophringen.

De Engelse brede eindelijk getroffen zijnde / kreeg men oorlog met de Oosterlingen / welke drie jaar duerde. Verscheide harer schepen wierden genomen / en in Holland opgebracht ; ja de Hollanders boenden de zee zoo schoon van Hamburgers / Rostokkers / en Lubekkers / dat ze haar niet meer dorsten laten zien. Daar word verhaald dat de Hollanders bezems op haar schepen boerden / om de zee mede te begen.

Ondertussen hadden de Kabbeljaauwse het kussen behouden / maar de Hoekse liepen in de lange pakt.

De dogter van den Heer Lalain , Stadhouder dezer landen / trouwde omtrent deze tijd met Heer Reinoud van Brederode , Hooft der Hoeksen. Hier dooz raakte zoo nu en dan wederom een Hoekis Heer in de regering ; en de Hoekse waren zoo slim / dat ze den Graaf toestonden al wat schattingen en lasten hy quam te eissen. Dit was de Kabbeljaauwse tegen de bozst / die de Gemeinte oprok- kende / zeggende dat de Hoekse de oorzaak van al 't geben waren. Hier dooz wierden de Kabbeljaauwse van ijder gelieft ; de Hoekse daar en tegen ober al met het ooz en de nek aangezien. Hier dooz geschiedden veel oploopen en boerten.

Tot Amsterdam dreben de Hoekse de Kabbelijauwse de stad uit / welke naar Haarlem blugten / aldaar met het graauw aanspanden / en de Hoekse daar uit dreben ; deze liepen wederom naar Amsterdam / by den Heer van Brederode haar Hooft.

Tot Leiden had ijder party een Opper- en Onderschout : aldaar kregen het de Hoekse te quaad. Twintig wierden 'er gebangen / welke wakker in de bos moesten blazen / wilden zy haar leven behouden. Drie wierden 'er in den Haag onthooft.

Graaf Philip tot Amsterdam komende / stelde de regeringen half Hoeks / en half Kabbelijauws. Dordrecht goed Hoeks zijnde / en breezende de groote magt van den Graue / leide Hooft in schoot.

Omtrent deze tijd kregen de Hollanders oorlog tegen de Fransen en Luikenaars / alwaer zy hun zoo dapper queten / dat zy met laurieren wederkeerden.

Eindelijk quam Graaf Philip tot Brugge te sterben in 't jaar 1467. drie en sebentig jaar oud zijnde / hebbende deze landen / zoo als Rutwaart of Hooft van Jakoba , en als Graue / beertig jaren geregeert. Hy was groot van gestalte / schoon van aangezigt / sterk / en groots hertig. Doozts was hy zeer godsdienstig ; want hy liet de kerk van 't H. Graf op den Berg van Kalbarpen / die door ouderdom verballen was / cicrlijk herstellen. Hy stelde aldaar Minnebroeders die dat Graf bewaarden / en gaf haar jaarlyks zoo veel geld toe dat z'er van leven konden. In den Dom van Keu-
en

ken had hy een goude lamp gegeven / en veel geld daar by / om de zelbe voor de lichamen der drie Koningen geduerig te doen branden. Tot Wilsenak / in der Saxon land / alwaar men het heilige bloed bezoekt / deed hy alle dagen een Misse zingen / en bereerde daar een kelk / met nog zekere renten. Tot Brussel stigtte hy ook een schoon klooster voor de Harthuizen.

De Dood ontziet geen schoon gelaat,
 Nog Prins, of Vorst hoe hoog van staat.
 Als zy komt kloppen aan de poort,
 't Zy groot of klein, het moet dan voort.

Philippus gestorven zijnde / volgde hem zijn eenige zoon Karel, die Graaf van Charlois was / in de regeringe; hy was de XXVII. Graaf van Holland. Ten eersten kreeg hy moeite met de stad Gent; daar na met die van Luik. Hy verbrandde die laatste stad / en zette in Holland zware schattingen op. Tot Zirkzee wierd zijn Schatmeester en Bailjuw dood geslagen. De Vriezen / als mede die van Hoorn weigerden ook zoo veel schattingen op te brengen. Maar Karel dwong hen daar toe / en deed agt burgers de kop afflaan. Voorts kreeg hy oorlog met den Keizer over het verkiezen van een Keurvorst.

Ondertussen hadden die van Zirkzee de Regenten af / en anderen in haar plaats gesteld. Karel belegerde die stad / nam ze in / en deed de boornaamste belhamels met het zwaard straffen. Twee hondert blugten d'er uit de stad; de andere deed hy louter schijben tellen. De
 Gels

124. Beschrijvinge der Stad Rotterdam ,
Gelders en / die onder hem niet wilde staan /
dwong hy ook tot gehoorzaamheid.

Hy raakte hy in oorlog met Frankrijk.
Ook wierd hem van de Staten des Lands
toegelaten 800 ruiters altijd tot zijn lijfgarde
in dienst te houden / zoo hy boorzgaf / om de
Frontieren mede te bewaren : maar hy gebruikte
de zelbe meest om ijder een de mond te snoe-
ren ; zoo datter niemand zig dorst bewegen.
Doozts deed hy in 't jaar 1460. een stuk land
ober Rotterdam bedijken / en noemde het na
zijn naam Charlois.

Hy kreeg oorlog met den Engelschen Graaf
van Warwik / die veel Hollandse en Zeeuwse
schepen nam : maar de Koning zond ze weder
t' huis. Warwik nam dit zoo qualijk / dat hy
den Engelschen Koning uit het Rijk dreef / die
met 300 man in Texel quam blugten. Deze
berdreeben Koning / aldaar wel ontfangen zijn-
de / quam naderhand weder in zijn Rijk.

Toen raakte Graaf Karel in oorlog tegen
de Franssen en Duitsen. Nuis wierd belegerd.
Het Duitse leger gam af om Karel te klop-
pen : maar de brede wierd gemaakt. Doozts
wierd Karel twee malen van de Franssen ge-
slagen ; egter hield hy moet / waar dooz hy
den bijnaam van den Stouten kreeg. Hy her-
batte ten derdemaal den strijd ? maar toen wierd
hy t'eenemaal in routen geslagen. Hy meinde
met zijn paard ober een sloot te springen / dog
het paard sprong te kort / en hy wierd by Man-
ty dood geslagen / dog eerst den derden dag
onder de dooden gebonden. 15000 Nederlan-
ders wierden in de boozgaande slag in de pan
gehakt. Dus

Dus storf Karel de Stouten, byna tien jaren geregeert hebbende / in 't jaar 1477. Veel praatjes gingen 'er na zijn dood om; den eenen zeide hy was niet dood / en d'ander had hem hier en daar gezien; maar hy was en bleef dood.

Hy liet eene eenige dogter na / Maria van Bourgondien genaamd; deze was de XXVIII. Gzabinne van Holland. Zy trouwde aan den Hartshartog Maximiliaan, die naderhand Ketzzer wierd.

Het Hoeks en Kabbeljaautos' werkje ging onder haar regering lustig in zwang; en alschoon de Hoekse en Kabbeljaautose partijen kortz na haars vaders dood in den Hage verzoend waren / dat hielp niet. Men deed niet als malkander ondermijnen / en van / en op het kuffen kruijen.

Op d' algemeene dagbaard tot Gent verkreeg Jan Kats, de Kabbeljaautos' gezind was / het Kasteleinschap van Cergoude. De ingezetenen / goed Hoeks / knozden en mozden hierom niet weinig; te meer om dat de Kastelein zijn belofte niet naquam. De borzers eisten rekening / waar door een deel Kabbeljaautose Heeren / ziende dat het haperen zou / een isluitert maakten. Hier door raakte die Kastelein zijn gezag quijt / en wierd een ander in zijn plaats gekozen.

Die van Leiden / om in geen bloetbad te raken / stelden ten deele Hoekse / en ten deele Kabbeljaautose Heeren; dit ging een geruimen tijd heel wel: maar naderhand die Heeren met die van buiten cozzesponderende / raakte men aldaar

daar ook ober hoop. De Kabbeljaautose zogen zig volkomen meester van de stad te maken / en lieten een gerugt loopen als of de Hoekse haar den hals wilden afsnijden. Doorts zonden ze Gerrit van Poelgeest , en Willem van Zijl , twee Hoekse Heeren / quanswijs in commissie / buiten de stad. Daar na quamen op zekere martdag veel wagens en paarden binnen Leiden : de martgangers waren de Heer Jan van Egmont , met veel Kabbeljaautose Edelieden / en een hoop burgers van den Haag / Delft en Haarlem. Straks vielen haar de Kabbeljaautose toe / en liepen met buffen en bogen ten huize van de Hoeksen / bedrijvende groot geweld / en joegen haar de stad uit ; onder dewelke veel rijke lieden waren / als de Kentmeester Jan van Naaldwijk , Pieter van Berendregt , en Dirk van Tetroden , met hare broeders ; Jakob van Alkemade , en veel anderen meer. De voornoemde Heeren Van Zijl , Poelgeest , en Jakob van Warmond moesten ook buiten blijven.

De Doztenaars sloegen ook aan 't muiten tegen haar Oberheid : zy wilden alle schattingen af / en rekening hebben : men batte eenige by de kop. De Kabbeljaautose wierden bevonden Demassen te zijn / die de tegenwoordige wereld / en 't geld lief hadden : maar toen zy beloofden binnen twee of drie jaren de stad te voldoen / wierden zy los gelaten ; dog toen maakte d' een vooz / en d' ander na / een slippert / en verhuisde by Noorder zon. Buiten de stad zijnde / wisten zy nergens minder dan als van betalen : want / dogten ze misffchien /

't Is beter and're lieden goed
 Als geen. Wat is dog de arremood?
 Die van zijn geld scheid, is het quijt.
 Niet hebben is een groote spijt.
 Die met eens anders schijven speeld,
 Werd evenwel gediend, gestreeld.
 Men vraagt niet eens, hoe kom j'er aan?
 Of zijt gy daar meê deur gegaan?
 O neen! men maakt, men breekt, men klinkt,
 Men rijd, men roft, men speeld en drinkt,
 Men smult en pronkt, men roert de schel;
 Dit 's immers zeer plaifant en wel:
 Maar of dit door den beugel kan,
 Daar twijffel ik ten hoogften an.

Hier dooz kregen de Hoekse tot Dordrecht het hok in. Schoonhoven raakte ook byna op die manier in de handen der Hoekse. d' Uitgewekene vielen toen klagtig aan den Heer van Terveere, Stadhouder van Holland: maar dezen Heer wat te lankmoedig na de Kabbeljaautofche haar zin zijnde / kregen een bitteren haat op hem / en dit maakte 't nog flimmer.

Tot Hoorn quam men ook op de been: men veranderde de Wet / zette de Schout af; maar dooz geld

Verkregen zy van de Gravin
 Een Opperschout na haren zin.

De afgezette Schout liep na Amsterdam / van waar hy met een party Kabbeljaautofche die van de stad Hoorn geduerig lagen leide /
 dog

dog brugteloos. Die van Enkhuizen / Edam / Medenblik / en de meeste dorpen in Westvries-land / hielden het met die van Hoorn / doende de Amsterdammers grooten afkeer.

De Geldersen / die te voren gedwongen wa-
ren onder zijn regering te staan / vielen nu van
Maria af / en stookten hier lustig onder : zy vie-
len in Holland met branden en plunderen.

De Heer van Terveere , Stadhouder van
den Lande / door al dit twisten zig niet langer
in den Hage drubende betrouwen / kraamden
op / peurde naar Rotterdam / en beschreef de
Staten des lands aldaar : maar den Bailjuw
Jan van Keimerswaal quam met een partije
schutters en poorters op de been / onder booz-
geben / dat de Hoekse de dagbaard aldaar be-
leid hadden om de stad te bemagtigen : hy quam
met zijn volkje in 't huis daar de Stadhouder
gelogeert was / en ober tafel zat ; deed hem wel
onbeschaamd opstaan / en aanstonts de stad Rot-
terdam ruimen ; 't welk de Stadhouder zeer van
de Kabbeljaauwse deed verbzeemden.

Tot Haarlem gebeurde 't in 't jaar 1479.
dat de Jonkheeren Hendrik van Brederode ,
en Adriaan van Kruiningen , met meer andere
jonge Edellieden / zig wat zогten te verma-
ken. Zy vrolijk geweest / en te bed gegaan zijn-
de / wierden hy nacht van een deel kanaakje
overballen / welk haar zoude dood geslagen
hebben / had het de waard niet belet. Toen
moesten zy aanstonts de stad ruimen / en den-
ken / spelen gaan is wel een vilslag waard. En
of ze naderhand aan de Regenten klagtig vie-
zen / ze kregen geen gehoor.

Kort hier na quam Heer Jan van Egmont met veel gebolgs in Haarlem: hier dooz wies den Kabbeljaautosen de moed / en banden veel ingezetenen ter stad uit / die qualijk van de geringe gesproken / en de geweldenaars niet hadden willen helpen straffen.

Ondertuffen kregen die van Doordragt Goude; en die van Schoonhoven Oudewater met behendigheid aan haar zijde: boorts hielden ze heimelijk verstand met Heer Jan van Montfoort, en die van Utrecht. Dit speet de Kabbeljaautose zeer / die haar by den Stadhouder beschuldigden / en hem verzogten dat hy de verdrebenen weder in hare steden zoude helpen; dog hy hier mede dralende / zogten deze Messieurs hem de boet te ligten. De Stadhouder omtrent deze tijd in den Haag zijnde / zaten eenige van zijn dienaars in een kroeg een glaasje te poojen met de dienaars van den Kabbeljaautosen Heer Van Wassenaar. Deze Messieurs het lijf vol hebbende / begonnen te schokken en te schieten; maar obermits de dienaars van den Stadhouder de zwakste waren / moesten zy stilzwygen; dies zy haar gelag betaalden / en dooz gingen: dog zy quamen des abonds in grooter getal gewapend wederom / en wilden toen die Wassenaarse knollen uit de herberg hebben: maar die hadden geen haast / breezende booz buistloek en muilperen. Die van buiten rinkinkten toen lustig dooz de glazen / en maakten een groot buere-gerugt. Die by ober zijnde / namen de Wassenaarse op een anderen dag haar beurt waar / en smeten ook de glazen uit de herberg daer de dienaars van den Stadhouder zaten te

130 Beschrijvinge der Stad Rotterdam ,
druken. Dit w's leer om leer : maar daar had
de waard een hoopjen aan.

Hoe dat men 't keerd of wend ,
't Krakkeelen heeft geen end.

Kort hier na des Stadhouders Valkeniers
uit het veld komende ; wierden van Waffenaars
dienaars weder besprongen : zo blugten op het
Hof / en schoten van daar met haken en roers /
waar door eenige gegueest wierden / en dood
bleven. De Kabbelaauwse Edelheden / door
deze dingen verstoord / belegerden het Hof / en
kregen des anderen daags bijstand uit Delft /
Leiden / Haarlem en Amsterdams. Het Hof
dus belegerd zijnde / betreden zo met groote en
kleine buffen malkander louter na de ribben.
Mit de huizen op de Vijberberg schoot men door
de vensters of 't haegelde ; en zcu en de Kab-
belaauwse het Hof sozmendehand verobert
hebben / hadden de Dortenaars niet aangeko-
men / en die van 't Hof geholpen. Maar cin-
delijk wierd / door tussenspreken van Pieter
L'inkhals , de vrede gemaakt. De dienaren
van den Stadhouder / en anderen / ruimden
toen 't Hof.

De Heeren Jan van Egmont , Jan en Philip
van Waffenaar , Floris van Kortgeen , Klaas
van Reimerswaal , Lodewijk van Schengen ,
en Jan van Kars ; met meer andere Ridderes /
't Hof in bezetting genomen hebbende / sloegen
terstond des Stadhouders kassen en kisten aan
haliken ; haalden des zelfs hengsten van 't stal /
en gaben ze lustig van den langen haber / ap-
parcut

parent om dat ze al mede / als hun n eester /
 hoeds gezind waren. Des Stadholders huis-
 zingen wierden ook gesloten als een rade schuit.
 Dus gingen deze Kabbeljaauwse Edeellieden te
 werk

Maar de Stadhouder deze geweldenaarijen
 niet langer wilende verdragen / rukte een
 deel volk uit Zuid-Holland / 't Stige van A-
 tregt / en de steden Dort / Goude en Schoons-
 hoven by malklander / tot 7000 mannen.

Met dit vliegend legertje burgers / waar
 van de Hoofden waren de Heeren Keijer van
 Broekhuizen, en Jan van Jaarsveld, Ridders:
 voorts Jan van Naaldwijk, Gerrit van Poel-
 geest, Jan van Vliet, Jan van Heemstede,
 Walraven, Hendrik en Joris, twee natuurlijke
 zonen van de Heer van Brederode: deze laatste
 waren schiltnapen. Dit volk aan 't marche-
 ren zijnde / was'er wel haast een andere lui-
 pert booz de Kabbeljaauwse te kijken. De Del-
 venaars waren de eerste die haat lafhartig toon-
 den / latende den Stadhouder met zijn volk door
 haer stad // en buiten om trekken; niet te-
 genstaande ze met eede beloofd hadden de Kabbel-
 jaauwse houw en getrouw te zullen zijn. De
 Messieurs in den Haag dit hoorende // smeer-
 den haer schoenen wel haast met hazebit. De
 Stadhouder in den Haag komende / ponderde
 de huizen van zijn byanden / sloeg de glazen uit /
 en deed'er groote schade. Dit verrigt hebben-
 de) dankte hy zijn volk af / en trok tot zijn
 verzekerdheid binnen Rotterdam / ontbiedende al-
 daar de Leden van 't Hof van Holland. Zeer
 weinig Raadsheeren (alzo die meest Kabbel-
 jaauwse

132 Beschrijvinge der Stad Rotterdam,
jaauws gezind waren) verboegden hun der-
waarts. De Kabbeljaauwse Heeren / welke
wyt en zijt verspreid waren / hadden zoo ras
des Stadhouders vertrek uit den Haag niet ge-
hoord / of ze blogen als een schur derwaarts /
plunderende in weerwraak de Hoekse. De Stad-
houder liet de beeren begten / en trok na zyn
stad van Terbeer om rust te hebben.

Den Aardshartog Maximiliaan trouwde on-
trent deze tijd onze Gravinne Maria ; voorts
wierd hy in alle steden gekuldigt. Die van
Amsterdam / Haarlem / en Leiden hielden by
den nieuwen Prins om een ander Stadhouder
aan : de andere steden zetten haar daar tegen ;
maar het wierd ebenwel dus gekuipt / en zoo
gebraait / dat de Heer van Terbeer wierd af /
en een ander in zyn plaats gezet.

Hier kruid en kuipt men sterk om aan het roer
te raken

Van't schip HOLLANDIA ; dog niemant
kan 't zoo maken

Dat het van passen is : daar haperd altijd war.

Hier is het van zyn cours , en daar van 't reg-
te pad.

Nu zeild het voor de wind ; dan moet het weêr
laveren :

Kort om , 't is anders niet dan draajen , wen-
den , keeren.

VI. H O O F D S T U K.

Prins Maximiliaan komt tot Rotterdam. Leiden ingenomen. Volk in Rotterdam gelegt. 't Huis Ter Does, en Zwieten ingenomen, en geplundert. Grootte schatting. Vremde soldaten spelen den baas. Rotterdam ingenomen van de Hoekse. Rotterdammers bestormen Schoonhoven, en werden afgeslagen. Rotterdammers verbranden Delfshaven en stellen Holland onder contributie. De Rotterdammers zoeken Schiedam te bemagtigen. Zy veroveren Overschie. Zy branden en blaken. Rotterdammers slaan de Delfvaarders in de route. Zy branden de voorsteden van Delft af. Rotterdammers veroveren Geertruidenberg. Rotterdammers geslagen. Den Stadhouder wil Rotterdam overrompelen, dog werd met groot verlies afgewezen. Rotterdammers verbranden de voorstad van Gouda. Hongersnood in Rotterdam. Rotterdammers andermaal geslagen, laten 50 schuiten met mondkost achter. Rotterdammers ten derdemaal geslagen. Rotterdam gaat over. Verscheide Rotterdammers onthoofd. Kaas en Broods volkje door den Hartog van Saxen gekastijd. Stigse en Gelderse stroopen in Holland. Keizer Karel dwingt haar, en geeft 'er ander werk. Philippus, den laatsten Grave van Holland, vervolgt de Onroomsche. De Hartog van Alba doet hanen en branden. Den Konink Philippus laat zijn eenigen zoon, en erfgenaam van de

Kroon, vergeven. Alba's beeld verbrijfeld.
Konstig beeld van Louijs. Philippus sterft
elendig.

De Stadhouder / als gezegt / afgezet zijn-
de / wierden hem daar en boven nog lagen
gelegd. Hy vlugte hier op naar Dordrecht by
de Hoekse.

Prins Maximiliaan trok in 't jaat 1480. van
Gorkum naar Dordrecht / by hem hebbende veel
Kabbeljaantose Heeren ; maar die wierden 'er
buiten gehouden. De Prins in de stad zijnde /
maakte elk 'ijn baan schoon. Hier op met een
goed partijtje Dordenaars en Goubenaars naar
Rotterdam trekkende / raakte hy met dat volk
binnen de stad / alwaar terstond een groote be-
roerte oprees ; welke voorzigtig / zonder bloed-
storten / ter neder gelegd zijnde / prezenteerde
Jonker Joris van Brederode aan den Prins
Maximiliaan de sleutels der Stad / welke de
Prins hem wedergaf / hem stellende tot Stad-
houder van Rotterdam.

Kort hier naar trok de Prins naar den Ha-
ge / alwaar de Kabbeljaantose gehoor by hem
krijgende / zoo zoet wisten te praten / dat hy
Jonker Joris van Brederode de sleutels weder
ontnam / gevende die aan den Heer Philips ,
basterd van Brabant. Dit was die van Dort
en Goude gants niet wel na haar zin.

Voorts stelde de Prins tot Stadhouder ober
Holland / Jook van Lalein , Heer van Mon-
namp / Ridder van 't Gulde Vlies / en tot zij-
ne Raadslieden van 't Hof van Holland / Heer
Arend van Zevenbergen , Heer Gerrit van Af-
sen-

sendelt, Heer Jan van Kruiningen, Mr. Jakob Ruifch, Mr. Jakob van Almonde, Mr. Philip Ruigrok, Mr. Kornelis de Jonge, en Mr. Willem van Berendregt. Deze Raadsheeren bonden goed / dat die van Hoozn en Goude hare verdr. ben bozgers / Kabbeljaauws gezind zijnde / weder zouden in nemen / onder correctie / dat ze op haar knijen moesten zweren in booz al het volk / dat zp geen onrust zouden aanregten / of kuypen om op het kuffen te raken / nu nog ten eeuwigen dage. Maar die van Dort bleven hartuechtig in de Kabbeljaauwse uit te houden / en die van Leiden de Hoekse.

De Prins trok met de Hoekse naar Leiden / om haer in het bezit te helpen ; maar zp moesten d'er buiten blijven tegen wil en dank van Maximiliaan. De Hoekse / hier dooz vol spijt / beklommen in de winter met 135 mannen de stad / en wierden ze / dooz hulp van eenige bozgers / meester. Toen banden zp een pacte Kabbeljaauwse de stad uit / en dus wietden zp aldaar den baas.

Dit woelen verwekte al wederom geen kleine opthudding in de steden Delft / Haarlem / en Amsterdam / welke aanstonts aan Maximiliaan klagtig bielen / dat een breindeling uit Gelderland / Reijer van Broekhuisen genaamd / Leiden verraderlijk ingenomen / en oberrompeld had ; en zoo 'er niet in boozzien werd / stond het te dugten dat de vent met het geheele hage zoude doozgaan. De Prins vergramt belaste den Stadhouder Joost Lalein , zig aanstonts derwaarts te spoeden / om den Obersten Broekhuizen niet alleen den broek op te beteren /

136 Beschrijvinge der Stad Rotterdam ,
maar ook uit Leiden te verdrijven. Doozts
zond de Prins tot des Stadhouders assistentie
Jan van Rant, Markgraaf van Antwerpen/
met een party ruiters en boeknegten.

De Kabbeljaulose / vooz ongebal bedugt/
zonden aanstonts een deel volk in Rotterdam/
breezende dat die van Dozt en Gouda daar het
oog op hadden.

De Leidenaars hoorende dat de Stadhou-
der in aantogt was / zonden gezanten aan hem /
biddende dat men hen in regten / tegens de ge-
ne die ze gebangen en uitgedreben hadden / wil-
de hooren ; maar zy klopten vooz een doof
mans deur. Toen wenden zy haer na den
Prinse zelfs.

Onderuiffen waren de bozgers van Amster-
dam / Delft en Haarlem onwillig om uit te
trekken. Hierom moesten d'er knegten / die
men bezolding gaf / aangenomen werden.

Tot Haarlem zwoeren de bozgers aan de
Heeren / dat ze geen nieuwigheid / of tumult
zouden aanregten : de Heeren zwoeren ook aan
de bozgers. Dog niet lang daar na lieten de
laaste / tegens haer eed / bremd krijgsvolk in
de stad. Dit de Heeren geremonstreert / en wel
leppig berweten zijnde / deden zy vooz een op-
loop breezende / dit krijgsvolk weder vertreks-
ken. Maar kort daar na maakten ze de boz-
gers wijs dat de Hoekse bakh Bakeneffe / en
anderen / de Kabbeljaulose den hals wilden af-
snijden. Het krijgsvolk wierd dan wederom
ontboden / en Haarlem dooz die looze trek van
de Kabbeljaulose verzeherd :

Dit was een trek, en schoonder vond,
Alzoo 't hier slegt gebakend stond.

Ondertussen raakte Holland vol vrend
krijgsvolk / dat hier en daar louter de pijpen
stelde / tot last van de arme ingezetenen. Dit
volk moest eindelijk betaald zijn: de Wethou-
ders wilden deze last op de burgers leggen;
maar deze zeiden dat ze die betalen mochten /
die haar uit eigen inzicht in 't land gebragt had-
den. wat haar aanging / zy waren altijd ge-
reed / als de Prins opbod deed / om uit te trek-
ken / voornamentlijk als hy haar als een braaf
soldaat vooring.

De Hoefse binnen Leiden sloegen tot haar
verzekering eenige blokhuizen op; veroverden 't
Huis te Zijl / en bezetten 't zelve: voorts plun-
derden zy 't Huis ter Does / en 't Huis te Zwie-
ten. Maar ten laastten wierden ze door den
Markgraaf van Antwerpen wel streng bele-
gerd. Keizer van Broekhuizen zig niet langer
in de stad durvende vertrouwen / blugtte naar
Montfoort. Maximiliaan zette hem na en be-
legerde die stad; dog hy moest eindelijk / met
gebaar zijns lebens / het beleg opbreken. Zijn
soldaten brandden en blaakten toen rondom dat
streedje niet weinig. Tans rukte Maximiliaans
volk voor 't Huis te Zijl / en kregen 't in. De
Gouverneur Dirk Potter wierd met zes van
de zijnen de kop voor de boeten gelegd / 't hooft
op een staak / en de rest op raderen gezet.

Die van Leiden zienden dat men den haring
300 begonde te haken / en dat haar tegenpar-

138 Beschrijvinge der Stad Rotterdam ,
tp 't grootste bebind by den Prins had / les-
den hoost in schodt : toen moesten 3p 50000
guiden geben / en nog 78 mannen / om daat
mede te leben na des Prins belieben.

Niet lang te voren was Doordrecht mede in-
genomen door Jan van Egmont , met de Kab-
beljauwse ballingen : zij namen aanstonts 200
Hoekse burgers gebangen / en veranderden de
Magistraat van Hoeks in Kabbeljauws.

Tot Schoonhoven / Gouda / en Oudewater
delfden de Hoekse al mede 't onderspit : die 't niet
onblugten konden / wi rden gebangen / en nebens
die van Dozt en Leiden naar den Haag ge-
hoerd / om aldaar een koud lemmer door den
hals gejaagt te werden / of een stuk weegs een
dubbelde ladder op na den hemel te klimmen /
om onderweeg aan een dwars hout te stikken ;
en 't en ware Margriet , weduwe van Hartog
Karel den Stouten , hen verbeden hadde / 3p
zouden 'er maar eens mede te boom gegaan
hebben. Den Schout van Dozt / en den Bur-
germeester Bemont wierd egter de kop voor de
voeten gelegd ; de laatste was een oud paaitje.
De andere wierden gebannen ; en dus raakten
de Hoekse 't boekje quijt. Toen gingen 3p on-
dertuffen wat Strigts en Utrechts leeren / al
waar 3p van den Dom-Proost / en den Graaf
van Montfoort gehandhaaft wierden. Maar
den Hardehartog Maximiliaan nam dit zoo qua-
lijk / dat hy Utrecht den oorlog aanzelde.

Maar om dit wel te verstaan / zal de lezer
geliebente weten / dat den Bisschop David van
Bourgondien , met die van Wijk / en eenige
kleine steden van 't Strigt haer hielden aan de
Kab

Kabbeljaantse zijde. De groote stemmende steden van Holland rukten dan by loting een party volks by een om den Bisschop bystand te doen / en den Dom-Proost met den Graaf van Montfoort te beoorloen. Maar deze Kabbeljaantse pberaars wierden wel lustig door den Grabe van Montfoort / en die van Utrecht geslagen; ja zoodanig / dat de wimpelen van Dordrecht / Rotterdam / Delft / en Heusden in de loop bleven / benevens al den voorraat van ammunitie / geschut / en al het geld dat tot dit heer verzameld was :

De kop geklooft, de huid vol slagen,
 't Geschut gerooft, of weg gedrag-n,
 De vendels weg, het geld tot buit;
 Dit maakt het heel proces verbruit.

De Stadhouder Lalein, hier door berbit-
 terd / liet vzeemde gerugten van de Hoekse loo-
 pen / als of ze het al zouden vermoorden en
 doodslaan wat 'er was; om 't volk des te wil-
 liger te doen geben. Die van zijne kabale /
 welke van hem op 't kuffen gekroon waren /
 stonden hem alles toe; maar de arme ingeze-
 tenen moesten den last dragen / wordende onder-
 tuffen zoo groffelijk geschat / dat vele haar bed
 uit armoede moesten verkoopen: 't geld moest
 'er wezen of zy 't hadden of niet. Dit doet
 my gedenken aan een Frans Officier / welke
 op 't Huis te Gennep / een plaatsje daar tien
 of twaalf huizen staan / gebiljetteert zijnde /
 van een arme vrouwe haber vooz zijn paarden
 wilde hebben. Mijn Heer, zeide de vrouwe / ik
 heb

heb geen haver; ook weet ik u die niet te beschikken. Gy zultze my bescharen, antwoorde hy / al zoud gy ze boven uit de logt , of onder de aarde van daan halen. Eben zoo ging het in die tijd met het geben in Holland ook. Nu zijn 'er somtijds nog menschen die klagen / maar het was toen war anders te zeggen.

Daar en boben was 'er toen ter tijd een groote dierte in 't hoozn / zoo dat het in de steden / zoo wel als ten platten lande / alles berooid wierde wat 'er was.

Den oorlog met Utrecht en Amersfoort duerde een geruimen tijd. Tot Hoozn bragt de Stadhouder eenige Kabbeljaauwse binnen; deze / niet tegenstaande zp belooft hadden niet na het kuffen te zullen tragten / bonsten 'er een ander af / en gingen 'er zelf op zitten:

Hier klopt en schopt den een den anderen van 't kuffen;

Den dezen raakt 'er op, en genen weder af;
Hier raakt 'er een kapot, daar vind 'er een
zijn graf.

Dus smookt en smeult het vuer van tweedragt
ondertussen.

De Borghers die tegen de schatting waren / vande men uit de stad: deze liepen naar Driessland / en wierden door die van Utrecht gestijft. Zp haer slag op een morgenstond eens waarnemende / besloimmen met hun 60. andere zegen 40. de stad / en joegen 'er de Kabbeljaauwse uit. Doorts kregen ze Noord-Holland / en de omleggende dorpen aan haer snort: maar

Jan van Egmond belegerde haar; maar 3p sloegen hem met zijne Kabbeljaauwse manlijk af. Op de strijd herbattende / nam de stad stormenderhand in. Dit quam daar van daan / dat eenige borgers stil zaten / en haar met de questy niet wilden bemoeijen. Maar de vzeinde soldaten verschoonden haar 300 weinig als de rest. Daar maar de meesten beuit te halen was / hielden 3p booz haar grootste vianden; 300 dat alles dooz die gasten vermoord / geplonderd / geschonden en vernield wierd. Boozs liet de Stadhouder aldaar een blokhuis bouwen / en Wassenaar met 40 of 50 soldaten daar in leggen / om de stad in toom / en Westvriesland in onderdanigheid te houden.

Die van Haarlem / hoewel Kabbeljaauws gezind / verbielen ook byna in ongelegentheid / alzo de vzeinde soldaten / hun Hooznse roof aldaar te scheep gebragt hebbende / de zelve booz een leur en zeur aan de borgers wilden verkooopen: maar 3p van dat goed afkeerig / wilden de soldaten daarom een tumult aanregten om aan 't plonderen te raken. Dog de borgers quamen wel haast gewapend uit haar huizen te boozschijn / en klopten die gasten heldhaftig af: 300 dat 'er veel dood bleven / en niet weinig in 't Sparen verdronken; en ten ware de Magistraat daar niet in boozzien had / met de soldaten (quanswijs) in verzekering te nemen / het 300 d'er slegt uit gezien hebben.

De Stadhouder quam kort hier na in de stad / en bragt met goede woorden by de borgers 300 veel te weeg / dat de soldaten by en ongemoeit / met haar gestolen roof / uit de stad trokken;

ken : maar toen deed hy de borgers (of ze op of neer sprongen) 12000 gulden betalen.

Ondertussen quam Maria van Bourgondien te sterben / te weten in den jare 1482. hebbende vijf jaren Holland als Gravinne geregeert. Zp was doorgaans goed Hoeks geweest ; en liet twee kinderen na / een dogter / en een zoon die Philip genaamd was. Deze was de XXIX. Grabe van Holland : maar overmits hy nog te jong was om te regeren / nam het zyn vader voor hem waar ; en of de Staten des lands hier over onsden en morde / hy deed'er ecter na zyn pijpen en snaren dansen. Het klagen over de zware schattingen mogt'er niet helpen.

De Vlamingen begonden hier op den zwaren meester te spelen. Maximiliaan wierd in alle Hollandsche steden gehuldigt als Kruwaart of Voogt van zyn zoons heerschappien / voornamentlyk door toedoen van de Kabbelaarsse.

Ondertussen raakte den oorlog tusschen Utrecht en Holland in den jare 1448. ten einde. Dezen oorlog had den Hollandsen buidel t' eenenaal leeg geschud. Ook was de Stadhouder Lalein in de zelve gesneubeld.

Jan van Egmond, Heer van Purmerende / wierd / op het verzoek van de Kabbelaarsse Stadhouder van Holland : dit werkten ze voornamentlyk uit / om dat die Heer een inboozling / en Kabbelaarsse gezind was. Maar Frans van Brederode, en meer andere Heeren / Hoeks gezind zijnde / begonden hier louter om te moppen en te prullen. Hy trok met veel Hoekse ballingen na de Vlamingen tot Sluis.

Hu was Maximiliaan Keizer van Duitsland / en Koning van Rome geworden. Hy oorlogde tegen de Vlamingen / en lietze dooz zijn Velds oberste / den Hertog van Saren / deftig kastingeren. Maar de Vlamingen namen daar en tegen van de Hollanders wat ze krijgen konden / en ontnamen booznamentlyk die van Leiden een party vellen / en wolle die van Kalais quam. Ook maakten ze Jonker Frans van Brederode Scheepshoofd van Vlaanderen. Hy met een grooten hoop Hollandse Hoekse versterkt / quam in het jaar 1488. op St. Elizabeths avond / en nam Delfshaven in. Hy liet zijn schepen daar leggen ; peurde naar Rotterdam / en nam / by oogluiking van sommige Hoekse / die stad in. Aldaar bond hy uirstekent veel goed in de havens bevrozen leggen / 't geen hem zeer wel te pas quam.

Deze stad dus vermeestert zijnde / was het niet weinig stap weg met je zyde houffen en spaansleere schoenen / daar quam niet een schip de Maas op / of af / of Frans had het in 't bezier : waar dat hy quam oeffende hy straffe. Ten platten lande was het maar bzing op / of ik haal je den Hoek dooz den Kabbeljaautoschen haart.

Frans toog om dezen tijd na Schoonhoven / en meinde 't stormenderhand te vermeesteren : maar de Schoonhovenaars weerden him zoo deftig / dat de Rotterdammers met schande moesten afrekenen / latende veel Hoeksche in de pekkel. De bloed gedaan zijnde zalkten ze wederom af / en wenden de stebens na Delfshaven / 't welk ze aan de Vlamingen opofferden.

Dus

Dus wierd Delfshaven in den brand
Gestoken door Frans Breeroos hand.

Omtrent dezen tijd beslom Jan van Montfoort het sterke Slot te Woerden / terwyl de hastelein Heer Arent by zijn wijf sloop. Jan van Montfoort zette doe Holland van boven onder brandschatting / en de Rotterdammers van beneden. Dit deed de Hollandsche steden / die Raabbejaanbos gezint waren / op haar hoede zyn ; zy namen volk aan / en versterkten de steden.

Den Hoornschen Koning voor meerder onheil bebreest / quam zelfs in Holland / en deed een optogt door alle de Hollandsche steden tegen de Rotterdammers afkondigen. Straks hier op roerde men tot Haarlem / Delft / Leiden / Amsterdam / en andere steden / den trommel : de burgers quamen met haar vaandels en wimpels te voorschijn ; de bergaderplaats was Schiedam / terwyl die van Dordrecht en Cergouwt de stroomen bewaarden / dat 'er niet een schip uit nog in Rotterdam durfde varen. Ondertusschen quamen binnen Schiedam nog een partje ruiters en knechten om die burgers in de belegering van Rotterdam te helpen. Maar dit breeint krijgsvolk konde niet ober een komen : nu berweten de Hoornsche plunderhogels de burgers dit / en dan wederom dat / waar ober kraakeel / en eindelijk slagen omgingen : ja dit breeemde kanaalje wierd zoo stout / dat ze de burgers schutters alle verachting en smaad aan deden : en of de burgers aan
de

de Officiëren klagtig vielen / 't was mis ; ze lagten 'er om / en namen 't booz ruiter-boer op / waar booz de onlusten dagelijks quamen aan te groejen ; tot zoo verre / dat de soldaten op de burgers zoo gebeten wierden / dat ze een kontrakt met de Rotterdammers sloten / om de stad Schiedam / met al de daar in leggende burgers / in haar handen te leveren. Men bestemde dan tijd en stond om dit werkhstellig te maken : de soldaten zouden binnen de stad op de burgers aanballen / en dan moesten op dat uer de Rotterdammers van buiten de stad beklimmen / 't geen als dan gemakkelijck te doen zoude vallen. Den bestemden tijd gekomen zijnde / trokken de Rotterdammers uit ; dog de soldaten waren een uer te vroeg op de burgers binnen Schiedam aangeballen : want zy quamen des abonds ten agt ueren / by duister weder / met groote onstuimigheid / booz het huis daar de baniere van Haarlem uitstak ; dit meinden zy / booz een ontbijtje / booz eerst af te loopen / en die daar in waren te vermoorden : ze riepen / al gewonnen ! al gewonnen ! maar de Haarlemmers / booz geen klein gerugje verbaard zijnde / raakten in het geweer / riepen Holland ! Holland ! en weerden hen bromelijck. Ondertussen was Willem van Boshuizen , met zijn Leidenaars en Rijnlanders / de Haarlemmers te hulp gekomen. Daar wierd grouwelijck gebogten : eindelijk moesten de soldaten wijken ; zy deden de sloten van de poorten booz buskruit open springen / en blugten naar Rotterdam / vels dooden en gebangenen agterlatende.

De Rotterdammers ziende hoe 't laken geschoren was / en dat zy nu te laat quamen / rukten vooz Overschie / 't welk zy dooz toedoen van de Gelderse / Kleefse / en Hoogduitse knechten / die 'er in lagen / vermeesterden. Terstont trokken zy met dit volk naar de Ketel / en daar ontrent / alwaar zy het alles in kolen leiden dat den Delbenaars toebehoorde.

Ondertussen wierd den gebangen soldaten binnen Schiedam de kop vooz de voeten gelegd : de gequetsten stozben in de gasthuizen. De Haarlemmers hadden in die ontmoeting zeben dooden gekregen / waar van 'er de banier-draeger een was.

Maar dat de Rotterdammers Overschie ingenomen hadden / konden de Hollandse borzers / binnen Schiedam leggende / niet opkroppen : zy peuten 'er dan eindelijk na toe ; maar de Rotterdammers / met de daar in leggende knechten / beukten zoo rukwelijk op de Amsterdammers / Brielenaars / Haarlemmers / en anderen / dat ze met verlies moesten afstrekken.

De Delbenaars / onder haar Schout Arend vander Meer uitgetrokken om de borzers vooz Overschie te helpen / quamen te laat. De Rotterdammers oberbielen toen de zelve : 50 wierden 'er verflagen / of verdzonken : 150 rijke borzers wierden gebangen / die groot rantsoengeld moesten betalen. De Schout van Delft ontsnapte den dans in boere gewaad : maar zijn zoon wierd dood geslagen. Van hier rukten de Rotterdammers vooz Delft / en schuerden daar ontrent ook al den rug die ze konden betrappen. De voozstad handden zy glad af tot de poorten toe :

Dus

Dus klopten 't moedig Rotterdam
 De Delvenaars, en deed ze springen
 Gelijk een haas, door vuer en vlam,
 Door dik en dun, door pieken, klinken,
 Door kruit en loot, musket en schroot,
 En blank geweer. Dit kan getuigen
 De Schout van Delft: zijn zoon raakt dood.
 Dus moesten hier die poortiers buigen,
 En zwigten voor den Admiraal,
 'k Meen Rotterdams ontsaglijk staal.

De Rotterdammers dit aldus heldhaftig
 verrigt hebbende / vielen toen nog in Delfland /
 als mede in Maastrand / daar zy het al uit-
 plonderden / en rooften wat'er was.

Gy behoeft niet te denken / Lezer / dat het
 praatjes zijn. Zoek in de Oude Hollandse en
 Zeeuwse Kronijk, als mede in de Batavische
 Arkadia, Boxhorn, Reinier Telle, Jakob
 Aartsz Colom, Goudhoeve, Guicciardin, het
 tweede deel van de Beschrijving der Nederlan-
 den; de Rijkkronijk, als mede het klein Duits
 Kronijkje, en anderen; daar zult gy het vind-
 den: dog den eenen schryft'er by wat wyds-
 loopiger van als den anderen.

Voorts vielen die moedige Rotterdammers
 nog in Haag-Ambagt / berooften 't zelve / en
 deden de dorpen daar en boben nog groote brand-
 schatting betalen; zelfs den Haag ging niet by.

Den Rotterdamsen Leeuw die weid hier Delf-
 land af,

En Maastrand desgelijks, uit wederwaak en straf.

148 Beschrijvinge der Stad Rotterdam ,
Het Haagse Ambagt , zelfs den hoffelijken
Haag ,
Daar vuld hy met den roof zijn hongerige
maag.

En dus bogt men tegens malkanderen / tot dat eindelijk de Hollandse steden den oorlog moede wierden. Men trad dan in onderhandeling van vrede met de Rotterdammers ; maar men kon malkander niet verstaan / te meer / om dat den Stadhouder vijf Hoekse burgers Vergoude van 't herkhof liet halen / en de kop af slaan. Hier op blugten veel Hoekse ter stad uit ; dog 3p wierden / op verbeurte van haar goederen / weer ingedaagt.

Ondertussen sloegen die van Woerden de Goudse sluis aan stukken / tot onherstelbare schade van de dappere Gouwenaars / alzo de schepen toen niet konden baren.

De Stadhouder trok van Gouda na Hoozn / alwaar mede veel burgers uit de stad bliuaten ; dog 3p quamen / op des Stadhouders woord / wederom biamen / en gaben hem geschenken / waar doo? hy hen vergunde / dat ze uit hun eigen burgers knegten tot haar verzekering mogten aannemen. Dit verstrekten haar tot afkortinge van 't ruitergeld. Doozts bekre-gen die van Hoozn van den Stadhouder / dat ze niet ter heerbaart zouden uittrekken ; want men maakte zig overal bijzonder sterk om de Rotterdammers / die lustig domineerden / en braaf den zwarten meester speelden / den broek op te beteren. Dit onze Land- en Waterhel-den ter ooren gekomen zijnde / was het 'er zoo
ber

ver van daan dat ze zouden stil zitten / dat ze met den Heer Jan van Naaldwijk naar Geertruidenberg trokken / 't zelven vermeersterden / en 't gantsche land van Breda onder contributie en brandschatting zetten.

Die van Dordrecht en Schiedam zогten haer daar wederom uit te slaan / maar 't was mis. Die van Breda deden ook een toorn op Jan van Naaldwijk , en sloegen hem vele Rotterdammers af: de gebangenen sloegen ze de kop af. Egter wist het Naaldwijk met zijne Rotterdammers zus en zoo te draaien / dat die van Breda eindelijk genootzaakt wierden haer met groot geld uit Geertruidenberg te koopen ; want ze vreesden / zoo den Hertog van Saxon / Welfoberste van Maximiliaan , die stad belegerde / dat ze dan van zijne vresende soldaten nog bet geplaagt zouden werden / als nu van de Rotterdammers: ook was den voorschreven Hertog al op weg. En dus raakten de Rotterdammers eben hoor den regen t' huis.

Maar alzoo dit volk te kouragieus was om stil te zitten / trokken ze op den vierden Juny wederom uit met een vrede scheeps magt: ze voeren de Lek opwaarts / alzoo d'er krimpmaat van levens-middelen binnen Rotterdam begonste te komen. De vianden meinden dat ze gezind waren het blokhuis op de Lek aan te tasten / of d' eene of d' andere stad weder te overrompelen : elk zaid'er 't zijn van. Maar de Rotterdammers die praatjes niet agtende / zeilden met orkonde vanen en wimpels / als Admiralen van de Lek / Maas / en Merwe / vast voort. Maar de Dortenaars / Goutwe-

150 Beschrijvinge der Stad Rotterdam,
naars/ Schiedammers/ en die van Schoon-
hoben alle deze brabados en rodemontados in
haar tanden niet konnende belen/ zaten de Got-
terdammers met een brabe scheeps magt baar-
dig op de hielen. De partijen kregen elkaar
wel haast by de lurben. Ha blommersharten!
Het ging 'er zoo breeflijk heet van den rooster:
men klopte en beukte malkander zoo dicht als
stokbis: het doozboren van schepen/ het geklank
der zwaarden/ het geschiet uit roers en pisto-
len/ hog 't snijden en kerben met nteffen was
'er geen gebrek. Dit duerde zoo lang tot dat
de Gotterdammers deze revelje met buisten op
hun tronien beginnende moede te worden/ de
blugt namen/ berliezende in die batailje beer-
rien barken/ drie buizen/ twee karbeelen; en
een roeybark vol volk wierd in de grond ge-
zeild. Behalven die verflagen of verdronken
waren/ lieten zy nog wel 350 gebangenen
agter.

Vier tegen een is geen gevegt
Van een braaf krijg- of borgerknegt.
Dit doet dikwils de Franse natie;
Maar geen foldaat van reputatie.

De Stadhouder die hoorende/ meinde Got-
terdam toen als een peultjen op te stotken. Hy
quam met een groot getal schepen booz de hoof-
den brabereren/ om 't blokhuys te oberweldigen;
maar hy wierd alhier zoo ontfangen/ dat hy
brugteloos moest vertrekken/ en een karveel/
met veel volk in de pekel liet.

Mijn trouwe landslien (zoo ge kund)
 Bescherm uw stad; bied lustig punt.
 Wie dapper vegt die werd beloond,
 En met een lauwre krans gekroond.

Onder dit roezemoezen quam Heer Reijer van Broekhuizen in de stad; hy wierd terstond Kapitein gemaakt / en rukte toen blicgens met een partije volk ter poozten uit; toog na Ter-goude / en verbrande de boorzstad tot de grond toe. Dit aldus heldhaftig verrigt hebbende / kreeg men egter geen lebens-middelen / want de andere steden hadden de buite-stroomen zoo wel bezet / dat'er niets te krijgen was; verhalben begon men malkander zuer aan te zien: dit moest eindelijk buigen of bersten. Men resolveert dan ('t koste wat het wilde) biktuaalje te bekomen. Dies trokken Hendrik van Wits, Jan van Naaldwijk, den Kapitein Lepeltak, en meer andere Krijgshoofden en knechten / met een deel vaartuigen ter stad uit / om 80 schuiten met koozn en wijn geladen / door de Benen te konbojeren / en binnen te brengen. De Stalmeester van den Roomsen Koning dit hoorende / pasten op als een blink om dit te beletten: hy trok met zijn volk naar Moort / en verwagte aldaar de Rotterdammers. Eindelijk raakten de liefhebbers aan malkander: daar had je toen een leven van Vrolijke Frans; want den eenen was begerig na beuit / en den anderen om die te bewaren. Slagen was'er geen gebrek: en dewijl oberlast doet buigen / moesten de Rotterdammers het hagje laten zakken:

152 Beschrijvinge der Stad Rotterdam,
ken: 300 wierden 'er gekapotteert / behalven
die in de Venen verdronken. 't Getal van de
gehangenen was groot / waar onder waren
Heer Jan van Naaldwijk, Ridder / Hendrik van
Wits. Den Kapitein Kornelis van Treflong
bleef dood; en al de schuiten met vikaalje in
de loop.

Op den zelven nacht braken de Rotterdam-
mers van Overschie mede op / staken de kerk /
daar ze in gelogeert hadden / in den brand / en
togen toen naar Rotterdam.

Ondertussen nam de hongersnood aldaar zoo-
danig de overhand / dat Jonkheer Frans van
Brederode met den Stalmeeſter begon te trac-
teren; en eindelijk wierd het akkoord getroffen.
Daar wierd van het ſtadhuis afgelezen / dat
die met Jonkheer van Brederode wilden ver-
trekken / het konden doen. En dus trok hy
met veel Kapiteinen / en een deel knechten ter
ſtad uit. Den Stalmeeſter trok 'er toen in /
en deed twee Kapiteinen / waar van den eenen
Lepeltak, en den anderen Rooftas genaamd
was / de kop voor de boeten leggen. Meer an-
deren gingen den zelven gang / waar onder Jo-
ris de Baſtaard, wiens hooft van Rotterdam
naar Schoonhoven gezonden / en aldaar op een
poort gezet werd.

Als honger neemt de overhand,
Wie kan dan moedig vegten?
Daar moet wat zijn voor kies of tand,
Zal men wat goeds verregten.
De maag is graag,
En geensins traag,

De buik en heeft geen ooren :

Dees ijd'le zak ,
Of hong'rig pak ,

Wil na geen reden hooren.

En dus zoo quam

Dat Rotterdam

Heeft moeten submitteren ,

Wijl 't al verteerd ,

Digt afgesmeerd ,

Geplukt wierd om de veren.

Na het beroveren van Rotterdam keerden de Stadhouder / Jan van Egmont , al zijn geweld tegens die van Woerden : dog de Heer van Montfoort / en Jan van Naaldwijk , die hem zelfs eerlang by gekogt hadden / werden hen wel dapper / en namen nog daar en boven Bodegraven in.

Eindelijk quam den Hartog van Saxon met een party vrend krÿgsvolk in Holland : deze hapschaars maakten de lieden kaal en berooid ; alwaar niet weinig toe hielp het schierlijk afzetten van 't geld. De renteniers wierden arm : den ambagtsman wrogt tegen de dood aan.

Den Hartog van Saxon belegerde Montfoort / dog konde het niet vermeesteren : maar eindelijk wierd een akkoozt getroffen / en de stad ging over. De Hollandse stroomen raakten hier dooz open ; en de wegen wierden veil.

De Heeren Frans van Brederode , van Ravestein , van Naaldwijk , en veel Hollandse balsingen naar Sluis in Vlaanderen geweken / deden Holland met plunderen groote schade ;

dog 3p wierden eindelijk in een scheeps- strijd ontrent Doordrecht zoodanig gehabend / dat 3p d'er geen liedjes van digten. Jonkheer Frans van Brederode wierd / gequettst zijnde / gebanggen / en storf binnen Doordrecht van zijn wonden. Daar sneubelbe wel 300 man : 100 wierden 'er gebanggen / die gepijnigt / of onthalt / hun lichaam op raderen / en hun hoofden op staken gezet wierden / waar onder waren twee zonen van Gijsbregt van Brederode. Maar Heer Jan van Naaldwijk was den dans ontsnapt / en wederom binnen Sluis geraakt. Naderhand plonderde hy met de zijnen Wijk op Zee. Doorts kreeg hy grooten toeloop van de berarmde gemeente uit Holland : deze gaben hoop dat ze haar liever dood wilden begten / als dus tot den bedelzak gebragt werden. Met deze versterkt veroverde hy Texel / en Wieringen : zoo dat dit Hoeks en Kabbeljaauws / eindelijk in een Kaas en Brood- spel quam te veranderen.

Dit was al wederom een werkje van de andere weereld : want dit Kaas en Broods volksje maakte het bijzonder slegt ; het waren arme gezellen / die dooz den Rotterdamsen / Woerdsen / en Utrechtseu oorlog verarmd / nu niet meer hadden te verliezen.

Het Hoeks en Kabbeljaauws , van Hels gedrogt
verzonnen ,

En uitgebreed , voleind. Hier werd op nieuw
begonnen

Een spel , dat alhier voerd de naam van Kaas
en Brood ;

Hier

Hierom wierd meenig mensch geknot, ver-
plet, gedood,
Gesleurd, getornd, gevild, geplukt, geschat,
geschoren,
Geringeloort. Men wil van geen betalen hoo-
ren.

Voor ruiter of soldaat. Men gespt het har-
nas aan.

Hier spreekt men steen en been, en daar van
dood te slaan,
Van rooven, plonderen, en steden af te loo-
pen;
Men klinkt, rinkinkt, verwoest, en houd niet
op van stroopen.

Dit duerd zoo lang tot dat der Saxen Hartog
quam,

Die haar door galgen rad die moedwil haast
benam.

Dit volk stond eerst op in Waterland / en
in Kennemerland / alzoo Jan van Egmond haar
in 't jaar 1491. tot het geben van rutter-geld
wilde dwingen / dog die lieden hadden het niet.
De inbozderaars van dat geld sloegen hierom
twee boeren dood. Hier op rottede al de boe-
ren te zamen; liepen als ontzinnige menschen
naar Alkmaar; plonderden het huis van den
Rentmeester Klaas Korf, sloegen 't alles aan
stukken wat zy daar vonden. 't Was een ge-
luk booz Korf dat hy niet t' huis was; want
zy zouden hem dood geslagen hebben. Een
van zyn dienaars raakte kapot. Die van
Haarlem stelden dit volk eenigzins te vreden.
Men besloot in Noord-Holland / en Kennes-
me

156 Beschrijvinge der Stad Rotterdam,
merland geen ruiter - geld meer te geven / al
zouden zy 'er haar laastten man by op zet-
ten.

Die van Hoozn braken het blokhuis af ;
maar tot Alkmaar quamen de schamele gezel-
len / en een party opgeraapt graauw weder op
de been : zy vielen in de huizen der rijke lieden ;
daar was 't / schep op Lubbert met de groote
lepel / de kleine heeft een gat. Het lijf vol heb-
bende / gingen ze henen / en braagden niet eens
wat 'er verteerd was.

Kort daar na quam de Stadhouder naar
Alkmaar om de oproerigen te straffen. De
borgers liepen in 't geweer / en hielden hem
buiten. Doozts spanden zy aan met die van
Noord-Holland en Kennemerland / en quamen
in 't jaar 1492. vooz Haarlem / alwaar zy dooz
een party agterstraats kanaalje ingelaten wote-
den. Aldaar sloegen zy den Schout / en een
Scheper dood ; namen 't stadhuis in ; plonder-
den de huizen der rijkste borgers : dat ze niet
mee konden nemen / sloegen zy aan stukken ;
zy scheurden de brieven / verbzaken de zegelen /
en smeten ze te grabbel. Dit dooz 't land ber-
speid zijnde / was 't ober al in rep en roer.
Dit kaas en Broods volkje groeiden zoo tal-
rijk aan / dat ze vooz haar namen geheel Hol-
land af te loopen.

Met bliegende banen trokken zy van Haar-
lem en Alkmaar op Leiden / alwaar zy de bor-
gers wilden dwingen met haar te trekken ;
maar deze daar geen tijd toe hebbende / en hen
te weer stellende / zoo bestozmden dit ruigt op
de middag het boltwerk vooz de Rhynsburger
poozt /

Poozt / en vermeersterden 't zelbe : dog verder
willende intrekken / wierden ze deftig gerepouf-
feert / niet alleen dooz de borgers / maar ook
van den Stadhouder / en eenige soldaten / die
binnen Leiden gekomen / dezen onbesuisden
hoop veel volk affchoten. Zp hier dooz vol
schrik / en aan 't blugten geraakt zijnde / vie-
len die van Leiden / nebens des Stadhouders
volk uit / en verfloegen of vingen d'er veel van :
de rest raakte binnen Haarlem.

Den Hartog van Saxon alle deze fraaje din-
gen verstaande / quam met veel volk van wa-
penen in Holland / om de oproermakers te
straffen : maar die bremde opsnappers maakten
het flimmer als de eerste ; want zp plonderden
Delzen / Zantboort / Pooztwijk / en meer an-
dere dorpen. Tot Beberwijk gingen ze schande-
lijk te werk met rooben ; ten platten lande
met branden en moorden : ja ze ravageerden /
en bagabondeerden tot vooz de poozten van
Haarlem toe ; dreeben het bee uit de velden / en
berkogten het vooz een geringe prijs. Dit zijn
gemeenlijk de bzugten van het meuiten.

Eindelijk verlieten de Keunemers Haarlem.
Kort daar na hadden ze nog een bloedig gebegt
tot Heemskerk / alwaar wel 600 van 't Haag
en Broods volk / dooz de Sarise nagtegaals-
vogels in de pan gehakt wierden. Hier na
zag elk om een goed heenkomen.

Den Hartog van Saxon quam hier op bin-
nen Haarlem / en deed de borgers aanstonds
34000 goude Andries - gulden betalen. De
borgers wierden hooft vooz hooft geschat : die
't geld niet hadden / moesten hun zilberwerk
op

158 Beschrijvinge der Stad Rotterdam ,
op 't stadhuis brengen. Hy ontnam haar ba-
niere / en handbesten / onder voorgeben dat die
aan den Prinsse verbeurd waren.

Den Kennemers de moed dus ontzakt / kre-
gen door voorgebieden genade ; dog moesten 5000
Andries-gulden betalen. Het platte land van
West - Vriesland moest ook ter breuke geben
6000 / Alkmaar 2600 / Hoorn 1000 / Edam
800 / Monnikendam 400 / Medenblik 300 /
Texel 1000 / en Wieringen 100 goude Andries-
gulden ; en dit moest 'er zijn. Uitstekend veel
menschchen moesten / om dit op te brengen / haar
huisraad / bed / en bulster verkoopen. Zoo
armelijck was het toen in Noord - Holland ge-
steld. Alkmaar moest ook haar bantere en
handbesten overgeven ; haar besten afbreken /
en haar gragten bullen : die van Schager - Rog-
ge / Nieuwdozpen - Rogge / en Nieuwoland moe-
sten hier ook aan komen arbeiden zonder loon.
Die van West - Vriesland moesten ook blokhu-
zen helpen maken tot Hoorn / Alkmaar / en
Haarlem. Die van Texel moesten 25 man
onderhouden.

Doorts moesten binnen Haarlem voor de her-
berg van den Hartog verschijnen / hondert van
de aanzienlijkste Kennemerlanders : uit West-
Vriesland hondert en vijftig : uit Alkmaar vijf
en twintig : uit Texel twintig / en uit Meden-
blik tien mannen. Dese voor de herberg van
den Hartog van Saxon gearriveert zijnde /
moesten ze blootshoofds / en barreboers / met een
wit stokje in de hand / den Hartog al knielende
om genade bidden ; maar meen je dat ze al te
zamen pardon kregen ? neen tog niet ; want hy
nam

nam 100 West-Overen / 50 uit Kennemerland /
 en 25 poorters van Alkmaar / om die tot een
 exempel voor anderen te straffen. Daar en bo-
 ven had den Hertog nog een geheel nest met ra-
 bauwen / die de huizen geplonderd / de menschen
 dood geslagen / en gebouwen om ver gerukt
 hadden. Met alle deze plonder- en roofzieke
 gezellen speelden den Hertog (op sen Broer Kne-
 lis) mede /

Al eijeren in de pan,
 Zoo komen'er geen qua kiekens van.

De geen die by gesteld wierden / moesten nog
 beloven dat ze al de roerbinken / waar ze die
 maar konden ontdekken / zouden aanbrennen /
 of verklikken : en dus nam dit Kaas en Brood-
 spel een einde.

Dit komt van muiten , pijpestellen ,
 En oproermaken in het land :
 't Mag gaan zoo 't wil , het lot zal hellen
 Na d' arme Kaas en Broodse kant ;
 En die moedwilligheeden bedreven ,
 Verliezen goed , en bloed , en leven.

Den jongen Graaf Philippus , onder alle die
 vernagelde kramerijen / ondertussen zestien ja-
 ren oud geworden zijnde / nam de regering des
 lands in 't jaar 1494. selve aan / en wierd in alle
 Hollandse steden gehuldigt / zelfs hier tot Rot-
 terdam / en dat met groote pompe / en mag-
 nificentie. Hy was een zeer goedaardig Vorst /
 en kasteerden de Geldersers tamelyk / als me-
 de

260 Beschrijvinge der Stad Rotterdam,
de de Oost- en West- Driezen. Hy trouwde
Johanna, des Konings van Spanjens dogter /
en wan hy haar twee zonen / Karel, en Ferdi-
nand. Jammer was 't dat hy niet wat lan-
ger leefde; want deze bredeliebende Dorst storf
in 't jaar 1506. hebbende twaalf jaren gere-
geert.

Zijn zoon Karel volgde hem in de heerschap-
pp: deze was de XXX. Grafe van Holland /
en die vermaarde KAREL de V. die tot
Gent geboren is. In zijn jonkheid stelden die
van Utrecht / en Gelderland niet weinig de pij-
pen. De Staten des Lands waarschouwden
ontrent deze tijd de Rotterdammers / dat het 'er
niet helder was / en dat ze op haar hoede zoti-
den zijn; als blijkt aan dezen volgende brief.

*Edele, erentfeste, wijse, voorsienige Hee-
ren, de Heeren Burgermeesteren der Stadt
Rotterdam, zy kond en kennelijk:*

ALfoo op den dag van huden was by den
Hove van Hollandt geordineert, alsoo eeni-
ge nieuwe mare en brieven gekomen zyn uyt den
grooten hoeck, van eenige Edelen, en groote
Personagien, dat de selve waaragtigh geadver-
teert zijn, dat opset gemaect is in 't Lande
van Gelre, om eenige steden binnen desen Lan-
de van Hollandt in te nemen te water, en
bysonder die van Dordrecht of Rotterdam.
Dat de selve van Rotterdam tot koste van den
gemeene Lande van Hollandt, eu Vrieslandt,
terstont sullen mogen aen nemen, en onder-
houden

en eenige omleggende Dorpen. tot houden 25 knechten, boven den genen die sy selver onderhouden: men sal deselve 25 knechten doen betalen, gelijk andere Kapiteynen, en knechten, tot koste van den Lande leggende, betaelt werden by den Rentmeester generael van Noort-Hollant, Jakob Govertsz, als ontfangen hebbende van de penningen van den Lande, ter cause van de onderhondenisse van de 600 knechten omme geslagen, welcke penningen hem gepasseert sullen werden int uytgeven van sijn rekeningen, mits overbrengende dese ordonantie, en quitantie, en dat gedurende tot kennelyck wederseggen van den Hove. Aldus gedaen in den Hage op den 1. December 1506. By mijn Heere den Stadthouder Generaal, Philips van Spanje, Ridder, Mr. Jacob Ruys, Floris-oom van Wijngaerden, Joris Florisz Eems van Wijngaerden, Floris Evertsz de Veer, Jan van Duinen, Reinier de Jong, en Jacob Bouwensz, Raetsluyden van den Hove, my tegenwoordig. En was onderteekent,

BRUINS.

Deze waarschouwing was niet te vergeefs; want hadden de Rotterdammers niet op hun hoede geweest / het had mogelijk voor Holland al wederom een misselijk stuk etens gegeven: want de strijdbare Gelderse / gestijft en gestrekt door de Oorlogshelden van 't Stigt Utrecht / vielen / zeg ik / in Holland / en doorstroopten 't zoodanig / dat zelf den Haag niet by ging. En of de Rotterdammers toen ook niet wat rugsmarting kregen / kan by Reine-

rus in zijn negende boek aldus gelezen worden: In mijnen tijd hebbe ick, die 35 jaer out ben, gesien, dat wy met den Utrechtsen oorlog verwerret waren, hoe langer hoe kostelijker, en niet lange daer na dat de Woerdenaers met de Rotterdammers gestreden hebben, in welke oorlogen, hoe veel borgersbloet dat'er is gestort, en is niemant die met my niet en weet, en vele beschrijven 't noch dagelijks. Uit dit schrijven blijkt dat de Rotterdammers al wederom in 't spel zijn geweest.

Maar Karel ondertussen tot zijn jaren gekomen zijnde / was zoo ontsagchelyk dat niemant zig durfde bewegen / of hy klopte ze zoo vreeslyk op haar bandeliet / dat 'er niet alleen de maten af sloben / maar de dood na volgde. Hy nam de stad Utrecht in / en dwong de Gelderssen. Hy wierd Keizer van Duitsland en Koning van Spanjen. Doozts voerde hy oorlog tegen Frankryk / Italien / Barbarjen; en in Duitsland tegen Hessen en Saren / en dat al meest om de Keltie. De oorlog-zieke Hollanders voerde hy tegen die volkeren aan / en deed haar / op een andere manier als Hoeks of Kabbeljaubos / na zijn pijpen danffen. Het Kaas- en Broods-volkje leerde hy met de vogtel spelen / en wakker met die lange blazers omgaan / daar de oorlog-zugtige Koningen hun regt / of lieber onteest / mede staande houden. Maar zou ik je al zijn oorlogs-daden verhalen / ik had een boek van doen tienmaal grooter als dit. Daarom zal ik het oberstappen / en alleen dit nog zeggen / dat van deze Keizer Karel de V. de bloed-plakkaten te voorschyn quamen

men tegens die gene die het niet hielden met de Roomsche Religie; waar door veel duizenden onnoozele menschen vermoord wierden.

Deze Keizer de regering wars en moede zijnde / gaf eindelijk alle zijn Heerschappijen aan zijn zoon Philippus de II. over: dit geschiedde in 't jaar 1555. De Keizer ging uit devotie in een klooster. En dus volgde hem zijn zoon Philippus in de regeringe. Deze was de XXXI. en ook de laatste Grabe van Holland.

Hy bevestigde aanstonts de Bloed-plakhaten zijns vaders / en vermeerderde dezelve; en dus deed hy den Nederlander en wel haast gebooren / dat zijn duim dikker was als zijns vaders tendenen; ja hy deed ze door zijne Inquisiteurs / Ketter-meesters / of Beloofs-ondersoekers niet alleen met roeden / maar met schoepioenen geesselen.

Kort na dat hy de regering aanbaard hadde / boerde hy zware oorlogen tegen Frankrijk: dit was mede een groote en bloedige last voor de Hollandsers; en zijn regering viel zoo hard en tyrannisch / dat ze den Prins van Oranjen / en den Graaf van Egmont / beide Stadhouderen dezer Landen / als mede den Edelen van Holland en der Spaanse Nederlanden / begonste te verdrieten. Maar de Koning Philippus dat niet agtende / ging zijn gang / meinende dat het hem alles zoude gelukken zoo wel als zijn vader / welke door zijn onzagg de nek der Nederlander en slaafagtig had doen bukken.

De Koning stelde in 't jaar 1559. zijn zuster Margareta van Oostenrijk, die getrouwt was aan den Hertog van Parma / tot Gouvernante

164 Beschrijvinge der Stad Rotterdam ,
van de Nederlanden. Zp ging met het be-
volgen der Onroomsen voort. Wel 100000
menschen waren zoo nu en dan / door galg en
rad / om een lugje geraakt / als mede een on-
eindig getal door 't buer / waar onder een
Pastoor in 's Gravenhage / alleenlijk om dat
hy een wijf getrouwt had / en niet wilde zeg-
gen dat ze zijn hoer was.

Wat requesten de Edelen des lands hier te-
gen presenteerden / zp kregen altijd ten ant-
woord / Weg gy Geuzen en Bedelaars; pak je
van hier; de Schout komt.

Door alle deze geweldencrjfen raakte Rooms
en Onrooms gaande. Men smiet in alle ste-
den door gansch Nederland de beelden zoo snel
om ver / als of 'er Heintje-Pik met zijn zwarte
quast agter gezeten had. Dit wierd in Span-
jen zoo eubel opgenomen / dat men besloot dat
alle de Nederlanders Crimen 12se Majestatis
begaan / en by gebolg lijf en goed verbeurd had-
den. Daar had je toen het spel nog beter loo-
pende. En dewyl zagte meesters stinkende
wonden maken / wierd vast gesteld den Hartog
van Alba , een zeer woede en bloedgierig mensch /
naar de Nederlanden te zenden. Hier op trok
de Prins van Oranje naar Duitsland.

Alba , met een party vrend krijgsvolk ge-
arribeert / deed de Graven van Egmont en
Hooru / als mede de kinderen van Batenburg /
en anderen / de kop booz de boeten leggen / ge-
lijk mede twee Predikanten. Verscheide Room-
sen gingen niet by / alleenlijk onder voorwen-
ding dat ze de beeldstormery niet belet hadden.
Ondertussen drong men de nieuwwe Bisschop-
pen

pen in. De Inquisiteurs gingen haar gank. Hangen en branden was dagelijks werk. Eenige botte pberaars deden niet als de Geuzen verbloeken / booz den Duivel om raapzaat / en in den afgrond te verwenschen: ze moesten eeuwig verdoemt zijn / by aldien ze hen niet en bekeerden. Maar andere Rooms-Katholijken die meer herffenen in de hop hadden / zagen wel dat dit de regte slag van bekeeren niet was; te meer / om dat men staande hield dat deze menschen abzoluit rampzalig waren / en na hun dood aanstonts booz den Duivel zouden baren. Hoe, zeiden zy / in plaats dat men deze ellendige het leven sparen, en wel onthalen zoude, op dat ze daar door de helsche straffe voor een tijd ontgaan mogten, zoo jaagt men ze te post daar na toe, en dat met de grootste tormenten van de weereld; even of deze gevleesde Duivels reets in plaats der nikkers gesteld waren. Dit is de regte weg, ende leere van onzen Zaligmaker niet, welke zegt, Leert van my dat ik ootmoedig en zagtmoedig ben; en oordeeld niemant, op dat gy niet geoordeeld en word. Dusdanige gedagten hadden zeer vele vrome Rooms-gezinden; en hierom was het dat ze met de zeer weinige Gereformeerden aanspannden / en de grond harer / en der Nederlandsche Wijheid roemrugtig hielpen leggen; want ze zagen wel wat van zoo een Konink te verwagten was / die zijn eigen zoon zelfs had laten bergeben.

Deze was Karel, Prins van Spanjen / een jongeling / zoo men zegt / van een woestenaard. By tot Alkala school leggende / vertiefde

de aldaar op een jonge schoonheid / welke hy meinde te verrappen / en tot zijn lust te gebruiken ; dog door 't hietig najagen viel hy van een hooge trap / en bezerde hem zoodaing / dat men aan zyn ophomst twyffelde ; dog eindelijk hersteld / en in 't Hof wedergekeerd zijnde / kon hy met zyn vader gansch niet over een ; te meer / om dat dien ouden treinvogel met de schoone Izabelle (boozheen aan Karel beloofd) getrouwt was. Dit klaagde Karel somtijds aan zijne vertrouwelingen / dat hy om die schoone / die nu zyn vader bezat / duizent dooden stof ; dog die verraders briefden 't alles den Koning weer over / waar door den ouden grijn in minnens na-ijber ontfak / en zijns zoons doen en laten blijtig liet gade slaan ; te meer om dat hy gestadig reide van zelfs naar de Nederlanden te trekken. Ondertussen wierd Karel uit alle staats-handelingen gestoten / en Ruy Gomes de Silva , Jan van Oostenrijk , en Alba boven hem gesteld. Dit speet den Prins geweldig : eenige willen dat hy toen veel brieven / van de Gouvernante geschreeven / wederom aan die gen. zond / tegen dewelke ze ingesteld waren.

Als Alba nu gereed stond om naar de Nederlanden te trekken / quam hy by Prins Karel om hem de handen te kuffen : maar deze hield hem met een straf gelaat vast / zeggende / Ik zelf , en niemant anders , zal naar de Nederlanden trekken. Alba gaf daar op ten antwoord / De Koning , uw vader , heeft my dien last opgelegd om den eenigen zoon , en erfgenaam van de Kroon te sparen. Maar Karel zijn dagge uitrukkende / zeide / Eer wil ik u met

met dit staal doorstooten; hier op bragt hy den Hartog een steek / om welke te ontwijken hy genoeg te doen had. De Prins zijn hand herhalende / viel hem Alba toe / vatte hem by zijn hand / en bad hem dat hy zijn ouden en vrouwen dienaar dog geen leed wilde doen; en zeker / hy had genoeg te doen dat hy des Prinsen handen / met hulp van eenige dienaren / nog ontquam.

Ondertussen boezemde des Prinsen vanden den Koning in / dat hy na zijn leven stond. Ook had Prins Karel in Biegt bekend dat hy een man om't leven wilde brengen. Dit den Koning bekend gemaakt zijnde / zeide / Ik ben die man; maar 'k zal d'er in voorzien. De Koning besluit dan zijn zoon gebangen te nemen; maar alzoo hy wel gewapend was / en zelfs zijn geweer mede te hooft nam / was 'er zwarigheid om hem aan te doen. Het slot van des Prinsen slaaphamer wierd dan buiten zijn weten versted. Den Hartog van Termareed dan hy nacht in des Prinses kamer / en haald de zinkroers en zwaarden onder zijn hoofskuffen van daan / zonder dat de Prins zulks gewaar wierd. Hier op komt de Koning / verzeld van Ruy Gomes, den Hartog van Faria / de groote Kommandeur / en Don Diego in de kamer. Don Diego sriet Karel met den elleboog aan / waar door eindelijk ontwaakt zijnde / riep hy met luider stemme / Ik ben dood; en bad de Heeren dat ze hem wilden doorsteken; maar de Koning antwoorde / 't Is niet om uw leven te doen; maar om u door vaderlijke straf te rugtigen. Toen liet de Kon-

ning zijn kisten openen / de brieven daar uit halen; ontnam zijn dienaars / gaf hem andere; deed hem routokleederen aantrekken / en een zwarte muts op 't hoofd zetten. De Prins dooz alle dezen toefstel ziende dat hy verloren was / nam een boos opzet om zijn dood te verhaasten; en alzoo 't winter / en zeer koud was / lag'er een groot buer in zijn kamer aan; hier op zig zelf werpende / hadden de dienaars genoeg te doen om hem daar ten naasten by onbeschadigt af te halen: zijn hemd en lichaam waren al eenigfins gezengt. Nog eens zoop hy zoo veel koud water in 't lijf / dat het wonder was dat hy'er niet van verfte. Op een ander tijd lange gebast hebbende / slokte hy een afgrijffelijke lengte gehakt / en samen gekneed bles in 't lijf / dat hy'er byna aan fikte. Ook meinde hy eens een groote diamant in te sliken / maar 't wierd hem belet.

Philippus, dooz Koning en nog dooz Gezanten te bewegen / besluit / op 't aanraden der Gefeelijheid / hem eindelijc / na een zes maandige gevangenis / te doen sterben. Hy wierd dan hy den weerdlijken Regter verwezen / en vergif toegezonden / 't geen hem binnen weinige uren uit de weerd hielp. Onzen Ambassadeur / de Heer Paars, die deze historij in Spanjen naauwkeurig uitgebozcht heeft / wil dat hy gefranguleert is.

Genige willen dat Karel die lokken opgelegd zijn / om dat hy te goed Ketterfch / en Nederlandfch gezind was.

Zijn jonge stiefmoeder / zwanger zijnde / storf ftozt daar na; niet zonder vermoeden dat uit
een

een verbloekte jalouzy met vergif na de andere
weerd gezonden is. En dus ziet men door
deze verbloekte quelduibel / 'k meine de jalouzy /
soms tijds de grootste buitensporigheden begaan.

Wat dunkt u van zulke staaltjes / lezer ?
'k moet bekennen / 't is door vaderlijke straf
bzaaf getugtigt : dog dat tugtigen waaide in
Nederland wel haast over ; en daarom was het
dat rijp en groen / groot en klein / zig tegens
de geweldnarigen van dien bitteren Koning
felde. Boorts begonde men openbaarlijk te
prediken ; dog zeer vele wierden'er

Betrapt, en gevangen,
Onthalt, en gehangen
Gevild, en gevlaaid,
Gespit, en gebraaid.

Zoo dat men rekende dat 'er omtrent het jaar
1566. wel 300000 menschen door beuls' handen
omhals gebracht waren / alleenelyk om de Kelt-
gie.

Hier op begonden de menschen te bligten /
dat men dacht dat het geheele land zoude leeg
loopen : maar de Hartogin van Parma ver-
bood het zelve.

De Edelen presenteerden omtrent deze tijd aan
de Hartogin al wederom requesten ; maar 't
mocht niet helpen. Toen wendden zy hen na
den Koning zelf / en boden hem (boven alle
andere lasten) nog dertigmaal honderd duizend
gulden aan / om bzye oeffening van Godsdienst
te hebben ; maar 't was mis ; want hy zocht
niet anders als Holland een uitgemoord en ont-

volkt West-Indien gelijk te maken. Hier op quam de Prins van Oranje met een legertje Hoogduitsers afzakken / om geweld met geweld te stutten. Maar die oude zandleeuw Duc d'Alba bezette de passen / begroef zig sterk en bleef aldus in zijn voordeel leggen. Voorts was den ouden knebelaar tot geen slag te brengen / wat deboiren de Prins daar toe aanwendde ; zoo dat des Prinsens soldaten door geweld verstrooiden. Toen meinde dien ouden loozen vos dat de winter voorby was ; en stelde een Bloedraad in / daar de onnozele voor te recht gesteld wierden.

Onder anderen zat in deze Bloedraad een vent / welke zig veeltijds hield of hy zat en stiep. Als het by ombrage zijn beurt wierd / om te antwoorden wat men met de gehangen doen zoude / stooft die vagebond als schierlyk uit den slaap / en zeide / aan de galge , aan de galge. Wat dunkt u van zoo een treiter ?

Maar als die geraffineerde poltronnen / en aardspatruizen hoorden dat den Briel met berassing ingenomen was / en dat de eene stad voor / en de andere na afbiel / begonnden die gaauwdieben wel haast kleiner broodjes te bakken ; te meer / om dat de Prins ook groote progressen begonnde te doen ; want de Lutheranen / Calvinisten / en Papisten bielen hem met hoopen toe. Toen kreeg dien ouden sabander / 't meine dien schudde Duc d'Alba , de handen vol werk.

Toen hy op zijn vertrek stond naar de Nederlanden / wierd hem gezeid dat hy met krijgslieden te doen zoude hebben. Ha ! gaf hy ten ant-

antwoord / 'k heb wel eer volk van ijzer ge-
 teind / zoude ik nu geen volk van boter kon-
 nen dwingen? Maar de boter vloog en sloof
 hem nog zoo om de ooren / en vooz zijn bloed-
 dorstig bakkes / dat hy blijde was dat hy 'er
 heelshuuts af quam : ja hy raakte dooz zijn
 wzeetheid zoo in den haat / dat zijn meester em-
 delijk genoodzaakt wierd hem t huys te ont-
 bieden. Toen was het dat die bloedhond zig
 nog derfde becoemen / vooz zijn kop alleen /
 18000 menschen dooz beuls handen te hebben
 doen sterben. Zoo iemant genegen is dezeg-
 bents bakkes te zien / die keere een kop van
 een pekelharing het binnenste buiten.

Na het vertrek van deze bent wird zijn
 metale beeltenis / dat hy binnen het kasteel van
 Antwerpen had laten opregten / verbrijzeld.
 Onder des zelfs voeten lag een Beus lichaam /
 hebbende twee hoofden / welke dien Gardiaan
 zeer grimmig aanzagen. Maar al genoeg hiet
 van. 't Was te wenschen dat alle de beelden
 van zulke figuermakers niet alleen na haar
 dood / maar hy haar levende lijf om ver ges-
 wozen / en verbrijzeld wierden.

Oetwyl ik alhier in de beelden verward ben /
 zal ik iets verhalen van 't beeld van de oudste
 zoon des Kerks / of anders Zijn aller-Christe-
 telijkste Majesteit. Het zelve staat binnen de
 plaats des victoires : 't is van metaal / der-
 tig voeten hoog ; 't verbeeld Louis de XIV.
 in zijn Koninklijk gewaad : een driehoofdigen
 Cerberus , of Hetschen hond / legt onder zijne
 voeten : de Victorie staat met d' eene voet op
 een globe / en rijst met de andere in de loft /

Kroon

kroonende in het boozlyp bliegen den Koning. Dit stuk werk is / zoo men zegt / uit een stuk koper 30000 ponden zwaar. 't Pedestal is van marmer 22 voeten hoog : dit pronkt met slaafagtige / en nedergebogen lichamen / victory-en zegeteekenen. De opschriften luiden aldus : Aan Lodewijk de Grootte , de Vader en Leider van de armen , altijd gelukkig. Wat lager heb je dit : Na 't overwinnen van zijne vyanden , beschermen van zijn Bondgenoten , voegen van zeer magtige volkeren aan zijn gebied , verzekeren van zijn grenzen door onwinnelijke plaatsen , het brengen van den Oceaan in de Middellandsche Zee , verjagen van de roovers uit alle Zeen , verbetereren der Wetten , bewegen door 't gerugt van zijn naam de Barbaarste volkeren , om hem van het einde der aarde te komen eeren , en net schikken der zaken , zoo binnen als buiten , door de grootheid van zijn kloekmoedigheid en verstand. Doozts heb je nog hoe de boorzitting van Frankrijk door Spanjen erkend is : als mede dat Spanje zig bezugteloos by Frankrijk zoekt te vergelijken. Ook dat de Grieken Granicus , en de Franschen Rhijn gepasseert hebben ; maar dat het gemakkelijk te bevatten is / dat de ondernemingen van de laatste glorp-rijker zijn dan de eerste. Nu volgt de overwinninge van 't Fransche Comté : en hoe dat Cæsar , en den Koning / beide groote overwinningen hebben gedaan ; maar dat de eerste in twee maanden zoo veel niet heeft konnen uitregten / als de laatste in vijftien dagen. Doozts heb je hoe hy (toen ganssch Europa in de wapenen stond) de vrede

de aan de weereld gegunt heeft: en dat hy met een woord sprekens de duellen beter heeft konnen vernietigen / dan zijne boorzaten met geweld. Het laatste is dat hy de Letterrijen uitgeroeit heeft in 't jaar 1685.

Wat dunkt u van zoo een stuk werks? Dit kan niet alleen by dag / maar ook by nacht gezien werden / alzoo d'er verscheide lantaarnen in kolumnen verborzen / op de muragien met ingeleide spiegels slikeren / 't geen duizenden van kaarsen / of eer sterren verbeelden. Het zelve werd van vele menschen niet alleen met ontdekten hoofde / maar ook met gebogen knijen zeer eerbiedig gegroet. Maar was 't wonder / lezer / dat het nog eens 't zelve lot te beurt viel / als dat waar van wy hier voor gesproken hebben? Maar ik schiep van dit werk / als buiten mijn bestek zijnde / af.

Duc d'Alba betrokken zijnde / quam den grooten Kommandeur van Kastilien in zijn plaats. De Prins van Oranjen ging maac met zijn zaken voort / waar door de Spaansen hoe langer hoe meer het boekje quijt wierden; ja ze raakten zoo vreesfelijk in de maac / dat ze tot den twaalf-jarigen Treves veroorzogt hadden 400 millioenen kroonen.

De Koning Philippus quam eindelijk in het jaar 1598. te sterben / 71 jaren oud zijnde. Hy was de laatste Graaf van Holland. In zijn ziekte was hy zoo elendig / dat zijn lichaam een monster van de weereld geleek: dit wist hy zelfs tegens zijn zoon en dogter wel te zeggen. Voorts liet hy een doodschoof / met een goude kroon / als mede zijn koperre doodkist in de kamer

174 Beschrijvinge der Stad Rotterdam,
kamer brengen. Nog liet hy een zeer kostelijke
bagge te voorschijn brengen / en bereerde die zyn
dogter. Een papier met geschrift gaf hy zyn
zoon. Toen liet hy een touw of zweep halen/
die met bloed besmet was. Dit is, zeide hy, bloed
van mijn vader, die zyn lichaam met deze
zweep plag te geesselen. Dit was zeker een
kleinen troost in een groot verdriet. Eindelyk
het laatste smerf sel of zalving ontfangen heb-
bende / lag hy nog twee dagen te zieltoogen /
en daar na trok onzen laatsten Graaf van Hol-
land na de eeuwigheid. Zoo nemen alle Ko-
ningen en Graven met al haar magt / heer-
schapp / en mogentheid / een

E I N D E.

TWEE-

T W E E D E B O E K ,

Behelzende eenige rondom Rotterdam gelegene Dorpen, en sommige aanmerkelijke voorvallen.

VII. H O O F D S T U K .

Beschrijvinge van Yselmonde met het kasteel. Wreed gevegt aldaar voorgevallen te water en te land. Den Bisschop word in 't kasteel belegerd. Vegten met pijl en boog; als ook met schuiten en booten. Den Bisschop geeft het kasteel over. Beschrijving van Kralingen. Deszelfs soberen staat. Een kamp land voor een stuk boter verkogt. Historie van een Paap welke gagel doet groeijen. Rotterdamse gagel- en dauw-slayers uitsporigheden. Levens verhaal van een bakkersknegr die veel geld aan de kerk van Kralingen maakt. Die boeren zijn liefhebbers van Koning William. Luiden de klok over 's Konings behoudenis dat 'er de klepel uit stuift.

In 't eerste boek hebben we den leezer een geheele rommelzo van oorlogs-geballen vertoond; alwaar de heldhaste Rotterdammers geen van de minste in die strijdbare actien geweest zijn. Nu zullen we beginnen met eenige Dorpen rondom Rotterdam gelegen. 't Is wel

176 Beschrijvinge der Stad Rotterdam ,
wel waar dat 'er eenige zijn die 'er niet onder
hooren ; maar om dat ze Rotterdam omtuinen
of omheinen / als zijnde omtrent een uertje daar
af gelegen / daarom zal ik die eerst een beurt
geven. Dooz eerst hebben we

Y S S E L M O N D E .

Dit doorp is gelegen schuin ober de mond
van den IJssel / en regt tegen ober het Kra-
lingse Deer ; een gehugt alsof genaamd / om dat
men met de Pont aldaar ober vaart. Digt
by dit Deer zijn nog eenige mutagien van St.
Elbregts kapelletje te zien / 't welk dooz Frans
van Brederode , Gouverneur van Rotterdam /
in 't jaar 1482. gestigt is.

IJsselmonde is verzien met een deftig kasteel /
't welk gebouwt is in 't jaar 1072. van Go-
vert met de Bult. Dese went joeg met hulp
van zijn neef den Bisschop van Utrecht / den
jongen Graaf het land uit ; want hy had het
Graaffchap van Holland / als in 't eerste boek
gezegt is / van den Keizer te leen gekregen. De-
zen bultenaar stigte de stad Delft / en bontwde
aldaar mede een kasteel : kort om / deze Goverz
speelde ober al lustig den baas / als blijkt aan
het oude spreekwoord / Govart met de Bult be-
zit Holland met geweld. Dog de kruik ging
zoo lang te water dat 'er den heugel af viel ;
want hy wierd eindelijk tot Antwerpen / zoo
als hy op een sekreet zat / van anderen dooz-
steken dooz een van Graaf Dideriks dienaars.

Den Bisschop hoorende dat zijn neef dood
was /

was / meinde in zijn plaats als Graaf van Holland te succederen : hy stelde zig derhalven schrap / niet alleen om 't been te houden / maar ook wel te bewaren ; en zekerlijk / wie hem maar te na quam / toonde hy zulke blikkers van tanden / dat 'er niemant aan hem darde ruiken. Doorts liet hy 't kasteel van Bisselmonde nog beter versterken als zijn neef gedaan had / en leid 'er een bzaaf / stout / en wel geresolbeert quarnizoen op.

Den jongen Graaf tot zijn jaren gekomen zijnde / kreeg metter tijd de Hollanders op zijn zijde. Hy rukte eindelijk in 't jaar 1076. met een leger booz 't kasteel / en pompten 'er zoo roemrugtig op / en in / of 'er Hercules met zijn knods op had zitten kijken. De Bisschop / welke in 't kasteel was / wierd benard : hy ontbood hulp van Utrecht. 't Bisschops leger quam af / en meinde de Hollanders lustig wat op 'er holden te branden ; maar deze weerden hen zoo deftig / dat de Bisschoppelijke knechten eindelijk begonden te wijken. Daar raakten d'er zeer veel kapot : hy honderden kregen een houd lemmer dooz den hals / waar onder veel geschore koppen / en aanzienlijke personen waren / als Gerlaak , Graaf van Zutphen ; Lambrecht , Broost van Debenter ; Volkmaar , Priester tot St. Bonifaas ; Werenbolt , en Gijsbregt , Ridderen. En terwyl men op deze onbedijkte landen malkander aldus kuisde / ging het begten te water booz / en omtrent Bisselmonde ook lustig heet van de naalde. De Messieurs klopten malkander met handspeken / dat het daverde ; de pijlen blogen dooz de loof af 's

hagelde / welke ze met haar schuden en rondas-
sen meesterlijk wisten af te heeren ; als ook de
steenen uit slingers / en andere instrumenten ge-
woopen. Doorts schermutseerden de liefhebbers
met stokken / kolben / knodzen / en roepspe-
nen : men klampte malkander aan boort ; de
sterkste spoelden de zwakste de boeten : die in 't
ijzer staken / en geharnast waren / zonken aan-
stonts als baksteenen ; en of ze riepen / biegt ,
biegt , het mogt 'er niet gebeuren. Hier raak-
te een boot / ginder een hoogaars / en daar een
zalmshuit op den bies / of in de grond. D'An-
dere roeiden en pagaaiden / zeilden en labeer-
den elk om strijd / en om de loef te winnen.
Hier huilde / en daar rukte men het ruintje van
stal / en zetten 't malkander in de tronp / of in
de ribben dat het kraakte.

De slag te water en te land gewonnen zijn-
de / taste men het kasteel nog hebiger aan /
waar door den Bisschop gedwongen wierd het
zelve ober te geben / met beding dat hy van 't
Gzaasschap zoude afstand doen ; gelijk hy deed :
en toen liet hem Gzaaf Diderik met vrede ber-
trekken. Diderik stak den rooden haan in 't
kasteel / en verbrandde het tot de grond toe.
De Heeren Evert van Binkhorst , en Jan van
Arkel , en zeer veel dappere Helden zijn in dit
gebeft van Dideriks zijde gebleven. Zie hier
deze historie met de eigene woorden van Wach-
tendorp , in zijn Rijn-Kronijk :

De Bisschop van Uytrecht hield hof tot Yssel-
monde ,

Waer van hy 't gantsche Landt dwingt tot sijn
dienst in 't ronde : 't

en eenige omleggende Dorpen. 179
 't Kasteel was wel bemuert daer rondom
 water liep,
 En binnens muers een wal, de gracht was
 breedt en diep.
 De Bisschop van de Graaf op dese Burght be-
 slooten,
 Soo heeft men Yselmond met Machinen be-
 schooten,
 Gelijk of 't donderden gestadig van om
 hoogh,
 En datter met de slaghe een Meulensteen in
 vloogh.
 De grachten onderwijl gevult met rijs van Bo-
 men,
 Tot datmen sonder nat kon aan dewallen komen.
 Doen heeftmen onder d' aerdt een groote
 kuyl gemaect,
 Daer van het binnenste tot op 't Kasteel
 geraeckt.
 Men heeft somtijds verfocht de grachten t'o-
 verswemmen,
 Met hooge lederen de wallen t' overklemmen,
 Nu was de gracht gedemt en mueren onder-
 boort,
 En alles was gereedt dat tot het stormen
 hoort.
 Siet daer een nieuwe macht tot Uytrecht
 aengenomen,
 Die zijn tot het ontfet seer haestlijck aenge-
 komen:
 Graef Did'rick gaet te Veldt, en laet de
 minste macht
 Voor Yselmond, om daer te houden goede
 wacht.

180 Beschrijvinge der Stad Rotterdam,

Hy met het beste deel van uytgelesen borsten,
Die niet meer als na eer en overwinning dorsten,

Verjaegt het Stichtsche Volck met kracht te
Velde uyt,

Gelijck een jonge Leeuw die niemant 't scheu-
ren stuyt.

Daer blijft een groote hoop van Vyanden
verflagen,

Daer blijft een groote hoop van knechten in
het jagen,

Daer blijft een groote hoop verdroncken in
de Maes,

En wie niet swemmen kan, die wierdt der
Visschen aes.

Graef Did'rick weer gekeert, valt datelijck aen
't stormen,

En die daer binnen zijn verweeren haer als
wormen,

Sy werpen kalck en steen, ja dat het slimste is,
De mannen branden't peck, wijven gekoockte
pis.

De Bisschop op het lest en kan niet langer due-
ren,

Sijn Volck is uytgeslooft, en wil niet op de
mueren:

Daer spreeckten van accoort, de Graef
krijght Hollandt weer,

En laet in vreden gaen den Bisschop Coenraet
Heer.

Daer was geen kleyne vreughdt in Hollandt
om de Grave,

En Did'rick werdt geacht als Godes eygen gave;

Men vierde over al, men deed een frisschen
dronck,

Men

Men danste in het rond , men song 'er dat
het klonck.

Oudenhoeve meinde dat het oude **A**ffelmonde
met zijn sterk kasteel / daar men dus hartne-
kig gebakkeleit heeft / door inbreken van dij-
ken / weg spoelen van landen / 't verloop van
tijd en rivieren / zoodanig vergaan is / dat 'er
geen steen / peuinhoopen / nog fundamenten
meer van te vinden zijn ; en uit dien hoofde
kan het dit regentwoozdig kasteel ('t welk in 't
jaar 1483. van Heer Floris-oom , Ridder / en
Ambagts-Heer van **A**ffelmonde / gebouwt is)
niet zijn.

Kornelis van Lieshout , Schout van Oost-
Affelmonde / meind dat het oude kasteel in 't
Ooster- gedeelte van **A**ffelmonde / een stuk wegs
buiten 't dorp / gelegen heeft ; en dat men (als
't naauwde) de fundamenten zeer diep onder
de aarde nog zoude kunnen vinden.

Affelmonde is verdeeld in twee Ambagten /
te weten Oost en West : het Oost is bedijkt
in 't jaar 1446. 300 Vander Hoeven wil ; en
Oudenhoeve zegt in 't jaar 1435. maar dat het
in 't jaar 1446. nevens het Rieder- Ambagt
wederom ingebzoken / en toen met den Hoordijk
versterkt is.

Wat de **A**ffelmondse Kerk belangt / dat is
geen onbillijk gestigt : ze is van binnen tamen-
lijk ruim / en met deftige geschilderde glazen /
die nu ten meesten deel ontramponneert en uit-
gehageld zijn / verciert geweest. Van boven
pronkt ze met toorentjes / een groot / met een
klein. Wanneer dat ze gestigt is / is onzeker.

Niet lang geleden is de klok te bersten geluit: deze beneden gedragt zijnde / vond men 'er dezen datum op staan / 1462. ze was / na het opschrijf luid / Mariaas Visitatie toegewijd; en dit zal ook zekerlijk de tijd zijn wanneer de kerck gestigt is. Deze klok / welke van te voren uitstekend goed van klank was / en waar in de boeren meinen dat veel oud zilber zit / willen zy niet van 't doorp laten halen om te vergieten / maar het daar ter plaatsse gedaan hebben; meimende dat de Trommel een straatschender zoude werden; of dat 'er te veel aan de maat- en strijkstok zoude blijven hangen.

Dit zal ik je van Hffelmondens kasteel nog zeggen / dat het niet veel jaren geleden glat onder de voet gesmeten / en op nieuws zeer cierlijk met bier toornen herboutot is. De Heer Johan de Mey is altans Heer en eigenaar van Hffelmonde. Nu een woordje van

K R A L I N G E N.

Dit is een doorpje met zinlijke wegen tot de stad Rotterdam toe verzien. 't Is omtrent anderhalf hondert jaren geleden dat 'er de voouders van Aart Michielsz Groenewout zalr. eigenaars van waren / staande toen ter tijd aldaar niet meer als twee huizen / met een berhens schot; ja het was 'er zoo elendig gesteld / dat een geheel kampf land vooz een stuk boter berkocht wierd; het zelve draagt 'er nu nog den naam van / en werd het Boterland genaamd. Dat het land alhier in die ouden tijden geen geld waard

waard was / quam daar van daan / dat de boeren toen ter tijd nog geen kennis hadden van het land te mesten / en toe te maken. Maar sedert dat de boeren menschen zijn geworden / en dat men begon het land te mesten / en turf te baggeren / weten 't 'er die knapschinkels al- tans wel ander uit te polsen : ze zijn nu zoo gek niet.

Kralingen alleen aangemerkt zijnde / is een Heerlijkheid op zig zelfs. De Heer van Kralingen heeft het verkogt aan de Heeren Regeerders der stad Rotterdam / welke nu ook Heeren van Kralingen zijn.

Men zegt dat in oude tijden alhier een Paap gewoond heeft / welke van honger naauwlijks hakken konde : dit berweet hy somtijds zijne toehoorders / dat zp 'er den oorzaak van waren / overmits haar gering en slegt geben : maar wat hy preekte of niet / 't was al verloren ; want de steiloorige kinkels van die tijden lieten haar schuitje vol loopen / eben of ze het niet en hoorden ; en of de Paap zeide / 'k zal je , Keters , aan den Bisschop beklagen , of aan de Inquisitie overleveren ; ze konden geent Bisschop ; ook wisten ze niet wat voor goed de Inquisitie was ; en of men 'er brood toe at / of niet. Dit vergramde de Paap ten laats- ten zoodanig / dat hy met luider stemmen van den Predikstoel begon te roepen / Kralingen , Kralingen , je mogt 'er pijp-kaneel op zaajen , maar daar zal gagel op gaan. 'k Heb meenig- maal in Ovidius gelezen hoe sommige menschen in bisfen / vogelen / boomen / en bloemen ges- transfoormeert en verandert zijn. 'k Heb ook mee

meenigmaal gedacht / waar komt het van daan dat 'er gagel in Kralingen wast ? maar 'k en hebbe nooit geweten dat het dooz de Paap toegekomen is.

Ons Rotterdams agterstraats - volkje (de goeden niet te na gesproken) staat gemeentlijk op Hemelbaarts-dag met geheele regimenten booz de poort / om zooras die 's morgens open gaat / naar Kralingen te drillen / alwaar men onder 't zuipen van berse geneber / gagel plukt / en den dauw gaat slaan / en dat met zulken ijber / dat 'er somtijds jonge gagelaars / en kleine douwslagertjes van booz den dag komen. D' uitsporigheden welke een party kannaele op die dag tot Kralingen / en daar omtrent aanrege / zoude schandelijk zijn om te zeggen.

Wat de Kralingse kerk belangt / die is / volgens het zeggen van Gerrit Abrahamsz van Spaan , Oud-Schepen van Kralingen / gebouwt in 't jaar 1550. maar of Mr. Gerrit dit wel vast heeft / daar zoud' ik aan twijffelen. In 't jaar 1572. den 24 Juny wierden de beelden uit deze kerk gesmeten / en Sondags daar aan van de Gereformeerden daar in gepredikt.

Deze kerk pronkt met eenige geschilderde glazen / waar onder uitmunt het glas van een bakkers knegt / welke alhier gestorven en begraven is. Mogelijk zal iemand verwonderd zijn / dat een bakkers knegt zoo een aanzienlijk glas in 't beste van de kerk heeft. Om den lezer te voldoen / zal ik hem des zelfs levens-loop / en 't maken van zijn testament / eens gaan beschrijven.

Deze knecht was genaamd Dirk Markusz de Ruiters; hy was geweest in 't Spekland omtrent Ringelenberg. In zijn jonkheid hoedde hy zijn vaartjes zwoynen. Groot geworden zijnde / begon hy vooz bakkers knecht te ageren: maar toen hy hoorde dat men in Holland bukking met boter en brood at / en dat men 'er wakker met de schijben speelde / wierd hy brandende om 'er na toe te trekken. Hy nam dan een kozt beraad / zep vaar en moer goe nagt / en arriveerde eindelijk in Holland / onder 't gebied van Kralingen; alwaar na werk bragende / hy 't zelbe verkreeg. Hy was in 't eerste zoo bot / dat men hem wel met een pols agter ingeloopen zoude hebben zonder dat hy 't boelde; maar eindelijk wat wijzer en brijer geworden zijnde / begon hy somtijds zoo wat te praeten. Onder anderen broeg hy zijn baas of dit de zelbe zon / maan / en sterren waren die in zijn land schenen. Hier van onderregt zijnde / zeide hy / Holland is een goed land; maar 't is jammer dat zoo veel vrabe menschen berdoemd / en vooz den Duivel zullen baren. Maar zijn baas Pier den Bakker bragt hem met grondige redenen die dwoeperijen uit zijn dommen / dziestigen / en dziftigen kop. Een klein sommetje met bakken overgewonnen hebbende / wilde Dirk Markusz weer naar zijn land om zijn plunsjente halen. 't Geld liet hy zijn baas in bewaring / uit breeg dat ze 't hem / t' huis gekomen zijnde / zouden afspollen. Met een roggen-brood van agt pond / een deel krenten daar in gebakken; als mede een party gekookte graauwe erten in den holster gestoken / be-

gaf hy zig op reis. Te huis gekomen zijnde / wist hy wonderlijke dingen te vertellen. Eindelijck weder afscheid genomen hebbende / bragt hy nog een partij groene worcken mede. Dese droegen ledere boxen / laken koussen / en spijkers of taatsen in de schoenen.

Dirk Markusz dan in Holland wederom gearibeert zijnde / begon nu hy den een / en dan wederom hy den anderen boer te gaan bakken ; en 't zy het nagt of dag was / als hy maar geld kon winnen / dat scheelde hem niet. Nu was hy in 't een / dan wederom in 't ander dorp aan den arbeid. Hy plakte zijn lichaam hy nagt maar op de weg neer / en sliep een uer of twee. Opstaande blies hy op een trompet ; dat was de sein aan de boere bakkers dat hy in aantogt was / en dat ze 't water vast zouden heet stoken / turf in den oben zetten / enz. Dus passeerde Dirk zijn tijd.

Hy had een bijzonder vermaak in verscheide slag van rottingen / en wandelstokken te hebben / welke d' een met zilber / d' ander met koper / de derde met blik / en de rest met tin / ijzer / en staal beslagen waren. Men zoud' er een oortjen aan berzien hebben / toen de bent dood was / hoe de boeren stonden te gapen / ziende zoo een lengte van rottingen / en wandelstokken. By aldien het roers of musketten waren gekweest / men zou d' er fatsoenlijk een kompagnie soldaten mede hebben konnen wapenen.

Wat zijn kleedy belangt / die was onkostelijck / maar weits. Wat nieuwe modense kleurtjes van haap / Jode-sergie / of tierentaap dat

dat 'er uit quamen / Dirk moest 'er een rokje / of ten minsten een broekje van hebben ; en dus opgesmukt / den hoed met een zilbere haak op zj / pronkte hy als een hond in een tonne-stoel / en spanceerde à la grandesse (op zjn Gufmans) met de buik en beenen voort uit / dooz het doozp / alwaar een ijder zjn personagie en klederren prees. Met vingers nagewoezen te worden / agtte hy booz groote eer ; want dan begon hy zoo hoogmoedig te treen als een paauw / en zag uit zjn oogen als een Maartse kater.

Wat zjn spjjs belangt / als hy niet te werken had / kon hy met twaalf stuiders 's weeks toe : hy at stukken van middelristen / lever / long en pensen ; dit goed slingerde hy in 't lijf / als een schollebaar ; het was / volgens zjn zeggen uitstekend lekker / en Grabe-smulling.

Van zjine minnerijen heb ik nooit gehoord. Doozts had deze brek nog eenige arme zusters- of broers-kinderen ; maar die wilde hy / om eenige geleden affronten van haar ouders / niet aanzien.

Zijn geld maakte hy dan aan de Kerk / op de volgende wijze : booz eerst moesten de Kerkmeesters / na zjn dood / laten maken twee zilbere bekers / twee zilbere schotels / een zilber doop-bekken / een kopere lessenaar op de Predikstoel / en een booz de boozlezer : maar of 'er van een kopere kroon in stond / weet ik niet. Het bozd van de Tien Geboden moest met bergulde letters verschilderd worden. Doozts moest men ook zorg dragen dat 'er een groot glas gemaakt wierd ; hier in moest des oberledens wapen / zijnde twee bakkers brood-palen met
ber-

188 Beschrijvinge der Stad Rotterdam ,
bergulde brooden daar op / geschilderd zijn / en
onder aan zijn naam / DIRK MARKUS Z
DE RUITER.

De dragers van zijn lijk moesten niet alleen
geloond worden / maar ook elk een van zijne
wandelftokken hebben. Alle kinderen in Kra-
lingen moesten zoete melk en wittebrood eten.
Dit kleine goed den buik braaf rond gezet heb-
bende / moest een touw / hand aan hand / rond-
om den hoopberg doen. Die de grootste brok
gehad hadde / moest voorganger zijn. Geen
ding speet den boorz Dirk meer / als dat hy
zoo veel niet kon nalaten / dat 'er een orgeltje
booz gemaakt / en van de renten een orgelst
onderhouden konde werden.

In zijn ziekte wilde hy Daap / nog Predi-
kant by zig hebben ; hy wist hoe hy geleefd
had / en wat sterben te zeggen was ; en daar
mee was de vent dood. De bevelen in zijn
testament zijn meerendeels ter executie gesteld.

G R A F S C H R I F T.

Hier by 't gezelschap van de doon ,
Daar sluimert Dirrik Markus zoon ,
Die in den trog sprong als een held ,
En dikwils sloop in 't open veld ;
Die 's middernagts bloes op 't trompet ,
Wanneer 't geboert nog lag te bed ,
Tot teiken dat hy werken quam ,
Waar door hy zeer veel geld bequam ,
En wandelftokken klein en groot ,
Met zilver , koper , tin , of loot
Beslagen net en perrinent.
Hy maakt zijn goed by testament

Aan

Aan Kralingens gewijde kerk.

Dus kroond hy 't eind van al zijn werk.

Du een woordje van 't Ambagts-huis.

Het Kralingse Ambagts-huis is gebouwt in 't jaar 1618. Hier zijn lustige ruime vertrekken / alwaar de Kreltsjes met de Maertjes wakker konnen dansen / en omspringen. In dit huis heb je ook 't Regt / of Schepens kamer / alwaar Schout en Schepenen bonnis vellen. De Ambagts-kist pronkt met de namen van Nikolaas Stampejoen, Johan van Rijsoort, Dirk Kornelisz Kool, Kornelis Meesz van Leeuwen, Gerrit Herft, David Michielsz vanden Berg, Pieter de Lange, Jakob Schiltman, Pieter Noorthoek, Leendert Leendertsz, en Jakob Koopman.

Dit zal ik nog van de Kralingse huislieden zeggen / dat ze veel van den Prins van Oranjen / of Koning van Engeland houden. Dit lieten ze blijken toen 'er zekere tijdinge quam / dat Zyn Majesteit in Verland niet kapot was (gelijk het gerugt geloopen had) maar fris en gezond Koning Jakobus zoo dicht agter de ribben zat / dat hy naauwlijks wist waar hy zijn lichaam bergen zoude. Toen ter tijd was het dat deze liefhebbers / als uitgelaten / den kosterc dwongen de toorzndeur te openen / alwaar ze aan 't luden van de klok togen / dat toorn en fierk dreunden: 't geluid wierd eenige mijlen in 't rond gehoord; waar van sommige menschen ontstelden als een oud spinnetwiel: maar de liefhebbers dit niet agtende / gingen haargang. Sa lustig mannen, ruk uit om een vaan-

190 Beschrijvinge der Stad Rotterdam,
tje, zef Louwen Kees Jaap Ariaan Pleunen ;
roond nu , als leeuwen , dat je eerlijk opgevoed ,
van vrome ouders gekomen , en liefhebbers
van den Koning zijt. En boer hp bo 24/

Nu wakker , mijne maten ,
Ons Heeren de Staten ,
Nog de King van Brittanje
Zijn niet verre van je.
Gedenkt , zijn voorvaders
Geweeft zijn ontladers
Onzer zwarigheden ,
In den tijd voorleden.

En dus enkourageerde alhier den eenen boer
den anderen ; tot dat eindelijk dooz 't furieus
luiden de klepel uit de klok stoof. Toen had-
den ze immers heilig-abond behooren te heb-
ben : maar neen ; een nfeuw hoornzeel by de tur-
ben krijgende / maakten ze de klepel weer vast /
en speelden toen al wederom lustig bom bam /
bom bam / ligt land / ligt volk / hoe langer
hoe ligter. En duerden dit luiden tot 's abonds
toe. Toen besloot men de feest met zoo wat
tuitpotten / bekers / kroezen en hannen te spoe-
len. 't Slot was een heurig muzijk dooz 't
oos van een turfmande.

VIII. HOOFDSTUK.

Beschrijvinge van den Ouden-dijk. Wanneer die gelegd is, en hoedanig dat hy geloopt heeft. Het oude Duifhuis van de Romeinen gestigt. Werd ingedijkt. De Rotte loopt met sluifen onder den dijk door. Den Ouden-dijk met Blommers-en Beukels-dijk vereenigt. Loopt voorby 't slot van Spangen. Vereenigt met den Schiedamschen-dijk.

Nu zullen we eens gaan keuieren naar den Ouden-Dijk / alwaar de gagelaars en douwslagers op kermis-tijd ripje-den-brup en dik-erten gaan eten. Nu zal ligt iemand vragen waarom dit den Ouden-dijk heet : daar ik op antwoorde / om dat den Nieuwen-dijk / beginnende van 't Huis te Rust-wat / en loopende van daar door de stad Rotterdam / de Schiedamse poort uit / door Schoonderloo en Delfshaven / wel honderd jaar later gelegd is als den Ouden-dijk. En uit dien hoofde was de stad Rotterdam / toen den Ouden-dijk in 't jaar 900. onder Graaf Diderik de II. gelegd wierd / nog niet in wezen : te weten / daar ze nu staat : maar daar zijn etlike willen dat toen de stad in Krooswijk zijn begin (kort na het leggen van de Ouden-dijk) al zoude genomen hebben ; want het oude Duifhuis wierd met het leggen van den Ouden-dijk ingedijkt. Rondom dit Huis begonden toen eenige te bouwen / zoo dat het tot een blek ofte gehugt quam aan te groeijen / en wierd dit blek toen Rotterdam

gea

genaamd. Tot bewijs hier van komen de liefhebbers met een klein Kronijkje booz den dag / 't welk spreekt van een blekje Rotterdam genaamd / niet verre van de wijd vermaarde hoopstad Schiedam gelegen. Dit kan waar zijn ; maar ik heb zoo een Kronijkje nooit gezien ; egter weten 'er niet alleen de Schiedamse bazen / maar ook anderen van te spreken. Dus zoude Rotterdam in Krooswijk (dat ik niet ongefondeert agt) begonnen zijn. Voorts wierd 'er nog gezegt / dat ter plaats daar de Heer Arkenbouts wooning nu staat / een gelijele straat met huizen gestaan heeft : dit geven / volgens het zeggen van Aart Keppel , en Jan vander Sloot , de fundamenten nog huden daags te kennen / die men in het graben aldaar vind.

Daar zijn wederom anderen die het leggen van den Ouden-dijk by wat brozger / als we gezegt hebben / willen uitcijfferen. Ze zeggen dat Julius Cæsar den Ouden-dijk gelegd / of lieber (toen hy den Toorn tot Londen voltooid had) verbeterd heeft. Ook dat ze van den hoek van Holland haar begin genomen / en tot Keulen toe gestrekt heeft. Dit laatste kan waar zijn : maar dat ze in Julius Cæsars tijd gelegd / of verbeterd is / is onwaarschijnlijk / en mijns bedunkens glad buiten 't boekje gehalt.

Den Ouden-dijk dan in 't jaar 900. zoo men zegt / gelegd / was zulken suffisanten werk niet als men altans maakt ; ze was wel breed van boet / maar niet hoog / zoo dat ze niet veel meer als booz een zomerdijkje of kade konde
ber,

berstreken. Nu vraag je hoe dezen dijk hier om streeks dan geloopt heeft? Ze liep van 't Huis te Rust-wat / door de Esse-laan / na 's Graben-weg aan dees zijde Trompenburg / en berbolgde haar cours onder 't Ouden-dykmolentje van Ary Janse vander Werk, en zoo onder 't Huis te Jeruzalem door / alwaar ze / door 't uitwijzen van de Waal / een afsgriffelijke kakhedout gekregen heeft. Doorts liep dezen Dijk voorby de huizen van Jericho en Jaffa. Alle deze huizen staan op den Ouden-dijk gebout. Van Jaffa liep ze door 't land op het oude Duifhuis aan. Alhier liep de Kotte met sluizen onder den dijk door: de dozpels van deze sluizen hebben niet lang geleden nog tusschen Krooswijk en 't Swaanshals in de Kotte gelegen; maar Verdoes heeft z'er van daan gehaald / en de dozpels van zijn huis af gemaakt. Tot bewaring van deze sluizen heeft eertijds een ronden steenen toorn gelegen; andere zeggen een vierkant oud gebout met drie torens berzien: alhier ontfong men des Graaflijkheids tollén. Dit oud gebout wil men dat van de Romeinen gestigt is / om dat men in 't graben aldaar eenige penningen gebonden heeft / pronkende met de beeltenis van den Roomschen Keizer Hadrianus. Doorts zeggen de liefhebbers dat dit tegenwoordig Huis te Kroos of Krooswijk op de fundamente van 't oude Duifhuis gebout is. Van Krooswijk en 't Swaanshals liep dezen dijk door 't land van Pier Posten, aan gene zijde 't Godelooze Paadje / alwaar men de hoogte nu nog ziet. Alhier conjungeerde of vereenigde den

Ouden-Dijk met Blommersdijk / en liep na de nu tegenwoordige Hooge Heul ; maar die lag'er toen ter tijd niet ; want de Rotterdamse Schie was toen nog niet in wezen : het gansche land tussse Oubwerschie en Rotterdam was (niet tegenstaande het bedijkt was) moeras. En gelief je Scriverius zelf te hooren ? luister. Tusschen Rotterdam, en het dorp van Overschie is het land ontrent den jare 1270. bedijkt geworden , het welk te voren maar moeras en was , ende plagt over de 400 jaar eenen ouden dijk te leggen , ende te loopen by ofte ontrent het nu tegenwoordige Huis te Honingen , en zoo voorts naar het Huis te Krooswijk , Overschie , en van daar tot Schiedam toe. Zoodanig was hier het wezen van het land , eer de stad Rotterdam gebouwt was. Zie daar / lezer / nu heb je Scriverius zelf hooren spreken : maar het is zeker dat de man wel schoon in't loopen en leiden van den Ouden-dijk abuis heeft. Van Krooswijk naar Overschie / en van daar tot Schiedam / zegt hy. Maar waar zullen we dan met Blommers- en Beukels-dijk blijven ? Dit 's zekerlijk den hoogen Zeedijk geweest / als blijkt aan de walen en gaten die d'er nu nog leggen. Van Blommers- dijk liep den Ouden-dijk naar Beukels-dijk / nebens het Huis ofte Slot van Spangen : alhier vereenigde ze wederom met den Schiedamsen-dijk. Ik bid je / neem eens agt op't loopen van den dijk een stuk weegs aan gene zijde Delfshaven : is't niet of ze zeggen wilde / zie daar / zoo heb ik voor dezen geloopt / en daar ben ik nebens 't Slot van Spangen de

Habense Schie doorgezongen / en met Beu-
hels-dijk vereenige geweest ; dog men heeft ny
in 't jaar 1379. om de Habense Schie te vol-
toojen / doorgesneden. Ook hadden ze ny toen
niet meer van nooden ; want den Nieuwen-dijk /
welke door Rotterdam / Schoonderloo / en
Delfshaven loopt / lag 'er / toen de Habense
Schie gemaakt wierd / al lang van te voren.
Want Rotterdam / 't welk op den Nieuwen-
dijk begonnen is / heeft in 't jaar 1270. stads
prebillegien verkregen / ergo. Doozts is het zoo
wis als twee maal twee vier / dat op die tijd
de plaats / daar de stad Rotterdam nu staat /
maar een partij boozland was vol liezen en bie-
zen / killen en krekken / 't geen met hoog water
onder / en met laag water droog liep.

IX. HOOFDSTUK.

Beschrijving van Hillegondsberg. Hoe die zand-
heuvel daar gekomen is. Verhaal van twee
reusinnen, en een grooten reus. 't Reuzen-
huis van haar gebouwt : 't welk een fabel
geagt werd. Beschrijving van de kerk met
deszelfs geschilderde glazen. Namen van de
gene die 'er haar wapens in hebben. Den
Bergsenhoek brand af. Beschrijving van de
nieuwe kerk met deszelfs konstig geschilderde
glazen en wapens. Beschrijving van Over-
schie. Hevig twisten tusschen de Rotterdam-
mers en Delvenaren. De laatstgenoemde zijn
d'eerste te leep in 't koopen van een brug over
de Delfshavense Schie. Wanneer de Rotter-

damse Schie gegraven is. Handvesten daar af. De Heer van Bleiswijk toond een handvest dat de Heul tot Overschie, Delft toekomt. Handvesten hier tegen. 't Windaas tot Overschie door de Rotterdammes om vergeworpen. Delvenaars slaan de brug aan stukken. Den Graaf van Lumey knoopt zalige Joost van Gouda (en meer andere Monniken) zeer wreedelijk op. Werd daar over op 't slot Honingen gevangen gezet. Zijn Luitenant werd opgehangen. Beschrijving van Delfshaven. Twist over 't aanstellen van Predikanten. Brand tot Schoonderloo. Delvenaars willen 't Admiraliteits hof in haar stad niet hebben. Hun beklag. Rotterdammers zien verder als haar neus lang is. Beschrijving van Saarloos. Papen en Monniken veragten het gebod van de Magistraat. Zy gaan over de Maas op 't ys in processie na Saarloos. Zy verdrenken met by de 5000 menschen.

VAn Uffelmonde / Uralingen / en den Ouden-dijk hebben we een dishoursje gehad: nu zullen we eens gaan spreken van

HILLEGONDSBERG.

Dit doorp is op een hoogen zandheubel gebouwt. Verscheide gissingen zijn'er hoe dezen zandheubel hier gekomen is. Vele willen dat een reuzinne / Hillegond genaamt / haar schoorste-
kleeft met zand aan de zeestrand gebuld hebben-

de / 't zelve naar haar woning wilde dragen ;
 maar dat haar schoztekleeds band ter deser
 plaatsse gebzoken / desen zandheubel veroorzaakt
 heeft.

Nog al meer. Genige willen dat dese Hil-
 legond nog een zuster met een broer had / en
 dat ze met haar drie dit zand hier gebragt
 hebben. Want / zeggen ze / zoo een grooten
 hoop zand hier te dragen / is geen een mensch
 werk / al was hy nog zoo sterk.

De zuster van Hillegond heeft langen tijd in
 Zeeland gewoond / en wierd daarom de Zeeuw-
 se Keuzinne genaamd. Zy was zoo groot /
 dat kloeke karels by haar schenen als kleine
 jongetjes / en / boegen z'er by / deze sleeplende
 was zoo sterk / dat ze in ijder hand gemakke-
 lijk een vat Hamburger bier konde dragen.
 Maar haar broer Klaas Kitten was / volgens
 haar zeggen / nog een andere kloeke vent : deze
 was geboren tot Sperwou. De kinderen derf-
 den hem van boren niet aanzien. De langste
 karel konde onder zijn armen doozgaan. Hy
 had een paar boetjes als kleine bakermatjes ;
 ijder was zoo groot als vier mans boeten :
 deze geboegt by een paar propere handjes / als
 sleggen / met een manhafte / bleefige / ronde
 bolle-maans tronp / 'k zeg je dat / het moet
 geen onbillijk postuer van een karel geweest zijn.
 Maar ik zou'er wel een oortjen aan willen
 herkijken / hoe zoo een smakwambes de klee-
 deren aan 't lijf gewast hebben. Daar heb je
 nu de beschrijving wat booz pourtraitjes Hil-
 lens zuster en broer geweest zijn.

Maar nu gaan de liefhebbers nog al verder.

't Was / zeggen ze / Hilleetje met haar zusje en broertje niet genoeg / dat ze dezen zandheubel / tot berging van hare lichamen booz een hooge springbloed aldaar gebragt hadden ; maar zy gingen daar en boben timmeren het reuzenhuis / nu nog alzoo genaamd / en waar van nog maar een vierkanten toorn of ruijn te zien is. En dat het van reuzen gestigt is / is niet aan te twijffelen ; want men heeft 'er in oude tijden nog spieffen gebonden zoo dik als webers boomen / en een spil van een kruitwagen zoo zwaar / dat een Jantje dezelve naaulwylks kon optillen. En dus praat elka na zijn mond staat. 't Schijnt by vele menschen bijna belachelijk dat men al die vertierde wisjewasjes van de reuzen wil tegenspreken. Hoe ! zeggen ze / zou je daar aan twijffelen ? het wapen van den Berg is immers een reuzin met een schoortkleed met zand gebuld. Weg / weg / loopt hutselen met de reuzen. Booz de zondbloed zou 't konnen zijn / dat het altemaal reuzen geweest zijn / want toen groeiden de menschen / zoo als ik wel gelezen heb / tot 'er zoo jaren ; die waren dan in haar fleur / gelijk nu een jongman van 25 jaren / maar by wat lijbiget en kloeket / zoo men zegt.

Wil je nu mijn advijs aangaande dezen zandheubel eens hooren ; luister. Het welzand / eerst blaauw / maar droog geworden / is rosigtig / vol witte steentjes / en legt onder de aarde met bulten en bergen / gelijk de Rotterdamse / en voornamentlijk de Amsterdamsche zware huis-bouwens en putte-boorders wel ge-
waar worden ; want op de eene plaats leid het

90 / 80 / 60 / 50 / 20 / ja somtijds geen 10
 poeten diep. Tot Hillegonds-berg legt het
 fundament van kerk en toorn een gedeelte op 't
 welzand neder. De sloot van 't hoest-huisje
 booz den toorn (laat het des winters briezen
 dat het kraakt) zal nooit toe briezen. Wat is
 de reden anders / als dat ze op het wel leid.
 Zelfs het zand daar deze kerk op gebouwt is
 en van 't hoerhof / schijnt een soort van wel-
 zand / om dat het bijzonder grof en rosagtig
 is ; waar uit ik mein genoegsaam bewezente
 hebben / dat dezen zandheubel niet door men-
 schen aldaar gebragt / maar uit de nature / en
 't hoog en laag loopen van 't wel daar geko-
 men is / of van de Scheppinge aldaar gelegen
 heeft.

Pater Hazard, vermaard Jesuit / houd eg-
 ter staande dat'er reuzen geweest zijn. In zijn
 Beschrijving van Peru zegt hy dat men 'er
 kiezen gebonden heeft als kleine kinder vuis-
 jes ; en ribbens welke zoo lank waren / dat /
 als ze met het een eind op de aarde stonden /
 reikten 't ander eind een man aan de middel.
 De Geestelijke Heeren braagden de Indianen
 wat booz lieden dat geweest / en waar ze van
 daan gekomen waren ; of ze by traditie of over-
 leberinge van haar boozouders dat niet gehoozt
 hadden ? De Indianen zeiden dat het reuzen
 waren geweest / welke in vorige tijden met een
 schip daar gekomen zijn / en dat die booze sie-
 len met malkander tegen de natuer gezondigt /
 en van den blixem gedood zijn. Maar die
 praatjes zijn me geen olphoek waard.

Du wat van de Kerk.

De Hillegonds-bergse kerk / wanneer / en
 door wie dat ze gebouwt / of wat heilig dat
 ze toegewijd is / kan ik je niet zeggen. Na 't
 schijnd is 't al een tamelyk oud gebouw. Niet
 lang geleden is 'er een pand aangebouwt / na
 't uitwijzen van een hartsteen in de muer ge-
 metseld / met dit opschrift :

De Heer Hendrik Snouk

Die heeft aan dezen Oosterhoek ,
 Vijf voeten diep op 't mulle zand ,
 Den eersten steen ter neer geplant

Den 6. Sept. 1687. als Kerkmeesters waren
 Pieter vanden Berg , en Jan vander Togt.

De kerk van binnen is net en fraay / zeer
 bequaam tot het gehoor van veel menschen /
 pronkende altans met verscheide geschilderde
 glazen / door de beroemde Meesters Willem
 van Kleef , en Pieter Lover geschilderd.

Het eerste glas / zijnde het wapen der stad
 Rotterdam / werd omringt door de wapens
 van de Heeren Regenten der zelver stad : als
 van de Heeren Dirk de Raad , Johan Beyer ,
 Adriaan Boon , Samuel Beyer , Burgermee-
 steren. De Heeren Willem Bastiaansz Sche-
 pers , en Adriaan Soury , Fabrijken. De Hee-
 ren Samuel Beyer , en Bastiaan Schepers , Pen-
 sionarissen.

Het wapen van Schieland / omringt met de
 wapens van de Heeren Johan van Yk , Dijk-
 graaf ; Gregorius Kats , Steven vander Does ,
 Theodorus van Bleiswijk , Amilius Kool , Ka-
 rel Baron van den Boetselaar , Johan Kievit ,
 Hoog

Hoog-Beemraad; Mr. Kasper Hend. Selkart, Gentmeester en Sekretaris.

Het wapen van Hallegonds-berg / zijnde een vrouweje met haar schoortekleed vol zand gebuld / is omringt met de wapens van Hendrik Snouk, Schout; Pieter Ariensz vanden Berg, Kerkmeester; Gabriel Willemsz van 't Keuzenhuis, oud-Kerkmeester; Jan Jansz vander Togt, Kerkmeester; Jakob de Ruiter, oud-Kerkmeester; Mr. Adriaan vander Wolf, Sekretaris.

Het wapen van Beukels-dijk / Oost- en West-Blommers-dijk / gezegt Hooi / werd omringt door de wapens van de Heer Johan de Mey, Ambagtsheer / en Heer van Hesselmonde; Johan Borstius, Schout; Willem van Bultstrate, Pres. Schepen; Hendrik Crimes, Thomas Croese, Sybrant vander Lely, Nikolaas Phenix, Daniel van Keersberge, Johan de Graaf, Schepenen; en Hendrik Snouk, Secretaris.

Het glas ofte wapen / zijnde een Bijbel / pronkt met dit debijs / ZALIG IS HY DIE LEEST; en werd omringt met de wapens van Josias Heinius, Predikant; Jan Kornelisz Kerkhof, Ouderling; Pieter Eldertsz Hamswijk, Ouderling; Maarten Kornelisz vander Vliet, Diaken; Bruin Jakobsz Bruin, Ouderling; Klaas Dirksz van Dijk, Diaken; Jan Kornelisz van Krimpen, oud-Diaken.

Het wapen van de Grootte Dufferp is omringelt met de wapens van de Heeren Jakob Navander, Hendrik Rammelman, Adriaan Hartman, Johan Timmers.

Het wapen van Schieland in 't klein is rondom beciert met de wapens van Mr. D. van Hoogendorp, Dijkgraaf/ Johan van Berkel, Mr. A. Vossenburg, Mr. C. Nieuwpoort, Gentmeester van Schieland / Mr. Navander, en Abraham van Kleef.

Nog het wapen van Holland / en verscheide anderen. Maar wy hebben vooz eerst al genoeg gewapend. Nu wederom wat anders.

Wanneer de muer rondom 't kerkhof gemaakt is / kan op een hartsteen inde muer gemetselt / met dese woorden gelezen werden :

Dees muer lange verwacht , en eintlijk nu geboude ,

Tot des kerkhofs cieraet , rustplaats voor jong en oude ,

Michiel de Meyer was Schout in dat selve jaar.

Jakob Kornelis zoon , van Dijk , en noch aldaar

Engelbregt Willemsz , Kerkmeesters , als men melde

Duysent ses hondert jaar , en 26 telde.

God geeft ons allen geluck , en voorspoet mee ,

En namaals rust en heyl in d' Hemelse woonstee.

IN FIDE FIDELIS.

Wat dat te zeggen is / laat ik de Latinisten uitleggen.

Wat nu boozts van 't Hillegonds - bergse Ambagts - huis te melden / of in Schout en Sche

Schepens kamer te zien is / zal ik voorby
stapper. Dit zal ikje nog zeggen / dat Hil-
legondsberg geen onbillyk dorp is: 't Raad-
huis aldaar pronkt met een bordes en peup van
boren / alwaar de plakaten / bul- en bevel- brie-
ven afgelezen werden. Nu zullen we eens
gaan wandelen na den

B E R G S E N H O E K .

Dit Dorp of gehugt is afgebrand in 't jaar
1659. dog het is met'er tijd uit zijn as en smo-
kende puinhopen veel heerlijker herbouwt als
't ooit geweest was. Men heeft'er nu onlangs
een nieuwe kerk gemaakt / welke net / en ta-
melijk groot is. Ze pronkt met de volgende
glazen / of geschilderde wapens / dooz de be-
roemde en deftige Meesters Willem van Kleef,
en Pieter Lover kurieus afgemaald.

Dooz eerst heb je 't glas van de stad Rotter-
dam / welke zig langs de Maaskant hertoond.
Dit werd omringt dooz de wapens van de vol-
gende Heeren: Wilhem Bastiaansz Schepers,
Præs. Mr. Franko du Bois, Pieter Paifecœur,
Gregorius van Teilingen, Burgermeesteren;
Mr. Izaak van Hoornbeek, Pensionaris; Ja-
kob Dane, Jan Steenlak, Fabryken; Mr.
Hermanus van Zuilen van Nievelt, Sekretaris.

Het tweede glas / zijnde 't stads wapen /
pronkt rondom met de wapens van de volgen-
de Heeren: Willem Bastiaansz Schepers, Mr.
Franko du Bois, Pieter Paifecœur, Gregorius
van Teilingen, Burgermeesteren.

Het derde glas / zijnde het wapen van 't E. d. Mogende Kollegie ter Admiraliteit op de Ma- ze / werd omringt door de wapens van de vol- gende Heeren : Assueer Tork , Wilhem van Wassenaar , Antony Repelaar , Eeuwout van Bleiswijk , Marinus Groeninx , Louis Huigens van Zuilighem , Adam vander Heim , Jakob vander Poel , Dirk Buizero , Pieter Haak de Jong , Eelko van Haarsma , Willem van Broek- huizen , Mr. Gerard vander Dussen , Raad Advokaat Fiscael ; Mr. Gerbrand Zas van den Bossche , en Mr. Cornelis Hartigsveld , Se- kretarissen.

Hi volgen de wapens van Dijkgraaf en Hoog-Heemraden : De Heer Arnoud van Zui- len van Nievelt , Dijkgraaf ; Heer George van Cats , Heer van Coulster , &c. de Heer en Mr. Theodorus van Bleiswijk ; Heer Willem Baron van Wassenaar , Heer van Starrenberg , Ru- ven , &c. De Heer en Mr. Bastiaan Schepers , De Heer Arent Baron van Wassenaar , Heer van Voorschoten ; De Heer Jakob vander Duf- sen , Hoog-Heemraden. Mr. Kaspar Selkart , Gentmeester en Sekretaris.

Hi volgt het wapen van Bailjuw en Sche- penen der stad Rotterdam 1696. Dit werd om- ringt door de volgende wapens : De Heer Dirk Meesters , Bailjuw / mitsgaders Raad en Broedschap der stad Rotterdam ; Mr. Gijsbert van Zuilen van Nievelt ; Johannes de Mey , Heer van Streefkerke , &c. Jakob van Heel ; Rei- nier Bormans ; Johan Buurt ; Mr. Otto van Zoelen ; Mr. Johan Voorburg , Schepenen ; Mr. Jakob Ysbrans , Sekretaris.

Van heeft men de wapens van Bailjuw en Schepens van Schieland; als dat van de Hr. en Mr. Arnout van Zuilen van Nievelt, Bailjuw en Dijkgraaf van Schieland / mitsgaders Raad en Doetschap der stad Rotterdam; Reinier Bormans, Gerrit Verzijden, Thomas de Clercq, Nikolaas vanden Hoek, Dirk Verburg, Ary Herfst, Thymon van Schoonhoven, Nikolaas Carpentier, Abraham Coolbrand, Cornelis de Jong, Willem Comenik, Christiaan Kelk, Johan van Someren, Sekretaris.

Hi volgt het glas of wapen van Schout en Ambagts-bewaarders van Hillegondsberg en Gotteban: Hendrik Snouk, Schout; Jakob Abramsz Uittenbroek, Louwris Jansz van Krimpen, Ambagts-bewaarders; Gerrit Willemsz Verzijden, Cornelis Ariensz Reimen, Cornelis Jansz Keet, Cornelis Corpershoek, Achtmannen; Frank Kornelisz Broer, Kerkmeeester; Mr. Hubertus Gladbeek, Sekretaris; Jan Klaasz Goekoop, Kerkmeeester.

't Volgende glas daar Christus zijne Apostelen uitzend om te prediken / pronkt met dit debijs / PREDIKT HET EVANGELIUM ALLE CREATUREN, en werd omringt met de wapens van de Classis van Schieland; als dat van Johannes Sagius Hoogvliet, Johannes Texelius, a. l. m. Predikant en Professor tot Rotterdam; Dionysius Kelk, Predikant tot Kralingen; Nikolaas Greber, Predikant tot Rotterdam; Christophorus Haax, Predikant in Roon; Josias Heinius, Predikant tot Hillegondsberg; Abraham Sluiter,

206 Beschrijvinge der Stad Rotterdam ,
ter, Predikant tot Moerkapel; Engelb. Tem-
mink, Predikant tot Bleiswijk; Everhardus
Bronser, Predikant tot Schiedam; Johannes
Doesburg, Predikant tot Rotterdam; Johan-
nes Schalken, Predikant tot Charlois; Jo-
hannes Altena, Predikant tot Schiedam; A-
braham Pijl, Predikant tot Pernis.

Ʃu volgt het glas van de Classis van Schie-
land: dit is een beeld / hebbende in de eene hand
een Bijbel / en in de andere een olijstak; en
pronkt met dit debijs / **HEBT DE WAAR-
HEID EN VREDE LIEF.** Doorts werd
dit beeld omringt met de volgende wapens:
Petrus Massijs, Predikant tot Hesselmonde;
Ludolphus de Wit, Wilhelmus à Brakel, Wil-
helmus Eversdijk, Jacobus de Graaf, Predi-
kanten tot Rotterdam; Wemmaris Temmink,
Predikant aan den Bergsenhoek; Johannes
Muntendam, Petrus Dinant, Predikanten tot
Rotterdam; Jacobus van Schie, Predikant
tot Portugaal; Abraham Hellenbroek, Pre-
dikant tot Rotterdam; Johannes Rotteveen,
Predikant tot Schiedam; Johannes van Gilst,
Predikant tot Zevenhuizen.

Ʃu volgt het glas ofte wapen van de Ker-
kenraad tot Hillegonds-berg: dit verbeeld de
Heere Christus met het Samaritaans vrouwt-
je aan de waterput; en pronkt rondom met
dit debijs: **ALLE GY DORSTIGE,
KOMT TOT DE WATEREN:** het
werd omringt door de wapens van Josias Hein-
sius, Predikant tot Hillegonds-berg; Jan Kor-
nelisz Kerkhof, Pieter Eldertsz Hamswijk, Jan
Ariensz Verkade, Ouderlingen; Reijer Ja-
kobsz

kobsz Verheul; Klaas Dirksz van Dijk, Pieter Klaasz vander Vliet, **Diakonen**; Bruin Isaaksz de Bruin, oud-**Ouderling**; Pieter Frederiksz van Gorkum, oud-**Diaken**.

Du heb je 't glas ofte wapen van de Kerkenraad van den Bergsenhoek: Het middelste glas is een herder met een kudde schapen; dit is omringt met dit debijs: ZOO HEBT DAN AGT OP U ZELVEN, ENDE OP DE GEHEELE KUDDE.

Dit werd omringt door de volgende wapens: Wemmarus Temmink, Predikant aan den Bergsenhoek; Jan van Krimpen, Jan Jongebroek, Reimbrant Westerheul, Ouderlingen; Cornelis van Oosten, Cornelis Jongeneel, en Willem Ariensz Broekhuizen, Diakonen; Maarten Broer, oud-Ouderling; Willem Aalbrechtsz Broekhuizen, oud-Diaken.

Het wapen van Schiebroek / en de volgende: Bonifaas Cornelisz, Ambagts-Heer; Jan Reijerz Kerkhof, Schout; Jan Freriksz vander Graaf, Jan Willemsz Roobol, Ambagtsbewaarders; Bank Pietersz van Blommendaal, Molemeester; Phillips van Nierop, Secretaris.

Du zal't eens tijd worden dat we eens gaan stappen naar

O V E R S C H I E.

Dit is een doorp dat tamelijk lang is. Hoe de Rotterdammers dit doorp ingenomen / en wat schermutselen daar omtrent voorgeballen zijn / heb

208 Beschrijving der Stad Rotterdam,
heb ik je reeds in 't zesde Hoofdstuk van het
eerste boek getoond.

Dit Doorp pronkt met een deftige kerk /
(zijnde de andere voer dezen van 't Rotterdam
guarnizoen aan de blam opgeoffert) welke na-
derhand veel heerlijker herbouwt is. Dit doorp
behoort ten deele onder Rotterdam; 't grootste
gedeelte onder Delft. Voer dezen hebje hier
over de brug ofte heul geen kleine krakkeelen
gehad. En of de Rotterdammers en Delvena-
ren malkander om deze brug niet wel met stok-
slagen te heer gegaan hebben / daar zou ik her-
telijk aan twijffelen: want die Messieurs wa-
ren om een haberstroo zoo bitter tegens mal-
kanderen als roet.

De Heer Dirk van Bleiswijk, Beschrijver
der stad Delft / wil dat de heul die stad toe-
komt. Dit toond hy uit een handbest van Aal-
bregt van Beijeren, Rutwaart van Holland /
welke vermeld dat de Delvenaren de brug mo-
gen toedammen / of daar mede leven na hun
welgeballen. 't Is waar / die Heer toond dat
handbest van woord tot woord: maar ei lieve /
wagt een weinig / ik zal dadelijk ook eens gaan
handbesten aangaande deze heul ofte brug. Dit
zal ik je maar voer af zeggen / dat toen de
Delvenaars het Bailjuwschap van Schieland
in pagt hadden / zo de Rotterdammers nog
meer ringeloorzen met het schoutwen van die
heul ofte brug. Dog die van Delft deden ein-
delijk afstand van 't Bailjuwschap van Schie-
land: ook wierd voer arbiters uitspraak ge-
daan dat ijder zou houden wat hy hadde. Daar
en boven wierd de zaak bygelegd aangaande
den

den Hoogen Ban. Maar hoe de zaak gemiddeld wierd / 't was geduerig haken en oogten; want als de Rotterdammers het by daag gediept hadden / quamen de Delbenaars / en plakten d'er de modder by nacht wederom in / en boegden d'er nog wel een party groote blaauwe steenen / en stukken van zarken by; ja ze maakten 't'er zoo ondiep / dat 'er naauwlijks een zandschuit passeren konde. En dit deden die van Delft om den koophandel van de Rotterdammers te troubleren; als mede om dat het alles dooz de Habense Schie passeren / en dat ze de gelade schepen / in spijt der Rotterdammers / booz haar stad zouden krijgen.

Dooz alle deze dingen wierden de Rotterdammers zoo quaad / dat ze booz haar namen den Delbenaren ook een bzil of kaperson op de neus te zetten.

Van 't Slot van Spangen heeft eertijds een houtte brug ober de Habense Schie gelegen; deze liep Oostwaart op / dwers ober de Schie op Beukelsdijk aan. Deze brug meinden de Rotterdammers in stilligheid van den Heer van Spangen te koopē / om aldaar van een lage steene brug ober de Habense Schie te leggen / dat 'er geen schepen booz na Delft zouden konnen passeren. Dooz dit middel meinden ze de steefloorigheid der Delbenaren betaald te zetten; dog deze onderhandeling kon zoo heimelyk niet toegaan / of de Delbenaars kregen de lugt daar van in de neus; en delwyl zy wel wisten wat haar aan dezen bzil of kijk-in-de-pot zoude gelegen zyn / rusten zy niet / of ze hogten de brug booz eeuwig en erflyk den Heer van Spangen

210 Beschrijvinge der Stad Rotterdam ,
af ; daar stonden toen de Rotterdammers en
helen.

Anderen willen wederom dat deze brug in 't
openbaar opgebeest wierd / en dat een boer /
daar de Rotterdammers niet op berdagt wa-
ren / Mijne zeide : daar op gebraagt wierd wie
zijne meesters waren : dat zijn d'Achtbare Hee-
ren van Delft , zeide de linkel : hier op haal-
de hy een brief uit zijn boezem / die zijn zeggen
betrachtigden / en dus zoude dezen boer de Rot-
terdammers de brug ontfutzelt hebben.

In 't achtste hoofdstuk hebben we den Lezer
getoont hoe dat het land tusschen Overschie en
Rotterdam moeras was : nu zal ik je eens
gaan toonen wanneer dat de Schie tusschen Rot-
terdam en Overschie gedolben en gemaakt is /
en dat uit deze twee naarvolgende handbesteden.

Willem, Grave van Henegouwen, van Hol-
land, van Zeeland, en Heere van Vriessland,
ontbieden u onze Heemraden van Schieland,
dat gy onze luiden van onze poorteren van Rot-
terdam doet hebben een opene vaart, ende een
weg daar by, strekkende van Rotterdam tot in
de Schie, welke tijden dat sijs begeren zullen,
ende gestaat op heuren costen, ende wat gy
vint dat van hen luiden niet betaalt is dat gy
hen dat doet hebben, op u zeggen, en op u
goeddenken tot onzen poorters voorschreven
oorbaar, want wy hem die vaart toegezeit heb-
ben, en onzen wille is dat zy ze hebben in der
maniere voorschreven, ende des en laat niet.
Gegeven tot Bergen in Henegouwen des vrij-
daags na pinsterdag in 't jaar ons Heeren 1340.

Dit volgende handbest zal nog nader doen
blij.

blijken / dat de Rotterdamse Schie geen kreek
nog spuijt / maar een gedolbe gragt is :

Wy Jan van Henegouwen , Heere van Beau-
mont , Stadhouders ons liefs Heeren , en neve
's Grave van Henegouwe en van Holland , ont-
bieden u Daniel van Roderijse, Balliu van Delf-
lant ende van Schielant , Gerrit Heymen zoon
Rentm. van Noortholland ende van den lande
van Woerden , ende den gemeenen Heemrade
van Schielant , dat gy vaert sonder vertrek op
die vaert , die gaet tusschen Rotterdam en de
Schie , ende die Schie te maken als gy vint dat
oorbair is des gemene Lants , mitter minster
schade , ende dat gy allen den genen die men
haer lant daer toe besigen sal , ofte die by die
vaert gehindert soude wesen aen heuren lande,
heur land doet geleden , ende heuren hinder
van heuren lande versetten , als u dunckt dat
weselijk es , ende ontbieden u Philips vander
Spange , Klaes Ruven , Willem vander Vee-
nen , ende anders alle den genen diere ingelan-
den zijnde , dat gy die van Rotterdam die vaert
delven laet , ende daer af ontfangt . In 't jaer
m iij xliiii moet wesen alsulk gelt als u die
goede luiden voorschreve toe setten sullen , want
onse , en onsen raide dunkt dat die vaert nut-
telijk is , door gemeenen Lande : desen laet
niet . Gegeven in den Hage des Sonnendaegs
na Sint Jans dag decollatie in 't jaer 1343 .

Ait deze twee staaltjes is genoeg te bezessen
dat de Schie niet geen ander oogmerk gegrab-
ben is / dan om een doorvaart van Rotter-
dam / door Overschie / tot in de Delfse Schie
te hebben .

Daar eben spraken we dat den Heer van Bleiswijk een handbest toond / waar by de Delfenaars de heul tot Oberschie mogen toedammen. Maar gelief je nu een handbest / regt contrary luidende / te zien? daar is 't.

Aelbregt, by Godes genade Palens Grave op ten Rijn, Hertoge van Beijeren, Ruiwaert van Henegouwen, van Hollant, van Zeelant, en Heere van Vriesslant, doen kond allen luiden, want ons voortijts ons goede luiden van Delflant aenbragten dat het onse landen groot nutschap waer, dat men die heul toedamde, die lag ter Ouderschie, en om dat besogt is, en wy ondervonden hebben, datter onse gemeene landen en ons proffijtelijker en beter is, dat daer een open heul leit, soo hebben wy voor ons, en onse nakomelingen gcoorlooft, ende oorlooven onse goede luiden van Rotterdam en heure nakomelingen, weg te doen die wintafsen die staan by der Ouwerschie, ende den dam open te doen, ende een heul daer weder te maeken, ende geven hem magt die heul open te houden na heuren hantvesten die sy van ons voorouders hebben; ende want hem iemant weer daar in dede, wes stoot of hinder dat hem daer af quame, dat trecken wy aen ons. In oirkonde desen brief besegelt met onsen segele. Gegeven in den Hage des vrijdages na der 11000 maagden dag, in 't jaer ons Heeren 1380.

Zie daar / Messieurs / Hoe zou men het kragtiger begeren? Men zou immers zeggen daer zulke suffisante stukken en bewijzen zijn / dat daar niet tegen te zeggen zou vallen.

Dit

Dit volgende draaft / mijns bedunkens / nog sterker dooz.

Aelbregt, by Gods genade Palens Grave op ten Rijn, Hartoge in Beijeren, Ruwaert der Heerlijkheyt van Henegouwen, van Hollant, van Seelant, en van Vriesslant, ontbieden u Louff vanden Eynde, onsen Schout van Delft, dat gy trekt na onse goede luyden van Rotterdam, als sys u vermanen, en doet weg die wint asen die staen by der Ouwerschie, en doet den dam op, alsoo dat sy een heul daer weder maken mogen tot heuren proffijte, ende oirbaer, want wy verstaan hebben dat onse goede luyden en gemeenen landt van den voorseiden dam grooten hinder en schade gehad hebben, en desen laet niet, want wyt immers willen gedaen hebben. In oirkonden desen brief befezelt met onsen segele. Gegeven in den Hage op St. Symon in den avont, in't jaer ons Heeren duisent 300 en tagtig.

Du zal ik je / tot ophooping / toonen dat het geheele gat en brug de Rotterdammers eigen is / en dat zy 't van Graaf Aalbregt absoluit gekogt hebben dooz 300 Frankrijfse Franken / als blijkt aan deze quitantie:

Aelbregt, by Gods genade Palens Grave op ten Rijn, Hartoge in Beijeren, Ruwaert der Heerlijkheden van Henegouwen, van Hollant, van Seelant, ende van Vriesslant, doen cond allen luiden, dat wy by ons selfs hant ontfangen hebben van Jan, die brieven, en Wouter Abben, soon van onser gemeener luiden onser stede van Rotterdam, 500 Frankenryxe Vranken van goude, of payement heurwaerden.

roerende van de Heul tot Ouderschie, en daer van schelden wy onse goede luiden voorschreve voor ons, en voor onse nakomelingen quite, mit desen brieve besegelt mit onsen segele. Gegeven tot Heusden op Martius dag in den winter, in 't jaer ons Heeren 1380.

Wat wil deze quitantie anders zeggen / als het gene ik hier booz getoond heb ?

Hu onlangs wierd my nog van Keijer Okker (by traditie) verhaald / hoe die van Delft de brug by Keizer Karels tijden t'eenemaal toegestopt hadden ; maar dat die Keizer het toen van de Rotterdammers met geweld liet openen.

Zelfs in deze eeuw heeft men / zoo nu en dan / om dit gat en brug moeite gehad ; want in 't jaer 1622. in de maand van April hadden de Rotterdammers een houte greine brug ofte heul tot Ouderschie gelegd / alzo die van de Rotterdammers bekostigt en onderhouden moest werden ; dog de Delbenaars verstaande dat de brug van greinen hout was / quamen by nacht / sloegen de brug aan stukken / en leiden d'er een eiken in de plaats. De rekkelijke Rotterdammers dit verstaande / haalden haar stukken / die van de Delbenaars op de Rotterdamse kant ter neder gelegd waren / te huis / en lieten dat kinnetje boozts slapen. Dog hoe modeeraat hen de Rotterdammers aankelden / de Delbenaars toonden in later tijden haar quade nukken / te weten / met deze doozbaart ondiep te maken. Dooz dezen deden ze het onder de heul / maar nu regt booz de vleg of het gat / wel te verstaan in de Delfse Schie ; maar my

dunk

dunkt dat het een geweldenaar is die niet te pas komt; want hier heb je dan van schippers en knechts een gebloek dat je de hairen te berge rijzen / boornamentlijk als ze op derdehalf of drie voet water dus moeten blijven zitten / haar schuiten ontladen / en een ander de doortaart beletten; en dit is nog het fraaiste / dat geen Overschienaar / onder de jurisdictie van Delft wonende / die schippers dan mag helpen.

Du wat van

DELSHAVEN.

Dit heeft zijn oorspronk genomen in 't jaar 1379. Toen de Delvenaars hen zoo heldhaftig tegen de Briezen gequeten hadden / vergunde hen Graaf Aalbrecht dat ze een gragt zouden mogen graben van Overschie tot in de Mase / om hare smakelijke bieren te verboeren. De Delvenaars niet leui / peurden met magt aan 't werk / groeben de gragt / en verzeckerden die tot Delfshaven wel hegt en sterk met sluisen. Maar de Heer Dirk van Bleiswijk Evertszoon, als een naauwkeurig uitbozcher der outheden / weder spreekt dit t' eenemaal / en zegt dat de privilegie om een gragt te graben eerst vergund is in den jare 1389. en dat de roemruchtige batailje / waar in de Delvenaars hen zoo meesterlijk queten / eerst voorgeballen is in 't jaar 1396. Doorts berispt die Heer d'een en d'ander Schrijver / dat z'er niet alleen met de rofselschaaf zoo wat overloopen / maar dat z'er

216 Beschrijvinge der Stad Rotterdam ,
ook met de kerfbijl al wat zwakjes in hakken /
om dat ze de tijd zoo abuzibelyk aanteekenen.

Hoe Delfshaven van de Rotterdammers in-
genomen / en met alle de schepen aan brand ge-
stoken is / heb ik je reeds in 't zesde Hoofdstuk
getoond.

Deze plaats is ook van de Watergeuzen ver-
meestert onder den Grafe vander Mark, of Heer
van Lumey. Dees was een bitter viand tegen
Munnikken en Paphen. 'k Vertrouw dat hy
van den Hartogs van Brunswijks volk was /
want die was ook op de Paphen gansch niet
groen. Hy liet penningen slaan / op welkers
eene zijde stond / Ich wol der Paphen straffen ; en
op d'andere zijde / Gottes frund en aller Paphen
feiant. Maar Lumey speelde ook op geen suf :
want na 't veroveren van den Bziel / viel hy
terstond op geestelijke persoonaadjes ; hy be-
roofde de kerken van haar autaren en beelden.
Ewaalf of dertien Munnikken omtrent Wor-
kum gebangen hebbende / daar gink hy in den
Bziel mede te boom / dat 's te zeggen / hy
knoopte ze heet en warm op. Zalige Jooft van
Tergoude , nu in 't getal der Heiligen / was 'er
een van ; ja deze vent was zoo bitter (mogelyk
hebben de Paphen of Inquisiteurs aan zyn rolje
geweest) dat hy in 't veroveren van 't kasteel van
Gorkum negentien gewijde personen gebangen
nam / na den Bziel deed hoeren / en aldaar ne-
bens andere tot het getal van een en twintig
wreedelyk om hals bragt ; en of de Prins van
Oranje schreef / dat hy zyn ongewijde handen
van de gezalfden af zoude houden ; ja peulen !
hy speelden maar

Eyeren in de pan,
Dan komen'er geen quaë kiekens van.

Zoo dat deze Stedehouder in disgratie raakte van de Staten des Lands / en zijn Prinsfelijke Excellentie ; zoo dat hy ten laastten tot Delft in 't jaar 1573 gebangen / zijn Lieutenant gehangen / en hy zelfs van al sijn digniteiten afgezet / na 't Slot Honingen geboert / en aldaar gekerkerd wierd.

Lumeys woeden tegens de Geesteljkheid / was de oorzaak / dat Amsterdam / en Schoonhoven haar zoo traaglijk boegden aan der Staten en Prinsen zijde. Maar dit overgeslagen.

Tot Delfshaven heb je een kerk die niet veel van aanzien / maar echter tamelijk ruim en groot is ; deze kerk was eertijds Sint Antony toegebojd. Men wil dat deze kerk van de steenen gebouwt is / van de kerk tot Schoonderloo : als mede dat de klok van daar verboert / alhier in 't klokhuis / nebens de kerk / opgehangen is.

Door dezen waren'er geen kleine krakkeelen over 't bevestigen der Predikanten. Verscheide Klassen waren'er mede gemoeid / het disputeren was zonder einde ; eenige lidmaten die het minst paste speelden hier lustig onder / en gingen na Rotterdam ten Abendmaal.

Deze verdeeltheden te Delfshaven duerden verscheide achter een volgende jaren / de een wilde het onder de klassen van Schieland / en d' andere onder die van Delfsland hebben ; dog

218 Beschrijvinge der Stad Rotterdam ,
eindelijk wierd 't akkoord getroffen / en alles in
der minne by geleid.

Voorts pronkt Delfshaven met een deftig
Oostindisch-huis / daar geen pakhuizen / pro-
viandzolders / nog kamers / en ruime vertrek-
ken in ontbreken. 't Is een statelijk gebouw.
Boven op het zelfde staan twee Hemelsche glo-
ben / daar de Zonne- en Mane-loop rondom
den Wardkloot op aangewezen zijn.

Ook heb j'er een Stadhuis dat niet onbillijk
is. Kort om Delfshaven is een zeer wel gele-
gen plaats ; 't heeft een gezonde en frisse lugt ;
en 't is omtrent zoo groot als de stad Schoon-
hoven.

Tot Schoonderloo zijn veel traankokerpen /
die een bunse lugt en stank veroorzaken. In 't
jaar 1693. brandde by nacht een van de zelbe af ;
't welk zoo schrikkelijk voortging / als ik ooit
een brand gezien heb : eer dat de speuiten van
Rotterdam konden komen / lag alles in kolen.
Deze geweldige blammen verteerden pek / teer /
kabeltouwen / armason / en ander tuig.

Tot Schoonderloo zijn nog eenige overblijfs-
fels van een verballie kerk te zien.

Het is gebeurt in 't jaar 1567 / den 12 Mey /
dat een verloopen Munnik / Jan Kaleux ge-
naamt / van de Minnebroers ordze / in deze
kerk op den kansel steeg / en een predikatie
deed die niet weinig na den nutsaart rook / waar
door de toehoorders zeer ontsteld waren. De
Kappellaan van St. Laurens kerk / tot Rot-
terdam / Heer Jan Wijkraad , dit bekend ge-
maakt zijnde / trok 'er haastig met een partje
pberige en debote Katholyken na toe / om deze
bent

bent hals en beenen te bzeken / maar hy bond 'er niet als het lege nest ; de vogel was weg / en dooz 't volk verfteken. Of deze kerck nu in die rumoer dooz de Rotterdammers / of van de debote Spanjaarden (om dat ze zoo ontheiligt was) om verre geworpen is / dat kan ik niet zeggen. Maar al genoeg van Schoonderloo.

Ten tijde van de verbolginge begingen de Delbenaars / volgens het zeggen van de Heer van Bleiswijk een groote misflag ; want de menschen / dooz 't hangen en branden / in de Spaansche Nederlanden verschrikt / zachten uit Brabant en Vlaanderen in groote meenigte na Holland : de Delfse regering / nog meestendeel Roomsche / wilden deze lieden in haar stad niet dulden ; derhalven togen sommige na Leiden / andere na Rotterdam / alwaar ze ingenomen / en wel onthaalt zijnde / de stad neringrijk hielpen maken.

Daar en boven konden de Delbenaars 't Admiralteits Hof / en de Blagge / in haar stad krijgen ; maar zy vertwierpen die aanbieding schandelyk / onder boozgeben dat het bootsvolk / somtijds niet promptelyk betaalt / eenige moettwil in de stad mogt aanregten ; maar de Rotterdammers / welke wat verder zagen als haar neus lang was / batten de aangebode fortun by 't hair / en namen dat doozlugtig Collegie wel haast binnen hare mueren aan.

Doozts beklagen hen de Delbenaars nu nog / dat ze / toen haar stad in 't jaar 1536. byna tot hoken geraakt was / dezelve niet tot Delfshaven herbouwden / alzoo ze dan dicht aan de Maas / haar hielen naar Oost en West mee
meer

220 Beschrijvinge der Stad Rotterdam ,
meer gemak zouden hebben konnen zenden; maar
de Goomsgezinde lieden waren te wijs; zo
meinden Rotterdam was dog maar een duibe-
nesje ; de kooplieden moeten hier wel komen
marten; maar de tijd / die een openbaarster en
baarmoeder van alles is / heeft het tegendeel
bewezen.

Daar en boben waren die van Delft zoo
kriel / dat ze naauwlijks aan de Haven een
huis wilden gebouwt hebben: wilde men iets
houwen / men moest het tot Delft doen: dit
was maar een doorbaart; tot Delft moest de
stapel zijn. Koort om / de Delbenaars ringe-
loozden de Habenaars in die oude tijden zooda-
nig dat de laatste niet een vinger in de as kon-
den steken / of de eerste staken hun kloet daar
in.

De Rotterdammers / een genereus en mo-
deraat volk / presenteerden die lieden beter kon-
ditien / welke zo ook aannamen. De Delbe-
naars bemerkten eindelijk haar misflag / en
zogten ze te verbeteren: maar 't is verloren de
put gedempt als 't half verdronken is.

Het zeggen van de Heer Jan van Olden-Bar-
nevelt was gemeentlijk / dat door de precijsheid
der Delbenaren / en de schaarsheid der Schie-
dammers / Rotterdam groot geworden was ;
maar de Heer van Bleiswijk zoekt het zoo te
duiden / pag. 743. als of het kale Rotterdam
door Delfse en Habense kooplieden rijk en mag-
tig geworden was : maar ik meine dat we 't
eer den Hemel / en de welgeleghentheid van die
stad / als mede der inwoonderen onvermoelden
ijver / mogen dankt weten.

Du zullen we eens gaan stappen naa

C H A R L O I S.

Dit is een doorpje scheuins ober Rotterdam gelegen / dat redelijk wel betimmerd is. Hier omtrent heb je de schoonste wandelwegen / en 't vermakelijfste land van de weerd / daar appelen / peren / en okkernoten in overbloed wassen. Koren- en Wey-landen zijn 'er geen gebrek.

Dolgens het zeggen van de Charloise Schout Arnoud de Man , is het land alhier bedijkt van Hartog Karel van Bourgondien in den jaare 1461. zjnde te voren maar een foreest of wildernis geweest. Het land wierd booz de bedijking Ridderwaart genaamd : maar Hartog Karel heeft het na zijn naam / andere zeggeng na zijn Graaffchap / Charlois laten noemen.

Wat de Charloise Kerk belangt / die is redelijk wel gebouwt : ze pronkt van binnen met een lengte van geschilderde glazen / welke nu niet gelust heeft op te schrijben. In 't jaare 1660. is 'er een nieuwen toorn en kruispand aangebouwt. De toorn pronkt van voren met het wapen van Holland. De Kerk is den H. Clement toegewijd : maar wanneer het agterste gedeelte gebouwt is / is onzeker : waar-schijnlijk in 't jaare 1511. als blijkt uit de volgende geschiedenis.

In 't gemelde jaare 1511. geschiede tusschen Rotterdam en Charlois een beklaglyk ongebal /
dat

dat waardig is geannoteert. Het begon in 't gemelde jaar / den elfden November / zeer sterk te vriezen / en duerde die vorst tot in 't laaste van February. Het ys lag'er zoo sterk in gebakken / dat men met wagens en paarden van alle kanten daar over konde rijden. Zeker hoeffmit stelde te Rotterdam voor het Oude Hooft zijne travailje of smis op het ys / en besloeg'er de paarden. Ondertussen ontstond'er een harde Noord-westen wind in het laaste van February op / en deze koelde het ys sterk door. De Heeren van de Wet / voor ongebal bedugt / lieten niet klokslag van het stadhuis weten / dat ijder zig van de Maas zoude pakken / alzoo'er waarschijnlijk hooge bloeden / en scheuringen van 't ys op stonden te volgen. Maar de Popen en Monniken dit gebod niet agtende / gingen in processie over 't ys naar Charlois / om aldaar de kerk in te wijden. Maar zoo als deze Messieurs midden op de Maze / met een sleep van om ende by de 5000 menschen gekomen waren / berste en scheurde het ys / en zonk door de zwaarte onder hare lichamen weg ; zoo dat al de geschoren hopen / met al de heele kraam / daar moest blijven. Zelfs de paardesmit voor 't Hooft konde zijn leven niet bergen. Daar verdronken tusschen de 4 en 5000 menschen.

In 't jaar 1516. heeft een visser van Charlois een wonderlijk zeemonster gebangen ; het hooft was gelijk dat van een hond ; het lichaam had de gedaante van een habeljaauw / en de staart die van een roch.

Einde van 't tweede boek.

D E R D E B O E K ,

Behelzende Rotterdams begin, opkomst, vergrooting, en uitlegging; als mede de voornaamste gebouwen van Kerken, Kloosters, Kapellen, en meer andere Gestigten.

X. H O O F D S T U K .

Rotterdam neemt in Krooswijk zijn begin. Wanneer de Nieuwendijk (nu de Hoogstraat) gelegd is. De luiden verhuizen uit Krooswijk, en gaan in de Maas visslen. Waar 't kasteel Bulgerstein geweest is. Rotterdam krijgt stads privilegien. Wanneer het West-nieuwland aan de stad getrokken is. Handvest daar van. Handvesten van 't maken van stads vesten. Klooster in de Gravestraat, nu de Beestemarkt. De Prinse kerk was 'er de kapel van. Situatie der stad. Havens daar van. Vermakelijke wandelwegen. Stads Wapen, van wie gekregen. Handvesten van 't Klooster der Susteren. Predikmonnikken Klooster op 't Oosteinde, werd door 't vuer geconsumeert. De Zandstraat heeft een zandplaat geweest. Klooster in de Wagestraat. Handvest daar van. St. Jakobs-straat, eertijds

224 Beschrijvinge der Stad Rotterdam ,
tijds een water of doorvaart. St. Sebastiaans
kerk. Klooster van Cellebroers. Bagijne-
klooster. Handvesten daar van.

N A zal ik eindelijk ende ten laasten
eens wat gaan verhalen van Rot-
terdams begin en ophoofst. Sta
by / liefhebbers van outheden: zoo
je my nu gezamentlijk niet onder-
steund / met boeken / traditien / bullen / en oud-
heids brieven / bezwijk ik onder den last.

Hoe den Ouden - dijk geloopen / en onder
wiens regeering ze gelegd / en hoe Rotterdam
in Krooswijk eerst begonnen is / heb ik je
reets getoond. Nu sal ik je eens by malkan-
der gaan rapen / en aan een schakelen wannere
die stad zijn begin alhier genomen heeft.

Den Ouden - dijk / was / als gezegt / niet
meer als een zomerkade / en uit dien hoofde
veel inbreuken onderworpen.

De Regeering des lands omtrent het jaar na
Christi geboorte 1000. bemerkende dat de vuis-
te-stroomen kleinder en naauwer / en dat de
landen hooger en drooger wierden / rezolbeer-
de een nieuwen dijk te leggen / welke zwaar-
der / massiver / en by wat sterker om 't ges-
weld van 't water af te keeren / zoude zijn.
Men peurde dan met magt aan 't werk / zoo
sonnige willen / onder de regering van Dide-
rik de III. andere zeggen onder Diderik de IV.
Grabe / maar de V. in rang. Immers men
steld vast / dat den Ouden-dijk in 't jaar 900.
en den Nieuwen-dijk (beginnende van 't Huis
te Ruiswat / en loopende door de stad Rotter-
dam

dam door Schoonderloo en Delfshaven) in het jaar 1000 of daar omtrent / gelegd is : en dat de lieden uit Krooswijk in 't jaar 1100 verhuist / langs dezen Nieuwen-dijk (nu de Hoogstraat) haar fortuin met visschen in de Maas quamen zoeken / schuilende voor eerst onder de bescherming van het kasteel Bulgerstein / het geen voor dezen op een zandplaat in de Maas / apparent tot bevestiging van die rivier (als eertijds 't Slot Honingen) en om de tollén te ontfangen / gebouwt was.

Bulgerstein wierd door 't leggen van den Nieuwen-dijk toen ingedijkt : en dus heeft Rotterdam langs dezen gemelden dijk zijn begin genomen. Dit dien hoofde verbaald al het schrijven der oude Nuteuren / als dat die stad zoude gestigt zijn in 't jaar 89. van Rother, of Ruther, XXII. of XXIII. Koning van Frankrijk / welke alhier zoude begraven zijn.

Het kasteel Bulgerstein heeft gelegen ter plaatse daar nu de tuinen leggen van de Heeren Herman van Zoelen, en Josua van Belle : het had zijn uitgang met een valbrug ofte poort / op den dijk / ter plaatse daar nu het Spinhuis staat.

Wanneer dit Bulgerstein gebouwt is / is onzeker. Daar zijn 'er die willen dat het 40 jaar na Christi geboorte gestigt / en veel veranderingen onderworpen is geweest. In 't jaar 1573. kon men nog eenige overblijffelen daar van zien.

Zommige willen dat dit kasteel zoude gestigt zijn van eenen Bulgaro ; maar of het een geslagt of volk zoude geweest zijn / als Scriveritis,

226 Beschrijvinge der Stad Rotterdam ,
en Hadrianus Junius willen / werd by belen aan
getwijffeld. Dog ik meine niet anders of 't
heeft een Stamhuis en Heerlijkheid van 't een
of 't ander geslagt geweest : en dat het eindelijk
by versterf segt aan den Heer Sasbout van Delft
gekomen is / is buiten alle dispuut ; want de
Heeren Regeerders der stad Rotterdam hebben
het in den jare 1620. van den voorsz Heer ge-
kocht voor een somme van 330 gulden jaarlijks.
Ook prunkt altans de Heerlijkheid van But-
gerstein in haar stads haarten. Zoo doet ook
de Heerlijkheid van Wena / met de naam van
Hof bekend zijnde ; waar van den Hof-dijk / en 't
Hof-pooztje haar namen ontleenen.

Dit Hof van Wena heeft buiten de Delfse
poort in de Ramen gelegen / en is in de Spaan-
se troubelen geruineert. 't Is een adelijck Slot
en Stamhuis van de Edelen van Wena ge-
weest / welke uit een jonger broeder van den
Heer van Wassenaar , Burg-graaf van Lei-
den / zouden gesproten zijn.

In 't jaar 1676. of 77. wierd alhier / in 't
graven in een Raam / nog een zilbere droople-
pel / en eenige fundamenten / gebonden.

Rotterdam dan aldus begonnen / en metter
tijd aanwassende / heeft in 't jaar 1270. stads
privilegien verkregen / en is toen met eenige
wallen / of liever houtse staketfels / omringt en
verzien. Dit getuigen de oude Historyschrij-
vers eenpariglijk / zonder dat ze nogtans ver-
melden wat tijd de stad begonnen ; wie haar
de privilegien gegeven ; hoedanig / of hoe groot
ze op die tijd geweest is.

Volgens de afteekening van een zeer oud
kaartje

kaartje strekte Gotterdams eerste begin van
Bulgerstein tot de Dalkesteeg of Luizemart /
en vandaar tot de Delfse- of St. Joris-poozt.

In 't jaar 1300. wierd de stad vooz de eerste-
maal vergroot en uitgebreid / te weten naar 't
Oosteinde.

Wanneer het West-nieuwland aan de stad ge-
trekken is / blijkt aan dit volgende Handbest.

Aelbregt by Godes genade Palens Grave op
ten Rijn , Hertog van Beijeren , Ruiwaert
van Henegouwen , van Hollant , van Zeelant ,
en Heere van Vrieslant , doen kond allen lui-
den , dat wy onse goede luiden van Rotterdam ,
ende heure nacomelingen eeuwiglijcken , en
erfpagt gegeven hebben , ende geven van onse
nieuwe land gelegen op de Westzijde van de ha-
ven voor onse stede voorsz : om ses oude schil-
den siaers te betalen , alle jaer tot Bamisse , en-
de sy sullen bruken tot onse stede oirbair onver-
seit alsoo alst nu gelegen . In oirkonden desen
brief besegelt mit onsen segele . Gegeven in den
Hage des Dinsdaegs naer jaersdag in 't jaer ons
Heeren 1383.

Volgens het schrijven van Jakob Quacq zou-
de het gebied van Kool tot Bulgerstein ('t welk
zommige willen het Heeren- of Ambagts- huis
geweest te zijn) toe gestrekt hebben ; en dat
van Kralingen (zoo zommige willen) tot de
Luizemacht / of Dalkesteeg ; en zou de plaats
die men nu 't Oosteinde noemt / vooz dezen van
den Heer van Kralingen / vooz een goude of zil-
bere kop of drinkbeket gekogt zijn.

Dat deze Heerlijkheden vooz dezen in de stad
gestrekt hebben / geeft / mijns bedunkens / dit

228 Beschrijvinge der Stad Rotterdam,
volgende Handbest genoegzaam te kennen.

Wy Willem vander Weteringe, Ridder, Heer van Teilingen, Vrouwe van Wateringe, Heer Willems wijf voorschreve, maken cond allen luide dat wy geoorlooft hebben, consenteren en oirloff geven den poorte van Rotterdam, haere vesten te maken ende te delven, tot haer beste oirbaer in onse Ambagte, dat sy hebben sullen binnen den poorte van Rotterdam voorschreve, ende dat sal wesen behoudens ons, en onse nakomelingen, ons regts van allen vervalde die binnen den ambagte voorseit verschijnen sullen, naer de poorten regt van Rotterdam ons den derden penning daer af te hebben, ende dit sal onsen Schoute die nu is of hier naemaels wesen sullen, ende dat beregte naer der poorten regt, alsoo verre als ons Ambagt binnen de veste van Rotterdam comt, ende om dat wy dit vaste ende gehoude willen hebben der poorte van Rotterdam voorseit, voor ons en voor onse nakomelingen, soo hebben wy desen brief in kennisse der waerheit open besegelt mit onsen segelen. Gegeven op den 8en dag in April in 't jaer ons Heeren 1358.

Dit volgende Handbest handeld ook van 't maken van stads vesten/ en luid aldus:

Aelbregt by Gods genade Palens Grave op ten Rijn, Hartoge in Beijeren, Kuwaert der Graaflijkheden van Henegouwen, van Hollant, van Seelant, ende Heere van Vriesslant, doen cond allen luiden, dat wy om goede meeninge ende trouwe, die goede luide van Rotterdam, bewijst hebben onse ouderen ende onsen lieven broeder Hartoge Willem, Grave van Hol-

Holland, ende nog altoos bewijfen sullen, ende oock omme te vestigen en te verskeren ons liefs broeders lant voirsz, hem geoorlooft hebben, en oirloven mit dese brieve voor ons liefs broeders wegen den stedehouders, wie nu ter tijt sijn, eene veste te maken om haere stede alsoo groot als hem dunken oirbaerlyk te wesen, alsoo verre gaende als heur vryheden en poortregt strekt, ende oock te ronden ende tot heure prouffyt te best te maken, wy hem heur vryheden meene, en geven poortregt te hebben, dat roode Sant, dat ander poorte gelegen es, ende Heer Willem van Wateringen en sijn gesellinne, Vrouwe van Teilingen toebehoort, alsoo verre als sy des overdragen sijn met Heeren Willem ende syne vrouwe voorsz, in alle maniere als heure hantvesten begrepen hebben; ende om dat wy die goede stede voirsz hier in houden ende sterken willen, soo hebben wy desen brief open besegelt mit onsen segele. Gegeven tot Dordregt des Dinsdages na St. Jansdage, ante portam Latimon, in 't jaer ons Heeren 1358.

Zoo heeft ook booz dezen een oude blaffert of aanteecken-boek / onder de Heer Francois Verboom, Bailjuw der stad Rotterdam / verust: dit handelde van eenige huizen en erven; ook grondrenten / welke booz dezen het Ste. Agniete klooster / staande in de Grabestraat ('t welke nu de nieuwe Beestemarkt is) toegekomen hebben. En gelieven de Messieurs een brief van een huis / dat booz de Kloosterboogden verkogt is / te hooren? luister.

Wy Mr. Symon vander Speck Stevensz, ende

230 Beschrijvinge der Stad Rotterdam,
de Pieter van Neck Heindrix zoen, Schepenen
der stede Rotterdam, oorkonde dat voor den
Geregte der selver stede gekomen is, Anna
Theunis dr. Mater van St. Agnieten Convent
binnen deser stede; met Pieter Symons zoen,
ende Gerrard Adriaensz Coel, buitevaders van
't selve Convent, inde gaven opten derden dag
Juny anno 1562. Rijck Rembrantsz, gift van
een huys staende op de buttersloot, belegen
t voorsz Convent aan de Zuytzyde, en Hein-
drick Franz aen de Noortzijde: streckkende
voor uyt de buttersloot, tot agter aan 't voorsz
Convents erf toe, met 15 stuyvers's Graven pagt
jaerlijcks opstaen, met expresse voorwaerde,
dat hy de platinge en strate voer syn huys en
erf onderhouden sal, ende nu nog ten eeuwi-
gen dage en sal de besitter vant selve huis en
erf moghen maecken, of doen maecken ee-
nige ligten, vengsteren, glasen, of andere ga-
ten in 't huys, muer, dack, of elders, waer
door hy enig gesigt soude mogen hebben in 't
voorsz Convent, of op haer erf: waerborge,
alle des voersz Convents goede, roerende, on-
roerende, jegenwoordige en toekomende. Oor-
konde onse zegele hier aan gehangen ten dage
voorsz, in kennisse van my A. Parcks.

Zie daar / vrynden / heb je nu de gift van dit
huis / 't welke op de hoek van de Prinsesstraat
en Botersloot staat / gehoozt. Of nu deze gift
mede in den genoemden Blaffert staat / kan
ik je niet zeggen. Daniel Witius, eigensar van
't selve huis / heeft ze my laten zien / en daar
heb ik dit uit getrokken. Deze gift / gansch
niet oud / heb ik hier in geboegt / alleenelyk om

te toonen dat alhier een oud klooster gestaan heeft.

Alle de giften van de huizen / welke booz een goed gedeelte aan de Zuitzijde van de Prinsse-straat strekken / luiden byna op den zelven trant.

De Prinsse kerk is de kapel van dit klooster geweest / te weten / het middelste pand. Zoo heeft ook op de nieuwe Beestemarkt een oud gebouw gestaan / 't welk het Prinszen Hof genaamd wierd : of nu dit afgebroken gebouw aan 't klooster behoort heeft / kan ik je niet zeggen.

Doort handelde dit boozs boek van de Wo-terflood ; hoe die eertijds gedolben / en regt op de Grabestraat aankiep. Nog van 't Oost-nieuwland / hoe dat met den Rijstuijn zijn begin nam / en tot het Oost-bolwerk toe strekte in 't jaar 1387. Doorts spreekt het van 't West-nieuwland in 't jaar 1370. als mede dat de Oost-poozt op de Hoogstraat tusschen de Luizemarkt en Valkesteeg gestaan heeft.

Dus is deze wijd-beroemde koopstad met-ter tijd / booz vissers en zeehandelaars / opgekropen / bergroot / en uitgebreid. Ze is gelegen in 't hart van Zuid-Holland / twee mijlen van Delft / drie van den Haag / anderhalf van Schiedam / vier van Cergoude / zoo veel van Dozt / zes van Schoonhoven / en vier mijlen van den Briel.

De stroom / of het binnenwater de Rotte / alwaar de stad haar naam van ontleend / loopt 'er midden booz / en neemt boven Benthuizen haar oorsprong.

Doorts is de stad langs de Maas (eertijds

232 Beschrijvinge der Stad Rotterdam,
de Meruwē genaamt) gebouwt. Het Rijn-/
Maas- / Waal- / Meruwē- / Lek- / en Yffel-
water kan zig in zee niet ontlasten / of is eerst
gedwongen Rotterdams mueren te passeren.
Konstantijn Huigens heeft'er 't volgende vers-
je op gemaakt :

't Zy Waal, of Rijn, of Maas, of alle drie
te zaam,
't Zy Yffel, Merw, of Lek, of drie in ee-
nen naam,
Of zes in eenen buik, zy moeten t' mijnent
bueren,
En willen niet in zee, of kusten eerst mijn mue-
ren;
Mijn mueren zoo gerekt, mijn zoo gerijk-
ten grond,
Dat die my nu beziet, kan vragen waar ik
stond.
ô Mueren! en ô grond! ô welgevoegde stroom-
men!
Wijkt voor de wildernis van averegte boo-
men;
Maar wijkt voor haar geluk: en, vremde-
ling, zegt gy,
Hoe ver en wind het niet mijn Maze van
haar Y!

Doorts heb je hier altijd vers water; het
is'er nooit brak: dog 't is in 't jaar 1682. ge-
beurt / dat het water door een sterken Zuid-
Oosten wind tot de grond weg geloopt zijn-
de / de wind schierlijk Noordwest keerende / en
zeer beheement met een afgrijselijke stooker door-
bla-

blazende / het zeewater zoo gruwelijk de zeegaten in joeg / dat het water alhier binnen en buitens dijks t'eenemaal brak en zout bebonden wierd. Hier door waren alle bakkers en brouwers bedrogen; het hier was zoo zout dat het kwalijk te drinken was. Het water was wel vijf of zes duimen hooger als de St. Nikolaas bloed zestien jaren voor die tijd. Ik geloof niet dat meer exempelēn zouden kunnen getoond werden / dat hier zout of brak water geweest is.

Doorts is de Maas een van de vaarbaarste rivieren des weerelds: de schepen konnen in 4 of 5 uren uit zee te Rotterdam aan de palen / en binnen in de Habens komen / schoon ze vijftien of zestien voeten diep gaan; alwaar ze in de Oude-haben / Leube-haben / de Blaak / de Wijn-haben / de Scheepmakers-haben / het Haring-bliet / en de Nieuwe-haben altans gelost / geladen / en na alle gewesten des weerelds gezonden worden.

Doorts heb je hier nog een kolk / daar de Zeeuwen en anderen alle marktdagen met schepen vol tarwe / rogge / gerst / haver / mout / en andere koopmanschappen verschijnen / welke alhier in pakhuizen / korenzolders / en in prohandhuizen opgelegd werden.

Kort om / de stad Rotterdam is uitstekend wel gelegen om handel met de bobenlandsche Vlaamsche en Brabandsche steden te drijven / van waar ze hier doorgaans komen martēn.

Daar en boben hebje hier een gezonde frisse en zuivere logt; en de schoonste wandelwegen die men zoude konnen wenschen. Langs

de Maaskant heb je de Boompjes / die den geheelen dag door karossen en wandelaars betreden en betreden werd. Buiten de stad zijn mede de ober al zeer vermakelijke wandelwegen.

Wat het Rotterdams Wapen aangaat / dat bestaat in vier leeuwen / twee zwarte / en twee roode / op een geel veld. De stroom de Kotte bloed'er van haren groenen oever midden door heen. De Amsterdammers roemen niet weinig op haar stads Wapen / om dat het met een Keizerlijke Kroon vertierd is. Maar de Rotterdammers mogen met recht ook op haar wapen wel roemen / om dat ze het van de Graven / door haar trouwe daden verkregen hebben.

Het zal den lezer nog niet vergeten zijn / hoe hy in 't derde Hoofdstuk gelezen heeft dat Willem , Graaf Jans tweede zoon / deze landen in zijns vaders absentie regeerde / en dat hy de legers en chef commandeerde : voorts hoe hy de Vlamingen / die Zirkzee belegerd hadden / zoo meesterlijk den rug schuerde ; als mede dat hy haar uit Walcheren / en andere Zeeuwische eilanden verdreef ; dog dat de Vlamingen haar magt verzameld hebbende / Holland als oversroomden / en alles innamen tot Haarlem toe ; maar dat de dappere Rotterdammers / ondersteund van de moedige Delvenaars / benevens meer andere steden / haar heldhaftig de keet wederom uitboenden. Voorts hoe Willem eindelijk de XIX. Graaf geworden zijnde / wederom strijd met de Vlamingen kreeg ; toen wederom met de Driezen / welke hy buiten boord dede smijten. In alle deze bloedige acten wil
men

men dat de Rotterdammers haar zoo treffelijk
 gueten / dat de Graaf / in erkentenis van haar
 trouwe daden / haar toen met zijn eigen wa-
 pen vereerde. En dus is Rotterdam / zon-
 der tegenspreken / aan haar wapen gekomen ;
 te weten / van Graaf Willem , bygenaamd de
 Goede. Hy was een Drost uit den huize van He-
 negoutwen. Alle de Graven van die stam boer-
 den vier leeuwen in hare Wapens.

Wat des stads voorregten / en treffelijke pri-
 vilegien belangt ; als mede hoe ze door haar
 heldhafte daden vrijheid van tollén op alle des
 Graafschijks stroomen verkregen heeft / zou-
 de nog veel van konnen gezegt werden. Haar
 vier jaarlijksche gepribiligeerde Leer-
 marten is geen van de minste van die treffelijke
 voorregten. Deze steken 't beentje boven alle
 Leermarkten van gantsch Holland ; want hier
 heb je van geen klein gerit / en gedrang van
 menschen / welke met huiden / droog en gezou-
 ten / en allerhande slag van leder / hun handel
 drijven : maar ik meine dat dit houtotje eeni-
 ge jaren herwaarts al by wat gelouwt is :
 dog ik wil niet twijffelen / of met het ein-
 digen van dezen oorlog / zal 't al wederom zijn
 oude gang gaan.

Dit heb ik vergeten te zeggen / dat de Lezer
 niet ongerust behoeft te zijn / van wie Rotter-
 dam stads privilegien verkregen heeft ; hy zoe-
 ke maar voor in 't derde Hoofdstuk / wat Graaf
 in die tijden geregeert heeft / daar zal hy het
 gemakkelijk uit posen.

Daar eben hebben we gesproken van het Ste.
 Agniere-klooster. Nu zal ik je wat gaan ver-
 ha-

236 Beschrijvinge der Stad Rotterdam,
halen van 't klooster der zusteren van der Kar-
meliten orden. Dit is ingesteld in den jaer
1482. 't welke uit dezen volgenden brief / die ik
van woorde te woorde hier in lassen zal / te
zien is.

In den name des Heeren. Amen.

Aen alle en yegelyke personen die dit te-
genwoordig geschrift sullen in sien, sy kenne-
lijk, dat na de geboorte des selven Heere duy-
sent vier hondert twee en tagtig, indictie vijf-
tiende, den vyf en twintigsten dag van de maent
November, ten een uere, van den Pausselyken
stoel des alderheylighste in Christo Vader en
onsen Heere, Heer Sixtus, door Godes voor-
sigtigheyt Paus de vierde, in het twaelfde jaer
in tegenwoordigheyt van my openbaer Nota-
ris, en van de getuygen ondergeschreven daer
toe bysonderlyk geroepen ende gevraegt, sijn
persoonelyk present geweest de Godvrugtige en
religieuse personen, Agatha Johans dochter,
Moeder of Regeestere, Aef Wouters dogter,
Onderregeestere, en Maria dogter van Ysbrant
van Haerlem, geprofessede susters, Ursula Ja-
kobs dogter, Theodora Aelbrechts dochter,
Eems Hendricks dogter, Elisabeth Pieters, en
Megdalena Diedericks, altemael geestelyck;
Anna Hendricks dogter, Maria Gysbregts dog-
ter, en Fidis Johans, tegenwoordig nog niet
geestelyck, van een nieuwe plantinge of Con-
vent der Susters van de Carmeliten Orden tot
Rotterdam, Bisdom van Utrecht, saligheyt be-
gerende, en seer versoekende onder de vloge-
len van de Moeder Heylige Kerke, en met hul-
pen tegen alle verstoringen of quade ingevin-
gen

gen opgevoet , oock beschermt en bevryt te worden. Daerom soo voor haer als oock voor toekomende naervolgers , hebben sy oormoedelyk in Cristo gebeden aen den eerwaardigen en godvruchtigen Vader , Meester Albert Jansz van Haerlem , hoog vermaerde Proffessor in de H. Theologie , als wesende in dese tegenwoordige sake Vicaris van den eerweerdigen Heere Meester Provinciael der Provintie van Nederlandtslant des voorseide Carmeliten Orden , op dat hy de voorseide personen soude believen aen te nemen , en haer nakomelingen des voorseide Convent van Rotterdam onder de beschuttinge , regel en orden der salige en glorieuse Maegt Maria van den Berg Carmelus , met alle en ygelyke privilegien en aflaten eenigfins gegeven aen 't selve Orden , soude gelieve gewilliglyk aen te nemen , toelaten , en ontfangen. Tot welcke bedingen als rechtvaerdig en redelyk wesende , den voorseiden Meester Albert eenigfins toegenegen , magt van den eerweerdigen Heere Meester Provinciael voornoemt , daer toe met brieven gelyk het gebleken heeft , ontfangen hebbende , heeft in den naem Godts aengenomen , toegelaten , en ontfangen metter daet en effectt het voornoemde Convent met de susters des selve , alsoo vele als hem aengaet , onder de bewaringe , bescherminge , regel , en orden voorschreven , nochtans onder dese naervolgende conditien. In den eersten te weten , dat de dry eersten voornoemde susters des Convents van Haerlem , sullen voortaan ingelyft worden aen dit voornoemde Convent van Rotterdam , en sullen wesen de principaelste en eenigste

238 Beschrijvinge der Stad Rotterdam ,
nigste Regeesters des selven Convents. Ten
tweeden sulle vermogen alle de voorseyde sus-
ters eendragtelyk gelyk sy daer verackordeert
hebben , dat sy teenemael te vreden waren met
de vorseyde privilegien , toelatingen en con-
ditien van wegen de gemelden Orden voorge-
houden en ontfangen , en eenigzints te beloven
en t'ontfangen , op deselfde maniere als in het
Convent van de Susters tot Haerlem des selven
Orden : belovende met solemnele versekerin-
ge in handen van my ondergeschreve Notaris
onder de straffe van ongehoorsaemheyt , dat sy
nimmermeer yet ter contrarie sullen aenvan-
gen , of eenigzints tegen doen ; maer dat sy haer
sullen moeten in elke dingen conformeren gant-
schelyk aen de voorseyde Susters der voorseyde
Convents van Haerlem , te minsten in die din-
gen die daer behoorlyk gedaen , en oock toe-
gelaten worden. Ten derden , de schulden die
het voorseyde Convent van Rotterdam maken
sal , die en sullen niet betaelt worden van an-
dere Conventen der selven Orden : en daer of
sullen sy in bequame tyt versekering aen de
selve doen , en daer op disponeren. Dese din-
gen syn gedaen in de voorkamer der Biegtva-
ders van het nu gemelde Convent , onder het
jaer indickte maent , dag , uere , ende Ponti-
ficaet , als voor is geseyt : daer tegenwoordig
wesende de voorsigtige en eersame mannen ,
Hugo sone van Jakob Rusch , en Gero Al-
bregts , leke en borgers van Rotterdam.

Du zal ik je nog een Handbest van het zel-
ve klooster te berde brengen / 't welke luid als
volgt :

Wy Schout, Burgermeesteren ende Schepenen der stede van Rotterdam, doen cond allen luide, hoe dat wy gemeene overdragte, en om den lof en eere godts te vermeere, aengenomen hebben in onser goeder hoede en sonderlinge bescherminge gelijken onsen ouderen poorteren, die devoote religieuse maegden, geprouffessijt onder den regule van onser Liever Vrouwe van den Berg Karmely, ende dees tyt haar woonstede begrepen in de Oostwagestraet, t' ende de Kipstraat, en om dat wy oordelen dat die voornoemde susteren te naerstelijker en trouwelijker voor die gemene welvaert van die stede voorz mogen bidden, zoo hebben wy hem, en heure nakomelinge gegunt en gegeven, gunnen en geven alsulckke vrieden en gratie als hier naer geschreven staen. In den eersten, overmits zy seer arm sijn, en op dat die voirseide steden en poorteren te min last daer van hebben mogen, soo hebben wy daerom van der voorz stede wegen, gegunt en gekonsenteert, gunnen en consenteeren voor ons en onse nakomelingen, dat zy heuren broot winnen sullen moge, mit ambagte, en mit neering soo sy dat sullen kunnen en mogen, en vry sitten van alle schotten en acksijfen, en van alle andere ongelden, in alle maniere alst van onse voor vaderen gegunt es, den anderen van onse susteren geprouffessijt onder de derde regulen van St. Fransiscus, woonende binnen der voorz stede ins gravestraet, sonder ymants wederseggen. Voort soo hebben wy gegunt en geconsenteert, gonnen en consenteeren dat die de voorz susteren die nu inden voorz nieuwen Conventen sijn,

sijn, of namaels daer in wesen sullen mogen, alle jaeren op den goeden vridag twee goede eerbare mannen kiezen mogen van onse poorteren wie sy willen, die sullen sy ons dan aenbrengen, die sulle sy ons setten, en de selve mannen als dan beveling en magt geven van de voorsz stede wege, den voersyde Susteren hulpelyk vorderen, en een onderstant te wesen in alle saeken die sy te doen sullen mogen hebben, ende sonderling voor hem regts te spreken, te nemen, en te geven, het sy vant gemeen Convent, of voor een yegelyk bysonder in de voorsz Convente wesende, in alre manieren gelyk sy dat selve soude mogen doen of sy jegenwoordig waren, alle dinck sonder argelift. Ende want wy met goeder gunste by rypheyt van rade voor ons en haere nacomelingen, dese voorsz gratie en vryheden gegunt en gegeven hebben. Ende op dat het hen en heure nakomelingen tot eeuwigen dage vast en gestade, en wel gehouden mag werden voor ons en onse nacomelingen, soo hebben wy tot eenen oirkonde desen brief besegelt, en onse stede groote zegel hier aengehangen, in't jaer ons Heeren 1482. op Ste Lucien dag.

Dit Karmelite-klooster stond in de Goudsche Wagesstraat; dog het is naderhand / als gezegt zal werden / vooz de Weezen ingeruimt.

Zoo heeft'er ook een klooster gestaan aan gene zijde van de Luizemarkt / ter plaatse daar nu het Man- / Vrouw- / Gast- / Pest- / of Dolhuis staat. Dit wil men dat het klooster van de Predikmonniken van St. Dominicus Ordje geweest is; en / volgens het schryven van Boxhorn;

horn , gestigt in 't jaar 1444. dog het is naderhand / als gezegt zal werden / door 't buer geconsumeert : daar is niet meer van in wezen als het kerkhof agter 't verbrande klooster. De poort of ingang van dit kerkhof pronkt met schinkels en doodshoofden : men kan gemakkelijk zien dat dit het eenigste overblijffel van 't klooster is.

Doorts werd'er nog gesproken van een klooster dat eertijds / zoo men zegt / op de Hoogstraat / omtrent het Spin- of Krasphuis / gestaan heeft. De oude Engelse Koerkerk (nu de Franse) was 'er / zegt men / de kapel af / maar ze was zoo groot niet als nu ; ze was / als die in den Oppert / met een klein torentje verzien. Dit klooster strekte van deze kapel af tot de Weste-Wagestraat toe : maar of dit zoo al vast gaat / kan ik je niet verzekeren. Ook zoude ik 'er aan twijffelen of deze tegenwoordige Franse Kerk de Hoofdkerk niet wel geweest is / daar ik je van verhalen zal. Dog dit zal ik je uit een oud manuscript booz af zeggen / dat op 't Roode-zand (booz dezen een zandplaat in de Maas van rosagtig zand) nu de Zandstraat genaamd / ook een kapel gestaan heeft ; dit wil men dat de kapel is geweest van den Heer van Kralingen : zijn huis stond 'er dicht by / te weten zijn woonhuis.

Doorts word'er nog gesproken van een Hoofdkerk / die wel eer St. Andries toegewijd / mede op het Roode-zand zoude gestaan hebben : deze / willen eenige / dat afgebroken / of door inlandse twist verwoest is / en dat 'er niet van overgebleven is als de bloote naam of gedag-

242 Beschrijvinge der Stad Rotterdam ,
tenisse. Zie daar / vanden / nu kund op geloof-
ben dat je gelieft ; en of alhier een Klooster /
Parochy / of Hoofdkerck gestaan heeft / of
niet.

Zoo heeft in de Weste-Wagestraat het kloos-
ter gestaan van St. Augustijn : dit strekte van
de Bierwindestraat af tot de Trouwsteeg toe :
de kapel daar van stond op den hoek van de
Bierwindestraat. 't Handvest van dit klooster
luid als volgt.

Wy Schout , Burgemeesteren , Schepenen
ende Raed der stad Rotterdam doen cond allen
luiden gemeenlijck van onse Vroetschap , ende
om den lof , en eere Godts inder voorsz stede
te moge meere aengenomen hebbe ende aen-
nemen in onser goeder hoede ; en sonderlinge
beschermenisse onsen anderen poorteren , die
devote religuse maegden geproffessijt onder der
regule den heiligen leeraers St. Augustijn , en-
de op dese tijdt heure woonsteden begrepen
hebbe binnen der voorsz in de westwagestraet
alre naest Huig van Pitshuis ende erve aen de
noortzijde , ende op dat de voorn. susteren
neerstelijker en trouwelijker voor ons ende voor
die geenen inwonende , ende oock voor de
welvaert onse stede voosz mogen bidden , soo
hebben wy hen en heure nakomelingen uit goe-
dertierentheit voor ons en onse nakomelin-
gen gegunt en gegeven sulckke vrijheden ende
gratie als hier geschreven staen. In den eer-
sten , overmits sy seer arm sijn , ende op dat
die voorseide stede en poorteren te min last
daer van hebbe moge , soo hebbe wy daerom
gegunt , ende geconsenteert , gunnen en kon-
sen-

senteeren voor ons en onse nakomelingen, den voorsz susteren, en heure nakomelingen, dat sy haer broot sulle moge winnen mit ambagte, ofte mit nering, soo sy dat fullen komen ende mogen, en vry sitten van alle schotten van ackcijnsen ende van alle andere ongelden in alre maniere alst van onse voorvaderen gegunt es, den andere onse susteren onder die derde regel van Sinte Franciskus woonende binnen der voorsz stede in s Gravestraet sonder ymans wederseggen. Voort soo hebben wy gegunt en geconsenteert dat die voorsz susteren die nu sijn, of namaels wesen fullen mogen, alle jaeren op den goeden vridag twee goede eerbare mannen kies en mogen van onse poorteren wie sy willen, ende die fullen sy ons dan aenbrengen, die sulle wy hem setten, ende de selve mannen al dan beveling en magt geven van de voorsz stede wege, den voersejde Susteren behulpelyk vorderen, en een onderstant te wesen in alle saeken die sy te doen fullen mogen hebben, ende sonderling voor hem regts te spreken, te nemen, en te geven, het sy vant gemeen Convent, of voor een yegelyk bysonder in de voorsz Convente wesende, in alre maniere gelyk sy dat selve soude mogen doen of sy jegenwoordig waren, alle dinck sonder argelyst. Ende want wy met goeder gunste by rypheyt van rade voor ons ende onse nakomelingen, dese voorsz susteren van St. Augustyn oirden en heure nakomelingen de voorsz gratie gegunt en gegeven hebben. Ende op dat tot hem ende heure nakomelingen tot eeuwigen dage vast, gestade, en wel gehouden mag werden

den voor ons en onse nacomelingen, soo hebben wy tot kennisse der waarheyt desen brief besegelt, en onser stede grooten zegel hier aen gehangen op ten 8sten dag in Meye in 't jaer ons Heeren 1460.

Dit klooster is naderhand ingeruimd booz de Weezen / die wederom in de Weezestraat verplaatst / eindelijk in de Goudse-Wagestraat verhuist / en nu aldaar een vaste rust- en zitplaats gegeven is.

Doortz willen eenige dat de St. Jakobsstraat met een gedeelte van 't Slikbaartje al mede een klooster zoude geweest zijn; en dat de St. Jakobs-Kapel in den Oppert / welke in 't jaer 1497. gestigt is / de Kerck daar van was. Andere spreken dit tegen / en zeggen dat het een Parochy of Hoofdkerk zoude geweest zijn / die verscheide wijken der stad onder haar had; en dat het in dezelve op St. Jakobsdag Kermiss was. Zoo had se alhier op verscheide tijden van 't jaer / in deze of gene wijken der stad Kermiss; als op 't Oosteinde / in de Zandstraat / den Oppert / en andere plaatsen. Alle die gene welke onder hare Parochien hoorden / moesten aldaar ook ter kerke gaan.

't Heb in een manuscript van Monsieur Johan vanden Ameide gebonden / dat de St. Jakobsstraat certijds (zoo wel als de Zijl) een water / ofte doozbaart zoude geweest zijn / dat uit de Delfse-baart in de Winne-Rotte liep; dog dat dit water / daar nu maar een riool van over is / gedempt / de St. Jakobsstraat genaamd wierd: dit zoo zijnde / kan het geen klooster geweest zijn.

Daar zijn'er die willen dat de Meent al mede een klooster geweest is / en dat de St. Sebastiaans-kapel / welke in 't jaar 1499. gestigt is / de kerk daar van was ; dog dit is al mede niet waarschijnlijk / alzoó ik in 't bovenstaande manuscript gebonden heb / dat de Pastoor niet herstond dat in deze kerk Misse zoude gedaán worden / 't en 3p op Feestdagen.

In 't jaar 1441. wierd alhier het Minnebroers klooster gestigt / ter plaatsé daar nu het Latijnsche school staat : de Broedersteeg draagt 'er nu nog de naam van. De tegenwoordige Pape-kerk / het Paradijs genaamd / was 'er de kapel van.

In 't jaar 1378. wierd alhier een Bagijne-klooster gestigt / op de zelbe plaatsé daar nu het Bagijnhof is : de Bagijne-straat draagt 'er nu nog de naam af. Daar is nog een gedeelte van 't Bagijne-kerkje op 't Slikbaartje / in een steegje dicht by de Lombert / van te zien. In 't jaar 1497. storf in dit klooster Gerbreg van Montfoort , oud zijnde 123 jaren en vijf maanden ; 3p kon nog zonder bril zien te lezen. Dit volgende Handbest spreekt van het boorsz klooster.

Aelbregt by Godes genade , Paesgrave op ten Rijn , Hartoge van Beyerén , Ruart van Henegouwen , van Hollant , van Seelant , ende Heere van Friesslant : doen condt allen luiden wie die gratie Gods by goede menschen vervolgen soude , ende eenen ygelijck die doen meer sijn , ende sterken , soo hebben wy verstaen dat een Bagijn hof binnen der stede van Rotterdam begonnen is , om naer nete uijten , werken le-

246 Beschrijvinge der Stad Rotterdam ,
nen cone beschouwen te cominen , ende om
geenrehande sye of hindernisse daer inne te we-
sen nog te brengen by ymande , soo hebbe wy
den Bagijnehove voorfsz gegeven , ende geven
dat hem niemant onderwinden en sal eenijger-
hande wille of spraeke daer inne te hebben , nog
te doen dan by volkomen goed duncken ende
vryen wille der Meesters, en haar Conventers
van den pagijnhove voorfsz , ende ontbieden ,
ende beveelen neerstelijck allen onse dienaeren
ende onder saten ende ygelijck bijsonder , ende
sonder linge onsen geregte van Rotterdam ,
die nu sijn off namaels wesen sullen , dat hij-
der meesters daer in houden en sterken , ende
ontlasten , moeijenisse die den convente hier en
boven comt . off nemen in onser name , ende
dat alsoo corregeren dats hem eeuwiglijck een
ander hoede , ende want wy hoopen dat dit
voorfsz Bagijnhoff in der gratie Godts , ende
tot meere bekenne , ende love Gods voortgaen
sal by den goeden ordannantien , soo hebben
wy desen brieff open besegelt mit onsen segele ,
gegeven Tergoes sonnendags naer palmenfondag
int jaar ons heeren 1378.

Man dit klooster hebben de Heeren der stad
Rotterdam twee jaren daar na dit volgende
Handbest vergund.

Wy Schour , Schepenen ende Raat der stede
van Rotterdam oirkonden dat wy met goeden
voorsien , ende by raide , ende goed dunkken
onse vroodschap ende rijckheit binnen der stede
gegeven hebben , ende geven de meersters ende
gemeene Conventie van den Bagijns tot Rot-
terdam, soo wat Bagijne 't sy vrouwe, off Ionck-
vrouwe

vrouw opten Bagijnhove woont off woonen wil by oirloff der Meesters, ende des Convents, wat huys of erve sy nu ter tijt opt Bagynhoff voirsz hebben, of namaels verkrigen mogen, soo wat off wie dattet cōste off maeckte, off dede maecken, nieuwe off ouwe, dat sy die bewoonen en bruyken moge soo lange al sy op ten voorsz Bagynhove woonen in geestelycken state, ende waer dat sake dat sy van desen Bagynhove voeren metter woon, off dat sy storven, off dat sy openbaer misdeden, eenig soo wilt waeren, soo en mogten sy, nog heur erfgenamen die huisingen of erve niet aanspreken, nog hebben mit eenigen regte, geestelyke nog wereltlycke, die huisingen of erve en soude den Hove blyven gelyk off sy gestorve waeren, onverseit van ymande; ende wie daer uytgeseth worde om openbaer misdaet, die en sal agter die tijt nimmermeer op dat Bagynhof woonen, en geen Bagyn die op desen Hof woont uytter stede te varen nog te noon, nog heymelyck te spreken sonder oirloff, ende als men eenig oirloff geeft; die sal eengesellinne van dese Hove by haer hebben, ende niemant te ontfangen in desen Hove, hy en moet daer een Berstad off huys hebben off koopen binnen een geraemden tyt, alsoo haer die meesters ondonneren ende seggen sal, ende die des niet en deden die mag die meesters weder uytsetten, ende wes testamente men hem besprack van desen Hove daer binnen off buyten, dat sal hem volgen, onverseyt genaemde ende geviel van eenig bespreckt, eenig geschil dat sal staen tot des Geregts bescheydenisse, ende tgemeene Convent van de-

248 Beschrijvinge der Stad Rotterdam,
sen Bagynhove, sullen haer meesters die sy hoo-
pen by heur conscientie datter uittelyxst toe is
kiezen, by den meester goed duncken onder
heur luiden, ende by eenen off by twee per-
soonen binnen der stede die sy best betrouwen,
daer salt omme gevraegt en voor geschien, en
by den meesten hoop salt blyven, sonder y-
mants wederseggen; ende want wy hoopen
datter goede heylige Jonckvrouwen op ten Hof
syn, ende commen sullen, ende wy oock dese
voirwaerden wel en getrouwelyk houden willen,
ende gehouden willen hebben tot eeuwigen da-
ge, soo hebben wy desen brief open besegelt
mitten steden segel voorsz. Gegeven int jaer
ons Heeren 1380. des woonsdags naer Blooken
en Paesschen.

XI. H O O F D S T U K.

Het oude Gasthuis achter het Stadhuis op de
Huybrug en Kipstraat. Handvesten daar van.
Dispuut over de grondlegging van de groote
St. Laurens kerk. Bakkers geven een Autaar.
Sukkeling met het bouwen van den toorn,
die eindelijk over een zijde zakt. Werd
weder regt gestelt. Wanneer het Koor geheid
is. Beschrijving van orgels en andere sieraden.
Koddig grasschrift van den Admiraal Mooy
Lambert. Andere grasschriften van Ad-
miraals en Vice-Admiraals. Zuider kerk
voor dezen een Rethorijkhuis. Deszels ver-
grooting. Bouwing van de Nieuwe kerk.
Deszels hoedanigheid. Beschrijving van de
Prinse kerk en deszels vergrooting. Be-
schrij-

schrijving van de Walsche of Fransche kerk , met deszelfs vergrooting. Beschrijving van d' Engelsche en Schotsche kerk. Beschrijving van 't Diakony- Arm- en Weeshuis , met deszelfs opschriften en Regenten. Wanneer het Dol- Pest- Gast- Man- en Vrouwenhuis gestigt is : als mede het Proeveniershuis. Nieuw Kosterhuis.

Dewijl ik booz tegenwoozdig nog tot de dooren toe in geestelijke gestigten verward / en het Klooster / Kerk / en Paternosterkraken wel degelyk moede ben / zoo zal ik 'er egter / nu ik 'er aan ben / mede doozgaan / en beginnen met het Oude Gasthuis / 't welke booz dezen gestaan heeft regt agter het Stadhuis : dit was St. Antonius Gasthuis / en strekte onder een dak van de Brouwerp van 't Anker en 't Lam af / tot op of om den hoek van de Huisbrugge toe. Dit gebouwt was met een kerkje en torentje verzien / en stond regt ober de Gasthuis steeg. Dit Gasthuis was niet alleen gestigt booz arme / gebrekkelijke / verminkte / lamme / of in den krijg gewonde ; maar ook booz Proeveniers. De Handbesten daar af luiden als volgt.

Wy Schout , Schepenen , en Raed deser stede van Rotterdam , doen cond allen luiden , hoe dat onse Gasthuis- meesters binnen onser stede aen ons versogt ende by gebragt hebben een ordonnantie te hebben in den Gasthuise , om prouffijt ende oirbaer den Gasthuysse den armen behouff by heure eede , welke ordonantie gy geconsenteert hebbe ende consenteere van-

250 Beschrijvinge der Stad Rotterdam,
der stede wege by overdragt van de Vroedschap,
dats te weten dat men niet meer Proeveniers
van den Gasthuysse voorsz aannemen en sal opt
Gasthuyscost dan vier, dats te weten twee man-
nen en twee vrouwen personen, ende wanneer
daer eenig Provenier aflivig geworden is, soo
mag men een ander Provenier daer voor weder
aennemen die den Gasthuise voorsz nut ende
oirbaerlijkst is, by consent vander Gasthuismee-
sters, in dusdanig voorwaerden, dat soo wie
out is 50 jaer ofte daer ontrent boven dat die
sal den Gasthuise voorsz vijftig Engelse Nobe-
len, off daer en boven, en niet min, ende
soo wie beneden 50 jaren out is die sal geven
den Gasthuise voorsz tagtig Engelse Nobelen
ende niet min, ende wanneer dat men een ont-
fangt die sal ontsaen werden met allen sijnen
goede ende besterven, ende die sullen den gast-
huise blijven, tenware dat hy alsoo rijck wa-
ren, dat wy met voorwaerden goed buiten
hielde, daer hy sijnen wille mede mogte doen
het sy man off wijf, voorts soo sullen die Pro-
veniers alle te samen aen een tafel sitten eten
ende drincken, ende hem laten genouge met
goede gaven spijsse ende dranck, als redelijck
ende tamelijck es. Item soo en sullen de Pro-
veniers niemant int Gasthuis noode vrienden
ten eten, tenzy dat sy daer voorbetalen voor
elcke maeltijt voor elke persoon drie burgens,
Item soo wanneer den Gasthuisknaap des avonts
dat Gasthuis gesloten heeft, ende te bedde is,
soo sal hy om den Proveniers wille niet opstaen
om uitlaten, ten deden nootsake, voort waer
oenige Proveniers die den Gasthuisbode om
eenig

eenig van al den punten overlast dede mit
 woorden off mit werken, dat woude wy hem
 alsoo affnemen dat hem billix een ander hoede
 mogte, ende tenden Heere Hendrix doot,
 off wanneer dat men hem van sijne voorvader
 afgedanck heeft, geen Priester aentenemen,
 ten zy van ons en den Gasthuismr. consente,
 die ons oock dunckt den Gasthuise oorbaerlijxt
 te sijn op des Gasthuis voorsz colt. Item soo
 sal men een vande Proveniers die slooten be-
 velen dier oorbaerlijxt toe is. voort soo wille
 wy soo wanneer dat int Gasthuis die nu zy off
 naemaels wesen sal, om der Priester te gaen,
 ende der dooden inde kerke te helpen dragen
 ende daer by te blijven, ende daer over te
 offeren, ende niet van daer scheiden eer dat
 den dooden eerlijck ter aerde gebragt is, ende
 wat luiden inden Gasthuise voorsz commen,
 ende daer in affivig worden, die sullen alle
 haer goeden den Gasthuise voorsz volgen ende
 bliven, tot eenen vrijen eigen, ende desgelijxt
 sulx testament off bespreckt als hem gemaect
 ende besproken mogte wesen. In kennisse der
 waerheit besegelt mit onsen stede voorsz segel,
 opten sesten dag in Martio int jaer ons Heeren
 1417.

Wat dunckt u *Tezer* / van zulke kragtige en
 bondige stukjes? ik zegge dat / het is de moeite
 wel waard dat men ze uit / en van woirde te
 woirde naschrijft. Nu begin ik 'er eerst recht
 zin in te krijgen. Hier hebje nog van 't zelbe
 laken een boxe.

Wy Schout, Burgemeesteren ende Schepe-
 nen, Rade, ende gemeene Vroedschap binnen
 der

252 Beschrijvinge der Stad Rotterdam ,
der stede van Rotterdam doen cond allen luiden , want wy die gemeene Gildebroeders van St. Antonis Gilde binnen onse stede op heur cost gestigt ende gemaect hebben inder eere Gods en des heylijgen Confessors St. Anthonis ter armen behouf , een Gasthuis , soo hebben wy eendragtelyck van onse voorsz stede wegen , om oirbaer , ende prouffijt desselven gasthuis van gratie den voorsz Gasthuise gegeven , ende geven sulcken privilegien ende vrieden als hier naer geschreven staen , inden eersten dat die inwoonende vanden Gasthuise voorsz excisen vry drincken sullen inden voorsz Gasthuise een kinneken bierster weke , voort soo wat arme luiden sijn , tſy van binnen of van buiten legervast worden int Gasthuis voorsz , ende daer in sterven die niet en sijn broederen off susteren in St. Antonis gilde , dat alle die luiden goede groot en klen , roerende en onroerende , sulks als die achter latende , sullende commen ende erven aent Gasthuise voornoemt ; maer waer dat eenige van de broederen of susteren van St. Antonis Gilde storven in den Gasthuise voorsz alleen sonder ymant nalaten , alle argelist uit gesondert , ende om dat wy dese voorsz Previllegie ende vrieden den Gasthuise voorsz ten eeuwijgen dage gehouden willen hebben in alre manniere als voorsz staet soo hebben wy onse voorsz groote zegel aen dese brief gehangen , gegeven op onser vrouwen avont assumtio int jaer ons Heere 1447.

Daar sijn 'er die willen dat het Stadhuis het Gasthuis geweest is ; maar dat agt ik ongefondeert ; want het kerkhof heeft regt agter

't Gasthuis / op of ter zijde de Huibzugge geweest.

Tien of twaalf jaren geleden was ik op de Huibzugge met mijn neef Andries vander Smisse zalc. ter begravenis ; aldaar zag ik in 't boorzhuis een bysondere groote schinkel aan een touwtje hangen / welke aldaar / nebens andere doodsbeenderen / uit de aarde gegraven was. Jan vanden Berg , booz dezen alhier wonende / vond 'er ook / in 't graben van een kelder / verscheide doodsbeenderen.

Wc zullen nu de Grootc St. Laurens Kerk booz eerst een beurt geben.

Wanneer deze Kerk gestigt is / is onzeker. Volgens 't uitwijzen van een zeer oud kaartje heeft 'er een klein steen kapelletje / andere zeggen een houtc loots / gestaan. Daar zyn 'er die willen dat deze Kerk in 't jaar 1440. aangelegt is ; maar dit verwerp ik t'eenemaal. Kornelis Groenewege heeft my een geschrift getoond / 't welk wil dat de boorz Kerk in 't jaar 1411. geheid en gefondert / en in 't jaar 1436. voltooid / en den H. Laurentius toegewijd is.

Anderc willen dat men het oude Kapelletje in 't jaar 1400. begonnen heeft te berggrooten.

Nog gaan de liefhebbers al verder / en zeggen dat de plaats daar de kerk en toren gefundeert is / van te boren maar een moeras en water was : ook dat 'er sluizen zouden gegeven hebben / en dat het water door de Breede-Kerkstraat zyn schot onder de Hoogstraat genomen heeft.

Dat de Breede-Kerkstraat water / en een
sluis

sluis onder den dijk gelegen heeft / is zeker ; want het speup of de schutting is 'er geweest ; de holk daar van strekte / zoo men zegt / tot de Zoetenbrug toe : dog toen dit speup toege- steld wierd / wierden de oude sluizen gedemt / de haart desgelijks / vervolgens gestraat / en de Kerkstraat (waar in naderhand den roem- waarden en geleerden Erasmus geboren is) ge- naamd.

Zelfs is de Torenstraat aan de Zuit-zijde een sloot en water geweest / die met de Kip- sloot en 't Frans-watertje vereenigt / langs het Zuider-gedeelte van 't groote Kerkhof / en zoo rondom den Dijk (nu de Hoogstraat) heen geloopt heeft : dog deze sloot is in den jare 1600. toegedemt / en gestraat / en is nu de Torenstraat / met het Zuider-gedeelte van 't Groote Kerkhof / en de Melkmart.

Wy keeren dan wederom na de Kerk.

Het allerwaarschijnlijkste is dat dezelve in 't jaar 1411. of om die streek begonnen is te bou- wen ; maar dat ze in 't jaar 1436. t'eenemaal voltooid was / geloof ik niet : de reden is / om dat de loffelijke en religieuse Bakkers binnen de stad Rotterdam / in 't jaar 1437. den eersten Altaar hebben laten maken / welke tot het jaar 1490. (na alle apparentie / om dat de Kerk niet voltooid was) in een houte huisje / tegt door de Bagijnestraat / gestaan heeft.

Dezen Altaar / welke onze L. Vrouwe toe- gewijd was / wierd naderhand ingewijd door Roelof van Diephout , de LII. of LIII. Bisschop van Utrecht. Aan de rechterzijde des zelfs stond een Engel met een seiffen in de hand /

smj-

snijvende het rijpe koozn af; aan de linkerzijde een Engel met een kofz vol brood.

Dooz deze gift kregen de Bakkers (om dat ze de eerste / en Fijtje de voozste waren) een by Gilde / en met eenen verlof om 's jaarlijks eens met hun vrouwtjes te teeren; maar om dat eenige dezer laatsten in deze byeenkomst haar zelfs al te familiaar met sommige Adelbozsten van de Prins maakten / moesten deze zoeter- tjes naderhand t'huis blijven.

Toen St. Laurens met de rooster in de hand / aan de gebel van 't Noozder-kruispand staan- de / eenige jaren geleden afgenomen wierd / bond men'er eenige karacters by staan; deze duiden eenige liefhebbers dat beteehendend 1513. en dat de Kerk 1411. begonnen / 102 jaren on- der handen is geweest. Maar 't zy met de stigtinge van de Kerk gelegen zoo 't wil. Nu zal ik je eens gaan toonen wat Altaren in de- zelve nog meer gestaan hebben.

In 't jaar 1492. wierden'er twee Altaren ge- maakt / het een St. Lukas, en het ander St. Ni- kolaas ter eere. Deze wierden geplaatst vooz de twee middelste pijlaren van 't hooze Chooz: de eerste stond aan de regter- / en de andere aan de linker-zijde. Hier van daan quamen St. Lu- kas en St. Nikolaas Gilden.

De St. Krispijns-kinderen / of Schoenma- kers / lieten in dat zelbe jaar ook een Altaar maken ter eeren dien Hellig / die (zoo men zegt) het leder stal / en de schoenen aan den armen gaf. Deze wierd gesteld in de eerste ka- pel aan de regterhand / en ingewijd dooz Da- vid. Bisschop van Utrecht.

Int jaar 1493. wierden nog twee Altaren gemaakt ; het eene van de Dettewariers / en het ander van de welbeschaafde / en gansch niet diefagtige Molenaars. Het een was ter eeren St. Victor , en 't ander St. Eloy. Victor stond aan de regter- / en Eloy aan de linkerzijde.

Dijf en twintig jonge maagden van Godskom stigten ook een Altaar Ste. Barbera ter eeren.

1494. stigte Alida van Hemert , Weduwe van Klaas Janszoon , een Altaar ter eeren Ste. Brigitta : ook maakten ze een eeuwig testament van 20 pond witte-brood / 't geen door 20 arme weduwen op Ste. Brigitten avond genuttigt moest werden / en die dan nog elk 20 stuivers tot een footje kregen.

Agtien burgers zonen en dogteren stigten ook twee Altaren / ter eeren St. Frans , en Ste. Clara. Doom Frans stond aan de regter- / en meutje Claartje aan de linker-zijde.

De Timmerlieden wilden ook een Altaar zetten in de eerste Kapel op 't Choor na den Oppert ; maar de Smits verstonden dat niet / alzoo zij daar zelfs een Altaar wilden stellen. Hier viel bij wat ober te kakelen ; en deze twist liep zoo hoog / dat ze malkander bij de lurben kregen / lustig afdekten / en met bebloede koppes de kerk uit dreeben. Eindelijk werd 'er uitspraak gedaan / te weten dat beide partijen haar Altaren moesten in de Kerk zetten / in de derde Kapel aan de regterhand ; St. Joseph , de Patroon der Timmerlieden / wierd gesteld aan de regter- / en St. Eloy , de groote Patroon

troon van de Dulkanen of Smits / aan de linker-hand.

1496. Wierden nog twee Altaren gesteld / te weten / een van Ste. Bonaventura , en een van Ste. Katrijn.

Twaaif Weduwenaars gaben in dit zelbe jaar een Altaar ter eeren St. Joris.

In 't zelbe jaar wierd het hooge Altaar op 't Choor zoo hoog opgehaald / dat het met den top van den steenen ommegang gelijk stond. De Heer Johan vanden Honaart was Pastoor / en Willem vander Sluis Kapellaan : deze laatste wierd namaals Pastoor / en bereikte een hoogen ouderdom.

1497. deed Bisschop Philips van Bourgon dien twee kostelijke Altaren in deze Kerk stellen / het ene ter eere van St. Martinus , en 't ander ter eere van St. Willebord : Martinus stond aan de linker / en Willebord aan de rechter-hand. Niemand wist dat deze Altaren in de makers waren geweest / booz dat ze op zes geladene wagens (daar den Bisschop zelfs present was) booz de Kerk stonden.

Van wat van den Tooren.

In 't jaar 1449. wierd den tooren geheft / en in 't zelbe jaar op Dingsdag / den 6 November / wierd den eersten steen geleid dooz Jonkheer Aalbrecht van Waveren , de tweede dooz Heer Adolf de Haas , Pastoor. Den arbeid deden de burgers uit liefde / en wierden met trommels en trompetten / nebens een vaandel (daar St. Laurens , bradende op een rooster in afgebeeld stond) op en van 't werk gebragt.

Dit werk dus begonnen / wierd met 'er tijd

tot de eerste zoldering opgemaakt / en met een houte kap gesloten. Dezen Toreen heeft aldus gestaan den tijd van 98. jaren : toen wierd 'er de houte kap wederom afgenomen / en men trok den Toreen 1547. met steenwerk wederom op tot den eersten onnuegang ; dog 73 jaren daar na / te weten in 't jaar 1620 en 21 / wierd 'er eerst 40 / toen nog 37 / en naderhand nog 45 voeten houtwerk boven opgezet / en met een kap gesloten : een koper verguld kruis / met een weerhaan 300 groot als een half / versierde dit trotse en konstige meesterstuk niet weinig : en dus stond dit pronk- en praalstuk tot het jaar 1645 / wanneer men bevond dat het hout vierig / verrot / en onbeguaam was ; zoo dat het houtwerk wederom afgenomen / en 42 voeten steenwerk daar opgezet is ; dog het fondament van onderen te zwak / en een sterken wind uit de Westeliker hand opstaande / deed dit gebouwe van 326 trappen / Noord-Oost na de zijde van de Kerck overzakken / en dat wel hierdehalft voet : dit geschiedde op een Zondag onder de Predikatie. Hier op stoben de menschen over hoop / en onder malkanderen. Dat den ouden stantvastigen Predikant / de Heer Soerius, riep / Ik bid je, wijk dog niet ; ge zult niet sterven voor uw tijd , het mogt niet helpen ; ijder snelde na de deur / en 't en ware de koste dezelveen aanstonts toegesmeten had / de menschen zouden malkander by meenigten bertrapt / en vertreden hebben. De schrik was te grooter / om dat 'er reets kalk en steen uit het gewelf quam nederballen. De gemoederen eindelijk wat bevaard / en 't volki uit de Kerck geraakt zijnde /

begonde men naderhand den toren te onderscho-
ren / en op schragen en bijzels te stellen. Die
op de fondamenten in 't jaar 1651. ontbloom-
hebbende / haalde men de oude dunne Else paal-
tjes / welke 16 of 17 boeten lang waren / daar
uit / en men heiden d'er wederom een afsgrifse-
lijke meenigte van lange palen / en zware mas-
ten tot op het Wel toe in. Toen met steen-
werk wel hegt en sterk onderstopt / deed men
den Tooren / tot verbaasheid van al de weerd /
van 't Noord-Oosten naar 't Zuid-Westen we-
derom drie en een halve voet ober hellen / en
dus wierd hy wederom in 't loot / en lijnrecht
nederwaarts op zijn kooten en beenen gesteld /
door Klaas Jeremiafz Perfoons. In 't jaar
1655. was dit verwonderens-waardige mee-
sterstuk voltooid. Ik meine had de Tooren het
steunfel van de Kerk niet te baat gehad / dat
hy maar eens ter neder zoude geploft hebben.

Zie daar / vrienden / heb je nu uit oude bo-
gers schriften dit bouwten en sukkielen van den
Tooren gehoord. Nu zal ik je / tot bebestiging
van 't bovenstaande / eens toonen wat 'er onder
dezelve / aangaande dit bouwten / te lezen is : 't
zelve is luidende als volgt :

Anno 1449. op Assencions avont begon men
te delven dat fundament van desen tooren , en
op St. Jans Baptisten avont daer an worden de
eerste pael ingeheit , en des Dingsdags na Ab-
derheiligen soe worden die eersten steen geleit :
dese Kerckmeesteren waren op die tijt : Ger-
rit de Cock Arentz : Dirck Arentz , en Bou-
dewyn Maertensz.

Anno 1547. op de 12. dag in Martius is den

260 Beschrijvinge der Stad Rotterdam ,
eersten steen geleyt van Ghysbert Ariensz Tromper , van de tweede metselery tot de tegenwoordige hoogte , als het werck stil gestaen hadde 98 jaeren : dese Kerckmr. waeren op die tydt , Jan van Soelen , Ghysbert Jooftz , Fyk vanden Hove , Dirk en Melis van Hoogeveen Ariensz.

Anno 1619. Augusty 3. heeft men begonne te verhoogen boven het steenwerk , met hout 40. voeten op desen tooren ; Kerckmrs. doe waeren W. Letterhuys , Abram de Reus , en Gysbert Dorreboom.

Anno 1620. verhoogt 73 voet , sijnde doen Kerckmrs. Willem Letterhuys , Yman Bosman , Cornelis Jongeneel , de Jonge.

Anno 1621. desen tooren verhoogt 45 voeten tot volle hoogte , ten deele geciert : doen waren Kerckmrs. Burgemr. A. de Reus , Willem Letterhuys , en Pieter van Goudswaert.

Anno 1645. den 15 April is dese bovengeschreve verhooging van hout gemaekt , wederom afgebroken , door foute van vierig onbequaem hout.

Anno 1645. den 22 Julius , heeft men den tooren wederom met steenwerck verhoogt 42 voet.

Anno 1651. den 25 September heeft men desen tooren tot sijn fundament ontbloomt , en rontomme beginnen te heye tot op het welsant , door dien dat hy naar 't Noortoosten soo hard op de kerck sackte , ende weder doen vergaen drie voet en een halve , van 't Noortoosten naer 't Zuitwesten , ende vast gestelt ; 't welck alles is voltrocken geweest in 't jaer 1655. den

22 April, doen Kerkmrs. waren de Heeren Willem van Couwenhoven, Paulus Timmers, Pieter Blankert. Architect was Niklaas Jeremiafz Perfoons.

In 't jaar 1662. wierd'er een konstig speelen klokwerk ingehangen.

Nu wederom wat van de Kerk.

In 't jaar 1478. wierd den trans gheheit en gefondeert / en in 't jaar 1490. het hooge Choor; dog den Heer Jakob Quacq zalr. schrijft 1488 / de heijing van 't Choor deden de borzers uit liefden / en dat by beurten / met trommelflag / de plaats die 't Choor beflaat is eertijds een tuin geweest / hoorende aan 't huis van de Spiegel op de Hoogflraat.

In 't jaar 1510. wierd het Choor verciert met deftige gefchilderde glazen; maar wie ze gegeven / of wat hiflorien dat ze behelfden / kan ik je niet zeggen; alzoodeze glazen veroudert / ontramponneert / ten deele uitgehagelt / en andere in haar plaats gezet zijn.

Doorts is deze Kerk doorzgaans bebloert met blaauwe zarken / waar onder eenige zeer oud met kelken en opfchziften van geestelijke personaadjes pronken; maar dit moeft ik niet vergeten / dat het flot is / bid voor de zielen.

Doorts pronkt deze Kerk altans van binnen met twee Orgels / een oud / met een nieuw; het oude pronkt met de wapenen van de 17 Nederlandfe Provincien; het nieuwe met den Koninklijken Propheet David, hebbende een harp in de hand. Boven 't orgel is een uerwijzer en flagklok. Doorts is het van buiten befmeden met kurieus lofwerk / alwaar geen Cu-

262 Beschrijvinge der Stad Rotterdam,
Piddootjes met bassen / fioolen / fleuiten / krom-
horens en andere speeltuigen aan ontbreken.

Het oude Orgel is niet onbillijk van klank /
hebbende alle de registers van hooge en lage too-
nen van een volmaakt orgel / maar het nieu-
we / obertrest het dooz zijn fijne / en grobe
doordringende pijpen / booz een groot gedeel-
te.

Het hooge Choor pronkt met de begraaf-
plaats van den dapperen Held Moy Lambert,
welke de Turken en Spanjaarden de bliegen
met zijn kanon lustig van den rug gejaagt
heeft / als 't blijkt aan 't graffschrift boven op
zijn zark. Dit luid aldus :

Hier legt in 't graft
Een Held manhaft;
Moy Lambert, Heindrikszoon;
Die in zijn tijd,
Tot Spanjaarts spijt,
Haar trots heeft 't hoofd geboon.
Zijn deftigheid
Was ook verbreed
Onder de Turkse natie,
Die hy dikmaal,
Door zijn metaal,
Verwon in korte spatie.
Naervriend van Mars,
En Nepruin bars,
Een Kaetser van den Donder,
Kanary tuigt,
Sint Tomas buigt,
Gybralt', Duinkerkers wonder,
Peilder der Zon,

Die niemand won;
 Maar altoos heeft verwonnen,
 Door schoot, nog stoor,
 Maar d'alder door,
 Heeft hem op 't laatst verslonnen.
 't Gebied ter Zee
 Was hy na mee,
 Vijs-Admiraal kloekhertig,
 Heeft trouw het land
 Gediend konstant
 De jaren zes en dertig,
 Dog doen hy heeft
 Alhier geleefd
 't Zeventig en vijf jaren,
 Naar goede faam
 Is uit 't lichaam,
 De ziel by God gevaren,
 Maart zeventien,
 In 't jaar zestien,
 Hondert en twintig vijf,
 Gerust eerbaar,
 Ende daar naar,
 In 't graf gelegd het lijf.

Van 't Chooz affstappende / treden we in
 den Trans / naar de begraafplaats van den
 beroemden Zeeheld Witte Kornelisz de Wit.
 Dezen Hollandschen Vijs - Admiraal is in de
 bataalje tegens de Zweden / in 't jaar 1658.
 in de Zond strijdende gebleven. Zijn lichaam
 werd bedekt met een witte marber steene tom-
 be / alwaar de bataalje of zeegebeugt konstig
 in uitgehouwen is. Zijn daden zijn te lezen op
 een zwarten toetssteen boven de tombe ; maar

264 Beschrijvinge der Stad Rotterdam ,
 alzoo ik de Latijnsche taal niet versta / lust het
 my niet die uit te schrijven. De sepulture werd
 van boven be kroont met twee maagden / waar
 van de eene met de vinger na het Latijns op-
 schrift wijst ; de andere heeft in elke hand een
 bazuin om dezese Heds lof als uit te blazen.
 't Admiralteits / Rotterdams / en Hollands
 wapen / nevens kanon / mortieren / musket-
 ten / banen / wimpels / viktory en zegeteeke-
 nen / op deze sepulture bezigtigt hebbende /
 stap ik na den hier recht agter in een byzondere
 kapel leggenden Heer / Johan de Liefde , in
 zijn leuen Vice-Admiraal van Holland en West-
 Vriessland.

Met dezese Held heb ik een togt na de Straat
 van Gibraltar / om de zee van Turkise roovers te
 zuiveren / gedaan: we doorszuiden den grooten
 Oceaan niet weinig : Lissabon in Portugaal /
 Cadix en Alkanten in Spanje / Genua en Li-
 vorno in Italien / als mede Vigos in Galicien
 gelegen / deden we aan ; en retourneerden in 't
 jaar 1671. Maar al genoeg hier van. Zijn
 Grafftede is aldus gesteld :

Het lichaam legt onder een verhebe zark / al-
 waar 's mans wapen met een bliegende sjaam
 boven op uitgehoutwen is. Rond om dezelve
 is dit te lezen :

D' Ed. Heer Johan de Liefde , Ridder , Vice-
 Admiraal van Holland en Westvriessland , stierf
 door een kanonkogel , in 't eerste gevegt tegen
 de Vloten der twee Koningen , in 't afslaan van
 deze Kusten , den eersten Augusty 1673.

In 't midden onder zijn wapen is dit gedigt
 te lezen :

De LIEFDE, d'eer der Maas, rust onder
 dezen steen,
 Die in agt krijgen, en vervaarlijke Corlogs-
 rogten,
 Den Teems, de Seine, en Sond, en Iber heeft
 bevogten,
 En winnaar aan den Taag vertoonde zijn
 tropheen.
 De Faam, ter grafzerk van den Zeeheld uitge-
 borsten,
 Strekt hem een tombe lang verschuldigt aan
 zijn zwaard,
 Vervuld al 't aardrijk met zijn glorie, en ver-
 vaard
 Nog met de schrik zijns naams de vyandlijke
 Vorsten.
 Al wierd de zee geverft met zijn doorlugtig
 bloed,
 En 't lichaam hier vergaat; nog leeft hy door
 zijn moed.

I. ANTONIDES vander GOES.

Agter deze kapel legt nog begraven de Heer
 Johan van Brakel, Schout-by-nagt van Hol-
 land en West-Vriesland. Zijn beeltenis / zijn-
 de een borst-stuk / is in wit marber uitgehou-
 wen / 't is rondom versierd met een lauber-
 tak / en een kroon met Koning Williams Wa-
 pen boven zijn hoofd. Twee Cupidoos ligten
 't behangsel. Doozts heb je onder 't zelve een
 Latijns lofschrift / en dit volgende gedigt in 't
 Duits.

Door ketens , donder , loot , en staal , en blixem-
stralen

Te vliegen , en een roof op 't vyands grond te
halen ,

Was **BRAKELS** werk , die zijn triomf
rukte uit den brand.

Zijn naam , en krijgs-deugd cierd zijn graf
en vaderland.

Onder op de zark die 't rif bedekt is dit te
lezen :

Hier rust de Heer Johan van Brakel , Schout-
by-nagt van Holland en Westvriessland , gescho-
ten in de batailje tegens de Franse Konings-
vloot , den 10. Julius 1690.

Du volgt het Noorder-pand van 't Choor.
Hier legt begraven de Heer Egbert Meesz
Kortenaar , Vice-Admiraal van Holland en
West-Driessland / welke in 't jaar 1665. onge-
lukkig in 't slaan tegens de Engelsen is gesneu-
veld. Hy legt uitgehouwen in wit marber ;
zijn tombe is rondom met een ijzer hek afge-
schoten / en dit staat 'er op te lezen :

De Held der Maas , verminkt aan oog en
regterhand ;

En egter 't Oog van 't Roer , de Vuist van 't
Vaderland ,

De Groote **KORTENAAR** , de Schrik van 's
vyands Vloten ,

D'Ontfluitcr van de Sond , leid in dit graf be-
sloten.

G. BRAND:
Agter

Agter deze tombe heb je de kapel of begraafplaats van de Heer van Kralingen / nu toekomende den Heer Burgermeester Willem Bastiaansz Schepers.

In deze kerk legt nog begraven de Heer Aart van Nes, Luitenant Admiraal van Holland en West-Overijssel; als mede Jan van Nes, Vice-Admiraal van Holland en West-Overijssel. Dezer Helden daden zijn te wel bekend / als dat ik ze alhier melden zoude.

Ik weet niet beter / of den Admiraal Cornelis Marelief, de Jonge, welke met zijn kanon-pomade de Spaanse en Portugeese knevels in Oostindien opgestreken heeft / legt alhier ook begraven. Des zelfs daden zijn grondig te lezen in mijnen Gelukzoeker over Zee, als ook in mijnen Aziaanschen Wegwijzer.

Wij zullen dan deze Helden met hare wimpels / vlaggen / banen / degens / sporen / handschoenen / wapenschilden / en opschriften op'er zarken voorts laten rusten / en de Konsistorie en het Diacons-vertrek voorts stappende / het Choor uit / naar de Zuider-kerk treden.

Dit is wel eer een houte loots geweest / daar de Kethorijkers hare spelen in vertoonden. Rond om deze loots begroef men de dooden.

In 't jaar 1561. quamen alhier negen Kameren Kethorijkers te gelijk aan stootschaben / als die van Amsterdam / Haarlem / de Jonge / de Oude Kamer / Leiden / Delft / Gouda / Geinsburg / en Noortwijk. Den President 't woord doende / stelde een vraag in /

Wie dat den meesten troost was komen ter
baten ,

Die schenen te zijn van God verlaten ?

Daar op ijder Kamer met referenien haar uit-
spraak gaf. Den een zeide / 't was Joseph in
de kuil ; deze / Job ; gene / Samson ; anderen /
Samaria benart door den Konink van Assyrien ,
of Elias door de raven gespijst. Zekere bent
wilde dat het Adam en Eva na den val waren
geweest. Dog eindelijk quam 'er een aandra-
ven / die zeide /

Dat den Heidenen , welke tot Christum be-
keerd , den meesten troost was komen ter
baten ,

Die schenen te zijn van God verlaten.

En deze karel ging ook met de prijs schoot.

Woots was 'er nog een vraag / Wat meest
geagt , en schadelijkt verkregen was ? D'ant-
woord was /

Rijkdom die onregtvaerdig verkregen is ,
Deze werd groot geagt , maar strekt tot ver-
doemenis.

Deze boere-speeltjes zijn alhier tot Rotter-
dam metter tijd afgeschapt ; en wierd dit Ge-
thorijshuis tot een Gereformeerde Kerk / met
een gallery daar in / geapproprieert.

Dog in den jare 1676. wierd deze Zuider-
kerk te klein bevonden : hierom wierd ze ver-
groot

groot en uitgezet ; zoo dat ze altans redelyk groot / ruim en lugtig is.

Deze kerk pronkt met de Wapenen van de volgende Heeren: Jakob de Brauw, Balthasar Verbeek, Dominikus Roosmalen, Pieter de Mey, Leonard van Aersen, Bartholomeus van den Velde 1676.

Men maakt altans op dese kerk een torentje ; naar het zig aan laat zien / zal 't met klok en uurwyzers verzien werden / om de lieden aan dezen oort de stonden van dag ende nacht te doen hooren. Den lezer zal 't niet qualijk gelieben te nemen / dat ik d' oudste gebouwen niet vooz laat gaan. Zoo als ze me eerst vooz komen / zal ik ze vertoonen.

Du zal ik je eens gaan keuperen na de nieuwe Kerk welke in den jaere 1681 begonnen is te bouwen / de plaats daar hy staat zijn eertijds burgers huizen geweest / welke van de stad gekogt zijn. 't Is een vzaaf / groot / ruim / lugtig en vierkant gebouw / boven op met een lantaarn verzien ; ze heeft vier poozten / en een weitse kansel of Predikstoel. Van onderen zijn 'er vier kelders alwaar een menigte dooden in konnen leggen. Hoedanig het nu voorts met het bouwen en stigten van deze Kerk ge gaan heeft / kan op vier vierkante marbersteen aldus gelezen werden.

Op den eersten steen.

Gedagtenis der eerste steenlegging dezer kerk door Jakob van Hersele Adriaans Zoon,

Op Slagmaants driewerf zeste ligt,
 Is d'eersten steen van dit gestigt,
 Hier by van Hersele geleit:
 Op Jakoks ruststeen zet het grond,
 Ten Godtshuis van het Nieuw Verbondt
 Van eendragt en bestandigheid.

Tweeden steen.

Als Burgemeesteren waeren, de Heeren
 Paulus Timmers, Dominikus Roosmalen,
 Pieter de Mey, Mr. Franko du Bois. Fa-
 brijkmeesteren de Heeren Dirck Dane, out
 Burgemr. Adriaan van Hersele, oud S.

Derden steen.

Dit geheele werk van den eersten grontpael
 tot het laetste schalystuk onder Gods genadi-
 gen Zegen, zonder ongeval, zonder weerspoet
 met verheuging volbragt binnen den tijd van
 zeventien maenden geduerende de regeringe
 der vorige Heeren Burgemeesteren, als Fa-
 brijkmr. waren de Heeren Willem B. Schepers,
 Dirck Dane, out Burgemeester.

Vierden steen.

Op den spoet dezes werks.

De laetste pael wiert ingeslagen,
 Na dat hier d'eerste steenen lagen,
 Als d'eerste jaer maent sestiën dagen,
 In 't jaer van een en tagtig tek,

Waar

Waar op we 't werk zoo vord'ren zagen,
 Dat d' eersten dienst in welbehagen,
 Op nieuwe jaers dag voorgedragen,
 Dit Gods genaed en zegen melt.

Wat dankje / Lezer / of dit Werk niet bigt-
 laant en baardig is voortgegaan ? Men leest
 dat aan den Tempel te Jeruzalem hondert en
 tagtig duizend arbeids lieden agthalf jaer lank
 werkten / waar over dat stonden drie en der-
 tig hondert Bazen of Fabrijken / als mede
 dat 'er geen bijl of hamerslag aan wierd ge-
 hoort. Dit laatste schijnt ongelooflijk ; egter
 moeten we het booz autentijk aannemen.

Van den Tempel van de Godinne Diana tot
 Ephezen verfteten d' Azianen twee hondert en
 twintig jaren met bouwen ; hy was vier hon-
 dert en vijfzig voeten lank en twee hondert en
 twintig voeten breed / hy wierd ondersteunt van
 hondert en zeven en twintig pijlaren / yder
 zestig voet hoog : daar waren 'er zes en der-
 tig die uitstekent konstig gegrabeert en besne-
 den waren. Dit gebouwd / daar een onwaar-
 deerlijken rijkdom dooz giften en gaben inge-
 komen was / wierd eindelijk in brand gestoken
 van een vent / welke dooz dit middel een eeu-
 wigen naam wilde nalaten.

Dit buitepraatje zullen we afbreken / en la-
 ten de Hebreen en Azianen zoo lang over eene
 kerck bouwen als 't haar lust. Deze Nieuwe
 Kerck heeft anders voortgegaan.

Nu zullen we eens gaan zien wanneer de
 Prince Kerck vergroot / en uitgebreid is.

Deze Kerck is eertijds / als gezegt / een Kloos-
 ster.

272 Beschrijvinge der Stad Rotterdam ,
ster Kerkje geweest. In 't jaar 1608. wierd het
eerst tot een predikplaats booz de Gereformeer-
de toegesteld / dog naderhand zijnder nog twee
panden aan gebouwd / te weten het Zuider /
en Noorder pand. Wanneer dat het Noorder
aangelegt is / kan op een steen aldus gelezen
worden :

In 't jaar zestien hondert negen en dertig is
deze Kerk een pand vergroot , als Fabrikmee-
sters waren de Heer Henrik vanden Heuvel , en
de Heer Willem Krijger.

Wanneer het Zuiderpand gebouwd is / ge-
tuigen twee steenen met 'er datum 16---59.

Deze Kerk werd de Prince Kerk genaamt ter
oorzaak dat 'er een oud gebouw het Prinses Hof
genaamd / by gestaan / of aan gestrekt heeft.
Wat nu boozes van de Prinsse Kerk te zeggen is /
dat kan met weinig woorden geuit werden : ze
is tamelijk ruim / groot en lugtig / bequaam
om een menigte toehoorders plaats te verschaf-
fen.

Onder de dooden in deze Kerk rustende / zal
ik 'er een met dit grasschrift vereeren.

Jannetje Michiels Groenewout
Was zes en zestig jaren out ,
Toen zy wiert van de dood verrast ;
Een schrikdier dat op niemand past
Rijk , arm , jong , oud , klein ofte groot.
Eerwaarde vrouw , nu zijt gy doot ,
En rust hier in het duister graf ,
Terwijl uw ziel van 't lichaam af
Gescheiden , en by Gode leeft ,
Daar 't al voor buigt , wat adem heeft.

Wat

Van de Prinse Kerk affstappende / zullen we zens gaan heuieren naar de Fransche of Walsche: deze Kerk is eertijds / als gezegt is / een Klooster- / Parochy- / Hoofst- / St. Andries- / andere zeggen St. Pieters-Kerk geweest: ze is naderhand aan de Engelse Koercluiden toe een Vergader- en Predik- plaats ingeruimd: Wanneer ze vergroot en uitgezet is / kan onder den toren in een graauwe steen aldus gelezen werden:

Anno 1625. is dese Kerk vergroot, verhoogt; en het fundament van desen toren geleit; als Fabrijkmeesters waren Gover Willemsz van Goeree, en Cornelis Willemsz van Driel, beide Oud-Burgemeesters der stad Rotterdam.

Deze Kerk is in 't jaar 1662. wederom vergroot en uitgezet / werdende als toen tot een Vergader- of Predik- plaats door de Franschen geordonneert. Nog naderhand door het verbloekt verbolgen in Frankrijk te klein geworden zijnde / wierd ze in 't jaar 1686. en 1687. al wederom vergroot / te weten na 't Oosten / werdende toen eenige burgers huizen afgeheurd; zoo dat deze Kerk altans door een beknopt / fatsoenlijk / en braaf stuk mag erkend werden / pronkende van boven met een braven / sierlijken; en welgemaakten tooren. 't Kerkhof is van doodsbeenderen gezuiverd / en gestraat. Van binnen is deze Kerk verzien met een braaf orgel / en veel geschilderde glazen; en door eerst met vier bakken / alle met het Rotterdams Wapen verzien zijnde. Hier aan volgt het Admiralteits Wapen / omringt door een meenigte Wapens van Admiralteits Heeren. Van volgt

274 Beschrijvinge der Stad Rotterdam ,
het Wapen van de groote Doffery / bekroond
met het stads- en Hollands Wapen / 1663. Nu
volgt het glas ofte Wapen / zijnde een engel
met twee flambauwen / waar onder staat Jakob
van Naersen , Anna van Kleef , 1663. Doozts
heb je het glas ofte Wapen van den Prins van
Oranje / nu Koning van Groot Brittanje /
1686. Dan heb je 't Hollands Wapen / om-
ringt van oorlogs instrumenten / 1687.

Nu volgt de Engelse Kerk / staande op de
Nieuwe Hade. Na 't schijnd / zijn 't voor de-
zen pakhuizen geweest / welke doorgeflagen /
ten deelen herbouwt / met gestoelte en banken /
en een verhebe Predikstoel berzien is : ze is ta-
melijk ruim / groot / en lugtig.

De Schotse of St. Sebaltiaan Kerk op de
Meent is voor dezen / als gezegt / mede een
Klooster of Hoofdkerk geweest.

Men bouwt altans by de Schiedamse poort
een nieuwe Kerk voor de goede Schotse Ge-
meente / welke hier ter stede byz talrijk is.
Deze nieuwe Schotse Kerk is een kurieus en
cierlijk gestigt / met een spits torentje / en een
baantje daar op. Ze pronkt van boren met
een witte hardsteene gevel / en met de Wapenen
van de volgende Heeren Burgermeesteren : Wil-
lem Bastiaanz Schepers , Franco du Bois , Gre-
gorius van Teilingen , en Johan vander Hoe-
ven. Fabrijkmeesteren Jean Beyer , en Johan
Steenlak. Van binnen is de Kerk Toskaans
gewijze gebouwt / rustende op vier kolommen.
Doozts is ze berzien met een uitstekende verhebe
witse kansel of predikstoel / en vijftien ligten
of glazen ; waar van het eerste glas met de Pa-
men

men en Wapenen pronkt van de volgende Admiraliteits Heeren Assueer Tork, Willem van Waffenaar, Heer van Starrenburg/ Antony Repelaar, Maarten Hoogenhoek, Marinus Groeninks, Louijs Huigens van Zuilichem, Adam vander Heim, Jakob vander Poel; Dirk Buyfero, Pieter Haak de Jonge, Eelko van Haarsma, Georgh Jordens, Mr. Gerard vander Dussen. Raad Advokaat Fiskaal / Mr. Gerbrand vanden Bossche, Sekretaris / Mr. Kornelis Hartigveld.

Op den 20 October 1667 / is 'er de eerste predikatie in gedaan / door de Heer Jacob Brouwn; Predikant van de Schotse Gemeente.

Nu zal ik voortgaan tot d' andere gestigten die hier aan dienen te volgen / en hakken 't een met 't ander agter malkanderen af.

In den jare 1681. is alhier ter stede gestigt een Diakony-huis / dit is een lustig / ruim en groot gebouwt / in meenigte van kameren / gemakken / en ruime vertrekken door oude mannen / vrouwen / en kinderen verdeeld. Door dit gebouwt is in twee vierkante graeuswe steenen dit volgende te lezen. Diakonyhuis, geschikt tot onderhoud van onvermogen- de oude luiden en kinderen, als Burgemeesters waren de Heeren Paulus Timmers; Pieter de Mey, Dominikus Roosmalen, Mr. Franko du Bois. Fabrijkmeesteren, de Heeren Willem B. Schepers, Dirk Danen.

Op den tweeden steen is dit te lezen;

G E D E N K S C H R I F T.

Godtvrugtigheit en zederugt,
 Haar zorgeloosheit zonder zugt;
 En wil met hier de zorg t' aanvaten;
 Verlate onnoosle niet verlaten,
 En ondersteunt den ouden stock,
 Welk d'ouden dag den steun ontrok.

Dit huis is / als gezegt / in meenigte betrek-
 ken verbeeld / daar ziet men d'oude mannen by-
 zonder / als ook de vrouwen en kinderen. Hier
 is den eene bezig met breyen / daar met spin-
 nen / ginder met naaijen / of spelbewerken / de
 kinderen met het leeren van lezen / schrijven /
 en cijferen: die de bequaamheid heeft werd op
 ambagten bestelt.

Doorts heeft dit huis zijn eigen bakkerij /
 alwaar stordig wat afgedaan werd / meer als
 de bakkers in de stad lief is. Nog heb je de
 Schoenmakerij / het Washuis / en School /
 de Getzaal en andere.

Nu zullen we het Weeshuis een beurt ge-
 ben. Hoedanig dit gestigt eertijds geweest is /
 kan in een ophang-boort / met gulde letters ge-
 schreven / aldus gelezen werden.

15 Memorie 98.

Dees plaets eertijts bewoont by geestelijke van
 faem

En was eenfaem Sint Annen susters huis ge-
 dediceert.

Seven en vijftig en vijftien hondert soo ick
 raem. 't Wor-

't Worde geheten het pesthuis by zijnen naem
Als zijnde bequaem voor die ziekte geordi-
neert,

't Is den tiensten July door den brand gede-
strueert;

Van 't jaer drie en sestig noteert en binnen
twee jaer:

Al weer tot een pesthuis ter noot gerepa-
reert.

Nu anno vijftien hondert 't negentig acht
feer klaer.

Raemdent mijn eersame Heeren de Vroet-
schap Achtbaer:

Om de Weeskens te warden gegeven,

Tot een huis die hondert ses hier, quamen
voorwaer;

Te woonen den eersten April vint men ge-
schreven.

En doen regeerden als Weeshuysmeesters in 't
leven,

Rustig en even, Cornelis Jans zoon puyck was
een:

Den tweeden Ysbrant Brouwer daer beneven
Al nog Willem Letterhuys, Gijsbert Gerrits

soon serteen,

Maer Godt geeft haer allegaer hier naer een
plaets van vreen.

Godt is alrijt.

In der Regenten kamer booz de schoorzsteen
is dit te lezen: God is een Vader der Armen;
staande 't Hollands en Rotterdam's Wapen ter
wederzijden. Wat nu boozts van 't Weeshuis
te zeggen valt / zal ik in 't kort verhandelen.

Daar zijn niet lang geleden drie trotse panden aan gebouwt / als 't Noorder / Wester / en Zuider pand. Het oude Ooster pand aan de straat is nog in wezen ; dog maar lozre van werk by de gebouwen die men altans maakt. Het staat / zoo men zeyd / met d'eerste gelegentheid al mede onder de voet gesmeten te werden. Op het Noorder pand boven de deur staat in een vierkant steene bak het Rotterdamse Wapen ; dit werd van twee Weeskinderen vastgehouden.

Onder 't wapen is dit te lezen :

Die d' arme Wees om Christi wil,
Weldadigheden gaat betoonen,
Zal God om d' arme Weezen wil,
Met veele zegeningen kroonen.

Onder op de peup is dit te lezen :

Op herftsmaants tweede ligt,
Wierd van dit nieuw gestigt ;
Den eersten Steen geplant
Door Paulus Gevers Hand.

1689.

Dit werd al te zamen omringt met de Wapenen van de Heeren Gegenten / en hare Vrouwen. Mans Wapenen. J. van Teilingen. A. van Leeuwen. A. van Lier. B. Verwey. K. vander Houve. A. Gevers. B. Schonk. E. de Ruuk.

Vrouwe Wapenen. G. Lambregt. J. vander Kemp. M. Kraay. A. Blyenburg. B. de Graaf. A. Halling. A. Speulman, H. Besemer.
't Wester

't Wester pand pronkt met deze volgende wapenen / als van S Lois. Q. vander Linden. T. van Naarzen. A. den Adel. D. Jardez. J. Weimans. J. Vosmaar. J. Dix. A. Hoffland

En op een ander plaats boven de deur heb je dit : In 't Jaar van 1663. op den 10. Mey heeft Tomas van Naarsen de Jonge den eersten Steen aan dit nieuw gebouw geleid.

Dit dus in 't jongens quartier aangeloozen / stap ik de muur booz by na 't meisjes quartier. Boven de Raapsters Kamer hebje dit : Booz eerst 't Rotterdamse Wapen : dit werd omringt booz de volgende namen en wapenen.

C. V. R. Sturk. M. Verhaven. A. V. R. Strik. C. Gruterus. C. Walhof. J. Finson. J. van Gesel. M. V. R. Kamer. D. de Bacy.

Booz 't Zuider pand hebje 't Rotterdamse Wapen booz twee Weeskinderen vastgehouden / alwaar dit onder te lezen is / Jacobi 1: v. 27. De zuivere en onbevleete Godsdiensst voor God ende den Vader , is deze , Weezen en Weduwen bezoeken. Dit werd omringt booz de Wapenen van de Heeren Regenten en hare Vrouwen.

Mans namen. H. van Belle. D. Jardez. A. Vapour. W. van Son. V. Teilingen. A. van Leeuwen. A. Maas. P. H. Hoorn. Vander Muil, Rentmeester.

Vrouwe namen. R. Hespel. C. Walhof. C. vander Wolf. G. Ryers. G. Lambregts. P. vander Kemp. S. Honore. C. de Sterke. M. Swaardekroon.

Onder op de peup is dit te lezen / Anno 1669. op den 4. September heeft Jeremias Hoorn den eersten steen aan dit nieuw gebouw geleid. Veel

280 Beschrijvinge der Stad Rotterdam,
meer zal ik van dit Weeshuis niet zeggen / als
dat het van binnen met een groot / ruim en lug-
tig plein berzien is / en dat het nieuwe werk een
Prince Vertrek-kameren als Wooningen booz
Ouderlooze Weezen gelijkenen. De Jongens
zijn byzonder / als ook de Meisjens. Dit werd
met een hooge dikke steene muur afgeschoten.

Men volgt het Dol- of Pesthuis ; wanneer dit
gebouwt is / kan op een Steen aldus gelezen
worden.

In 't Jaar 1599. zonder confuis,
Heeft Jan Klaas Soen den eersten Steen ge-
leid van dit Huis.

Op een andere steen hebje dit :

De Heeren van de Stad hebben bedogt,
Dit Huis te bouwen
Voor Mans en Vrouwen,
Die met de gave Gods zullen werden be-
zogt.

Van achteren werd in een steen dit volgende
gelezen.

Sedert den selden April 1624. tot den selden
April 1625. zijn van de sieken in 't Huis geko-
men 663. Perzoonen, gestorven 332. Perzoo-
nen, uitgegaan 331. Perzoonen.

Binnevader Gerrit Jacobsz, Binnemoeder
Catalina Verbek.

Dit Dol- of Pesthuis is met verscheide ka-
meren / vertrekken / en dolhuisjes berzien.
't Heeft

't Heeft een ruim en open plaats / en kerkhof /
alles gemaakt na bereis van zaken. De plaats
die 't Westhuis beslaat was eertijds een Botte-
bakkers tuin.

Het Gasthuis is gebouwt in 't jaar 1576.
Op de peup van de deur is dit te lezen.

Wilt mildelijk zaayen,
In der armen Hoven;
Gy zult mildelijk maayen,
In den Oogst hier boven.

In 't jaar 1624. is dit Gasthuis met een
toren verzien: die kan in een steen aan dezelve
aldus gelezen werden: Anno 1624. is dese to-
ren gemaect en gestelt, als Fabriekmeesters
waeren Pieter Uythoeck, en Govert Willemsz
van Goeree, beyde Oud - Burgemeesters der
stat Rotterdam.

Wanneer het Vrouwenhuis gestigt is / kan
op een steen aldus gelezen werden.

Als men schreef sestien hondert twee en twin-
tig jaren,

In April sestien ses doen Fabriekmeesters wa-
ren,

Abraham de Reus en Govert Willemsz Goe-
ree beit,

Wierd van hun Soons hier van den eersten
Steen geleid.

Als Jan Abrahamsz de Reus, en Louis Go-
vertsz Goeree,

Voor d' arme oude Vrouw men 't self uit lief-
de dee.

Dit Vrouwenhuis wierd als toen op het Stadhuis aanbesteed / te weten / Houdwerk / Steen / Izerwerk / en alles wat'er aanbehoort / voor een somme van 10000. gulden.

Hi volgt het Manhuis / wanneer het gestigt is / dat en kan ikje niet zeggen: dit Huis als mede het Vrouwenhuis / en Gasthuis / bestaat de plaats van het voor dees gemelde Predikmonniken Klooster. Het Manhuis is in verscheide kameren en vertrekken verdeelt / zeer bequaam om de Proebentiers / en oude Mannen (welke aldaar voor Pro Deo inkomen) te huisvesten. Ook hebje daar een ope plein / of plaats / daar de kameren en vertrekken op responderen. Dit huis deelt alle jaar aan den armen verscheide duizenden Connen Turf uit.

Het Proebentiers-huis buiten de Delfse Poort / dat heeft voor dezen een Lazerus-huis geweest. In de Schie stak doen ter tijd voor 't Huis een steenen hoofd uit : yder Schuit die voor by passeerden daar wierp een vent / Hobbelaar genaamt / een bos in : voorts roerden hy een Lazerus-klap / en sprak'er eenige woorden by die me nu vergeten zijn. Dog alle deze dingetjes zijn vernietigt / en is dit Lazerus-huis in 't jaar 1670. onder de voet geklonken / en tot een Proebentiers-huis gemaakt: 't heeft van binnen een schoon met geboomt overschadukt / ruim en lugtig plein. 't Is geen onbillijk gestigt ; maar 't is jammer dat het niet wat hooger uit de grond of hluiten staat. Dit Huis pronkt van booren met de Wapenen van de volgende Heeren: Herman Paats, Pieter du Bois, Jacob Verboom, Laurens de Lange, Johan de Haas
Rentmr.

Rentmr. Van binnen hebje de Wapenen van de volgende Heeren: Jacob Verboom, Pieter du Bois, Jan Swinas, Jan de Haas, Rentmeester.

In 't Jaar van 5. of 76. zag ik alhier op 't plein 2. Dootshoofden uitgraven: of nu het plein 't kerkhof van dit huis geweest is / is onzeker. Op 't Weste-geedeelte van 't groote Kerkhof / is in 't jaar 1694. in plaats van de houtse loots tot gemak van de Kosterse een nieuw gebouwt gestigt: die pronkt van booren met de Wapens van de volgende Heeren: D. Groenhout, G. van Zuile van Nievelt, Johan van Heel.

Dit heb ik noch vergeten te zeggen / als dat de groote Kerk voor deze rontom met een muur is afgeschoten geweest / te weten / zoo ver als de kleine steenen strecken. Het Noord-geedeelte van 't groote Kerkhof was ter wederzijde met een hooger muur en hek afgeschoten: men begroef dan rontom de groote Kerk / binnen deze mueren de dooden. In de Roomsche tijd mogt men geen Doodslagers welke binnen deze Mueren geblugt waren / daar af halen; maar dat deuntje rogt na dat Rotterdam het Spaanse juk van den hals geschud had / af; en zijn on-trent 40. jaren herwaarts alle deze Kerkhof mueren afgebroken / en tot een gemeen gebruik gestraat.

Zie daar Vrienden / nu schep ik van de Geestelijke gestigten af; ik weet wel dat'er veel zullen zijn die dit liever met meerder omstandigheid afgeschetst zagen / maar dat lust me niet / 'ken heb'er geen tijd nog zoo veel patienty toe: die lust heeft hier aan te tarnen / kan het doen: 't en

284 Beschrijvinge der Stad Rotterdam ,
is niet genoeg dat men een boek als een olfante
toestelt / en het met onnoodige babbellerije vult /
en zijt berzekert hier zal nog zulken lassen ge-
talm en teeminerp van de stad volgen / dat
'er me hop reets van rookt : ook ben ik gedwon-
gen dit te doen / om aan me Landslieden te too-
nen wat booz een lozretje van een steedje dat
Rotterdam geweest is. Indien Rotterdam met
geen inwoonders boozien waar geweest die
haz op'er tanden hadden / zoo was 't onmo-
gelyk geweest dat ze zulke zware oorlogen zou-
den uitgeboerd hebben.

XII. H O O F D S T U K .

Beschrijvinge van Remonstrantse, Doopsgezint-
de, Luterse, en Katholijke Kerken. Qua-
kers Vergaderplaats. Joodse Synagoge. Hoe-
danig de stad in 't jaar 1490 was. De stad
is op die tijd ingetrokken, en na de Maaskant
uitgelegd. Rotterdams magt en geldmiddelen
by andere steden vergeleken. Neemt toe in
gebouwen. Kalk en steen goed koop. Vrees-
felijke brand in 't jaar 1563. Rotterdam
door de Spanjaarden ingenomen. Borgers
defenderen de kasteelen Bulgerstein, en We-
na, heldhaftig. Der Spanjaarden wreethed.
Burgermeester doorschoten, en in 't water
geworpen. Een Smit en Bakker gevierendeelt.
Erasmus om het preken van een Paap
afgeworpen. Delfshaven ingenomen. Schoon-
hoven door de Spanjaarden en eenige Rot-
terdammers vermeestert. Een schoone Da-
me

me daar een Spaansch Overste lange tijd mede gepopt had , schandelijk van hem om hals gebragt. Dit 's een tragedisch verhaal lezenswaardig. Spanjaarden krijgen 28 Watergeusen gevangen , en hangen ze op. Spanjaarden vertrekken. Een Rotterdams schip verovert een Spaanse Pinas in 't gezigt van de gansche Armade , en spoelen al de Spekken de voeten. Rotterdammers knoopen 40 Duinkerkers buiten de Goutse-poort op.

Nu zal ik wederom aan de stad beginnen / en dezelve pertinentelijk gaan verdeelen. Maar om de Remonstranten / Doopsgezinden / Luitersen / nog de brome Katholijken aan den hals niet te krijgen / zal ik / met weinig woorden / hare Kerken eens ter loops aanroeren.

De Remonstranten hebben hier ter stede twee Kerken / een groote / en een kleine. De plaats daar de groote gestigt is / is eertijds de Brouwerij van de Bel geweest. Dit is een gebouw wiens gelijk ik niet geloof dat in gansch Nederland is / te weten / dat na proportie van des zelfs grootte / zoo veel menschen kan stouwen. Daar zijn twee gallerijen boven malkanderen : de bovenste strekt ver boven de kap van de Predikstoel. Deze gallerijen zijn ondersteund door een meenigte pjlaren / die van onderen op een goed fundament rusten. Ik heb eens of tweemaal in deze kerk geweest / dat Do. Brand predikte : 'k zag het goede werk van de gallerijen eens aan : ze waren zoo vol / dat ik dagt / 't is wonder dat het geheele huize niet van boven neder komt met al dat 'er op is.

Doortsz pronkt deze Kerk met een Orgel / welke volgens de getuigenis van Klaas Dirksz , den Remonstrantsche Zieketrooster / uit de St. Jacobs Kerk / tot Utrecht gekomen / ober de 200. jaren oud is / en de beeldstomerij uitgestaan heeft ; 't zelbe is nu meest vernieuwt / of vergoten.

Maar daar is geen kleine kraam om dezelve geweest. 't Is omtrent 32 jaar geleden dat z'er gekomen is. Den ouden Landsbergen deed de eerste Predikatie ober dit orgel / te weten / van des zelfs nut gebruik / en hoe David den Heer loofde met Psalmen gezank / en orgelen geklank / enz. De moete die om dezen orgel was / quam ober 't aanstellen van een zeer jong Orgelist. Men schold / en hieldde malkander met pasquillen dat het rookte : dezelve hingen in 't openbaar booz des Boekverkoopers deuren te koop.

Endus ribbezakte alhier den eenen Remonstrant den anderen.

De kleine Remonstrantsche Kerk is niet veel van aanzien / dog mede met een galley doorgaans verzien.

De Doopsgezinden hebben alhier ter stede drie Kerken : een der zelbe staat op 't Frans Watertje ; en is zeer kurieus en net / met Predikstoel / koperen kroonen / stoelen / banken / en wat meer tot den dienst noodig is / verzien.

De andere staat op 't Quakernaat : deze is mede van binnen net en kurieus gebouwt ; niet opzigtig / maar goed.

Nog is'er een in de Lombardstraat / in een klein steegje ; dog daar kan ik je niet veel van zeg.

zeggen; dit 's alhier van den egten bedde / en van 't fijnste slag.

Nu volgt de Luterse Kerk.

'k Heb den Doozlezer van dezelve / Christiaan Strakenbeek, gebraagt wat hy d'er van wist? Niet anders, gaf hy my ten antwoord / als dat ze van hout en steen is. Ik had om dit antwoord byna van deze Kerk niet gerept; dog dit zal ik 'er egter in 't kort van zeggen / als dat ze aan Stads vest gelegen / en in 't jaar 1651 gestigt is. Doozts is ze van binnen met eenige kopere kroonen / een gallery / en verscheide geschilderde glazen bezien; waar onder dat uitnunt een groot glas / dooz den Koning van Zweden gegeven.

Onder anderen is in deze Kerk een verwonderens-waardig (dog niet heel groot) ophangbord te zien / alwaar eenige Schriftuurplaatsen / dooz den beroemden Westervelt in geschildert zijn. Ik zou wel derhen zeggen / dat 'er geen Meester in de Wereld is / of komen zal / die konstiger / zwieriger / of pertinentter letters / met de pen / of pinceel / ooit / ofte ooit / trekken / schilderen / of maken zal.

In 't jaar 1608. wilden de Lutersen alhier ter stede een kerk bouwen; dog het wierd hen op die tijd verboden / om dat het werk zonder konsent van de Magistraat begonnen was.

Nu volgen de Rooms-Katolische Kerken: deze zijn hier in getal: een staat 'er in de Leeuwestraat: deze werd bediend dooz de Vaders van de Societeit / af anders Jesuiten genaamt. In deze Kerk wort / zoo men zegt / Christi Tijden en Opstandinge in schilderpen konstig verdoont.

Op 't Klein-Steigertje preken de Vaders Dominikanen. In den Oppert en op 't Slikbaartje de Wereldlijke Heeren.

Doorts 300 hebje hier nog twee Joodsche Synagogen / met een Quakerse Kerk.

Nu zullen we de Stad / als gezegt is / wederom een beurt gaan geben.

In 't Jaar 1490 stond ter plaatze daar de Keisers-Brug nu staat een toren / deze wierd Keisers Tooren genaamt : daar Zoeten-Brug nu is / daar stond doen de Dijk Doort met een Tooren daar by / genaamt Zoeten-Tooren.

De Wisselbank was toen ter tijd een gebouwt met vier Toornen. Da 't zeggen van Antony Kleiburg hebben naderhand de Inquisteurs hier sitplaats gehouden.

By 's Lants Magazijn stond ook een grooten en zwaren tooren.

Aan de Delfse-Doort daar François Soupert de Wijnhooper woont / stond doen een Koren-Molen : daar St. Joris Doel nu is / stond een Boeren Huis met een Hooiberg / op het Eilandtje tusschen de Delfse- en het Hofpoortje / daar stonden drie Boeren Huizen en eenig Hooibergen. De Ramen strekten van de Croutwsteeg tot den Doel / de Raamstraat was de Raamlaan / de Leentwelaan waren Bleikerpen.

Ontrent dezen / tijd te weten 1490. wierd de Stad door ordre van de Roomschen Stalmeester ingetrokken / en kleinder gemaakt / te weten / aan de Noord-zijde 300. schreden in de breedte / en ontrent 1050. schreden in de lengte. En liefef je te weten waar ontrent dat ze ingetrokken wierd : 't was aan de Goudse weg.

weg: de poozt stond toen ter tijd daar de molen van de Goudsbloem gestaan heeft / alwaar de fundamenten nu nog leggen. De lange Warande agter de Cingel lag 'er op die tijd ook in; als mede de tuinen ober de Luterse kerk; gelijk ook het bosje scheuins ober de Boterfloot: den Bleiker agter 't voorsz bosje zoude u de oude vest nog konnen toonen. Dit intrekken wierd boornamentlijk gedaan / om dat de stad wijd uit gestrekt / en weinig betimmerd was; als ook om dat 'er bozgers ontbrekende / men te minder krijgsvolk van nooden had om de zelve te bezetten.

Wat magt de stad Rotterdam in 't jaar 1427. by andere steden had / kan uit dit volgende lijstje van haartstede-geld gezien wierden.

De stad Rotterdam contribueerde tot den oorlog onder Philips den Hartog van Bourgondien, 833 schilden, dat zijn 416 guldens en 10 stuivers. Amsterdam gaf 2833 schilden, dat zijn 1416 guldens en 10 stuivers. Delft en Leiden gaven ijder 1652 guldens 10 stuivers. Haarlem bragt op 2311 guldens.

Maar in 't jaar 1515. was 't met het haartstede-geld aldus gesteld: Dort bragt op 1500. Haarlem 2714. Delft, met de Haven, 2733. Leiden 3017. Amsterdam 2531. Gouda 1694. Rotterdam 1137. Schiedam 470. Gorkum 700. Schoonhoven 460. Woerden 267. Oudewater 335. Heusden 247. Naarden 500. Geertuidenberg 280. Wesep 205. Muiden 100. en 's Gravenhage 1118 schilden.

Dus zien we de stad Rotterdam (niettegenstaande dat ze omtrent deze tijd zulke verwoe-

290 Beschrijvinge der Stad Rotterdam,
de oorlogten boerde / als booz is gezegt) in magt
en geldmiddelen toenemen / en in gebouwen /
stegen en straten / verbetereren.

In 't jaar 1548. wierd de Huibrug / die te
boren van hout / en zeer zwak was / ober-
wulft. Ook wierd het Oude Hoofst / dat van
rijswerk was geweest / van steen gemaakt ;
te meer / om dat de materialen op die tijd by-
zonder goed hoop waren ; want men hogt het
1000 steen booz 11 stuivers / en 't hoet kalk booz
de zelbe prijs.

Ook wierd de Grootte Markt 1555. ober-
wulft / en 't beeld van Erasmus van blaauwe
steen daar op gesteld.

In 't jaar 1561. konde men te Rotterdam /
aan den Middeldam of Hoogstraat / een huis
hueren booz vier ponden Vlaams jaarlijks : en
ik heb nu 23 jaren lang omtrent de Delfse poort
wel dertig ponden Vlaams verwoond: dat scheidt
300 beel.

In 't jaar 1563. den 10 Julij / des namid-
dags omtrent twee ueren / ontstond alhier in
de West-molestraat / door de onachtsaamheid
van een Kuiper / een grooten brand : deze nam
het West-nieuwland weg / als mede de Rijstui-
en sleepte de zelbe / nebens de Hoofststeeg / ook
weg. Booz is vloog de blam door den Houttuin /
en nam de Valkesteeg / het Oosteinde / en het
Klooster weg / als mede de Goutse wagenstraat /
met het Klooster der Zusteren. Daar ver-
branden 250 huizen / en 700 waren 'er zeer be-
schadigt. Denk eens / Lezer / hoe de stad toen
is betimmerd geweest. De Hoofst-poort raak-
te toen ook in holen : dezelve stont omtrent de

Moffeltrap / daar het huis van Jan Phenix nu staat : de Oostpoort des gelijks ; als mede de Draaibrug / welke van 't Westniculw-land in den Rijstuin ober lag. Hoorts verbranden 'er nog wel 60 schepen / waar van sommige geladen waren. Dit behement branden veroorzaakten de huizen met riet gedekt.

Toen men de huizen wederom begonde op te bouwen / wierden door de Heeren van de Wet alle de boorzhuizen aan de Oost-zijde van de Hoofsteeg af geheurd / om dat ze te naauw was. Ook wierd de Draaibrug gelegd tusschen de twee torens / te weten de Wisselbank / en den toren ofte poort van 't Oude Hoofst : ze werd de Draaibrug genaamd / om dat ze met een bak omdraaiden. De stads Boom die de habelsloot / lag ook tusschen deze twee torens.

De huizen / door den brand vernield / wierden / volgens het schrijven van Guicciardin , door de rijke burgers binnen een jaar hersteld. De Mandemakers- of Hoender-brug wierd ook van onderen met een blaauwe steene boet gemaakt / om dat het van te boren maar kermis - en poppe - werk was / dat geduerig instorte. Dus zijn we met de stad geabanceert tot het jaar 1572. Nu zal ik je eens gaan verhalen wat de stad toen oberquam.

Na dat die oude Vos / en Gardiaan Duc d'Alba 's Prinsen leger / als gezegt / door listigheid verduert had / zoo dat 't zelbe door gebrek verlopen moest / meinde deze tyran dat 'er geen lager was. Deze knebelaar / die eben als den Hartog van Luxemburg , zonder barmhartigheid geboren was / wilde den tiende pen-

292 Beschrijvinge der Stad Rotterdam ,
ning hebben , ja die fielt was wel zoo stout /
dat hy dreigde de kooplieden / die 't weigerden /
in hare eigen deuren op te hangen. Maar
toen de tijding quam dat den Briel door de Wa-
ter-Geuzen ingenomen was / stond hy en liek
als een poelsnip. Hy kon het in 't eerst niet ge-
looben ; maar toen de zekerheid van die tijding
quam / sloeg den steiloor een paar blikkers op
als Pluto , welke hy nu na de loegt / en dan we-
derom na 't aardryk sloeg : het was 'er niet
weinig waghap / wagharmen / zoo verlegen
was den treiter ; want nu pulkten hy in zyn
habiks neus / en dan spoog hy op de aarde ;
nu draaiden hy zyn knebels op de Spaansche
mode als een habeltouw / en dan batten hy by
zijn gramschap. Eindelyk begon hy te grin-
men als een bok die palm breekt : Tut , tut ,
zeide hy / ik zal dat kanailjeuze schuim , als een
deel horzelen , wel haast verdrijven. Voorts
zond hy d'er eenige soldaten naar toe ; maar
die wierden van de Water-Geuzen zoodanig
onthaald / dat hun Oberste het te naauwer noot
met zwemmen ontquam. Met meerder magt
liet dien ouden vagebond het werk booz de twee-
de maal tenteren / dog met geen beter uit-
komst.

Dit deed dien ouden zandleeuw optwaken ;
te meer / omdat andere steden reets aan 't wag-
gelen waren / en afbielen.

Eindelyk zendt hy den Graave van Bossu naar
den Briel / om den Graave van Lumey met zij-
ne Water-Geuzen dat moesjankien te verleeren.
En obermits dit kanailje nootsakelyk door
Rotterdam moest / peurden zy 'er na toe ; dog
onze

Onze heldhafte Rotterdammers sloten hen de poort booz de neus. Daar stonden ze toen en keken:

Vloeken en ketteren,
Verdoemen en schetteren

was 'er geen gekzek. Maar Boffu hun Oberste / welke bijzonder glat van bek was / en meesterlijk met het mondstuk wist te spelen / bragt het door zijn schoon praten zoo ver / dat ze met ongelade roers / en een rot teffens / daar door zouden trekken.

De schurken trokken dan in 't jaar 1572. den negenden April / ter poorten in / en dat zoo ljjbig / dat het by geen rot te pas quam. Zeker Smit / Zwarte Jan genaamd / zeide dat 'er boven 't getal in quamen / en dat de poort moest gesloten werden. Boffu hier op het ruintje van stal rukkende / zeide tot de Smit / het komt u niet toe 's Konings volk te tellen , en drukte hem hier op den dolk in den boezem. Nog een bakker / Jan Dominikus genaamd / wierd doodelijk gewond. Boorts maakten ze den Burgermeester Jan Jansz Roos hapot / en bragten in die surp nog 41 personen om hals.

Maar wie zult gy nu gelooven? ik heb drie oude borgers schriften booz my leggen : deze begroot het getal op 41 ; gene op sebertig / en een ander tusschen de drie en vier hondert.

De poort dan overrompeld zijnde / regten de bloeddorstige Spanjaarden / en moortzieke Malen geen kleine tragedien in de stad / en in 't omgelegen land aan. Ze bragten den bakker

294 Beschrijvinge der Stad Rotterdam,
en smit in vak riuatten op de markt / alwaar
ze als verraders gebierendeeld wierden.

Zelfs den steenen Erasmus moest 'er ook aan;
niet om dat hy het eeuwige Edict had helpen
smeden; maar om dat een Paap alhier in de
groote Kerk predikte dat het een Ketter was
geweest. 't Was een wonder om te zien hoe
de Spekken hier op naar de markt blogen / en
dit beeld bergeusden en bermalcdijdden. Maar
't schijnd dat Erasmus zig in wageschot gespie-
geld had / want hy had een houte / of liever
steene bakkes; hy wist van Teeuwis, nog van
Meeuwis, en stond zoo pal als een paal. De
Spekken dit ziende / begonden dit beeld met
potaard / slyk en dzeik te gooijen / eben of het
een levend lichaam waar geweest. Toenscho-
ten ze hem met hun roers de oozen van de kyp /
en de bonet van 't hooft. Maar 't schijnd dat
Erasmus gram wierd; want hy haatste de ko-
gels / als ook sommige steenen / die ze hem na
de kop wierpen / zoo ruiterlijk wederom / dat
'er eenige Spekken / die wat te dicht by ston-
den / van gequetst wierden. Toen hielden ze
op niet schieten / en gingen hem met molkers
en boozhamers te heer. Hozt om / ze arbeiden
zoo lang / dat ze hem den kop van den romp /
en nolens volens van boben neder in 't water
kregen.

Dus speelden alhier de Spaansche kinderen
den baas / meinende het spel reets gewonnen
te hebben. Maar 't was 'er zoo klaarschapeu
niet: want men zegt dat hozt na het oberrom-
pelen van de poort / eenige bozgers op de kas-
teelen Bulgerstein en Wena geweken zijnde /
hen

hen aldaar in staat van defensie stelden. De Spekken hier agter komende / spatten als berwoede Duibels derwaarts / meinende met koufsen en schoenen deze plaatsen te vermeersteren: maar de bozgers / welke hun bestigheid en moortlust in 't overrompelen van de poort bespeurt hadden / weerden hen als heiden: zoo dat er niet weinig Spanjaarden in 't boetzand raakten / en met bebloede koppes wederom deinsden.

Met meerder magt herbatten de Spekken het werk: maar zy wierden van de Rotterdammers zoo deftig gerepouffeert / dat de Kapitein Don Andrea Furtado het werk begonde te verbloeken; want de Rotterdammers schoten uit deze oude en onweerbare kasteelen / als of 't hagelde.

De Grabe van Bossu booz meer onheil dugtende / zoud zijn uitgelezeste soldaten derwaarts: deze pompten d'er met eenige donderbussen en haaken zoo onophoudelijk op / en in / dat die van Wena / en hozt daar aan die van Bulgerstein, begonden te bezwijken / en eindelijk gedwongen wierden deze kasteelen over te geben / en dat behoudens 't lijf. Maar zy wierden meest alle tegens 't gegeven akkoord woreedelijk om hals gebracht. Hier op die plaatsen tot de grond toe geslegt hebbende / gingen deze berkiens / of lieber luizige / ruidige / graatsige / grondsige schelmen zoo beestagtig te werk / dat het met geen pen te beschrijven is.

Den ouden Burgermeester Jan Jansz Roos, als gezegt / in deze furie doodgeschoten zijnde / smeten zy den zelven in 't water. Tanden tijd

had men dezen Heer vermist / zonder dat men wist waar hy gestoben of geblogen was. Eindelijk wierd hy gebonden omtrent de Delfse poort / in 't verlaat / agter Leendert Klaafz van Velsens huis. De man was zoo beranderd dat hy niet kenbaar was ; dog eindelijk wierd hy bekend door een wapening die hy nog aan zijn vinger had.

Onder dit roezen kregen de Spaanjaarden de tijding dat de Water-Geuzen Delfshaven ingenomen hadden. 't En leed niet lang of zy peurden 'er naar toe / en dreven 'er de Water-Geuzen wederom uit ; plonderden die plaats / en 't omleggende land / en sloegen de menschen dood als honden.

Dit berrigt hebbende / marcheerden ze naar Schoonhoven / welke stad van haar / met behulp van eenige Roomsgezinde borgers / overrompeld / en ingenomen wierd.

De borgers meinden dat ze hen al by wel uitgeslooft hadden / dat ze de Spaanjaarden dus meesterlijk hielpen. Maar toen ze naderhand zagen dat de Spekken met hare vrouwen en dogters een tijdberdijfje speelden / begonden zy dezelve te verbloeken. Maar 't was te laat. De schurken schoffieerden des borgers vrouwen en dogters in 'er gezigt. Zeiden z'er iets tegen / zoo wierden ze doozstooten.

Zommige vrouwen en dogters / die ze dus schandelijk misbruikt hadden / deden ze desgeijks. En of ze riepen / Wy zijn goed Katholijks, dat mogt niet helpen. Dat's goed voor uw ziel, kregen ze ten antwoord.

Doozts word 'er nog verhaald / dat zeker
 Spaans

Spaans Oberste een uitstekende schoone Dame tot zijn lust misbruikende / dezelve (na al-
len uiterlijken schijn) zeer teederlijk beminde :
maar toen het op een vertrekken zoude gaan /
doorstak hy deze Schoone (om dat ze een ander
niet ten deel zoude vallen) zeer wreedelijk.

Deze / meer dan beestagtige / geschiedenis
doet my gedenken aan een andere van de zelve
natuur.

Mahomet , de II. Turkse Keizer / de stad
Konstantinopelen vermeersterd hebbende / liet ze
drie agter een volgende dagen / doo? zijn krijgs-
volk / plonderen / en uitmoorden. Geen blugten
was 'er doo? de bozgers oberig ; alzoo des stads
poozten / doo? het schigtig blugten / met doo-
den / die betrapt en betreden waren / tot de
gewelffels toe gestopt waren. Onder de poort
van St. Roman wierden 'er naderhand over de
800 van daan gehaald.

De poozten van aldus gestopt zijnde / wier-
den 'er by honderden gewoigt / en by duizenden
ter neder gefabelt / of tot hutspot gehakt. Ker-
ken en Kloosters wierden vernield. Alle eer-
bare vrouwen / en adelijke maagden wierden
van een deel guiten en schelmen naakt ontkleed /
en dan / de spot met haar gedreven hebbende /
berkragt / en schandelijk omhals gebragt.

Zong nog oud wierd verschoond : 't moest
al over de kling / of in 't water versmoren. 't
Wringen der handen / nog 't leeken der tranen
konden deze schenthonden vermorwen.

Dze dagen had dit moorden geduert / doe
quam den Bloedhond Mahomet , zelve in de
stad. Hier op alles in stilstand geraakt zijnde /

liet hy alle de gene die haar verſteken hadde / neerſtiglijk opzoeken / en pſelyk tozmenteren / op dat ze haar ſchatten zouden aanwijzen: dit gedaan zijnde liet hy 'er eenige wozgen / en de reſt de kop booz de voeten leggen. Ja zelfs jonkvrouwen die van Griekſen Keizerlijken bloede waren / moeſten hem als ſlabinnen ter tafel dienen / welke dan onteert / gedood / op ſtraat geworpen / de honden tot een aas verſtrekten: al die nog oberig bleben / wierden booz ſlaben en ſlabinnen verkofte.

Zeker Baſſa een Griekſche dogter / zebentien of achtien jaren oud / in zijn geweld gekreegen hebbende / bebond dezelbe uitſteken ſchoon / deze bragt hy tot den Keizer / en zeide / zie daar Heer Keizer, dit weergalooze beeld lever ik u ongeſchonden over: 't is een puikjuweel dat ik voor u geſpaart en bewaart hebbe. Mahomet de Dame ziende / wierd wel haast door dit beeld geraakt / te meer / dewijl hy in 't bloeijen van zijn jeugt / en vol onkuiſche treken was.

En waarlijk zoo 't waar is / 't geen van Oort van deze dogter ſchrijft / zoo was 't een wonder van de natuur: ze had een paar oogen in 't hoofd als twee tintelende ſterren / die pders hart en ziel doorboorden; ze was uitſtekend ſtatig / beballig / manierlijk / en deſtig van wezen.

Men leeft van Abſalon, dat hy geen gebrek had / van zijn voetzolen tot zijn hoofſchedel: eben zoo werd deze dogter / met by wat meer omſtandigheid als ik hier doe / afgemaald.

De Keizer eenige noodzakelijke dingen berigt hebbende / begon op zijn ſchoone Irene te denken: hy deed ze dan booz hem komen / bebond

wend haar schoonheid niet verflenst / of vermindert / maar verbeterd en vermeerderd. Met dit jonge dier malden en popten dezen Bloedshond (welke de Christenen wel twee hondert steden / en twaalf Koninkrijken ontweidigt had) wel drie jaar lang; ja hy lag in deze laffe Venusjanckhiert zoo verzopen / dat hy nergens naar en keek. Zijn Oversten pasten ondertusschen niet weinig op haar pluifen. Ider raapten en schraapten. 't Krijgsvolk bleef onbetaald. De Janitzers of 't boetvolk begonden te moppen. De Spahis of ruiters desgelijks. Alles rogt in wanorde.

Zeker Bassa Mustapha genaamd / nam de bymoedigheid den Keizer hier ober aan te spreken. Hy vond hem wandelen in een tuin. Hy verzogt eerst zijn lijfs genade / en dat hy den Sultan iets te zeggen hadde daar hem ten hoogsten aan gelegen was. Eindelijk verlof tot spreken gekregen hebbende / begon hy aldus.

Heer Keizer, 'k bedroef me ten hoogsten over 't ongebonde leven, dat gy nu drie jaren herwaarts gelegd hebt: waar wil dit heen, zoo gy zoo voort gaat? Uw Oversten beginnen u in den hoogsten graat te veragten: uw krijgsvolk is misnoegt. Gy, die koninkrijken, landen en steden weet te overwinnen, werd van een jong meiske overwonnen; van een Grieksche slavin. Wat moveert u? waarom voert gy ze in 't leger niet met u? gy kont uw vermaak in uw paveljoenen en tenten alzo wel met haar nemen als in de stad. Waarom vervolgt gy uwe overwinningen niet? heugt het u niet wel, dat gy my menigmaal gezegt hebt, doen gy nog een

300 Beschrijvinge der Stad Rotterdam;
een klein jongskens waart, dat gy Roomen nog
zoud innemen; den ouden Bek de kop klooven;
van S. Pieters Kerk; uw paardestal; van 't
Kapitolium, uwen Divan; van de Kardinalen,
ezeldrijvers, verken shoeders, en van de Pappen
en Monniken kruyers, schoorsteen-, en stillevegers
maken zou? Ga zoo maar voort, Heer Keizer,
dan zalt 'er wel na gelijken; gy zult 'er wel
komen, maar 't zal wat laat vallen. Denkt gy
niet dat door alle deze verwijfde actien, en laffe
Venus-jankkeryen, een ander 't oog op uw rijk
en kroon heeft? neen, neen, hoogwaarde Keizer,
ontwaakt; zie uit uw oogen; 't is nog tijd,
kont gy Irene niet ontberen, voert ze met u,
niemand zal 't u misprijzen. Laat den krijg
zijn gang gaan, en vervolgt, als een braaf soldaat,
uwe overwinnigen. Hier zwoeg Mustapha.

De Keizer stond ober deze byzmoedigheid
berstomt. Hy wierp zijn oogen / die als vper-
blammen in zijn kop stonden / gints en her-
waarts. Zijn borst en hart klopte / en ging
op en neder. Men kon gemakkelijks bespeuren
wat een strijdigheid zijn innerlijks gemoed ont-
stelde. Mustapha dit ziende / verwagte niet an-
ders als de dood. Eindelijks berste de Keizer
in deze woorden uit.

Mustapha, gy hebt my altijd een getrouw die-
naar geweest; gy hebt my hard aangetast; de
genegentheid die ik u toedraag, verbied my iets
schadelijks tegens u t' ondernemen. Ga heen,
doet alle mijn Bassaas en Bevelhebbers tegens
morgen vroeg alhier in de groote zaal komen,
'k zal u en haar toonen, wat magt dat ik over
mijne genegentheden hebbe. Hier

Hier op vertrok de Keizer weder na zijne Irene, die hy den oberigen dag / en den volgenden nacht / meer strookten en streelden als hy anders gewoon was.

Ondertussen vergaderden de Raadsheeren / welke zeer nieuwsgierig waren wat dit beduiden zoude.

's Morgens gebod Mahomet, dat Irene haar op het pragtigste zou kleden / gelijk zy deed. Eindelyk komt hy met deze Schoone aan zijn hand / de kamer daar de Heeren vergadert waren / in strijken. Hier op wierp pder de oogen na Irene, die met een sleuper bedekt was. Mahomet gebod haar dat z'er zoude ontdekken. Dit verrigt / stond pder verrukt en bedwelmt ober den glans van de kostelpe paarlen / diamanten / en robijnen daar ze mede verciert was; maar dit kon geenzins by haar obergroote schoonheid vergeleken werden. Doorts was ze bekleet met een goude lakense tabbaart / wiens sleep dan eenige deftige Turkse jonkvrouwen opgehouden wierd; onder dezelve had ze een purperen fluweelen rok / met kostelyke paarlen en diamanten bezet; haar krullende hairlokken tot ober de schouderen ahangende / waren als doorzaaft met kostelyke kleinodpen / en dierbare steenen. En dus trad de Keizer / houdende Irene gestadig met zijn linkerhand vast / met haar na een hoog verhebe plaats / op dat zy ter deeg van pder zou konnen gezien werden. Aldus een wyl gestaan hebbende / sloeg hy zijn felle oogen na zijne Heeren. Wat hoot ik, zeide hy / zyt gy alle tot wederspannigheid genegen, om dat ik aldus met deze Grieksche jonkvrouwe

mijn

302 Beschrijvinge der Stad Rotterdam ,
mijn tijd in minnaryen heb doorgebracht ? Meint
gy , dat ik door haar schoonheid t'eenemaal o-
verwonnen ben ? Hier ziet gy ze nu alle voor uw
oogen ; 'k wenste wel te weten , of'er wel i-
emand van u allen is , die zoo verkout of versteent
zou zijn , als hy gelegenheid had zoo een beeld
te feesteren , die niet in liefde zou blaken ?
Spreekt vrymoediglijk zonder veinzen. Hier op
zeiden ze alle / dat hy zijn tijd wel besteed , en
niet onnuttelijk verquilt hadden. Nu zal ik too-
nen , zeide den Bloedhond / dat ik zoo wel over
mijne genegentheden , als over Koninkrijken ,
landen , en steden kan heerschen. Hier op zijn
sabel uitrukkende / sloeg hy deze schoone het
hoofd af / en wierp het met een groote verwoed-
heid de Heeren booz de voeten. Ider stond ober
dit stuk werks verbaast : de Edelen konden haer
niet genoeg verwonderen ober deze schrikelyke
daad.

Zoo lang de Zonne draait aan 's Hemels fir-
mament ,

En dat dees gruweldaad by menschen is be-
kend

Van dit ontugtig beest : zoo zal men daar van
melden ,

Verfoeijen , lasteren , en dezen Bloedhond
schelden.

Maar dat een Christen mensch tot zoo een
schelmse daad

Vervalt ? dat iste grof , en nog vry grooter
quaad.

Ziet daar bynden / dit deed nu een Heiden ;
maar

maar dat menschen die den naam van Christenen boeren (gelijk de Spanjaarden) zulke stukken begaan / waar gelijkt dat na? en zijt verzekert dat de Spekken op meer plaatsen dusdanige kunsjes uitgeboert hebben als hier tot Rotterdam.

Als mijnen Amerikaanschen Wegwijzer het ligt ziet / daar zult gy staaltjes van 'er woertheid in vinden / dat ik niet en geloof / dat de Duivel zelfs snooder zou kunnen prakiseren. Misoenen van menschen zijn van haar / in Amerika / dooz horrible tormenten omhals gebragt. Hoe veel dat z'er hier in Rotterdam na de andere wereld gezonden hebben / is onzeker.

Nu zullen we wederom den afgezoken draad van onze historie vervolgen.

De Water-Geuzen hadden om dees tijd Katwijk op Zee ingenomen. De Spanjaarden hier kennis van krijgende / peurden uit Rotterdam daar na toe / en oerrompelden het doorp. Acht en twintig Geuzen gebangen krijgende / wierden hier na toe geboerd / en alle zonder eenige genade / heet en warm / op den 21. May opgeknoopt.

Maar als men zoo begint te oorlogen / geeft het een woreed begten. Ook wierd dit ophnoopen haar wel dubbeld betaald. Want eenige jaren daar na gebeurden 't dat een Rotterdams Oorlogs-schip onder de geheele Spaanse Armade verbiel / omtrent Lissabon. Den Rotterdammer toog aan 't schaken / en wierd hebig vervolgt van een wel-bezeild Spaans Pinas / drie uren lang. Eindelyk wagten het Oorlogs-schip den Pinas in / bakkeleiden 'er lustig

304 Beschrijvinge der Stad Rotterdam ,
lustig tegen. De Rotterdammers veroverden
eindelijk de Pinas / en spoelden in 't gezigt
van de geheele Spaanse Vloot / alle de Spek-
ken de boeten.

Dit hangen en boete-spoelen heeft lange ja-
ren geduerd. Zelfs in 't jaar 1605. wierden
alhier tot Rotterdam wel 40 Duinkerkers bui-
ten de Goudse poort opgeknoopt.

Maar wy zullen van deze Spaanse Treur-
spelen een einde maken / en zeggen dat de Span-
jaarden eindelijk Rotterdam verlieten / hebbende
alhier vijftien weken huis gehouden. Ook
wierden ze hier toe gedwongen / om dat ze als
omringt wierden van andere steden / die nu en
dan afbielen.

De schenders betrokken zijnde / wierd de
stad voor den Prins van Oranje verzekert. De
Roomsch Katholijken hielden de hoofdkerk nog
in / tot den 12 November des zelven jaars 1572/
en toen wierd 'er de laatste Messe en predikaatsie
in gedaan door Martinus Donkanus , Pastoor
in St Hipolyte kerk tot Delft. Hy vermaande
de vrome burgers / dat ze blijven wilden ge-
hoorzame kinderen van de H. Roomse Kerk.

Den 14. daar aan smeet men de beelden uit de
kerk ; en den 15 . deed 'er den Heer Kornelis
Kooltuin de eerste Gereformeerde predikaatie
in.

In 't jaar 1573. den 12. Maart wierd het
Choor gezuiverd van alle steene beelden en Al-
taren / die nog waren blijven staan. 't Ge-
stoelte van de Kanonijken of Prebenden wierd
achter tegens de muur geplaatst / alwaar 't nu
nog staat.

In't

In 't jaar 1575. in December preekte alhier een verloopen Monnik/ Jan Michielz genaamd; deze had veel toeloop/ waar dooz veel personen van de oude Roomis-Katholijke Religie verleid wierden / zoo dat op een week wel 76. personen dezelve afzwoeren; endus raakten de Papen en Spanjaarden het boekje quijt.

XIII. HOOFDSTUK.

Rotterdam begint te floreren, en is versterkt met agt bolwerken. Deszels hoedanigheid in wijken, straten, stegen en gebouwen, sedert het jaar 1584, tot het jaar 1604. enz.

DE Spanjaarden dan vertrokken zijnde/ zoo was het nu de regte tijd booz Rotterdam om 't hooft uit 't slijk en 't stof te beuzeren. De koophandel van Cost en West besgonde dooz magtige scheeps-bloten nu bzaaf te bloepen: rpkhe en zwaar gelade kielen quamen dagelijks af / en aan. Veel rijke kooplieden uit de Blaamse/ Brabantse / en andere steden quamen hier naar toe zakken. Zeer vele boozgers / die om der Spanjaarden tyramp uit de stad geweken waren / quamen d'er nu wederom in.

De stad / welke eerst weerloos / en zeer verballen was / wierd van onze boozouders nu bzaaf versterkt / en dat uit liefde. Men waakte alhier om den derden nagt / wel vijf jaren lang.

Ook wierd de stad aan de waterkant 125

schreden vergroot en uitgebreid / ter lengte van de Oost-poozt af / tot by de Oude Schiedamse-poozt toe ; niet om dat 'er geen plaats was om te timmeren / want daar lagen veel ledige erben en tuinen binnen ; maar 't geschiede tot versterking / en om dat de schepen niet meer booz viandslijke aanbullen buiten de stad zouden bloot leggen ; maar veilig / als in 'er moertjes schoot / onder 't beschut van vleugels en wieken.

Hierom was het dat de Nieuwe-habe / en de Blaak / booz deze stads Vesten / tot binnehabens gemaakt wierden. En dewijl Amsterdam nog onder 't Spaansche jok zugte / had je hier 't hutje / met het mutje / den Oost- en Westerschen handel. En dus wierd Rotterdam het hatje van de baan.

Ook wierd Rotterdam omtrent deze tijd booz de zebende stemmende stad booz de Staten des Lands erkend.

In 't jaar 1577. wierden de beffing-mueren afgebroken aan de binnezijde van de Nieuwe-haben : en 's jaars daar aan de St. Laurents- of Hoost-poozt / staande op 't Zuit-einde van de Hoost-steeg.

In 't jaar 1579. wierd de eerste Gapersbrug gelegd / en tot het jaar 1583. zeer groote onkosten gemaakt.

Rotterdam was / langs de waterkant / in 't jaar 1584. met aarde wallen en bolwerken versterkt op de volgende wijze.

Het eerste bolwerk lag booz de Oost-poozt / waar op in 't zelbe jaar een Gun-mole gezet wierd / die in korten tijd wel 24 voet zakte.

Het

Het tweede lag mede booz de Oost-poozt / daar in de oude Oost-poozt gedamt was. Deze was eertijds van maakfel geweest als de Delfse-poozt.

Het derde was aan de binne-zijde van het Haringbliet / booz Broer-Pieter-Sieren-straat.

Het vierde aan de binne-zijde van 't Haringbliet / booz de Boomgaard-straat.

Het vijfde lag by de Hoofst-poozt / ter plaatse daar eertijds de Beurs was / en nu 't Admiralteits-Hof staat.

Het zesde by 't Westers-Hoofst.

Het zevende was by Engel-boonen-steeg: dit wierd genaamd de Holwagen; en als 't zoo boozgaat / behoeven we niet te klagen.

Het agtste bolwerk lag scheuin ober de oude Schiedamse-poozt / en was genaamd Lugtenborg. Op het zelve wierd 1584. een Wipmole gezet; dog om dat de straat van de Cunjzer (nu de Keizer-brug) daar recht op aangierde / wierd ze / na 26 jaren gestaan te hebben / afgebroken.

Tusschen alle deze bolwerken lag een aarde wal. Aan de waterkant was geen poozt / van de Oost-poozt af / tot de oude Schiedamse-poozt toe. Alleenlijk was aan 't oude Oosters-Hoofst een opening in de wal / zijnde aan beide de zijden bezet met balken / en beleid met planken / boven op met aarde gebuld; zoo dat men daar onder door / en boven ober ging / wanneer men op 't Hoofst wilde zijn. Maar aan de landzijde was de stad met steene mueren en torens omringt / die geweldig verballen / en met aarde toegestopt waren / waar door de stad aan die kant

308 Beschrijvinge der Stad Rotterdam ,
zeer open lag. In 't zelbe jaar wierd het ou-
de Westers-hooft van steen gemaakt / zijnde
te boren van hout / en zeer verballen.

In 't voornoemde jaar van 1584. was bui-
ten de Goudse poozt nog tuin / nog bleikveld /
van de Oost-poozt af / tot aan de Grotte : het
was alles hooft- en wei- land tot Krooswijk
toe. Toen ter tijd kon men nog aan de oude
stads besten zien / hoe ze 95 jaren voorzeden (van
Pompenburg af / tot de Oost-poozt toe) plag-
ten te loopen.

In 't zelbe jaar stont buiten 't Hofpooztje /
tot aan de Blommersdijkse watermole / buiten
de Delfse-poozt / tot aan de Koolse watermole /
als mede buiten de oude Schiedamse poozt (wel-
ke toen ter tijd vooz het nu tegenwoordige Be-
meenlands-huis op den Dijk stond) nog huis /
nog tuin / nog bleikveld / nog mole ; 't was
hooft- en wei-land : alleenelyk stond aan de Grot-
te-kant / tusschen de stad en 't Duifhuis / een
boere woning : de boer was genaamd Pieter van
Leeuwen.

In 't begin van Maart stonden binnen Rot-
terdam zes Kore-wind-molens / twee by de
Oost poozt / twee op 't Noord-einde van de
Lombardstraat ; een by de Delfse-poozt / en een
by de oude Schiedamse-poozt. Nog waren 'er
byf Kosmolens / en niet meer. Maar in 't jaar
1612 maalden vooz de stad dertien Kore-wind-
molens / en tien Kosmolens ; dat gaf den boz-
ger moet.

Du zullen we eens gaan keuperen dooz stra-
ten en stegen ; en vertoonen in wat stand de stad
was in 't jaar 1584. en daar na.

Het Oost-nieuwland / verbattende in zig den
 Rys-tuin / Hout-tuin / Spaanse-Kaai / Groe-
 nendaal / enz.) is een eiland 't geen met brug-
 gen aan 't ander gedeelte der stad gehegt is.
 Dit begreep in den voornoemden jare elf stra-
 ten of stegen. Maar in 't jaar 1607. begreep
 het'er zestien. Deze zal ik je nu eens gaan
 afdeelen.

In 't jaar 1584. stond aan de Noort-zijde van
 de Nieuwe-haven niet meer als een pakhuis /
 toebehoorende Kornelis Spierink. Voorts wa-
 ren 't onbetimmerde erven en tuinen / van de
 Meule-sstraat af / tot aan 't Oost-einde van de
 Nieuwe-haven / bevizjd met een sloot / welke
 eertijds stads binne-vest was geweest. Na-
 derhand wierd deze sloot gedamt / zoo dat'er
 nu de voorgebels van de huizen van de Nieu-
 we-haven op staan / wel te verstaan aan de
 Noort-zijde.

In 't zelve jaar stonden in den Groenendaal
 maar zes of zeven huizen: voorts waren 't tui-
 nen. Dog 1590. wierd'er een steeg gemaakt /
 genaamd Kapitein Iemantssteeg, na de man
 die'er eerste huis stigte.

1593. Wierd'er nog een steeg gemaakt / Jaap-
 quakensteeg genaamt / mede na de man aldus
 genaamt die'er 't eerste huis stigte.

In 't jaar 1584. was de Oost-molestraat
 weinig betimmerd. Om dezen tijd wierd de
 eerste brug gelegd over de Nieuwe-have recht
 voor de Molestraat.

In 't zelve jaar was den Hout-tuin weinig
 betimmerd. Aan de Zuid-zij / en de Noord-
 zij waren timmerwerken zonder een enig huis /

310 Beschrijvinge der Stad Rotterdam ,
van de Mandemakers-brug af tot de Wa'ke-
brug toe. In 't zelve jaar was de Zebenhuis-
steeg ontrent half betimmerd. In den Rijs-
tuin stonden eenige huizen / de rest waren Erven
en Scheeps-timmerwerken ; dog naderhand
zijn 'er schoone Pakhuizen gezet. Ook zijn in
dit jaar 1584. d' Erven betimmerd tusschen de
Draap- en Koo-brug. Op de Nieuwe-haben
stonden doen niet meer als drie of vier woonin-
gen. En van de Koo-brug langs de Spaansche
Kaap / tot de brug die thans by 't Princen Hof /
oer 't Haringblijet legt / maar 7. of 8.

In 't jaar 1595. wierd een erf door gegraven
tussen de Nieuwe-haben en 't Haring-blijet / zoo
dat beide die Habens toen in malkanderen qua-
men / waar op in 't jaar 1605 acht wel betim-
merde stegen en straten waren voltooit.

Nu wat van 't Westnieuwland / gelegen aan
de West-zijde van de oude Haben ; dit is al me-
de een eiland / 't geen met bruggen aan 't ander
gedeelte der stad gehoogt is. Het had in den
jare 1584 vijftien stegen of straten ; maar in 't
jaar 1605 / een en twintig in 't getal.

In 't jaar 84 stond op de Blaak aan beide
zijden van de Gapers-brug af / tot de Bugers-
brug (dit mein ik dat de Cunjer / of Keizers
brug is) maar een huis / met een Scheeps-
timmer-werf. Doorts was het rietvelt / alwaar
des winters de haringhuizen aan geheide palen
lagen.

Van de Oost-zijde van de Gapers-brug wa-
ren vijf of zes timmerwerken ; op pder stond
een huis met riet gedekt / en dat op zijn Mol-
querens , ongerooft. De Noord-zijde van de
Blaak

Blaak was nog gansch ledig. Op die tijd wiert de straat / dat nu de Blaak is / buiten de besting-muieren uit het water opgehoogt / op welke besting-muieren de huizen aan de Noord-zijde met de voorgevels staan: de twee eerste huizen wierden 1587 gebouwt op de Westhoek van de Schijnwerkers-steeg.

In 't jaar 1584 was 't Bissersdijk betimmert / met eenige slegte bissers wooningen / met riet gedekt: boorts aan beide zijden waren 't ledige erben.

In 't zelbe jaar was de Zuid-zijde van 't Hang qualijk half betimmert: de Noord-zijde had kleine bissers huizen met riet gedekt. Het wiert het Hang genaamt / om dat de bissers aldaar hun netten plegen te droogen / en niet (gelijk men voorgeeft) om dat de Spanjaarden de menschen aldaar by menigte ophingen.

De twee stegen by de Weeze-brug kregen haer begin omtrent het jaar 1591.

De Stinkisteeg was 1584 niet half betimmert.

In 't zelbe jaar waren de Mole- en Schijnwerkers-stegen betimmert met slegte huissjes met riet gedekt; maar ze zijn daar na merkelijk verbeterd.

In 't zelbe jaar van 1584 lagen aan de West-zijde van de Delfse-baart tot aan de West / en van de Delfse-poort tot aan het Waterrij / waar ober de Steene-brug in de Weste-wagestraat legt / tien straten / of stegen / waar van de Wagestraat de voornaamste was: maar in 't jaar 1613 waren d'er tot zes en twintig in 't getal.

In 't zelve jaar van 1584 was het Koodezant betimmert met onnoozele slegte huisjes met riet bedekt ; als mede de Korte-baart Krattesteeg / en Leeuwestraat. In de laatste stonden huisjes daar leeuwen booz stonden ; dit heeft de straat den naam gegeven.

In 't zelve jaar was de Weste-wagestraat betimmert met slegte huisjes meest met riet gedekt ; boozts was ze berzien met paarde-stallen / hooibergen / en zeer woeste erben.

In 't zelve jaar stont van de Raambzug af / tot booz by St. Joris Doele / niet een eenig huis. Alleenlijk omtrent de Delfse-poozt daar Pieter van den Bosch nu woont / stonden eenige slegte huisjes / en paardestallen.

In 't zelve jaar stont de poozt van de Ramen recht ober de Raambzug. Daar de Ramen toenmaals stonden / was 't half water en half land. De sloot rontom de Ramen was uitstekent visrijk. Toen die sloot gedempt wiert / was ze wel zestien voeten diep.

De Zantstraat was toen ter tijd laag moeras met eenige slooten. Het water wiert 'er (volgens het zeggen van Dirk den Engel) uitgemalen dooz de mole by 't Bombazijne kerkhof : dit was toen een watermolentje / 't welk 't water in de best / 't geen toen den boezem was / uitmaalde. Andere zeggen wederom dat dit de Koolsche watermole is geweest.

In 't zelve jaar 1584 lagen tusschen de Delfsebaart en de Kotte / van het Hofpooztje tot aan het Zuider-gedeelte van 't Grootte Kerkhof / zebentien straten of stegen / den Oppert was de booznaamste ; maar in 't jaar 1600 tot twintig in 't getal.

In

In 't zelve jaar was den Oppert ofte Nieu-
poozt aan het Zuide-einde betimmert met groote
oude huizen / en aan 't Nooxt-einde met slegte
huisjes met riet gedekt.

In 't boozsz jaar was de Delfse-baart vol-
timmert; maar ober St. Joris-doele was ze zeer
slegt berzien van timmeragie.

De St. Jakob-straat was toen ter tijd beboud
met riet bedekte huisjes. De Bagijnestraat
en Stokensceeg waren bezet met schamele boz-
gers huisjes.

In 't zelve jaar lagen tuffen de Kotte en Wo-
terflood / en van de Korte-hipstraat tot aan de
Nooxt-West / veertien straten of stegen: maar
1604 lagen d'er zeventien in 't getal / waar van
de Lombertstraat de booznaamste was.

In 't zelve jaar was de Korte-hipstraat vol-
timmert: desgelijks de Lombertstraat / tot de
Lombertse brugge / maar boozsz tot aan de
West lagen veel ledige erben aan beide de zijden.
Aan de West-zijde waren eenige hooibergen.

In 't zelve jaar was de Doel-nog Kalber-
straat niet bestraat / maar beide opgehoogt en
betimmert met slegte nieuwe huisjes. Daar
deze twee straten zijn / is eertijds de St. Se-
bastiaans-doele geweest. Sommige slooten zijn
gedamt en tot erben uitgegeven. Den Doel
wierd in 't jaar 1580 verkogt / en onder de boez
gesmeten.

In 't jaar 1575 den 14 December / verkof-
ten de Staten aan de Rotterdamers het Bail-
jub-en Schoutschap der stad; als mede 't Dijk-
graaf-en Bailjubochap van Schieland: nog
't Regt van de Waag / Zegellerp / Elle / Ma-
ten /

314 Beschrijvinge der Stad Rotterdam ;
ten / Colle / Gzuttentier / en Hoertolle / 't geen
zertijds de Graven plagten te hebben / vooz de
somme van 19460 guldens.

In 't jaar 1584. stond aan de West-zijde van
de Boterflood / van de Warke-brugge tot aan
de Vest / niet meer als eene Turf-schuur :
voorts waren 't onbetimmerde Erven.

In 't zelve jaar was de Warke-markt op
de Meent / betimmerd met beele slegte huisjes
met riet gedekt / welke daar na weder afgebro-
ken / en de plaatze met grooter verbult zijn.

Coen ter tijd was de West-zijde van de Bo-
terflood betimmerd met lage / wijde en slegte
huizen / meest met rietdak. Voorts waren 't
Erven / tot aan de Warke-brug

In 't zelve jaar lagen aan de Oost-zijde van
de Kipstraat tot de Steene-brug die men na
Kralingen vaart / en langs de Boterflood tot
aan de Noord-vest / 10. straten of stegen. En
in den jare 1608. tot 33. in 't getal ; waar van
de Kipstraat d'aansienlijkste was.

In 't jaar 1584. was de Kipstraat betim-
mert met redelijke borgers huizen ; maar op
zommige plaatzen lagen nog ledige Erven.

In 't zelve jaar was de Boterflood aan de
Oost-zijde van het oude Gast-huis aan de Hui-
brugge / tot aan het Princen Hof / onbetimmer-
de Erven.

Van 't oude Princen Hof tot aan de Heere-
straat / stonden eenige oude huizen en Stallin-
gen.

In 't zelve jaar was de Pannekoekstraat en
Dogelezank / betimmerd met beele slegte huis-
jes / meest met riet gedekt.

In

en eenige omleggende Dorpen. 315

In 't zelbe jaar was de Oost-wagestraat / aan de oostzijde betimmert met een deel geringe huiskens. Aan de West-zijde front niet een woonhuis. Digt by de Goudze Poort stond een Rosmolen: als mede het Pesthuis; voorts was 't een Moeras.

Agter 't verbrande Klooster / was 't zeer slegt voorzien van timmeragie. Van het Gasthuis af tot de brug die men naar Kralingen uitvaart / was 't onbestraat.

Dus stijgt de stad in top,
En klimt al zoetjes op
In straten en gebouwen:
Nu zal ik verder gaan,
En u in weinig blaau
Het resje voort ontvouwen.

De Hoogstraat is den hoogen Zee-dijk / en de langste straat van de stad.

In 't jaar 1584. lagen aan hare zijden 35. Stegen of Straten.

Maar in 't jaar 1613. lagen der tusschen beide de wateren / van binnen en buiten den Dijk / tot het getal van 41. alle wel betimmert.

Op het Oost-einde waren in den jare 1584. nog vele ledige Erven.

En op het West-einde aan de West-zijde van de straat stonden de Huizen beneden den Dijk / van de vude Schiedamsche Poort af / tot ontrent de kromte van de Dijk.

In 't jaar 1584. stond in Jan Jorisz-steeg niet een Huis; maar d' eerste huizen wierden D'er in getimmert 1587.

In

In 't jaar 1585. begonde de lange Lijn-straat / zijnde booz deze aan de West-zijde een oberdekte Lijnbaan / beginnende van de West-floot / en strekkende tot by na aan de huizen van de Kipstraat. Zy wierd aan gedeeltens ver-koft / en met kleine huisjes betimmerd.

Aan de Oost-zijde van de Baan-straat was een tuin / mede strekkende van de West-floot tot aan de huizen van de Kip-straat ; dit 's al mede tot Erven verkoft.

De eerste Huizen ober de Waag / aan de Oost-zijde van 't Stadhuis / zijn getimmerd in 't jaar 1589.

In 't jaar 1586. wierd begonnen de Nieuwewestraat / tusschen 't Duffers-dijk / en 't Mart-beld / zijnde te voren ledige Erven.

Aan de Markt wierd een huis afgebroken / daar de Ster uit hing / zijnde het Noort-einde van de Nieuwe-straat ; en aan de Zuid-zijde van het Duffers-dijk / een Steenhoutwers lootsje / daar nu de Blaak het Zuit-einde der boorszrebe straat is.

In 't jaar 1586. wierd den Grabe van Lep-chester alhier met groote statie ingehaalt van de Borzers / wiens Schutterij drie Vendelen sterck was. Deze gebeinsde Schijndeugt bragt groote verwarring in den Lande ; maar zijn rijk en duerde niet lang.

In 't jaar 1586. wierden hier tot Rotterdam alle Riedakken afgekeurt / waar door veel Borzers haar Huizen vertimmerden.

Op dien tijd waren'er ook binnen de Stad veel slegte huizen / die zeker wel herbouwt dienden.

Zedert dat afkeuren van de rietdakken / is de stad aanzienlijker geworden.

In 't jaar 1587. wierd d'eerste brug geleid ober de Rippflood agter 't stadhuis. Te boren was 'er een houtte bruggetje aan het Noord-einde van de Gasthuis-steeg / onbeguaam byna om met een gelade wagen zonder gebaar ober te rijden.

Altans wierd begonnen de Rombouts-steeg / tegenwoordig de Wilde-Zee-steeg / strekkende van de Boterflood / tot de Lombertstraat. Eerst waren 't ledige erven / en tuinen.

Hi werd ook begonnen de Heere-straat / 't welk eerst een flood was die op de Boterflood uitwaterde : deze flood wierd daar na gedamt : de boorzgebels van de straat aan de Noord-zijde staan d'er althans op.

In 't jaar 1588. en 89. wierd ober al veel getimmerd ; maar meest kleine huizen / welke ten dezen tijde veel gekogt wierden / overmits dat'er veel Vluchtelingen in de Stad quamen.

In 't jaar 1591. leide Willem van Muilwijk den eersten steen aan de fondatie van eenen muur ; strekkende van 't oude Hoofst na den Dijk van Kralingen.

Hi werd gemaakt tot een beschuttinge van de Harde-kaap / die'er te boren lag / en waar aan alle jaren groote onkosten wierden gedaan / vermits'er het water tegens aansloeg.

De Regeerders der Stad ziende / dat zy niet genoeg uitwaarts geleid eu was / hebben de best doen droog malen en diepen / en d' aarde die'er uitquam / doen brengen ober de muur /

318 Beschrijvinge der Stad Rotterdam ,
in de Maase. Zy verkogten de aanwinnige tot
Erben / en maakten 'er ontrent 26000. gul-
dens af / op boozwaarde / dat de koopers tot
hunnen last moesten nemen / om de booz en ag-
ter kaapen van steenwerk te maken / en dat
op die wijze als haer de Commissarissen zou-
den ordonneeren.

Op de agterkaap staan alle de agtergebels
van de huizen van 't Haringblijet / alwaar de
Maas van agter tegens aanspoelt. De booz-
gebels staan op den muur waar van terstond
gesproken is. En de boozkaapen staan aan de
buiten zijde van de haven :

Dit werk is volbragt van stads wegen / in
den tijd van zes jaren : maar het burger-werk /
ging om den sagten grond zoo baardig niet
boort.

In 't zelbe jaar wierd ook gemaakt het dok /
daar men des winters de Haringhuizen legt :
de aarde die d'er uit quam wierd gebragt aan
de wallen / ter wederzijde van de Oost-poozt.

In 't jaar 1592. wierd een sloot geschoten /
tot bebrjding van de Ramen buiten 't Hofpooz-
tje / welke Ramen volbragt wierden in 't jaar
1593.

In 't jaar 1595. wierd het steenwerk gemaakt /
waar op de Haring-bliets-brug rust.

Hi ter tijd wierd de Lotery booz 't Wees-
huis getrokken. Ook wierd altans het eerste
huis in de Prince-straat gezet.

In het jaar 1596. wierd de steene kaap ge-
maakt aan beide de zijden van 't Haring-bliet ;
en aan de Nieuwe - haven (zijnde te boren van
hout geweest / en geweldig verballen) wierden
ook

ook eenige andere steenwerken omtrent ge-
maakt; als mede wierd gehoid / en begonnen
de Hoofst-poozt / aan de Oost-zijde van de
Haven.

In 't jaar 1597. wierd de eerste brug gelegd
van 't Haring-bliet. Ook wierd den eersten
steen gelegd van de Beurs / daar te voren een
bolwerk getweest was.

Het Latijnsche School / in de Celle-broers-
straat / wierd nu ook opgeregt.

In het zelbe jaar wierd op het Quahernaat
een sloot gedamt / waar aan ter weder zijde een
Lijnbaan was. Dit wierd gezamentlijk aan
erben verkogt / 't stuk omtrent 100. gulden.

Hier op staan de huizen aan de West-zijde van
de Banketstraat. Sommige luiden / wiens er-
ben hier aan grensden / waren hier ober moef-
lijk / en zeiden dat de koopers de Heeren nu met
banket wel mogten trakteren. Als ook dat
de straat nu den naam wel mogt dragen van de
Banketstraat / gelijk geschiedde.

Chans ter tijd wierd de Baanstraat mede
gerooit / van de West-sloot af tot aan de Ryp-
straat / aan de welke een huis wierd afgebro-
ken.

Ook wierd doorgerooit de Oost-Prinsse-
straat / van de Baanstraat af / tot de Goudse-
Wagestraat toe / zijnde te voren tuinen en lijn-
banen.

In 't jaar 1598. wierden verkogt de erben
buiten de Schiedamsse-poozt / ter weder zijde van
den Hoogen-dijk / tot aan de kromte. De er-
ben aan de binne-zijde waren breed 22 voeten /
en lang 150. Ze wierden verkogt voor om-
tront

320 Beschrijvinge der Stad Rotterdam,
trent 260 gulden dooz malkander. Aan de
buite-zijde waren de erben op de zelbe breette;
maar ze waren 126 boeten lang / zijnde dubbel-
de erben / strekkende van den Dijk tot aan de
Leube-haben. Ze wierden dooz malkander
berkocht dooz omtrent 600 gulden / na dat ze
hoog waren; 300 dat in alles van de erben ge-
maakt wierd 50000 gulden / zijnde Los-ren-
ten / tegens den penning zestien; op deze con-
ditien / dat de koopers de dorpels van hun hui-
zen zullen moeten timmeren op eenparige hoog-
ten / twee boeten boven den dijk / de muren
op het scheid gemetseld / van twee steenen dik.
Ook moesten zy betimmeren 22 boeten erf /
zonder versmalling.

Toen deze erben berkocht wierden / was aan
de binne-zijde van den dijk Wei-land / bebrijd
met een dijksloot / tot aan de oude Schiedamse
poort.

Aan de buite-kant was een kreek / die men
de Leube noemde / ondiep / krom / en aan beide
zijden met biezen en riet bezet / op sommige plaat-
sen maar een weinig water hebbende. Hier had
hoorzaals een steenplaats gestaan. Tusschen
den Dijk en de Leube was 't hoog land; maar
aan de Oost-zijde van de Leube waren'er vier
bleikerijen; ook eenig land / omringt met een
zomerkade / daar men beesten weidde. In 't
maken van de Leube-haben wierden de boomen
op die zomerkade af gehouwen. Deze Have /
nebeng de Vest buiten de oude Schiedamse-
poort / aan de West-zijde van den Dijk / wierd
begonnen in den jare 1598. maar 't werk bleef
wel zes jaren lang steken.

De straat aan de West-zijde van 't Slikbaartje / van de St. Jakobs-brug af / tot aan het Grootte Kerkhof toe / wierd omtrent dezelve tijd doorgerooit : te voren quamen de erven aan de Oost-zijde van de Delfse-baart tot daar toe.

In het jaar 1598. wierd gemaakt het oude Ammunitie-huis van de Admiraliteit. Ter plaatse daar het gezet wierd had men weinig tijds te voren nog vis gebangen.

In het jaar 1599. wierd de oude Lombardse-brug afgebroken / zijnde zeer laag / en een nteuwe in de plaats gelegd / verzien met ijzere leuninggen / en oberstraat.

In 't zelbe jaar wierd ook gemaakt de roode Schiedamse-poozt / van hout en boor de leus / zijnde dit de eerste poozt die 'er gestaan heeft. Nu werd ook gemaakt het Stads-timmerhuis / op 't Noord-einde van 't Haringblijf / en wierd geset op 't Bolwerk. Dit Stads-timmerhuis had te voren gestaan aan de West-zijde van de Weste-wagestraat / omtrent de Raamstraat / ter plaatse daar namaals de Peperstraat is gemaakt.

XIV. HOOFDSTUK.

Slag in Vlaanderen. Olivier van Noort zeilt van Rotterdam de wereld rond om. Wat hem op die togt wedervaren is. Nog iets van wijken, straten, stegen, en gebouwen. Marquis Spinola komt tot Rotterdam over 't ys met paarden en sleden.

Nā zijn toe / na veel talmens / eindelijk geraakt tot het jaar 1600. in't welke die vermaarde Slag in Vlaanderen / onder den manhaften Prins Maurits van Nassau , ter eene ; en den Martshartog Albertus , ter andere zijde / boozgeballen is. Hoe roemrugtig Prins Maurits den haring in deze battalje afgehaakt heeft / zal ik alhier niet melden. Maar dit kan ik je verzekeren / dat het onze Rotterdamers niet weinig bolde / dat ze zoo wel uitgeballen was. Ook kon men dit baarblijkelijk bespeuren aan 't onder de boet werpen van oude huizen / in welkers plaatsen men weer steuboe / als kerken / houtode. De koophandel nam hand over hand toe : men ruste het een schip booz / en 't ander na uit.

In 't jaar 1598. wierden alhier tot Rotterdam vier schepen uitgerust / om onder 't beleid van den dapperen Olivier van Noort een tourtje om den aardkloot te doen : dezelve raakte / met hozen en stooten / eindelijk in de Straat Magelanes , op 52 graden bezuiden de linie gelegen. De eerste en tweede engte gepasseert zijnde / schermutseerde men een deuntje met de

Antipodes, of onze tegenboetse volkeren. Eindelijk raakte men in de Honger-haven / daar de Spanjaarden eertijds Philips-stad gebouwt hadden / om de Straat of doortogt andere natiën te bedisputeren. Vier bolwerken omringden deze stad : ze was verzien met een heek / by dewelke nog een galg stond om stroppele-koorde met de Ketterfche Indianen te spelen. Vier hondert man had deze stad tot bezetting : maar na dat z'er drie jaren huis gehouden hadden / was de leefstogt verteerd. De Indianen verdoorben 't gezaaide ; en obermits'er geen sekours of lijfstogt quam / storben de Spanjaarden in haar kleederen. De stad wierd vol stank. De oberigen wierden gedwongen de stad te verlaten ; en ijder een snaphaan op schouder hebbende / nam men de beenen op. Onderwege at men bladeren / struiken / wortels / en vogelen. Ten laatsten van 400 tot het getal van 23 vermindert zijnde (waar onder twee vrouwen waren) wilden deze ellendige menschen naar Rio de Plata trekken ; maar men heeft nooit van haar meer gehoozt. Een Spanjaart / Fernando genaamd / van dit gezelschap afdwalende / en by gebal by den Engelschen Candis rakiende / heeft dit uitgebragt.

Olivier van Noort zette zijn Vice-Admiraal hier te land om zijn oproerigheid / alwaar hy zekerlijk van de Wilden opgeknaapt / of van den honger verteerd is.

Eindelijk raakte men de Straat uit / in de Zuid-zee ; en dus langs de kust van Chili zeilende / quamen zy in 't eiland La Mocha, alwaar de Indianen / op het gerammel van fleur-

ten / de bekers lustig lieten rond gaan. Hier van daan zeilende / veroverde Van Noort een schip / en kozt daar na nog een; als mede twee schepen die op 3p lagen om te roeten: een bark staken 3p in den brand.

Van hier stelde men hours na de Los Ladrones, of Dieben-eilanden / alzoo genaamd om dat de Wilde zoo meesterlijk wisten te stellen.

Hier van daan booz de Baai La Baye rakende / trok men een bootsgezel monniks liederen aan / waar dooz men van de Spaanschen zoo veel viktuaalje kreeg als men begeerde: maar de Spanjaarden eindelijk het bedrog merkende / was 't hats hoer / krabben / en bijten.

Hier van daan voort peurende / nam men een bark / ais ook een Chinees schip; en na het veroveren van nog een fregat quam men booz het eiland Manilla, grooter als Engeland of Schotland. Alhier wierden ze besprongen van twee schepen / die elk zoo last groot / tusschen de 4 en 500 man op hadden. Het gebrgt ging hebig aan / en duerde byna den ganschen dag. Eindelijk zonk den Manillaanschen Admiraal als een baksteen. Eenige Spanjaarden / die gebist wierden / hadden doosjes / met briefjes vol bezweeringen in haar zak / en zongen deerslijk misericorde.

Van hier raakte Olivier van Noort booz Borneo; maar 't spek stonk hier al mede. De Koning van dit eiland meinde uit zijn draagband te springen / om dat hy Van Noort niet konde bedotten.

De onze betrokken van hier naar Joartan , en van daar door de Straat Balam Buam na de Kabo de bone Esperance , dat aards paradys / die heilige toeblygt voor de Hollanders die 't zaakhje hier niet aan konnen kloeten.

Van hier zette hy zyn hours na 't eiland Ste. Helena , en van daar na Rotterdam. Dus heeft deze Held (Fernandus Magellanus , Francois Draak , en Thomas Candis nabolgende) in den tijd van drie jaren 't aardryk rond gezeld.

Hy wierd met de zynen alhier binnen Rotterdam den 6 Augusty 1601. blijdeijk berwelkomt.

Dat Krooswijks-reisje is afgehaspelt. Nu wederom aan 't metselen en timmeren.

In den jare 1600. den 16 Juny wierden beide de Hoofden aan de Leube-have geheit en gemetseld. Eeuwit Eeuwicz leid 'er den eersten steen aan. Ze strekten van de zomerkade door de biezen omtrent 280 roeden in de Maas.

Een jaar hier na wierd het eerste huis getimmerd aan de West-zijde van de Leube-have / op den Poort-hoek van de zebende straat van de oude stad / buiten den dijk. Nikolaas Antonisz deed het bouwen.

Ook wierd in 't zelbe jaar het bolwerk nebens de Oost-poort gemaakt met steene mueren / 300 dat men d'er bezijde de stad uit en in ging. Het water had voor dezen ober de passagie tot aan het bolwerk gestaan ; waar ober een brug lag met twee halbruggen / gemaakt in 't jaar 1578. maar nu afgebroken.

In 't jaar 1601. wierd de Binne-rotte aan

326 Beschrijvinge der Stad Rotterdam,
wederzijden met haajen gemetseld / hebbende te
boren van hout geweest.

Ook wierd in dit jaar een huis verhoogt /
staande aan de Noord-zijde van de Hoogstraat /
op den Middeldam / en van daar strekkende
tot aan de oude Curfmart / voor 3600 gulden :
't zelve had in 't jaar 1598. zeven duizend gul-
den mogen gelden. Dit quam daar van daan /
dat de Westerse Vaart te niet was.

In 't jaar 1602. wierd de eerste Baanstraat
van steen gemaakt / te boren een lijnbaan zijnde
de / aan weerszijde de sloot met willegen ge-
plant.

In 't zelve jaar wierd voor de eerste maal
de brug over 't Haringblijet gelegd / wel te ver-
staan aan het Noord-Oost-einde / by de run-
mole.

Altans wierd ook de eerste brug gelegd tus-
schen het Haringblijet ende de Nieuwe-habe. Het
water daar de brug over legt / is eertijds een
tuin geweest.

In 't zelve jaar wierd ook gelegd de steene
brug aan het Noord - Oost - einde van Rotter-
dam / daar men door naar Kralingen vaart : het
was te boren een verballe houtse brug.

In 't jaar 1603. wierd gediept / en met steene
haajen opgemaakt de Botersloot / aan weder-
zijde van de Hui-brug / tot de Vest / zijnde voor
die tijd houtse haajen geweest.

Ook wierd gemaakt de steene brug aan de
Dorke-mart : ze was te boren van hout / met
trappen.

Desgelijks wierd de Kipsloot gediept / en
met steene haajen berzien / van het Stad-
huis

huys af / tot aan de Goudsche - Wagestraat toe.

In het jaar 1603. wierd ter penije van het Raadhuis afgelezen / dat geen vrouwen ter begravenis mogten gaan / vermits 'er toen vele van de pest storben: ook dat men op marcdagen na de middag moest begraven.

In 't jaar 1604. wierd de Leube-habe droog gemaakt / gediapt / en ter wederzijden met steene mueren opgemaakt. Het fundament aan de West-zijde was van beuke planken / en aan de Oost-zijde elze palen / bezden malkander / dwers overgelegd / en daar zes greine balken langs beneffens boven op / en daar zoo voort opgemaakt aan de Oost - zijde omtrent vier voeten hoog. Het werk wierd voleind in het jaar 1609.

In 't jaar 1604. wierden ook gemaakt en bemetseld beide de gaten van de twee habens die nog te maken stonden aan de Oost-zijde van de Leube-habe. Het fundament was van zware dikken sommers / dwers over deze gaten gelegd / op welkers einden het muerwerk staat / en rust.

In 't zelbe jaar wierd een destige timmerage gemaakt aan het Weeshuis / ter oorzaak dat het zelbe te klein was.

In 't jaar 1605. wierden de eerste palen gheheit / waar aan de boomen zouden fluiten voor de Leube-habe.

Altans wierd ook gemaakt de steene brug over de Schie / tusschen Beukels- en Blommers-dijk / genaamd de Hooge Heul / eertijds een houtte brug ; dog hoewel dezelve nu ge-

maakt en geheit was / heeft ze ebenwel haar stand niet gehouden ; waar om de steene kruis in geslagen / met planken belegt / en oberstraat is. Ze wierd met ijzere leuninggen berzien in het jaar 1611.

In het begin van 't jaar 1606. wierd de eerste steene kaai gemaakt aan de Noord-zijde van de Blaak / van de Wismart af / tot aan de Gunjer-brug toe. Deze / namaals de Keizers-brug genaamd / heeft eertijds haar naam gekregen / om dat eenige berffe Jeneber-zwijnen op St. Jans nagt aldaar dansten ; als mede om dat men zeide dat de holrijsters / en die wat meer konden als brood eten / aldaar te zamen quamen.

In 't jaar 1607. wierd de eerste Leube-straat gemaakt van klinkert aan de West-zjde van de Leube-habe ; dog in 't jaar 1611. is ze wederom op gebroken / drie boeten gehoogt / en met straatsteenen gelegd.

In dit jaar wierd ook het Slikbaart ter wederzijden met steene kaajen gemaakt.

De steene brug ober de Botersloot digt by de West / wierd dit jaar ook gelegd : ze was te boren van hout.

Dog wierd de Weeze-brug gemaakt met ijzere leuninggen / en oberstraat.

Du ter tijd begon men ook te werken aan het uerwerk op den toren van St. Laurens kerk ; en in 't jaar 1613. wierd het fix en goed berklaard.

In 't jaar 1608. den 31 January quamen den Marquis Spinola , met een groote sleep Dons en Cavalieros vergezelschapt / ober het ijs / de
Maas

Maas af / met 40 paarden / 9 muilen / 4
 hoetsen / en omtrent 150 sleden met bagagie.
 Het had in 40 jaren 300 sterk niet gebrozen
 als deze winter. Men reed van Doort tot
 Delfshaven met wagens en paarden. Wel 50
 tenten stonden 'er van Doort tot hier op het
 ps.

In het zelbe jaar wierd de oude Leube-bzug
 by de oude Schiedamsche-poort afgebroken / en
 een dubbelde balbrug in de plaats gelegd.

In 't jaar 1609. wierd verkogt de oude
 Dzaaibzug / oberstraat wezende / en in haar
 midden met een bak die dzaaide / wanneer de
 schepen die 'er doorboeren met de mast daar te-
 gen aan stieten : ze had gelegen sedert het jaar
 1564 ; en wierd weder geheit den 13 January
 en gemaakt met straat / en ijzere leuning.

Den 16 January begon men de grond te
 leggen van het eerste huis aan de Oost-zijde
 van de Leube-haven.

Den 3 February wierd verkogt de oude
 Gapers-bzug voor 335 gulden ; en den 7 dito
 wierd het heilwerk van de tweede begonnen /
 en volmaakt / met het berstraten / den 15 Ju-
 ny.

In 't zelbe jaar van 1609. den 24 en 25 A-
 pril verkogten de Heeren van den Geregte om-
 trent 64 dubbelde erven aan de Zuit-zijde van de
 Wijnstraat / voor omtrent 11500 gulden. De
 koopers moesten maken een steene kaai aan de
 Noort-zijde van de Wijnhave. De halve ha-
 ven moesten ze diepen / en den opslag verhoog-
 gen na het welgeballen der verkoopers. Deze
 erven waren bzeet 20 boeten ; de langste ruim

330 Beschrijvinge der Stad Rotterdam ,
120 / en de kortste ruim 70 boeten lang : ze
mogten niet versmalt werden / maar bestimert
op eene muer van twee steenen / die aan weder-
zijden moest bekostigt werden : ze moest vol-
houtot zijn binnen den tijd van 9 eerstvolgende
jaren / op de verbeurte van hondert ponden
Vlaams.

Den 27 Mei wierd de eerste steen gelegd aan
de muer tusschen de Oude - en Leube - haven/
aan de Zuid-zijde van de stad. Den 22 Au-
gustus was dezelve gemaakt ter lengte van om-
rent 90 roeden ; haar fundament waren elze
boomen / overdwars nevens malkanderen ge-
legt / en daar op overlangs / ook nevens mal-
kanderen vijf of zes beukke schalen / drie van een
sommer gezaagt / en 300 boort het steenwerk
daar boven op. Den 16 April 1610. heeft men
weder begonnen te arbeiden. Den 16 Junij
is het fundament voleind / zijnde elzen en ande-
re boomen / overdwars aan malkander geleid /
en daar op dertien anderen overlangs in 't ver-
band / waar op men heeft voortgegaan met
metselen tot den 12 October / wanneer deze
muur een voet hooger opgetrokken was als
't Oude Westers-Hoofst. Den 5 Mei 1611.
begon men ze doorgaans vier boeten hooger te
maken als 't Oude - Westers - Hoofst ; en dit
wierd volbragt den laastten Augustus des zelven
jaars : ze is lang 1300 treden : men leide ze
door de biezten / zonder dammen : de plaats
bloefde met een gemeene bloet wel vijf boeten
onder.

Den 26 Junij 1609. begon men het heilwerk
aan het staketzel in de Maas / van 't Oude-
Hoofst /

Hooft / agter de huizen van 't Haringblot : het
werk wierd volbragt den 15 Augusty / en be-
liepen de onkosten 11000 gulden.

Tans ter tijd begon men de brug ober de
Schie te leggen / buiten de Delfse-poozt : ze
wierd voleind den 5 September / zijnde in alles
volkomener als de voorgeaande.

Den 25 dito begon men aan de Kotte vooz
St. Laurens kerkhof een plankier te maken / met
een wip daar by / om de Haarlemse marktschui-
ten te laden en ontladen / 't welke te voren ge-
schiedde op de Delfse-baart.

Altans wierd de Mostertsteeg / omtrent de
Raamstraat / gestraat.

In dit zelbe jaar stonden alhier (volgens het
getuigenis van de Heer Kornelis van Driel ,
Burgermeester der stad Rotterdam) wel 1800
huizen meer als binnen de stad Delft.

In dit jaar wierd ook gemaakt de eerste straat
tusschen den Dijk en de Leube-habe / zijnde
de derde van de oude stad uitwaarts.

Ook wierd den Oppert doorgeans berstraat /
die voortijds de Beestemarkt was geweest / eer
ze in de Prinse-straat wierd gehouden.

Den 5 Januarij verkogten de Heeren van
den Geregte de brug die ober de Nieuwe-habe
lag / om afgebroken te werden / vooz een som-
me van 80 gulden. Men begon ze te vernieu-
wen den 1 Februarij / en was berstraat en vol-
eindigt den 8 April : ze kreeg toen ter tijd den
naam van Koks-brug / zijnde te voren Pak-
ken-brug geheten.

Den 13 Augusty ordonneerden de Heeren
van den Geregte / dat de bobekant van de

332 Beschrijvinge der Stad Rotterdam ,
doorpels der huizen in 't toekomende te timme-
ren aan de Zuit-zijde vande Wijnstraat / zou-
den werden gezet twee boeten boben de water-
bloed van den 22 Januarij des zelbe jaars /
het welk wierd boorzgekomen in de bouwinge
van het eerste huis op den 4 Augustj ; maar
alzoo het zelbe in een jaar tijds ruim twee boet
zakte / wierd dit gebod niet stipt nagebolgt.

Den 14 Augustj begon men aan de Houte-
poort / op het Westers - hooft / genaamd de
Graauwe-Hooft-poort.

In den zelben jare zijn by de Heeren van den
Geregte afgedankt de twaalf Wendelen bozgers /
die met malkanderen hadden gewaakt sedert
den jare 1595. en verkozen uit de zelbe weder-
om zes Wendelen schutters naar ouder gewoon-
te.

Den 24 Januarij 1611. begon men de steene
Begijne-brug af te bzeken / als onbeguaam
zijnde om dooz te baren / of ober te gaan : ze
wierd met balkken en planken oberleid / ober-
straat / en met ijzere leuninggen bezet.

Ter dezer tijd begon men ook twee dammen
te leggen / een op 't Zuit-einde van de Boter-
sloot / en een booz de Klabersteeg. Het water
wierd tusschen beide droog gemalen / de gragt
gediept / en tusschen beide de kaajen de funda-
menten gelegd van de steene bruggen / van 62
greine balkken ober dwers / en bezijden malkan-
deren / en drie bzeet ober langs daar boben op ;
waar op het muerwerk wierd gemetseld. Den
eersten steen wierd gelegd den 13 Januarij 1611.
en den laafsten den 26 Mei des zelben jaars.

In dit zelbe jaar viel een stuk muers uit de
Poort-

Poozt-zijde van 't bolwerk aan de Oost-poozt. Het wierd hermaakt / en met eenige ankers verzien / die gehegt wierden aan den toren van de oude poozt / welke onder dit bolwerk gedempt legt.

Booz de Lange-Lijnstraat wierd den 8 Juny een waterpoozt aan de West gemaakt.

Den 8 Julij wierd alhier tot Rotterdam een schip gebragt / dat dooz den ijsgang berongelukt / wel vijf maanden omtrent Zwartewaal in de grond had gezeten. Het was geladen met gerst en andere waren / als mede met 2800 gulden aan geld. Dit was 'er / 300 men zeide / dooz den schipper uit geligt. De schipper / niet sings / beloofde de helft aan de gene die het schip 'er uit wisten te winden. Het wierd aangenomen van Dortenaars / die 't ook volbragten / waar dooz de schipper onschuldig bebonden wierd. De gerst / die zeer stonk / wierd verhogt booz 400 guldens.

Den eersten September begon men aan de eerste waghhuizen in de Nieuwe-stad / aan de West-zijde van de Leube-habe ; een by de Leube-poozt / een by de Groode-Schiedamsse-poozt / en een by de Delfshabense-poozt / beginnende de nagt- en dagwagt in de zelbe den vierden February 1612.

Den 28 dito begon men een paardestaf booz de sopers te maken op den hoek van de torenstraat van St. Laurens Kerkhof. Den tienden December moesten d'er de sopers hun paarden brengen / betalende booz elk twee stuivers 's weeks. Booz dezen was deze stalling agter 't Stadhuis / in St. Antonis Gasthuis. Te
dezer

334 Beschrijvinge der Stad Rotterdam ,
dezer plaatsse veraccijnst men tegenwoordig het
hier.

Den 28 en 29 November verkogten de Hee-
ren van den Geregte eenige erben aan de West-
zijde van de Keizers-bzug / en op het West-
einde van de Wijnstraat aan de wederzijden /
en aan de Oost-zijde van de Leube-habe / en
aan de Noord-zijde van de Wijnhabe / omtrent
het getal van twee en veertig / voor omtrent
18000 gulden / te lossen tegens den penning zes-
tien ; op konditie dat de koopers zullen moe-
ten maken de kaajen / met den opslag / en de
straat hoogen. De erben waren hzeet agtien
voeten op ongelijke lengten : ze mogten niet
versmald werden / en de middelmuer op ander-
halve steen dik moest van wederzijden bekostigt
worden / en voltimmert in zes eerst volgende
jaren / op een boete van 600 gulden.

In't jaar 1612. den 19 en 20 April verkog-
ten de Heeren van den Geregte eenige erben
aan de West-zijde van de Leube-habe / by de
Leube-poort / en eenige anderen tusschen den
Dijk en de Leube - habe / aan een zijstraat :
nog eenige aan de Zuid-zijde van den Dijk /
aan de kromte / alwaar de zoutketen plegen te
staan ; als mede nog eenige tusschen deze zout-
heet-plaatsen / en de Maas ; en dat aan ver-
scheide habentjes die men zoude graben door
de biezen / op de wijtte van dertien voeten :
maar de koopers moesten de boorsz habens die-
pen / en met steene kaajen bemetselen / den op-
slag hoogen / en straten binnen twee eerstko-
mende jaren. De erben waren hzeet agtien /
en lang negentig voeten ; en moesten berim-
merd

merd wezen binnen den tijd van zes eerst komende jaren / op een boete als boven.

Den 31 Augusty wierd den eersten steen gelegd aan de Keizers-brug; maar het werk bleef eenigen tijd stil staan / tot den 21 Mei. Toen begonden ze weder te metselen tot in 't begin van September / dat men de brug ging leggen. Agt jaren was deze brug open gebleven / dat 'er een groot schip door konde varen.

In 't zelbe jaar wierden van stads wegen gekogt 800000 Fransche straatsteenen / tot 9 gulden het 1000. Ook kocht men een meenigte klinkert tot nieuwe bestrating.

Den 12 January van het jaar 1613. bloes Boreas vreeslijk uit den Noord-westen / waar door het water tot Rotterdam niet weinig rees tot groote schade van den borger.

Den 26 February begon men drie dammen te leggen / om de Wijn-en Scheepmakers-habben te maken.

Den 11 Maart verkogten de Heeren van den Geregte de erben tusschen de oude Schiedamsche-poort / en de straat aan de Noord-zijde van de Brouwerij van de Witte Leeuw / buitens dijks / die met laag water naauwlijks droog lagen. De koopers waren gehouden de haai van steen te metselen / en den opslag te hoogen binnen twee eerst volgende jaren: wanneer de een timmerde / moest de ander de scheidmuur half bekostigen. De erben moesten betimmerd wezen in zes volgende jaren / op herbeurte als boven; en in 't gebolg ebenwel te moeten bouwen.

Op den zelven dag wierd ook verkogt de oud

336 Beschrijvinge der Stad Rotterdam ,
oude Schiedamsche-poozt / om afgebroken te
worden / booz 350 gulden gereed. Ze stond
boben op den dijk vierkant op gemetseld / met
dikke mueren boben oberwoelft / met een steene
bozstwering zonder dak : ze wierd afgebroken
den 18 Maart.

Omtrent deze tijd wierden de Delfse schuitjes (welke eerst open / daar na met ronde hoepels en zeil oberdekt waren) afgekeurd / en wierd dit Deer tot een officie verheben / en geordonneert dat de nieuw gemaakte tentschuiten niet meer met lijn om den hals / of met het zeil / maar met paarden zouden boozt getrokken worden. Antony de Heus , Kommissaris van 't boozsz Deer / wil dat dit bobenstaande omtrent het jaar 1632. zoude geschied zijn. Wat'er nu van is / laat ik de Schippers van het booznoemde Deer bedisputeren.

XV. H O O F D S T U K.

Tweespalt in Holland om zaken van Godsdienst. Prins Maurits verandert de Regering in Rotterdam. Publicatie van de Rotterdammers tegen de Dortenaars. Nog meer krakkeel wegens den Godsdienst. Verscheide Remonstranten doorschoten. Vander Duin steekt zijn kop door d'yfere tralien van zijn huis om te verspieden waar de Remonstranten prediken. Een vrouw van toovery beschuldigd, en in 't water geworpen, werd van een Smit een gloeyend yzer op de handen gedruwt dat ze verdrenkt. Een man verhangt zig
tot

tot Delft , en komt tot Rotterdam spoken of verschijnen. Een wijf met een helm geboren zou de geest vermanen. Hoe dat dit werk verging. Een meid betoovert , en wederom onttovert.

In twee of drie voorzgaande Hoofdstukken hebben we aan de liefhebbers bertoond / hoe de stad Rotterdam in die bloedigen Spaanschen oorlog / als uit een moeras en smodderpoel opgeklimmen / en van jaar tot jaar aangewassen / en groot geworden is. En dus zijn we met de stad geavanceert tot het Bestand / of Twaalfjarigen Treves.

Het eerste dat men nu by de hand batte / was het verhoogen van de Wijnstraat.

In't jaar 1613. den 22 en 23 April verkogten de Heeren van den Geregte de Erben aan de Zuit-zijde van de Scheepmakers-haben / die moeras zijnde / wel twaalf boeten hooging noodig hadden : ze waren bzeet 20 boeten / lang 180 / en in 't getal omtrent 140 / die alle gebruikt moesten werden tot scheeps-timmerwerken. Die een erf kocht / mogt 'er nog drie in de zelbe koop nemen / maar niet meer / gelijk ze alle deden / ijder booz omtrent 400 gulden ; op konditie dat de koopers van hunne beloofde penningen een blank zullen geben tot rantsoen van de gulden ; als mede den 8osten penning. Ook zullen ze moeten diepen / ijder booz zijn grond / de helft van de haben ; mits dat ze de spijs zullen mogen bzingen elk op zijn erf. Nog zullen ze gehouden zijn op het zuit-einde der boozs erben een muer te maken twee stee-

nen dik / en hoog na den eis der verhoopers / zonder buiten den zelven eenig pothuis of uitstekt te mogen stellen : alleenlijk zullen zj'er een uitgang / en ligten mogen hebben. Niemand zal vermogen na drie eerst komende jaren eenig schip op stapel te zetten / als alleen aan de Zuit-zijde van de Scheepmakers-haben / op de boete van 300 gulden. De Heeren van den Geregte hielden aan haar zes of zeven erben omtrent het midden / van meininge zijnde om over de Haben een brug te leggen / waar aan den eersten steen gelegd wierd in den jare 1613. den 9 October / en zoo hoog dat men d'er met laag water by moogt.

Nog wierden ten zelven dage verkogt eenige erben aan de Zuit-zijde van de Scheepmakers-haben / aan de West-zijde van het oude Westers-hoofst / en aan de Oost-zijde van de Leuve-haben / by de Scheepmakers-poozt / die met huizen moesten staan binnen zes eerst komende jaren / op de boete van 600 gulden. De koopers zullen mede gehouden zijn van hare be- loofde penningen tot rantsoen te betalen van ij- der gulden een blank ; als mede den 8osten per- ning / en den opslag van de straten te hoogen. Wanneer den een timmerde / was den ander verplicht de scheits-muer half te bekostigen.

Den 27 April verkogten de Heeren van den Geregte de erben tusschen de Wijn- en Scheep- makers-haben / agtien boeten breed op een on- gelijke lengte / op konditie als boven.

In de jaren van 1612. en 1613. wierd den Hoogen-dijk bestraat / van de Oude-stad af / tot aan de Hoode-poozt / op de lengte van 1050
schre-

schreden. Ook wierden sommige straten ter wederzijden gestraat; als mede de straat aan de Oost-zijde van de Leube-habe.

Den 11 Mei 1613. passeerde dooz Rotterdam naar den Haag Frederik, Paltzgrabe aan den Rijn/ en quam'er weder den 15 dito/ om'er zijn huisvrouw Elizabeth te ontfangen/ die uit Zeeland was gekomen. Zy wierden nebens andere Heeren deftig ingehaald van de Magistraat/ en zes bendelen borgers/ ijder meer als van 300 man sterk/ en een Wendel brabz soldaten. Zy trokken slegts dooz zonder aldaar te vernagten.

In't zelbe jaar wierden de bogen/ of kleine wooningen aan de best-mueren staande/ afgebroken; als mede de best-mueren tusschen de oude Leube- en Keizers-brug/ aan het kleine Markveld.

Den 17 Mei wierd den eersten steen gelegd aan de kaap van de Wijnhaven.

Ook wierden in die zomer gemaakt alle de kaapen aan de Scheepmakers-haven/ 300 hoog dat men'er met laag water by konde; en nog zeven bruggen van stads wegen boven de zes boeten opgemaakt; als mede de boorz habens gediept/ en de bruggen op ijder einde van de dwars-habens begonnen in de maand Augustus.

Zie hier de kopije van zekere Publicatie/ gedaan binnen Rotterdam den 10 October 1613.

Alfoo na de natuerlycke regten, gekonfirmeert door verscheyde sententien, het allen ingesetenen van Zuyt-Holland vrystaat, haar gewas en teelingen te brengen in de steden van

340 Beschrijvinge der Stad Rotterdam ,
Rotterdam , Gorkum , en Schoonhoven , son-
der dat sy gehouden zyn deselve ergens anders
ter marckt te brengen ; en het evenwel schynt
dat by de Regeerders van Dordrecht getracht
werdt om eenige verboden de voorsz dorpen
in hare vryheyt , en de voorsz steden in haer
toevoer te verhinderen : soo is 't dat Burge-
meesteren en Regeerders der voorsz steden Rot-
terdam , Gornichem , en Schoonhoven , allen
ingesetenen van Suyt-Hollandt , niemant uyt-
gesondert , met desen openbaren klockslag laten
weten en insinueren , dat sy met haar gewas ,
vrugten , en teeling , vry , vranck , en onver-
hindert mogen komen in de voorschreve steden ,
en deselve goederen aldaer ter marckt brengen ,
sonder te obedieren aan eenig gebod of verbo-
den desen contrarierende , ofte deselve goede-
ren tot eenige andere plaetsen gehouden zijn
eerst ter marckt te brengen : belovende de voor-
schreve steden de voorschreve ingesetenen van
Suyt-Hollandt te indemneren , en dagelyks te
bevryden van alle schaden en veranderingen ,
die henlyuden in 't gunt voorschreven is eenig-
sins fouden mogen werden aengedaen : Gepu-
bliceert den 10 October 1613. binnen Rotter-
dam.

Den 19 October wierd den eersten steen ge-
legt aan de Grootte Scheepmakers-brug. Het
fundament was van zware masten / die aan
weerszijde de kaaien bereikten / bezijden malkan-
der geleid / en daar ober dwers greine balken
met pzer aan een gestoren : het steenwerk wierd
geleid op een blot / dat men liet nederzinken
op de grond byf voer waters diep : het muer-
werk

Werk wierd zoo hoog gemerselt / dat men met leeg water daar gemakkelijk by konde komen.

Den 7 November wierd den eersten steen gelegd aan de Grootte Wijnbrugge : het fundament was op de zelbe wijze als dat van de Grootte Scheepmakers-brug / en het werk van beide bleef den winter over staan / tot den 23. April 1614. wanneer men weder begon te arbeiden / en het werk van blaauwe steen te maken tot boven de bloet.

De groote Wijnbrug wierd dezelve zomer hooger gemaakt van wit steenwerk / met een looze brug daar boven op.

Binnen den tijd van dertig jaren is de stad verbeterd door stegen en straten / als volgt :

Sedert het jaar 1584. tot het laatste van 't jaar 1613. zijn binnens dijks verbeterd 48 / en buitens dijks 25 straten of stegen / zonder daar onder te rekenen wat over de Blaak / buiten de oude Schiedamsse-poozt / en aan 't Haringblijet vast is.

Den 8 Maart 1614. wierd den eersten steen geleid van het eerste huis aan de Poozt-zijde van de Wijnhave / aan de West-hoek van de Grootte Wijnbrug.

Ook wierd in dit jaar begonnen het Glas-huis tusschen de Wijn- en Scheepmakers-haven.

Den 14 April verkogten de Heeren van den Geregte eenige erben / gelegen tusschen de Wijn- en Scheepmakers-haven / ten wederzijde van de twee dwars-habens / moetende de koopers van hunne beloofde penningen tot rantsoen be-

talen van ijder gulden een blank / mitsgaders den tagtigsten penning / de straat en opslag hoogen / en de erben binnen drie eerstkomende jaren betimmeren: de scheitsmuur moest aan wederzijden ten halven bekostigt werden / ten minsten van anderhalbe steen dik: ze waren breed agtien / en lang omtrent sebentig voeten de kortste: de langste omtrent hondert voeten. Alder wierd verkogt voor omtrent twee hondert gulden. De verkoopers namen op haare ke haajen te maken: ijder mocht timmeren als 't hem te pas quam.

Den 15 dito verkogten de Heeren van den Geregte twintig erben / gelegen aan de Zuidzijde van de Scheepmakers-haven / ten wederzijden van de straat / aan de Grootte Scheepmakers-brug; ijder breed 15 / en lang 44 voeten / het stuk voor omtrent 170 gulden / op voorwaarden als boven.

In 't zelbe jaar wierd gemaakt de steene kaai aan de West-zijde van de Delfse-baart / van de Raambrug tot aan de poort. Ook eenige kaajen aan de sloot die rondom den Doel loopt.

Den 21 Juny verkogten de Heeren de brug leggende over de Kotte / by de Hof-poort / voor 80 gulden. Daar wierd op dezelve plaats een steene brug gemaakt / waar van den eersten steen gelegd wierd den 8 Augusty / en den laaststen den 3 October 1615.

Den 11 Julij wierd den eersten steen gelegd aan de nieuwe timmerwerken op de Zuid-zijde van de Scheepmakers-haven; en den 21 dito den eersten steen aan 't eerste huis aldaar.

Den

Den 8 September begon men de Kleine Wijnbrug te leggen / waar van den eersten steen was gelegd in jaar 1604. en de Kleine Scheepmakers-brug wierd begonnen den eersten December.

In 't jaar 1614. wierden binnen Rotterdam vijf Vrouwerijen gestigt ; de eerste aan de Oostzijde van de Delfse-baart / genaamt den Eenhoorn ; de tweede aan de Zuit-zijde van de Hoogstraat / op 't Oost-einde ; genaamt de Starre ; de derde aan de Zuit-zijde van de Blaak / tusschen de Gapers- en Keizers-brug / genaamt Den Harink met de Kroon ; de vierde aan de Oost-zijde van de Leube-habe / genaamt de R in de weereld ; de vijfde aan de Noort-zijde van de Hoogstraat / op 't Oost-einde / genaamt de drie Haringen.

In den jare 1615. in 't begin van April begon men de Linde Willige poten te stellen tusschen de Oude- en de Leube-habe / aan de Maas.

Ook wierd in dit jaar de straat opgebroken / en twee boeten gehooft / van de Delfse-poozt tot de Raambzug / aan de West-zijde.

Den 16 July 1618. besteedden de Heeren van den Geregte sommige steene kaajen / van de Gapers-brug af Oostwaart / tot aan het Oost-einde van de Wijn-straat.

Den 17 Augusty publiceerden de Heeren van den Geregte / dat alle breemde Kramers / komende in de Kermis / niet langer zullen mogen voorstaan / als van Vrijdaags voor Kermis / tot des Saterdaags avonds een weck daar na.

Ook dat een oude doode / die met vier ofte

344 Beschrijvinge der Stad Rotterdam;
meer personen gedragen word / booz half twaalf
zal moeten in de kerk wezen / op de boete van
zes gulden / en na de middag booz drie ueren /
de marktdagen niet uitgezondert. Een kind
van twee gedragen / ook booz den zelven tijd /
op de boete van drie gulden. Een kind onder
den arm gedragen dertig stuivers.

In het zelbe jaar wierd de Hoof-poozt ver-
wijd / de bloer gehoogt / en een balzug daar
booz gemaakt : als mede het muerwerk tus-
schen het steene Bolwerk / en het Hoofst aan de
West-zijde / buiten de Leube-poozt.

Den 29. Oktober quam binnen Rotterdam
Mauritius, Prins van Oranje / en veranderde
's anderen daags de Wet en de Broetschap der
zelbe stad / sterk zijnde 22 personen / vermits
er twee dood waren. Van deze 22 wierden
er 15 afgezet / namentlijk Pieter Adriaansz van
Walenburg, Oud-Burgermeester / en Broeds-
schap sedert 30 jaren ; Kornelis Pietersz Vroe-
sen, Broedschap sedert omtrent 40 jaren ; Jan
Jillisz van Hal ; Jan Dirksz Verzijde ; Adriaan
Krijnen ; Eeuwout Bijlwerf ; Simon Jansz Ver-
have, Adriaan Keizers ; Hendrik Jeronimusz ;
Gerrit Jansz Blankert ; Pieter Dirksz Starre ;
Govert Dirksz Thoen ; Jonge Jan Jansz Snaats ;
Gillis Marinusz Groeninx ; Kornelis Aartsz Kie-
vir.

Die aanbleven waren deze nabolgende Hee-
ren : Kornelis Kornelisz Jongeneel, Hendrik
Willemsz Nobel, Burgermeesteren ; Boudewijn
van Muilwijk bleef Bailjub. Dr. Bontius ;
Adriaan Reimbrantsz ; Kornelis Jansz van Har-
tigsveld ; Kornelis Klaasz van Driel.

In December wierden 'er uit de Borgerije twaalf Wendelen opgereggt.

In den jare 1619. wierd een weg gestraat booz de Scheepmakers huizen / aan de Zuidzijde van de oude- tot aan de Leube-habe / met klinkert.

Ook wierd het Verlaat by den Doel gemaakt.

In 't jaar 1620. wierden de houtte kaajen gemaakt ter wederzijden van de Binnebest-sloot / aan de West-zijde van Rotterdam.

In 't jaar 1619. den laatsten Juny stonden de poozten gefloten van 's morgens tot den middag / terwijl men het Abondmaal uitdeelde.

Altans wierd alhier den Remonstranten het prediken verboden / het welk zy den 21 July ebenwel begonden / maar niet volbragten / en eenige van de zelbe gebangen wierden.

In het zelbe jaar wierden de steene kaajen gemaakt ten wederzijden agter het verbrande Klooster. Ook wierden de kaajen tusschen de Gapers- en Keizers-brug volmaakt : en heeft de stad als toen moeten onderhouden 84 bruggen / 32 buiten / en 52 binnen den dijk.

Nog wierden in 't zelbe jaar de wallen om trent vier boeten gehooft / van de Delfs-habense-poozt af tot aan den Hoogen-dijk. Het Magt- en Pooztiers-huis wierd drie en een halve boet opgebijzeld ; en de Binnebest-sloot doorgaans ruim 18 boeten wijd gemaakt.

Den 20 October predikten de Remonstranten aan de kade agter Krooswijk ; waar op den Dijkgraaf Jakob Duin met eenige soldaten

346 Beschrijvinge der Stad Rotterdam,
daar na toe trok / en een man dood geschoten
wierd. Deze wierd in St. Laurens kerk be-
graven / en zijn lijk gevolgt van 572 perso-
nen.

Ontrent deze tijd wierd den eersten steen
gelegd aan 't Boterhuis / of de Pleishal.

Den 22 November wierd alhier een jong-
man / Jan Abramsz genaamd / dood geschoten
om dat hy ter Predikaatsie-wilde gaan. Zijn
lijk wierd berzeld van 1300 mannen.

Ook begon men ontrent dezen tijd den dijk
te doorgraven aan de Schiedamsche-poozt / om
'er een sluis door te leiden. Daar wierden
20000 steenen aan verwerkt.

Den 20 Mei 1620. wierden verhoogt de hui-
zen aan de Oost-zijde van de Lombardstraat /
en aan de West-zijde van de Huibrug / nebens
de Pleishal / om afgebroken te werden bin-
nen den tijd van 16 dagen.

In 't zelbe jaar wierd de Groenendaal ter
wederzijden met steenen gekait / en de gragt
gediept.

Ook wierd de Cingel gehooft van de Delfse-
poozt tot den Hoogen-dijk.

By de Broedschap wierd geordonneert / dat
ijder burger zijn straat moest onderhouden van
steen / zant en arbeids-loon / zijnde dat voor de-
zen nooit in gebruik geweest.

Hi werd ook gemaakt de Oostindische
Lijnbaan / met zijn toebehooren.

Het sluisje aan de Oost-poozt wierd ver-
legt. By de Delfhabense-poozt wierd een
stal opgerecht voor karre-paarden.

Op het Bolwerk / aan de West-zijde van de
Leu-

Leube-haben / wierd een wip-mole gesteld om lakens te bullen.

Den 7 September begon men aan het leggen van de eerste kleine Scheepmakers-brug.

Omtrent deze tijd wierd 'er eenig rumoer in de stad verwekt dooz het gebangen nemen van een Remonstrants Predikant. Veertien bozgers bleven d' er dood / die by nacht begraven wierden.

Wamaals wierden 'er nog vele Remonstranten gebangen / en eenige gebannen. En dus ging het niet alleen hier / maar ook in andere steden desgelijks.

Den 24 October liep het water dooz een snellen Oosten wind zoo laag / dat de zandplaat dooz de stad met de bloed niet bedekt wierd / en dat de sluizen binnen de stad in twee getijen niet toe bielen ; waar op zoo grooten onwoer volgde / dat het land in twee etmalen onder regende.

Den 20 November wierd de slagklok dooz de jongens uit het Giethuis tot onder St. Laurens toren getrokken / wegende 9417 ponden.

Den 10 December publiceerden de Heeren van den Geregte / dat men den Nieuw-jaarsdag bieren zoude / en niemant zig verbozderen eenige winkels te openen / of eenige handwerk te doen ; het welk by den Gereformeerden nooit was in gebruik geweest.

Hu was 'er tot Rotterdam al wederom een lustige kraam met de Arminianen : deze verga- dert zijnde / zoo wild Vader Duin verspieden waar dezelve predikte. Hy stak om dit te ber- rigten / zijn hooft dooz de yzere tralien van zijn huis ;

Huis ; maar willende het zelbe weder te rug halen / was 't mis ; hy kon niet / bermits zijn ooren te groot waren. Hier op was 't wapen en moort. By honderden menschen quamen aanloopen om dit spektakel te zien. Daar stond Oomkool / om zijn nieuwsgerigheid als in de ijzers geklonken. Maar wat raad ? hy moest 'er uit ; want dus te blijven staan kon zijn leven geen dag worden. Eindelyk quam 'er een smit / die dezen nieuwsgerigen pberaar (met de tralien aan stukken te vijlen) verlostte. Dus ziet men dat de smits dikwils nootzakelyk zyn / en in veel dingen wel te pas komen.

Maar 't geen een ander smit alhier tot Rotterdam eens verrigte / was niet veel byzonders : het geen hy uitboerde was dit. Een zwangere Schiedamsse vrouw / welkers man op een Rotterdams Oorlogschip in zee boer / quam alhier by de Kapiteins vrouw vragen / of ze geen tijding had hoedanig het met het schip en 't volk gesteld was / alzo ze eenige quade maren daar van gehoozt had. De Kapiteins vrouw gaf haar volkomen bericht / en stelde dit vrouwtje gerust. Onder het praten van deze twee vrouwen begon de meid (welke haar marsje van de Kajuitwagter of Hofmeester had laten stofferen) zoo wat vremde grimassen en figuren te maken / dies de Schiedamsse vrouw afscheid van 't Kapiteins wijf nam. Toen vraagde de bazin aan de meid wat haar scheelde. Ag ! wat zou me letten , gaf ze ten antwoord / dat Schiedamsse wijf heeft me betooverd. Hier op vliegt die malloot het

Ka-

Kapiteins wijf de deur uit / en roept / Help bueren , help : dit Schiedamsche wijf heeft mijn meid daar zoo dadelijk betooverd ; help ! help ! Hier op quam een party kanaalje / en eenige Vrouwers-offen booz den dag / die deze arme vrouw van boben neer in de Leube-habe smieten. Het vrouwtje / dooz lang worstelen en woelen kreeg eindelijk een paal vat / daar haar handen als aan bestorben : dit vermoedde de tooberp nog meer. De smit / daar eben van gezegt is / bedagteen schoonder bond : hy maakte metterbaart een gloejend ijder kilaar / en zette dat de vrouw op haar knokkels / waar dooz ze haar handen moest los laten / en dus ellendig brodzinken.

De tooberp wierd kort na haar dood ontdekt dooz een jong toobenaartzje dat de meid ter weereld bragt. Ik zoude je de namen van het Kapiteins wijf en meid wel kunnen noemen ; maar dewijl 'er nog eenige nazaten van in het leven zijn / is dat zoo noodig niet.

Maar ik agt al de praatjes van tooberp of spokerp tegenwoordig zoo weinig als een blaas met boonen. Want het is gebeurd in het jaar 1692. dat mijn buerman / welke maar twee huizen van mijn deur op een kamer woonde / zig zelf tot Delft verhangen hebbende / en hy nagt begraven zijnde / dezelve (zoo men zeide) op de kamer daar hy gewoon had / quam waeren / of verschijnen. Dit bevestigden de man en de vrouw desgelijks / die het beneden-huis bewoonden. Nu wierden de deuren op / en dan wederom toegedaan. Dan quam het de trappen af / en steende niet weinig. Nu was het

350 Beschrijvinge der Stad Rotterdam,
in de kist / en dan wederom in de kist doende.
Hort om / dit gewaande spook maakten 't zoo
grof / dat het begon om laag by den bakker te
komen alwaar het by nacht de brootmandens /
hekjes / koekjes-planken / en al wat het maar
in de weg / of voor de schenen stond / door het
voorhuis rinkinkte dat het dreunde en daberde.
Ja 't ging op 't laatst zoo grof / dat mijn buer-
man begon te praten dat 'er andere ordze in
zoude moeten gesteld werden / of dat hy 't 'er
niet in zoude kunnen houden. Den Huisheer
Johan Haasbroek , om deze babbelery te stutten /
gaf den Bakker verlof om middelen in 't werk
te stellen dit spoken te belletten.

Den Bakker zocht dan een wijf op dat blind-
bely / of anders gezegt met een helm geboren
was. Dit wijf zoude de geest bezweren / of
bermanen. Maar als 't werk zoude aangaan /
derfde niemant by het voorz. wijf waken. Om
hort te gaan / ik nam het met nog een ander
aan.

Daar wierd dan een bzaaf buer op de kamer
aangelegt / tabak en schoone pijpen / en een
pulletje goed bier verschafft / en voor het wijf
een pimpeltje krik van een pintje of anderhalf.
En dus in postuer om den haart gezeten / ver-
wagten wy den Geest. Mijn maat / in plaats
van waken / ging zitten slapen als een berken /
en dus zat ik / zoo te zeggen / met het wijf
hier alleen.

Ik smoorde zoo nu en dan al een pijpje / en
de Turbelbandster bobbelde somtijds eens uit
haar flesje. Wy raakten aan 't dishoueren
van Geesten / Spoken / Verschijningen / en
andere

andere Duibelerijen meer. Onder andere verhaalde my dit loogenagtig wijf wat Geesten zy in haar leven al vermaand had: wat ze zeiden / en hoe dat zy dikwoils by nacht uit het bed moest / en van twaalf tot een ueren uit het dengster gedwongen wierd te leggen / en andere babbeleguigjes meer.

Ik vraagde haar / wanneer de Geesten verschenen / of ze dan door een deur of wel door iets anders quamen. Somtjids, antwoorde de looze feex / komen ze door de deur, somtjids door de zolder, en ook wel door de schoorsteen, latende nu het een, en dan het ander been vallen. Hier op, verholgde zy / volgt een gedeelte van den romp, als mede de armen, en eindelijk den kop. Alle deze stukken vereenigen dan wederom te zamen tot een volkomen postuer, of Geest in menschen schijn.

Dus zat ik met dit Geneverzwijn / of liever kolrijster / te kouten / zoo dat de klok elf of half twaalf begon te werden / als wanneer ze me veel schrikkelijke dingen van geesten en duibels vertelde / apparent om my verbaart te maken of te doen bertrekken; en zekerlijk zy was in haar oogmerk niet bedrogen; want ik begon in mijn zelfs te denken / wel lieben Heer! hier zit ik nu by dit wijf / 'k heb het uit een puere moedwillige roekheloosheid ondernomen / en zoo de Geest nu eens komt / zoo krijg ik zekerlijk een schrik op mijn lijf die ik nooit verleggen zal / of ik baligt wel van mijn zelven. Ondertusschen sloeg de klok twaalf / 'k luisterden als een vink / het wierd half een / maar het waren winden van een dood paard; daar quam niet. Het wijf ging
som-

352 Beschrijvinge der Stad Rotterdam;
sontijds in den donker op de achter kamer / om /
300 3p boorzgaf / eens te zien of de Geest niet er
quam; maar ik geloof dat het meer geweest is
om haar blaas van eenige obertollige bogtighe-
den te ontlasten / als na de Geest te kijken.

Ondertusschen raakte de klok vier uren / en
den dag brak aan; ik maakte me klaar om te
vertrekken / en liet den anderen slapert zitten.
'k Zep tegens het wijf / nu meutje / het moet je
wel gaan; drinkt de zwaarigheid / om dat gy u
best 300 wel gedaan hebt / eens van je hart /
en bruid met je Geest booz hondert en tien; en
dus raakte ik van dit wijf ontslagen.

In 't jaar 1667 of 1677 heb je hier om-
trent de Delfsepoort nog een kramery gehad /
van een meid / die van'er moer / en eenige lab-
bekakken van wijben zot gebroed wierd. Deze
meid sontijds met de opstygging van de moer of
baar gequeld wezende / liep het schuim dan uit
den bek. Kozt om / ze was en moest van een
Menniste vrouw / die ik nu nog wel ken / be-
tooberi zijn. Deze meit / 300 men boorzgaf /
spooog sontijds hapz / blas / visschobben / naal-
den / spelden / rochchestaarten / enz. Ook loos-
de ze blaauw band / stukken lont / enden woest /
en dotjes werk.

Dit gerugt liep wel tien of twaalf weken.
De meid haar moer quam te sterben / de labbe-
kakken berstoben / de dogter beterde / en draagt
'er tot nog toe wel.

Maar wat zal men nu van dit werk zeggen?
Ik las nu onlangs in de Amsterdamsche Courant
dat in Schotland zes Coobenaars of Heren
verbzand zijn. Ook gedenkt my in de Boek-
zaal

zaal van Europe gelezen te hebben / dat de In-
quisiteurs in Portugaal een paard hebben doen
verbranden / dat hier in Holland en elders ber-
scheide rare konsten gedaan had. Wel elendig!
dat men zoo met menschen / en een stom beest
te werk gaat.

De Duitse hazekoppen hebben in boorzede tij-
den met branden van hexen ook al by wat roe-
keloos te werk gegaan. Zeker Duits Vorst /
hoorende dat men in zijn land hier en daar met
dit werk al by wat swakjes toekloude / wil-
de op 't laatst dese menschen zien / en hooren
spreken / gelijk hy deed ; maar hy ontdekte wel
haast / dat deze armen menschen niet gedagt / beel-
min gedaan hadden 't geen ze door pijnigen be-
leedden.

Onder anderen zat in zeker gebange-kot een
jong vrouwmensch / die 'er by wat hol ge-
oogt / en verwilderd uit zag : deze zeide opent-
lijk tot de Vorst / dat ze niet alleen toovery be-
leden had / maar ook doen konde ; dat ze het
van een oud wijf geleerd / en een pot vol too-
berbet gekregen had. En gelief je te weten ,
bervolgde zy / hoe ik dit kunsje klaar , 'k zal 't
je zeggen : dit toovervet in de slaap van 't hoofd
gesmeert , en een bezemstok tusschen de bee-
nen , spreekt ik eenige woorden die ik zelfs niet
versta. Dit gedaan , vlieg ik ter schoorsteen
uit , en zoo voorts over berg , over dal , kom
ik ter plaats daar een party kolrijsters zijn. Hier
danst men , en is lustig vrolijk. Hier na ver-
wekken wy storm , donder , en onweer , en
doen de schepen in den Rijn vergaan. Voorts
brengen wy hagel over lover en gras ; doen

354 Beschrijvinge der Stad Rotterdam;
heete ziekten onder menschen en beesten re-
geeren, en sterven. Sometijds werden wy ver-
anderd in katten, weerwolven en bontekraajen.
Dus diskoureeerde dit vrouwmensch. De Doerst
hier van een proef willende nemen / zoo wierd
dit vrouwmensch in haar eigen huis gebzagt ;
en haar zelf met dit bet besmeert / en een stok
tusschen de beenen genomen hebbende / en eenige
woozden sprekende / viel ze stijf van haar zelven /
en bleef zoo twee uren leggen / zonder dat men
haar konde doen ontwaken / of opstaan. Ein-
delijk weer tot haar zelven gekomen zijnde /
vraagde zy den Doerst / of hy haar de schoorsteen
niet wederom had zien in bliegen / gelijk zy'er
uit gevolgen was ? De Doerst beinzende / zeide
ja / en vraagde waar ze geweest / en wat ze be-
dreeven had ? Ze antwoorde dat ze in 't weder-
keeren tegens de mast van een schip geblogen
had / zoo dat het water moest scheppen / en dat
ze daar van die buil in haar hoofd gekregen had :
dog die buil had zy door 't vallen gekregen.
Doozts verhaalden zy dat ze met de staart van
haar bezem het koren buiten 't stedeke gelegen
ter aarden had geslagen : dog dit koren wierd
bevonden door een dwarrelwind om ver gerkte
te zijn ; maar niet op die zelve tijd en stond dat
zy daar lag. Doozts vertelden ze nog een par-
ty fratsen die onmogelijk schenen. De Doerst /
met medelijden bewogen / zeide haar dat ze niet
van de plaats geweest / veel minder die dingen ge-
daan had. Zy kon het niet gelooven. Men
besmeerde een hond / die ook drie of vier reizen
rondom geloopt hebbende (gelijk zy met de
stok gedaan had) in zwijm of in slaap viel.

Doozts

Doorts liet hy haar dooz eenige rechtzinnige Godgeleerden onderwijzen / dat ze haar zinnen van dat bijgeloof afstrekken / en haar betrouwen alleen op den eenigen en waren God zoude stellen.

Hy ontfloeg de gebangenen / schrobbeerde de Regters / en vermaande hen dat ze met de menschen (na Gods Beeld gemaakt) niet meer zoo moesten te werk gaan / als met stroo of takkebossen.

XVI. HOOFDSTUK.

Paapse Regters pijnigen een onschuldig man wreedelijk. Doen hem dievestukken bekennen en ophangen. Zy werden in den Haag ontboden , en onbequaam verklaard. Zy moesten een glas op de Zaal van 't Hof laten maken , daar haar misdaad in stond. Twee Doopgezinde vrouwen worden tusschen de Delfse- en Hofpoort verdronken. De eene vrouw verzoekt de borgers haar zontje te aanvaarden , die naderhant nog Burgermeester der stad wierd. Drie mannen en twee vrouwen om dezelve Doopery ten vyere verwezen. Rotterdammers willen 't niet gedoogen ; maar doen de Beul vlugten. Nog meer mannen om zaken van Godsdienst ont-hooft, Vrouwen levendig onder 't ys gestoken. Die niet fix in 't R. Geloof zijn , moeten in 't hembd , met een waskaars , dagen of ueren te pronk staan. Een heele Olipodrigo van handvesten en previlegien. Muiterye tot Rotterdam en Amsterdam. Bekomt de belhamels

356 Beschrijvinge der Stad Rotterdam ,
niet wel. Voorbeeld aan Mas Anjello een
Visser tot Napels , die eindelijk zijn loon
krijgt. Rotterdammers moeten 500 Ridders
aan de Graaf voor haar oproer maken geven.
Verscheide hoofden van handvesten.

In 't voorgaande Hoofdstuk hebben we de stad
in quartieren / wyken / straten en stegen ver-
deeld.

Nu zullen we eens gaan zien wat menschen
alhier onschuldig / of om Religions zaken ge-
dood zijn.

In 't jaar 1486. wiert alhier eenen Dirk E-
liaszoon , die zig altijd als een braaf burger wel
gedragen had / van Jan Bijl , Bailjuw der stad /
in de gevangenis gesmeten / en twaalf Pond-
groot af gedrongen ; waar op hy nog beloben
moest dit te zwijgen. Dog naderhand eenige
moete hier uit ontstaande / verwekte dit een
groote rijdigheid. Ondertusschen was des ge-
hondemneerden mans zoon / Elias Dirkszoon
genaamd / in de stad gekomen / welke van Jan
Bijl gebangen / twee Pond-groot afgedrongen
wierd. Hier op ontslagen / en naderhand we-
derom in de stad gekomen zijnde / wierd hy an-
dermaal gebangen / en onmenschelijk gepijnigt ;
doende hem Jan Bijl stukken bekennen / die hy
nooit gedaan / of de minste schuld toe had. De
man / van de pijnbank ontslagen / onthende al
wat hy beleden had / zeggende het door groote
pijne gesproken te hebben ; dat men de zaak op
zijn / of zijns vriends kosten zoude onderzoe-
ken / en dat men ze contrary bevinden zoude.
Dog dit wierd van den Bailjuw en Schepe-
nen

nen in de wind geflagen. Kort om / zy verwezen den man te bafien / en te boomen / dat is te zeggen / te hangen. Met dit hangen wierd baardiger voortgegaan als ordinaar de gewoonte was : waar over zoo lank gebroet en gebrokt wierd / dat den Staten van den Lande bekend gemaakt wiert dat alhier tot Rotterdam een karel onfchuldig opgeknoopt was. De Staten / niet lew / onderzogten de zaak / en merkten dat het paard mank ging. Den Bailjuw en Schepenen hier op in den Haag ontboden zijnde / wiert hen gebraagt wat ze tot hun onfchuld wiften in te brengen? Zy zeiden dat de geerekuteerde groot geweld tegen zijn vader gepleegt ; valsche vicerizers uitgegeven ; de dienaars van de Justitie geflagen ; in hoere-kotten gelooopen ; twee wijben getrouwt ; de deuren opgeflogen ; een kraam bestolen / en een man gequetst had. Dat hy dit alles buiten pijn en banden bekend hebbende / zy het vonnis des doods over hem gebeld hadden. Of nu deze stukken niet fuffifant of kragtig genoeg geweest zijn om iemand ter dood te brengen / of onwaar / kan ik je niet zeggen : altyt des Officiers ampt wiert verbeurd / en hy inhabil verklaard. Voorts moest hy met de Schepenen zijn misdaad bekennen / en op haar knien / ongegozd / de Staten / en Hartog Philips van Bourgondien , Graaf van Holland / om genade bidden. Dit gedaan zijnde / moesten ze elk een glas boben in de Grootenzaal van het Hof laten maken / alwaar hun namen en misdaad in stonden. Voorts wierden de Schepens gecondemneert te betalen 1000

358 Beschrijvinge der Stad Rotterdam,
den tot proffijt van den Grabe. Dit geschiedde den 2. October 1494.

Deze historie / als ik ze van woord tot woord (zoo als ze uit het Registerboek van de Sententien / beroerende de stad Rotterdam / getrokken is) naschreef / had ik wel dertig maal meer schrijft van doen; maar dewijl ik de kortheid zoek / zal 't me de lezer ten goede gelieven af te nemen.

Doorts werd'er nog gezegt (maar die het gelooben wil die mag) dat om deze boben gemelde misdaad / boben de deur van de Overschaar / een staaf pzer / vertoonende een galg / gelegte moest werden / alwaar Schout en Schepens moesten onder doorgaan. Dog dit gebruik is in 't jaar 1606. (om dat eenige Heeren aan den Staat klaagden liever hun ampten te willen quictren) afgeschafft / met een staaf pzer dat terzijden het stadhuis in de Waagsteeg / in een steene hoog gemetzeld is.

Iemant genegen zijnde deze historie breeder te weten / leze Jongtijs over de Pijnbank.

Int jaar 1538. zijn alhier twee vrouwen om zaken van Godsdienst verdronken. Dit zal ik je (alzo het niet lang is) eens gaan naschrijven.

COPIE EXTRACT.

Confessie gedaan binnen der stede Rotterdam, op den 24sten dag van December, na noon, anno 1538. ten huize, en in presentie van Laurens Jakobs Minnebk. Balliuw; Melis Jansz, Gerrit van Zoelen, Jooft Fijck van Hove,

Hove, en Doen Arentsz, Schepenen der voorsz stede, Anneken Jansdr. uit den Briel gebooren, out ontrent 28 of 29 jaeren, heeft gekonfessst. by monde, dat sy haerdoopt was van eenen genaemt Meindert, die men zeide een Vries te wesen, geleden ontrent 4 jaren, in haer eigen huis staende ten Briel in de Capoenstraet. Seide nog Anneken voorsz haren man, genaemt Mr. Arent Jansz, Barbier, mede haerdoopt te wesen op den selfden dag en uere van den selfden Meindert.

Voorts Christine Michiels Barentsd: gebore tot Loven, out ontrent 50 jaeren, heeft geconfesseert by monde, dat sy tot Loven haerdoopt was in haer eigen huis, staende in de Steenstraet, geleden ontrent 4 jaeren, by eenen genaemt Jannes, wesende van Maestrigt of daer ontrent, soo sy meinde.

Seide nog Christina voorsz haeren man, genaemt Mr. Matijs vander Donck, Chirurgijn en Medecijn, mede op den selfden tijt haerdoopt te wesen van de selfden Jannes voorsz.

Seide nog Christine voorsz dat op den selfden tyt 2 vroukens haerdoopt werden, daer van de eene gestorven is tot Brussel den natuerlijken doot, ende d'ander in Engelant vander peste, welke 2 vroukens Lijnken genaemt waren, soo sy niet beter wiste, en waren de moeder en dogter.

Op den 23 dag January 1539. zoe syn die voorn. Christina en Anneken by des Konincklijke Majesteits Plackkaet gesententieert in forme als volgt by de Sekretaris gepronuncieert na beschreven regten.

Agtervolgens des K. Majesteits Plackkaet en by bevel van onse G. V. die Koninginne, soe sullen Christina Michiels Barents dr. van Loeven, en Anneken Jans dr. uit den Briel geexekuteert werden van haeren lijven, na uitwyse des K. Majesteits Plackkaet. ende werden ter exekutie gebrogt te schepe binnen den eersten boom buiten de Delfse poort, en aldaer verdronken in den water; en verdronken wesende wederom uitgehaelt en begraven op het roode zant binne der stad. Lager stont, geextraheert uit het Sententie boek der stad Rotterdam, en na gedane collatie is dese bevonden daer mede te ackkordeeren op den 5 Novembr. 1692 by my als st. Sekretaris, ende was geteekent Em. van Welfenes. Agter in dozzo stont by de eigen hant geschreven van Esaias de Lint, Beleender in de banck. Dese Anneken hadde by haer een soontje van 5 of 6 thalf jaer, dat hier nog is geworden een Lit van de Vroetschap en is oock geweest Burgemr. en Ontfanger van't gemeene lant, en was genaemt Esaias de Lint, die onder anderen een soon heeft gehad, genaemt Michiel de Lint, die oock is geweest een Lidt van de Vroetschap, die ook een soon heeft gehad genaemt Esaias de Lint, die dit extrackt versogt, en door ordre van Burgem. verkregen heeft hem te behandigen.

Zie daar / bynden / heb je dit Extrakt van woord tot woord gehoort. Zou men oude lieden haar praatjes gelooben mag / zou wierd dit laast genoemde vrouwtje gebangen / om dat ze van Uffelmonde op een wagen naar Rotterdam

dam rijdende / een geestelijk liedje zong. Dit
 wierd van een vent / die op dezelfde wagen zat /
 verklikt. Hier op dat wijfje gebat zijnde /
 wierd ze naar het gevangenhuys gebragt ; dog
 eer ze daar quam / was ze zeer beladen met
 haar kind : ze had de bozgers met tranen in
 de oogen / dat ze het dog wilden aanbaarden /
 en presenteerden'er een mandje met geld (daar
 omtrent 500 gulden in lag) by.

Kindelijk quam'er een Bakker / die het kind
 en 't mandje aanbaarde / en bragt het na zijn
 huys / daar hy geen klein kraakeel met zijn vrouwe
 om had / alzoo hy zelfs vijf of zes kinderen /
 en genoeg te stellen had. Den Bakker zeide
 tegen zijn wijf / dit kind zal nevens mijn kin-
 deren eren , en wy zullen 't groot brengen :
 zie daar is'er zoo veel geld by. Het wijf te
 vreden zijnde / kraakte de Bakker met het geld
 zijn neutjes zoodanig / dat hy een wel gesteld
 man wierd.

Doorts werd'er nog gezegt / dat toen deze
 twee vrouwen door den Oppert na haar dood
 gingen / zy niet deden als de Goddelijke Ma-
 jesteit om hulp aanroepen. De eene vrouwe
 wilde toen haar kind nog zien en spreken. Dit
 haar gebragt zijnde / weenden ze bitterlijk : Wel,
 mijn lieve kind , zeide zy / wel , mijn kleine
 Benjamin , waar zult gy nog vervaren ? He-
 laas ! dat ik u in de klauwen van deze grij-
 pende en verscheurende wolven in schaaps kleed-
 deren laten moet ! Kom , wild uw bedrukte moe-
 der voor 't laatst nog eens kussen. Adieu mijn
 liefje dat ik met pijn gedragen , en met smert
 gebaart hebbe. Deze schutters doen uw moeder

nu alle smaatheid aan : maar ik hoop dat God het hen zal vergeven , en dat hy mijne ziele zal genadig zijn. Hier op het kind nog eens gekust hebbende / scheidde zp'er af / en zelde het een eeuwig adieu. Zp buiten 't Hospoortje gekomen / in 't baartuig getreden / in de zak gestoken / en buiten boord geworpen zijnde / was 'er zulken gebzag van menschen / dat het bruggetje buiten 't poortje in storte. Niemand verdrook als alleen den beklikker / die hier mede gekomen was om te kijken ; want niemand wilde de hand aan hem slaan.

In 't jaar 1558. zaten alhier om dezelve zaken drie mans personen gebangen ; als Evert Nouts , en Pieter van Eindhove , beide van Antwerpen / als mede Jan Hendriksz , geboren tot Utrecht. Nog zaten alhier twee vrouwen om dezelve oorzaak gebangen.

Deze personen / en booz eerst de mans / kregen hare sententien / dat ze zouden gewoogt en verbrand worden. Men maakte dan gereetschap tot de executie. Booz eerst wierden 'er drie palen nebens malkanderen booz 't stadhuis gesteld / en met een houte staketsel afgeschoten. Niemand mogt binnen de palen komen op verbeurte van zijn opperste kleed / en op straffe van de dood de uitboering te verhinderen.

Eerst werd Jan Hendriksz af gebragt / en op een stoeltje aan de staak gezet / de strop van agteren wel stijf toegedraait / het stoeltje onder zijn boeten van daan gerukt / en toen by het lijf en beenen getrokken / nam den jongen beul (als substituit van Mr. Jan van Haarlem) een haberschoof / daar buskruit in gesteld was.

Maar

Maar hoe den beul het buer wierp / het bus-
 kruit wilde niet aangaan. Het stroo doet niet
 als rooken en smeulen. Hier op wierd van een
 deel vrendelingen geroepen / Hy doet de man
 duizend dooden aan. Een ander / Steenigt
 hem. Den derden / Slaat den beul doot. Hier
 op komt'er een wijf dat haar pantoffel van haar
 boet nam / en wierp ze den beul na zijn gezigt /
 die hier op aan 't schaken / brak het volk het
 staketsel dooz en sneden de man los. De Hee-
 ren blugten op de Stadhuis - toren. Voorts
 rukte 't volk de palen uit de aarde / liepen d'er
 mede na de Gasthuis - steeg / rameiden het
 Stadhuis open / en verlostten alle de geban-
 gens / dewelke buiten de stad in salvo gebracht
 wierden. Den half gewozden bragten ze met
 een schuitje na buiten / die men zegt dat weder-
 om verquam. En na men nog wat gemopt
 en geknoeit / den toren gedreigt had in brand
 te steken / en den Bailjuw en den Beul aan hun
 rokjes wilde / raakte de klok 1 of 2 uren na de
 middag / als wanneer het rumoer eenigfins ge-
 stild zijnde / de Heeren van den toren quamen.
 Deze vielen toen in den Haag klagtig. De
 Heeren Staten / een nette informatie van het
 feit genomen hebbende / belasten dat men de
 poorten en boomen zoude sluiten. En dus /
 met de borzers in 't geweer / ligte men eenen
 Chiel Pot van het bed. Of nu deze karel ka-
 pot gemaakt is / dat kan ik je niet zeggen /
 alzo de kopie uit het origineel Crimen-boek
 daar van zwijgt. Maar ik wil niet twijffelen
 of ze hebben hem op een dubbelde ladder een stuk
 weegs na den Hemel doen klimmen / en onder-
 weeg

364 Beschrijvinge der Stad Rotterdam ,
weeg onder een dwers hout doen stikken : of
mogelijk op zijn Spaans of Inquisiteurs le-
bendig met de voeten in 't buer gezet.

In 't jaar 1544. waren alhier eenige man-
nen en vrouwen by malkander / handelende van
Godsdienst-zaken. Deze wierden beklapt van
een wijf dat in dat zelbe huis een ketel quam
leenen. Hier op wierden ze gebat / en ijffe-
lijk getozmenteert om'er te doen toznen ; maar
't was mis. De mannen wierden de kop af-
geslagen / en de vrouwen lebendig onder 't ys
gestoken.

Omtrent den jare 1568. is het gebeurd dat
een Bypbuiten gedwongen wierd de Maas in
te loopen / uit oorzaak van een lek. Hier op
booz den Bziel gekomen / en een scheeps-tim-
merman / Hendrik Aartsz genaamd / ontboden
hebbende / stelden ze hem te werk. Die van
Rotterdam de snof in de neus hebbende dat
booz den Bziel een Bzjpbuiten lag / peurden'er
na toe / en veroverden het schip ; het welk tot
Rotterdam gebracht zijnde / wierden alle die'er
op waren berwezen om gehangen te werden /
waar onder den boozsz timmerman was. De-
ze man toonde zijn onnoozelheid. Den Rotter-
damsen Gouverneur zeide / Wat is dit voor een
Ketter ? is 't een Wederdooper , zal hy niet
hangen , maar branden. Hier op wiert hy on-
derzocht / en niet fix in 't Rooms - Katholijke
Geloof zijnde / wierd hy / na veertien dagen
zittens / verbrand.

Alhier is ook eene Maaike van Deventer om
zaken van Godsdienst kapot gemaakt / en deze
was de laaste die alhier om diergelijke zaken
by

by bonnis van Regters gedood is. Maar ik wil je dat wel zeggen / vanden / al quam de geheele Sorbonne van Parijs / en al de Kardinalen uit het Conclave , dat ze me niet zouden wijsmaken / dat men iemand om zaken van Godsdienst zoude mogen dooden. Dat men Atheïsten / die qualijk van onzen Zaligmaker spreken / en die op ijder woord wenschen dat'er de Heer zoude dooden ; dat men die / zeg ik / den belk snoert / of wat op den muil klopt / dat kan ik verstaan / maar 't ander niet.

Dog eer ik hier van afscheide / zal ik je dit nog zeggen / dat hier op het Stadhuis nog zoo veel zullen leggen van menschen die haar Paternoster , Crèdo , Rozenhoeiken , Ave Maria , nog Kozekransken niet wel konden lezen / dat het overdraagt. Alle die deze Gebedekens of Betijden niet wel konden lezen / had men ten eersten onder 't vilmes : straks rook het na ketterij / en de mutsaart. Deze moesten van amende honorable doen / 't zy barreboets of in 't hemd / met een waskaars in de hand van 't Stadhuis na de Oost-poort gaan / of ueren en dagen voor de kerke deur dus staan pronken ; of men schoor de lieden een kruin / en stak ze in een klooster om nog wat te leeren ; zoo dat het alle geen Gereformeerde of Doopsgezinden waren die men aan het rokje tornde. Ja het ging zoo grof / dat lieden die geld hadden haring of kuit moesten laten / of ze op of neer sprongen. Dan wierden ze betigt van ketterij of tooberij ; en dus wist de Geestelijkheid haar de beurs te pluizen. Schoon spreken / nog deerlijk zien kon niemand verschoonen. Daar moest

366 Beschrijvinge der Stad Rotterdam;
moest munt zijn. En dus wisten ze uit dezen
onuitputtelijken potozj haar zelven te verrij-
ken.

De zullen nu al wederom eens wat gaan
spreken van Handbesten / sommige van woord
tot woord / andere verkocht / of 't geen ze in 't
voorzhoofst hoeren.

Graaf Willem van Henegouwen heeft de
Rotterdamers deze privilegien verleend: Dat
de Schout van Rotterdam, en Bailjuw van
Schieland zullen mogen kiezen 7 gezworens,
welke met de voornoemde zullen mogen keu-
ren van stegen, straten, vuer, ligt, kolen,
wanne-maten, en gewigten, behoudens des
Graven regt. Ook van havens te maken met
konsent van Heemraden. Zoo iemant ontbo-
den niet en kompareert, verbeurt alle dagen
2 stuivers; den laatsten dag 10 stuivers. Zoo
wie een knijf of zwaard trekt, verbeurt een
pond: vegt hy daar mede, drie pond: doet hy
't by nacht, een pond. Zoo de partijen niet
verzoenen als de wonden genezen zijn, die ver-
beuren tien pond. Zoe iemant vegt, en dat
'er geen wonden vallen, die verbeurt tien stui-
vers. Zoo wie den anderen wond, die ver-
beurt drie pont. Zoo wie een keuninge duget
aan den Regter, en aan die Gezworens, en
daar in bevallet, die verbeurt een pont; daar
uit zal den Regter trekken twee stuivers. Zoo
wie de Gezworens wederheit, die verbeurt te-
gens elk een pond, en tegens den Grave alzo
veel. Voort zoo mogen twee Gezworens vre-
de nemen gelijk den Bailjuw, of Regter, en
die vrede zullen zy brengen aan den Bailjuw
of

of Regter. Ende dit regt hebben wy hen gegeven behoudens onsen stede haer handvesten, die sy hebben van ons en van onse Ouders, Graven van Holland. Ende dit regt sal dueren tot ons wederseggen. In oirkonde desen brief besegelt 1328.

Handvest, beroerende 't Schrijf-ambagt der stede van Rotterdam, door den zelve Grave in 't jaar 1336.

Een Vidimus van zekere Privilegie, beroerende vrijheid en jurisdictie van Rotterdam. Item van alle jaars 7 Schepenen te maken. Van Keure en Ordonnantien. Van Vrede en anders.

Dit luid circum circa aldus:

Willem Grave van Henegouwen, van Hollant van Seelant, en Heer van Vriesslant, doen cond allen luiden, dat wy onse poorters van Rotterdam de vryheden geven hier naer beschreven. In den eersten, tGillisambagt van Cralingen, west-waert over de Kotte, van den dyck uytgemete 50 gaerde ten diepewaert, over dwers aen onse nieuwe lant. Alle poorters sullen wesen tolvry in 't Graeffschap van Hollant. Voorts sal men onse poorters nergens mogen kampen (dit mein ik dat arresteren is / of vast zetten) ten zy dat sy het selfs verwilligde voor wetagtige luiden. Die de Schepens wederspreekt, verbeurt 10 pond voor den Grave, 5 voor de Schepens. Soo een vreedeling een poorter binnen de poorte door slaet, sal verbeuren lijf en goet. Die vrede breekt, verbeurt lijf en goet. Die vrede

368 Beschrijvinge der Stad Rotterdam,
de weigert 10 pont, soo dickwils als hy 't wei-
gert, tot drie malen toe.

Doorts handeld dit Handbest zeer lam en
onberstaanbaar van dieven, vrouwen kragt en
gewelt. Dat schotvry es, sal schotvry blijven.
Alle stukken die binnen de poort geschien sul-
len de Schepens slegten. Geen uitheems man
sal mogen getuygen tegen een poorter van stuk-
ken die binnen der poorte geschien. Soo de
Schepens binnen ses weken vonnis niet uyt-
wijzen, verbeuren se 14 schellingen: De Rot-
terdammers moeten den Grave sijne heyr-
vaert ten dienst staen met een cogge van 25
man, en voor bede en bottingen aen den Graef
geven 20 pont; de eene helft op Voorschotens
mart, en de andere helft op Sneemaertens
Misse in den winter. Desgelijks als des Gra-
ven soone Ridders werden, of komen te trou-
wen, of als se tot de Koningen van Aelman-
gien, of Keyserlyken Hove vaeren.

Doorts spreekt dit Handbest van 2 Jaarmar-
ten, elk van 8 dagen, als mede van de Lom-
baert. Gegeven tot Bergen in Henegouwen,
in 't jaar 1340.

Quitantie waer by Graef Willem bekent ont-
fangen te hebben de somme van 100 pont
groot, ter cause van vryheden die stede van
Rotteerdam verleent in 't jaer 1330.

Bevel van den selven Grave den stede van
Rotterdam en Dort, nopende het ophalen van
stalen en visserijen in 't jaer 1340.

Een Acte ofte Willekeure, daar by beloofd wert nimmermeer aan te brengen aan den Rentmr. van Zuit-Holland, die goederen toebehoorende die Poorteren van Rotterdam, ende gelege t' Yffelmonde, nogte schotten te setten. Gegeven in 't jaer 1347. 's Woonstdags na Sint Odolphus dag.

Handvest van Hartog Willem van Beyeren, Graaf van Holland, beroerende dat den Burger sijn lijf verbeurende, niet meer verbeuren sal dan half sijn eygentlyke goet; die ander helft sal blyven synen wyve, kinderen, of erfgenamen. Alle dootslageryen, roof, brantschatting, vangenisse, breken van huysen, of vesten in desen oorlog tussen ons L. Vrouwen Moeder en andere, sal men beteren en bysonder den trouwe Poorteren van Rotterdam, gemeenlyk al haar regt dat sy hebben van Grave Willem, onsen lieven Oom, die tot den Vriese bleef, daer God die ziele off hebben moet, ende van sijne Voorvaderen, Grave van Holland, Handveste en vryheden, alsoo verre als sy betoogen mogen vaste ende gestade te houden, hem en heure nakomelingen, voor ons en onse nakomelingen.

Zk schep van dit Handbest af. Het is gegeven in 't jaer 1355.

Ordonnantie, beroerende van bruggen te maken tot Rotterdam.

Dirk van Swieten, Bailjuw, Gijsbregt Pietersz Schout, Franck Visser, Gijsbregt Bygemans, Jakob Milansz, Geerlof Pontiaensz. Willem Willaleyders, Gilles de Hond, ende Doede Willemsz, Schepenen: Vrank van

370 Beschrijving der Stad Rotterdam ,
Spronseren van Swieten , ende Vennun Jan Ve-
nus , Raetslieden in de poorten van Rotter-
dam , maken cond allen luyden , dat wy gemeen-
elyck overdragen hebben , by sommige rykste
ende der Vroetschappen van de stede ; alsoo
Wolphert Huygens , ende Pieter Hobbe uyt den
Oost-vierendeel , Heindrick Janse , en Wouter
Symons uyt den Westeynde ; Jan Themans ,
en Jan Dirksz uit den Nieupoort , hebben geset
dat een igelyck van regt , off dient geregt toe
ordineert te varen vander stede wegen in rei-
sen uit , sullen haer luiden 's daegs hebben een
pont Hollants payement , en niet meer , alsoo
lange als sy in der stede reise syn , sonder ar-
gest , ende daer boven sullen sy haer eige
knapen loven , die sy met hem voeren . Voort
hebben wy om gemeenen oirbaer ende groot
proffyt geordoneert ende gevierendeelt die heu-
len ende die bruggen die den voor seide poorte
toebehooren te maken , en te houden tot eeu-
wigen dage , in deser maniere als volgt . In den
eersten sullen die gene die in Oost - vierendeel
wonende , make d'Oost-wagenbrugge , d'Oost-
nieulants - brugge die over de haven legt , by
Huig Linmakers , die oost - stof-brugge , die
over de wateringe legt daer men in de Kapstraet
gaet , daer de oude stoff plag te wesen , die
heule agter 't Gasthuis , die nevens den houck
van Floris van Diemens stal staet . Item 't Oost-
vierendeel sal nog houden die brugge die leg-
get over die vaert voor die straet nevens het
Gasthuys , ende die brugge die legger t'ende
's Chravestraet by Adriaan Mathys huis , ende
die brugge by Jan Grutten stove leit , neven
de

de Heul van Grietje Koilmans huise, ende die heule tot Ouderschie. Item die in den Middeldam wonen, en dien vierendeel toebehooren, die sullen maeken en houden die brugge by der leit jegens den huise dat Jan Besiels was, en Wouter Naeuwervet nu beseten heeft, den Lombaerden brugge die tende de lombestraet leit van Veste over die Rotte, aende Nieupoort, ende die Heul by Paulus Biereflande. Item die int West-vierendeel woonen, sullen houden en maken die West-nieulants brugge, die over die have leit by Jakob Waets huise, die West-wagenbrugge, en die Heul die men hiet Sloorbattesheul. Item die in den Nieupoort woonen, ende diet vierendeel toebehooren, sullen maken en houden die Kerckbrugge, die by den wedde leit, en van die Lombaertstraet over die Rotte aen den Nieupoort streckt, ende die Heul daer men mede deur Delf-vaert plag te varen, ende over de Spoyvaert leit binnen der Nieupoort huise, ende hier toe sullen die goede luiden van de regt alle jaren uit elckken vierendeel 2 Burgemeesters nemen by heure eeden, die hem denckt datter gemeene poorte daer nuttelyx te syn, ende die salmen regtevoort daer toe eeden, dat te bewaren by henren eede tot gemene stede prouffyt en oirbaer, ende wes gelt dat sy daer toe behouden dat sulle sy by goet dunckken van de regt gaderen, elck in sijn vierendeel by geschrifte als die Raetsluiden haer rekeningen doen van de poorte goede; ende soo wie men daer brockkig in vont, die sullen beteren by den regt, ende daer en tende nimmermeer Burgemr. te wesen, ende

die gene diet int jaer sint die en sullen in de naeste drie jaren daar aan niet wesen , ende zy en sullen geen agterstal der poorte over leveren van niemant , ten waren of die gene daert aengelegen of aen gebroken soo arm waren dat sy niet en hadde te betalen , ende van elckke brugge ende heule voirsz sal men die weg maken en houden alsoo veel als daar elckker toebehoort ende te haer gestaen heeft elck vierendeel de syne als voirsz es. Ende om dat ik Dirck van Swieten , Balliuw van Delflant en van Schielant hier by en over geweest hebbe , als een Balliuw van ons liefs Heeren wegen van Hollant , soo heb ick dit om gemeene oirbaer en groot profyt der voirsz poorte besegelt met mynen segele van ons liefs Heeren wege voirsz.

Ende wy Schout, Schepenen , en Raide voirsz hebben die mede besegelt metter poorte segele , voor ons en onse nakomelingen valt ende gestade te houden tot eeuwigen dage , sonder eenig affbreck. Voort uit mede besegelt mit ons selfs segelen. En om dat wy Wolfert Huigemans , ende Pieter Hobbe uit ten Oost-vierendeel , Hobbe Willems en Jan Dircksz utten Middeldam , Hendrick Jansz ende Wouter Schiens uit ren West vierendeel , en Jan Donkertsz uitten Nieupoort , dit gemeenlyck mede gekonsentee hebben te houden in alre maniere als voorsz es ; soo hebben wy 't mede besegelt mit onsen segelen. In kennisse gedaen in 't jaer 1373. op St. Jan Baptista avont , te midsomer.

Deze Ordonnantie / hoe lam / kreupel / of
 verminkt ze ook wezen mag / is my de moete
 waard geweest van woord tot woord na te schrij-
 ven ;

ben; niet alleen om dat ze de stad in quartieten verdeeld / maar ook haar hoedanigheid en binnenste betreft.

Hier agter volgt nu nog een klein staartje. Dit handeld van de Begijne-brug / ende brug agter de Kerli; als mede van de Heul / aan 't einde van de Niculwpoort / by Willem Spykers huis. Nog van de Brug in Gijsbert Beukelsstege. En voorts van Dleugels / Wangen van bruggen / enz.

Nu volgt 'er dat niemant Raad of Schepen binnen de stad Rotterdam mag werden / of by moet eerst vijf jaren aan den anderen aldaar gewoont hebben. Dit Handbest is gegeven by Aalbrecht van Beyeren in den jare 1382. Maar alzoo zulke kragtige argumenten my niet raken / zal ik ze oberstappen.

Nog heb je van den zelven Graaf hoe alle breuken binnen 's jaars moeten beregt werden. Item van die remisen en anderen.

Nu volgt 'er wat van Graaf Aalbrecht aangaande wateren en schordeuren. Dirk van Hordenpijl, Ridder en Rentmeester / komt hier mede in 't spel : deze renuncieert van al sulckken seggen, als mijn Genade hadde van de gruite, wage, en wintmole, 1402.

Hier is nu een posje van woerd tot woerd.

Willem, by der gratie Gods Palens Grave op ten Rijn, Hartog in Beyeren, Graaf van Henegouwe, van Hollant, van Zeelant, ende Heere van Vrieslant, doen cont allen luyden dat wy om meenige trouwe diensten wille, die onse goede stede van Rotterdam gedaan heeft, en of God wil, nog doen sal, deselve onse ste-

374 Beschrijvinge der Stad Rotterdam ,
de , ende heure gemeene poorteren gegeven
hebben , ende geven met dese brieve sulckke
vryheden en rechten , als wes breuken of mis-
daden heurt poorteren buiten onse stede van
Rotterdam voorsz , tot eenigen tijt breuckten
off misdeden , ende deder onbesaekt binnen der
selver stede quame , dat sy daer toe onse Sche-
penen vonnisse van Rotterdam of dulden en do-
gen sullen , sonder anders eenige correctie off
letsel vorders te dulden , en lyden , daar of in
eenige wijs sonder argelift : ende want wy voor
ons en onse nakomelingen geloofst hebben onse
goede stede en heure poorteren voorsz vast ,
gestade , ende onverbrekelyk te houden tot eeu-
wigen dage , soo hebben wy met kennisse hier
off onsen zegel aen desen brief doen hangen.
Gegeven op den anderen dag in December in 't
jaer ons Heeren 1307. na den loop van onsen
Hove.

Hier volgt een Obligatie van Graaf Wil-
lem van 200 Frankrylise Schilden of Kroonen
ten behoebe van de stad Rotterdam. Alhier
belooft die Graaf / 300 hy in gebreke bleef / 8.
dagen na de maninge zelfs binnen de stad Rot-
terdam te komen leyften , met zes paarden en
bijf knechten / en alhier in een goede herberg zoo
lang blijven / tot dat hy de Rotterdammers
betaald zoude hebben. Gegeven in den Dage
1310.

Dog een Handbest van den zelven Grafe /
handelende van vermeerderinge / en van de vry-
heid / jurisdictie / ende tien gaarden / enz. in 't
jaer 1412.

De Gravinne Jakoba komt hier mede op't
tooneel / met een lijf-penzioen by de stad Rot-
terdam / en andere steden verhoogt / 1417.

Nog een van de zelve natuer / 1418.

Hartog Philips bevestigt Rotterdams' booz-
gaande prebylegien / 1425.

Hier volgt nu een gezeg of uitspraak / ge-
daan by den Heemraad van Schieland / tus-
schen de stad Rotterdam / ende die uit den
Noort-berg-polder / Blommerstraat aan de
West-zijde van de vaart van Rotterdam / be-
roerende de spoeye binnen Rotterdam / ende
uitwaterende dooz dezelve spoeye. In 't jaar
1422.

Hier volgt nu een brief van quijtschelding aan
die van Rotterdam / dooz Hartog Philips van
Bourgondien gegeven / ober eenige misdaden en
breuken / verbeurd by de Gemeente / in den
oploop aldaar boozgeballen dooz dierte van 't
hoorn.

Ma als in dezen brief bemerkten kan / zijn'er
in dezen oploop al by wat huisflook en muil-
peren omgegaan.

Doorts spreelit ze van doodslagen / quetzin-
gen / enz. Om deze en dusdanige kramerijen
moeste de Rotterdammers aan den Grave ter
breuke geben 500 Rijders. Dit Handvest is
gegeven tot St. Omer 1439.

Dit zijn gemeenelyk / en nog op zijn beste /
de brugten van het pijpestellen en muiten ; zoo
d'er maar geen hangen of vranden by komt.
En wat dat oproer maken te zeggen is / heb-
ben we hier tot Rotterdam / en laatst tot Am-
sterdam gezien en gehoozt ; alwaar het vele be-

376 Beschrijvinge der Stad Rotterdam,
komen heeft als den hond de woest. Alle mui-
terijen / hoe schoonen schijn en glimp dat men ze
geeft / verballen van zig zelfs / en eindigen ditz-
wils niet eer door dat er een party kapot / of
het haar en baard gelijk af geschozen werd.

Hier hebben we een exempel van in de op-
roer tot Napels / alwaar het zoo heet en scherp
van den roofter ging / dat met schier lild als
men 't leeft. Want zeker Visser / Mas-Aniello
genaamd / een partij jongens by malkander
bergaderd hebbende / en daar na met grooter
gullen aanspannende / stak vooz eerst het oost-
of fruit-accijns-huis aan brand / roepende niet
anders als ooft zonder accijns ; leve de Ko-
ning, en sterve de quade Regeering. Hier op
na 't Paleis van den Onderkoning voozgesto-
ben / riep men al wederom / Lang leve onze
Mevrouwe van Carmine ; lang leve de Paus,
lang leve de Konink van Spanjen, en het goed
jaar ; en sterve, sterve de quade Regeering.

Het lianailje hier door gemoedigt / verga-
derde meer en meer ; en dus gewapend met rie-
ten / stokken / pieken / palen / wierden ze van
Mas-Aniello aldus aangemoedigt : Sa wakker
gezellen , zeide hij / dankt nu de Lieve Vrou-
we van Carmine over uwe verlossinge, en de-
zen armen schoenenloozen Visser. Petrus was
ook een Visser , die u uit de klauwen des Dui-
vels verlost heeft . Nu zal ik je ook eenmaal
verlossen van alle deze geweldenarijen ; 't En
scheeld my niet of ze my de kop van den romp
tornen , als ik dit maar te weeg kan brengen.
Hier op na de andere Accijns-huizen voort ge-
sloot / haalde men d'er de boeken / papieren /
schrif-

schriften / stoelen / behangfels / gelt / gout en juweelen uit. Dit alles op de straaten met stroo en riet aan brand gebragt / had niemand het hart daar een stuiber van te lijen / of ze zouden hem levendig in 't buer gesmeten hebben / gelijk in dezen oproet al gebeurd is.

Doorts droegen ze langs de straat zwarte baandeltjes / en zeiden / Erbarm u over de arme zielen in 't Vagevuer , die niet meer konnende verdragen het verdriet van hun lastigen pijn , gaan vast een uitkomst zoeken. Dit booz 't Paleis van den Onderkoning klaaglijk geuit / quam men booz 't Gebangenhuis der Spanjaarden. Deze Messieurs verlost / en wederom booz 't Paleis gekomen zijnde / wilde men niet alleen den impost op de vrugten / maar ook van alle waren glad af hebben / of by faute van dien wilden ze den Hartog van Arhos / Onderkoning / zoodanig beenen maken dat 'er Heintje Dijk een vzeugt aan zoude zien. Op deze dzeigementen tot de daad gekomen zijnde / bestozinden zy het Paleis. De Duitse Lijfwagt des Onderkonings deden ze wel haast als de wind verstuiben : en 't scheelde weinig of ze hadden hem zelfs doorstoten. Hier op retireerde Zijn Excellentie na het Slot; dog verstaande dat de valbrug op gehaald was / wilde hy zig in 't Klooster van St. Louijs , by de Dader van S. Francisco di Paola , bergen. Maar van 't volk onderschept / sprongen twee gasten met het rapier in de buist in de hoets / willende de accijnzen af hebben. Dit beloofde hy / zoo ze hem wilden laten leven. Maar dit was niet genoeg : hy moest 'er uit / en zelfs

tot het volk mondeling spreken. Dit gedaan hebbende / smeet hy een deel geld te grabbel / en raakte dooz dit middel in 't gemelde Klooster. Ondertusschen wierd het Paleis gesloten als een oude schuit. Het volk den haas haar ziende ontsnapt / peurde na 't klooster / werpende de eene poort booz / ende de andere na ter neder ; zoo dat den Onderkoning gedwongen was zig zelfs aan het bengster te vertoonen. Met luit schreeuwen / en werpen van briefjes daar by accijns in stond / zocht hy 't volk te bezedigen ; maar 't was mis. En ten waar den Kardinaal Filamarino , Aardsbisschop der stad / hen niet eenigsins bedaard had / 't spek zoude alhier lustig gestonken hebben.

Den Onderkoning raakte eindelijk uit het Klooster. Het volk wilde de Spaansche soldaten ontwapenen : deze lasse guilen gaben haar trommelen en geweer ober : toen was'er mars en contra-mars / en rebelje-geflagen geen gebreki.

Voorts dwongen zy den Heer Don Tiberio , Prins van Bistignano / dat hy hun Hoofd moest zijn. Deze in 't midden gesteld / was 't Kom gaan wy , kinderen , den impost afdoen. En dus de eene straat booz / en de andere na dooz marcheerende / quam men booz de Heerik van de L. Vrouwe van Carmine.

De Prins had het volk met een Crucifix in de hand / dat ze om de wille de van die L. Vrouwe hen zouden gerust houden ; maar 't moogt niet helpen.

Hier op de gevangenijsen van Santa Maria Dagnone , en Santa Arcangelo opgebroken hebbende / trok men na het Huis van 't Gemaal /

met

met talke klossen op de nek: deze met pik en teer aan brand geholpen / schriften en alles verwoest / liep men na de Kerck van St. Laurens, om de klokken te luiden: maar alhier geresisteert wordende / bestormden ze den toren.

Door dit roezemoezen ontsnapte de Prins van Bistignano hun handen. Dus zonder Overste zijnde / wierd Mas-Aniello tot hun Opperhoofd verkozen. Deze hielp toen met trompen en trompetten voortz alles op de been wat lepel lekken kon.

De Paters waren ondertusschen ijverig bezig met bidden / en voornamentlijk in de Kerck van St. Louijs, daar de melk van de allerzuijperste Maagt bewaard werd.

Mas-Aniello taste ondertusschen de huizen van de Wapenmakers / Zwaartbegers / en Kruitverkoopers aan. Dus liep den eersten dag ten einde.

Den tweeden dag was 't wederom van dik hout zaagt men planken. Een vent die welgerde kruit te verkoopen / lieten ze zijn huis in de logt bliegen / 't geen eenige omstaande gebouwen / en wel 60 menschen om hals hielp. Hier op na des Konings Kruitmolens voortgestoben / bonden ze al het kruit in 't water gesmeten.

Ondertusschen liet den Onderkoning het Paleis van Pizzofalcone met bofstweringen versterken / als ook de hoeken der straten die op het Paleis uitkomen / waar onder ook waren die van den H. Geest / S. Louijs / en Sant Luc.

De Spaansche soldaten twee muitmakers ge-

380 Beshrijvinge der Stad Rotterdam, gebangen hebbende / moesten ze weer ober geben / of ze wilden alle de Spekken in de stad tot hutspot kappen. En Duits regiment / en twee benden Italianen dreeben ze op de vlugt. Wat konditien haar den Onderkoning liet boorzlaan / 't was bruytloos. Doozts wilden ze het Kasteel St. Elmo in hun geweld hebben / maar dat was mis.

Den Wardsbisschop liet nu het H. Salzament ten toon stellen / en 't wonderlijk bloedbloejend Hoofst van den H. Januarius. Maar dit was een kranken troost in een groot verdriet.

Mas - Aniello liet wel 60 Huizen of paleizen van boorzname Ministers / die men zeide met pagten omgegaan te hebben / in brand stekien.

Zekere vent / een serbet genomen hebbende / maakte men aan stonts kapot / en een ander wierd met 50 slagen gekastigeert. Twee anderen / waer van den een een zilbere schroef / en den ander een zilber tafelbord geborgen had / wierden / na dat z'er gebiegt hadden / dooz beuls handen opgehangen : zoo dat alles wat lief en waard was / van / gout / zilber en kostelijken huisraat / dooz het buer gekonsumeert moest werden. Een jongetje een stukje speck opgeraapt hebbende / sloegen ze half dood / raepden 't speck op / en wierpen 't in 't buer.

Met deze 60 gebouwen in kolen te leggen / hadden ze breefsijk lang werk : met twee bragten ze vijf ueren tijd dooz. Dit liet eene huis haalden ze 23 kassen / alle gebuld met kostelijk lijwaat / schoone klederren / behangfels /

lakens / en boots pabeljoenen / rijke stofferin-
gen / van zijde / damast / goude en zilbere la-
kenen / byziade / benebens een zakje met koste-
lyke paarlen. 10000 Kroonen in een ander huis
onder de mist verborgen / wierden door den
brand geplindert.

Boorts besprongen ze een schip / haalden 't
geschut daar af en beschoten daar mede den
toren van St Laurens door de tweede maal /
en dwongen de besetelingen de zelbe over te ge-
ven. Eenige groote Hansen daar Mas-Aniello
een pik op had / wierden gebat / waar van de
boornaamste door een Blesshouwer de liop af-
gesneden wierd. Dit hooft met een kroon van
klatergoud bekroond / en nebens vier andere
door de stad gedragen / pronkte met dit op-
schrift: Dit is het hooft van Don Peppo Ca-
raffa, Rebel van het vaderland, en Verrader
van het getrouwe volk van Napels. Hun
lichaam wierden naakt ontkleed / en met slijk /
en steenen bezwoepen / onder een geroep van Le-
ve de Koning duizend jaar. Boorts wierd
Caraffaas lichaam aan een hooge galg gehan-
gen / met dit opschrift / Don Peppo Caraffa,
Wederspanning van 't vaderland, en 't ge-
trouwe volk.

Hu wierd 'er ook een Bakker lebendig in den
oven gesmeten / die zijn brood eenige oncen te
ligt gemaakt had ; en een ander wierd het haic
en baard op de markt afgeschoren / en zoo na
den Hartog van Arkos / of Onderkoning ge-
zonden. Een Herbergier hingen ze op ; en een
Siciliaan sloegen ze de liop of. 2 dienaars van
Hartog Matalony hingen ze door de porta ca-
puano

puano op. Enige Banditen goed gestolen heb-
bende / liet Mas-Aniello ophoopen.

Maar zoude ik je alles verhalen wat hier
gepasseert is; hoe ze het geschut door de stra-
ten boerden en sleepten; wat kasteelen en pa-
leizen dat ze nog bestoorden; hoe Mas-Aniello
gek / uitzinnig / zot / en dol wierd; wat lie-
den hy nog kapotteerde; zijn onderhandeling
met den Onderkoning / als mede met zijn E-
minentie den Harde-Bisschop / dat zoude my
te lang vallen. Dit zal ik je nog zeggen / dat
hy eindelyk als een houd doorschoten wierd in
't jaar 1647. na dat hy nege dagen den zwarten
meester gespeelt had. Joost van Vondel heeft
dit versje op zijn tijtel-print gemaakt:

Zie Mas-Aniello hier in print voor elk ten
toon,

Die van de visbank klam op 's Konings hoo-
gen Troon,

Het kitteloorig paard van Napels hielp aan 't
hollen,

En op zijn Phaëtons geraakt aan 't suizebollen,

In eenen oogenblik ging plotseling, te gront,

Gehoorzaamt als een Vorst, doorschoten
als een hont.

't Gerugt van Mas-Anielloos oproerigen
handel / en dood liep wel haast door de naby
gelegene Republyk van Genua; door de Sei-
gneurije van Venetien / en voorts door de Har-
roghdommen van Florenten / Toskanen / Mo-
dena / den Herkelyken Staat / en Rome.
't Was een wonder om te zien hoe de Franse
mug-

muggen / welke in dit troubel water zогten te
viffen / zig roerden en beweegden / om de op-
roerige te ftyven ; en voornamentlyk den Fran-
fen Ambaffadeur tot Rome : maar de Franfen /
zoo wel als de Napolitanen / quamen 'er wel
haal / en gansch niet heels huits / af.

Eenige jaren daar na kregen de Napolitanen
nog een fmedige roede op haar muitzieke billen /
niet dooz menschen handen / maar dooz den na-
bygelegen Berg Dezubius / of Etna. Dezen
berg / die met zyn hemelhooge kruin ver boven
de wolken fteekt / had eenige tijd zeer flaauw-
gebrand / gefmeult / en gefmookt. Eindelyk
begon ze met een fchudding / datter gansch It-
alien van daverde en beefde / zulken buer uit
zyn ceuwigduerenden brandenden muil te bra-
ken / dat 'er geheele dorpen en geflugten rond-
om haar brugbaren voet gelegen / mede be-
dekt wierden. In de ftad van Napels ftozte
en plofte het eene gebouw wooz / en het ander
na ter neder / alwaar duizenden van menschen
ouder verfmoozt / verplettert / en vernield wier-
den.

Strombolis / in 't eiland Sicilien hier fchuin
tegen ober gelegen / braakte hozt hier na me-
de zulken lengte van buer uit / dat het zelbe
quam rollen tot wooz de poorten van Messina.
Dit deuntje is hier half den tijd te doen.

Maar het zal beft zyn dat ik deze materie
laat varen.

De Rotterdammers woeften dan / als gezegt /
500 Ridders aan den Grabe ter breuk geben :
en dus quamen z' er by genadiglyker af als
de Napolitanen.

384 Beschrijvinge der Stad Rotterdam;

Gelieven de liefhebbers nu nog wat hoofden van Handvesten tot een toegifje te kluisen; zie daar zijn ze.

Hantvest door Graaf Philips, dewelke ordonneert dat Burgemrs. en Schepens der stad Rotterdam sullen sweren, dat sy om dienst vant geregt niet gebeden, nog doen-bidden hebben. 1440.

Privilegie van Graaf Phillips van 40 personen, gestelt tot Regeerders der stad Rotterdam, ent maken van 4 Thresoriers, gegeven int jaer 1446.

Ordonnantie van Burgemeesters en Schepenen der stad Rotterdam: dit betreft wat steden alhier vry syn vant pontgelt, int jaer 1454.

Verloop brief van de helft van een steenplaats welke gelegen heeft ontrent stats vesten, 1456.

Consent gedragen by de Heemraden van Schieland, en de Burgemr. van Rotterdam, nopende het uitsteken van de plaatse, stads boomen, en der stede kraan, 1461.

Hantvest door Graef Phillips, beroerende de creatie van Burgemeesteren en Schepenen haer ouderdom. Item hoe na dat se malkander int bloet moeten bestaen, 1489.

Rentebrief by de stede van Rotterdam gepas.

passeert tot prouffyt van Jan vander Lek, in 't jaer 1462.

Hier volgen Eenige Domeinen van de stad Rotterdam, alwaer mynen genadigen Heere op geleent heeft 2560 pont Hollants eens bedragende, daer die stede om verkoft heeft 20 pond groot's jaers erfrente den penn. 16. ende was gedaen op den 16. dag van Julio in 't jaer ons Heeren 1472.

Hi volgt'er wat Van 't mijnen van vis die binnen der stede verkoft wert; gegeven by Hartog Karel van Borgondien, in 't jaer ons Heeren 1473.

Prevelegie van den Keyser Karolo Quinto, beroerende die Vroetschappen van 24 personen; 2 Tresoriers; die creatie van Burgemeesteren en Schepenen by electie van witte en swarte boonen.

Deze Privilegie-brief is zoo lang / dat ze satzoenlijk van Heulen tot Wken strekken kan: ze is gegeven in 't jaer 1524.

Ocktroy verleent de stede van Rotterdam by den Konink Phillips, ter cause van den brant voorgevallen in 't jaer 1563.

Dit begint aldus:

Phillippus, by der Gratie Gods Koninck van Castilien, van Leon, van Artagon, van Navarre, van Napels, van Cicilien, van Mailorke, van Sardaine, van de Eilanden Indien, ende vaste Landen der Zee Oceane, Eerster-

386 Beschrijvinge der Stad Rotterdam ,
toge van Oostenrijk , Hertog van Borgondien ,
van Lotryck , van Brabant , van Luxemburg ,
van Gelre , en Milanen ; Grave van Habsburg ,
van Vlaanderen , van Artois ; Palens Grave van
Henegouwen , van Hollant , van Zeelant , van
Namen , van Zupthen ; Prinse van Swaben ,
Marckgrave des H. Rijcks ; Heer van Vries-
lant , van Salens , van Mechelen , van der stede
en lande van Utrecht , Overyffel en Gronin-
gen ; Dominateur in Asie en Afrike. Alle de
gene die desen tegenwoordigen brief sullen sien
saluit.

Ik scheid'er uit. We hebben al genoeg van
die oudbakke kost. De liefhebbers konnen haar
met dit laatste geregje van tijtels / en Spaans
banket / brolijk maken.

Dog eer ik van dit Hoofdstuk scheid / zal
ik je de liefhebbers eens noemen / uit wiens ma-
nuscripten ik deze Rotterdamsche Beschrijving
ten deele getrokken heb. Zy zijn deze navol-
gende : Sr. Kornelis Oltshoorn , en Monfr.
Adriaan de Jong , Izaak van Spaan , Jan Hou-
wens , Hendrik Willemsz Rotshoek , Aalbrecht
Ter Hambrugge , Kornelis Vergeer , en Wil-
helmus Wiljemars. De andere liefhebbers heb
ik je hier en daar al genoemd. Maar dit kan
ik je verzekeren / dat het geen ik uit geleende
papieren van den schryander Heer Pieter Ra-
bus getrokken heb / niet alleen de boornaamste
gesp aan dit harvas / maar ook de beste klem
aan 't pansier gegeven heeft.

XVII. HOOFDSTUK.

Beschryving van het Stadhuis. Gesprek waar het voor dezen gestaan heeft. Kelder onder de Hoogstraat. Beschryving van de Beurs, Admiraliteitshof en Wapenhuizen : als mede van 't Gemeenelands-huis. Beschryvinge van het Rasp-, Spin- en Beter-huis ; benevens verscheide artikelen van misdadigers, die at-hier opgesloten worden. Beschryvinge van het Oost- en West-Indiens huis. Verscheide markten. Beschryving van den Doel met deszelfs glazen en wapenen : als mede van Erasmus Pronkbeeld met zyn opschriften. Poëten volgen op de Geleerden. Maken gedigten op de dood van de Britsche Koninginne Maria. Werden door een blaauw boekje gehegelt. Een gedigt op 't overlyden der Koninginne. Een geheele lyst van Schilders en Konstenaars. Beschryving van Stads kaart met deszelfs wapenen.

NA zullen we des stads gebouwen in het kort eens overloopen / en beginnen vooreerst met het Stadhuis / 't welk sommige wilslen / als we gezegt hebben / dat het Gasthuis is geweest ; andere / dat het de kapel daar van was ; en daar van komt het / zeggen zy / dat de steeg die benebens het Stadhuis loopt / nog de Gasthuis-steeg genaamd werd. Wat al meer ? het oude Stadhuis heeft / volgens haer zeggen / op het West-nieuwland gestaan / het tweede huis van de Nieuwstraat / daar Keu-

388 Beschrijvinge der Stad Rotterdam,
len booz de luif staat. Ik heb zelfs de zaak
onderzocht: de lieden in dat huis wonende zeg-
gen / dat haar gift luid dat het zelve het Raad-
huis van de stad is geweest / en dat 'er boven
nog verscheide kamers en vertrekken zijn / die
't zelve schijnen te bevestigen: als mede dat ze
verscheide helders en gaten gedempt hebben /
dat gebange-kotten schijnen geweest te zijn:
ook dat 'er eenige pakhuizen agter 't huis zijn /
die d'er aan behoort hebben.

Hoe zoude men 't klaazder konnen begeren?
egter kan ik niet gelooven dat dit het Stad-
huis geweest is: de reden is / om dat het
West-nieuwland eerst in 't jaar 1383. aan de
stad getrokken is: als blijkt aan 't Handbest
van Aalbrecht van Beijeren, in 't X. Hoofd-
stuk. En Rotterdam heeft in het jaar 1270.
stads privilegien verkregen. Zoude dan de
stad 113 jaren zonder Stadhuis geweest zijn?
dat is onwaarschijnlijk.

Maar wat zullen we uit dit verwarreld
posje nu besluiten? De palen daar de Reli-
gions-berwanten 1558. aan gebrand zouden
worden / stonden booz 't Stadhuis; daar en
boven waren ze met een houtte stakersel afge-
schoten: is dit booz het huis op 't West-nieuw-
land geweest? daar is immers geen plaats.
Is het booz 't Stadhuis in de Waagsteeg ge-
weest? gewisselijk ja; want dat was toen
ter tijd het voorste gedeelte van 't Stadhuis /
als blijkt aan 't Rotterdams wapentje / dat 'er
nog in de steeg terzijden het stadhuis staat.

Volgens het zeggen van Hendrik Vont, in
zijn leven Cipier / heeft men booz dezen onder
den

den toren in 't Stadhuis gegaan; wel te verstaan in de Waagsteeg. Ook zijn de eerste huizen aan de Oost-zijde van de Waagsteeg eerst gebouwt in 't jaar 1589. Voor die tijd hadden aldaar geen huizen gestaan; het was een open plein / gelijk het haar je uitwijst. De Heeren blugten op de Stadhuis-toren; ergo, kan het geen Gasthuis / of Kapel daar van geweest zijn.

Ik zal je nog het toonen. Het Gasthuis op 't Oost-ende is gebouwt in 't jaar 1576. en toen is zekerlijk het oude St. Antonis Gasthuis / dat ik zeg dat agter het Stadhuis geweest is / tot erben uitgegeven.

Zie daar vanden / ik mein dat ik je nu genoegzaam getoond heb / dat het onwaarschijnlijk is dat het oude Stadhuis op 't West-nieuwland geweest is. Maar dit zal ik je nog zeggen: dat het zoude konnen zijn / dat toen het Stadhuis in den jare 1606. van agteren / en 1607. van voren vernieuwt / vergroot / en verbeterd wierd; dat men toen / zegge ik / het Regt of Raadhuis alhier op 't West-nieuwland gehouden heeft / en dat daarom de giften van dat huis zulks melden. Maar 't zo hier mee zoo 't wil / de lezer kan nu gelooven wat hem gelieft.

Wanneer 't Stadhuis gebouwt is / is onzeker. Het heeft / volgens het uitwijzen van het oude stads kaartje in geenen deele zoo groot geweest / als tegenwoordig.

In het jaar 1606. is het van agteren vernieuwt / en toen wierden 'er de Broedschaps- en Schepens-kameren aangebouwt.

Van boven pronkt het met een geblind vrouwen beeld / verbeeldende de Geregugheid / hebbende in de rene hand een scyaal die doozslaait / en in de andere een zwaard.

Doozis pronkt het nog met een hardsteen / alwaar twee Leeuwen het Rotterdams Wapen in vast houwen / waar onder dit Latyns baars :

ROboro TE candor : RObur DANt MUNia
Meis.

Jus viret ut Laurus , ROTERODAME,
tuum.

't welk dooz iemand vertaalt / die my zeide dat het een deernis waardig baars is / aldus luid : Ik opregtigheid sterke u. Bedieningen geven sterkte aan de Stad. O Rotterdam ! uw regt groent als een laurier.

Van boven is het vernieuwt in 't jaar 1607. Den toren welke eerst bloot gestaan heeft / wierd toen met een dikke muer van onderen opwaarts gestijft.

Met twintig trappen / welke met vier Leeuwen verzien zijn / gaat men op het Stadhuis.

Ik zoude van alle kamers byzonder wel wat komen schrijven ; maar dat agt ik onnoedig. Dit zal ik 'er alleenlijk van zeggen / dat het lustige en ruime vertrekken zijn. Der Burgermeesteren kamer is behangen met tapitserijen daar kureuze landschappen in staan. Doozis hebje der Schepenen en andere kameren met goud leer / als anders behangen / alwaar geen

Kostelijke spiegels in ontbreken. Doorts is hier ook een haer daar de Heeren Kommissarissen of Vredemakers hun vergaderplaats hebben. Alhier werden alle kleine klijf- en krakkeel-zaken afgedaan.

Veel meer zal ik je van dit Stadhuis niet zeggen: 't heeft zijn bijzondere gebangemissen / gijzelkamers / en anders. Het pronkt van boven met een toren met loot bedekt / welke zoo spits als een naalde toeloopt. Zoo ik my niet bedrieg / heeft ze in de laatste aardbevinge een zijde gekozen / zoo dat ze wat schijnt ober te hellen. Kort om / het gansche Stadhuis is niet onbillijk gemaakt. By dag hebben alhier de Helbaardiers / en by nacht de Borzers de wacht / welke Borgerwacht uit een Rot Adelborsten / en twee Korporaalschappen bestaat.

Doorts loopt 'er een berwulf van dit Stadhuis / onder de Hoogstraat / tot in / of aan het Gasthuis. Deze berwulfdelkelder / daar tans wel twee of drie voer water in staat / en op eenige plaatsen gedempt is / meind Kornelis Verdonk dat wel eer een berzend-kelder geweest is van 't Predikmonniken-klooster / alwaar men die gene die tegen 't heilig huisje gepist / of niet gezond in 't Roomse Geloof waren / in plag te sluiten / gebende haar een end haars / en een stuk eten of twee / en daar mee was 't adieu / goe nacht. Een ijzere deur wierd agter haar toegesloten / en dus moesten die patienten ellendig haar leven eindigen.

Het zelve is een oud-meup van Jan de Vouw in den Bos wederbaren ; deze met een endje haars / en een stuk eten (zoo hy zegt) in de

392 Beschrijving der Stad Rotterdam,
verzend-kelder gestoten / keken z'er agt dagen
daar naar eens na: zo bonden haar / tot ver-
wondering / nog in 't leven: ze had de kalk van
de mueren gekrabbd / en gegeten. Doorts was
haar gezigt verwilderd / en de gedagten het
spooz byster. Zo wilden haar wederom op
queeken; maar 't was te laat: ze storf ellen-
dig.

Dit heb ik nog vergeten te zeggen / dat in 't
jaar 1618. op dit Stadhuis / boven de Schre-
tarp eens brand is geweest: dezelve wierd ver-
oorzaakt dooz een borger / die hier omtrent om
Arminiarp gevangen zat / en dooz dit mid-
del ontblugte. Boven op de zolder zijn nog de
brandblekken te zien.

Nu volgt de Beurs der Kooplieden. Deze
is wel eer geweest ter plaatse daar nu het Ad-
miraliteits-Hof staat. Ze is meer tot gemak
der Kooplieden / als opzigtig / gebouwt: ze
is wel eer de Dismarkt geweest / als blijkt
aan dit vers / het welk op een hoer blad /
tusschen een hardsteen / aldus geschreeven staat.

1617.

O zegenrijke Zee! wat volheid brengt gy
voort

Voor die dees zegening het rooken aan zijn
netten

Niet toeschrijft; maar die stil, met z' over
boord te zetten,

Zeid in vertrouwen, Heer! wy werpen z'op
u woord.

Dit maakt een volle Beurs. Dies werd de
plaats, voor dezen

Den

Den Visser eigen, nu den Koopman toegewezen.

J. Oudaan.

Boven dit geschift is geschildert hoe de Vis-scheepjes en Buizen op haar nering leggen; en boven op pronkt St. Pieter met een vis en sleutel in zijn handen. Doorts werd deze Beurs met een hek afgesloten / en verzien met een torentje / en een klook. Rondom heb je gallerijen daar men fatsoenlijk vooz den regen kan schuilen. Dit is nu de groote Beurs.

Nu heb je hier nog een kleine / de Korebeurs genaamd : deze is t' eenemaal oberdekt. En gaat 'er op de groote Beurs wat om / ik wil de kleine ook niet weg gesmeten hebben. Ik wil je dat wel zeggen / indien ik het geld hadde dat ik alhier in den tijd van 23 jaren wel besteed heb / dat ik ze zoude laten roepen en pagapen die koude hadden / en pompen die niet zwenmen konden.

Het oude Admiraliteits-Hof is opgereggt in 't jaar 1567. Het heeft vooz dezen gestaan op de Nieuwe-Beestemarkt / omtrent ter plaats. Daar nu het Turfdragers-huis is.

Dit tegenwoordige Hof is gebouwt in 't jaar 1644. het is een weits gebouw met lustige kamers en ruime vertrekken / en van binnen met een open plein of plaats verzien. Doorts heb je hier ook gevangenhuisen / en een hel vooz de schepen die lozrendraapen met kruut / loot / lont en andere kontrabande waren na den viand te voeren. Alle de gene die sluiken / frauderen / buiten de pot pissen / of niet regt in haar schoe-

394 Beschrijvinge der Stad Rotterdam;
nen gaan / werden van den Fiskaal of zijn
dienaren aangehaald / en in deze hel gebracht en
opgesloten.

Voorts is dit het eerste / oudste / en aanzien-
lijkste Kollegie van gansch Holland / in 't welk
den Admiraal resideert : des zelfs schip met
montering en manning moet alhier bekostigt /
en uitgereed werden ; en moeten alle Admiralen
en Vice-Admiralen / Schouten by nacht / en
andere Kapiteinen van de zeve Provintien / in
wat gewesten des' weerelds dat ze zijn / vooz
den Rotterdamischen Admiraal Generaal eer-
biedig strijken / en met kanon begroeten / ja
zelfs vooz onzen eersten Vice-Admiraal.

Du een woord van Haar Ed. Mog. Maga-
zijnen of wapenhuisen.

Het eerste is gebouwt in 't jaar 1660. dit
staat terzijden de Nieuwe-habe. Vooz de deur
staat een kraan om ankers te lossen en te ont-
laden. Voorts werd hier alles gescheept en
ontscheept wat tot montering van schepen be-
hoort.

Het tweede by de Oost-poort / is gebouwt
in 't jaar 1662. De voorgevel pronkt met den
Zeegod Neptuin, bezien met een drietandige
hoek / en benebens hem de Wapenen van Hol-
land ter wederzijden. Deze werden omringt
met trommels / standaarden / vlaggen / banen /
ankers / geschut / kabeltrouwen / roers / pisto-
len / mortiers / en andere oorlogs-instrumen-
ten.

's Lands Werf stap ik voozby. Dit zal
ik nog zeggen / dat alle zware Oorlogschepen
van

van dit aanzienlijk Kollegie tot Helleboet in geen klein getal opgelegd werden.

't **Geschut of Giechuis** dient hier wel op te volgen. Dit staat ter plaatse waar de Kerk van 't **Predikmonniken-klooster** geweest is; en is gebouwt in 't jaar 1663. Het pronkt van boven met drie P. beduidende / zoo ik my wel heb laten onderregten / **Pugno Pro Patria**, of ik vecht voor 't **Vaderland**.

Ik zal ik het **Gemeenlands-huis** laten volgen. Dit is het prachtigste gebouw / naast het **Stadhuis** van **Amsterdam** / van gansch **Nederland**. Het is van boven t'eenemaal van witte hardsteen opgehaald / en redelijk wel na de **architecture** of **bouwkunde** gebouwt: 't is voorzien met een **balkon** / rustende op vier **ronde kolommen** / en aan de **muerzijde** met vier **platte pijlasters**. De **voorzijde** van 't **balkon** pronkt met het **Schiellands Wapen** / zijnde een **roode Lecuw** op een **geel veld**: dit is van **wederzijden** omringt met een **Jeruzalems beer**. Het **Wapen** werd vast gehouden door de **klaauw** van een **Arend** / welke met zijn **bek** de **bovenste** **parel** van de **Keizerlijke Kroon** (die **Schiellands Wapen** dekt) vast heeft. De **gansche** **voorgevel** is met **32 pijlasters** of **kolommen** voorzien / al te zamen uitgebrogt na de **Tonische** en **Korintische** **ordre**. De **gevel** van **boven** is **voor** uit gebouwt met een **frontespies** / **welkers** **fries** **voorzien** is met **lofwerk** / dat van vier **Kupidoos** de **festonne** vast gehouden werd. **Onder** het **balkon** heb je een **ijzer** **gesmeed** **trajwerk**

Ipwerk / 't welk zoo kurieus met kindertjes / allerhande slag van bloemen / brugten / gedraaide pijlaren / en andere verwonderens waardige snorpijpen is uitgewrogt / dat 'er de aanschouwers ober verbaast moeten staan ; en is dit onbergelykelyke meesterstuk in den tyd van zes of zebe jaren voltooit / en gemaakt dooz den beroemden Smit Jakob Toorn, zalr. ged. Het plein booz 't huis is rondom met een ijzer hek afgeschoten.

Dit Huis is verzien met ober de twee hondert en vijftig bengster.

Van agteren heeft het een plein / of open plaats / die met een dikke hooge steene muer ombangen / en met Lindeboomen beplant is.

Het bordés van boren opgetreden / komen we in 't boozste gedeelte van 't huis / alwaar de zolderingen met uitstekend gesnede lofwerk pronken / en ondersteund werden met ronde kolommen / en vierkante pylasters / waar van de kapitelen ook konstig gesneden zijn.

Terzijden 't boozhuis / aan de regterhand / heb je een kamer met goud leer behangen. Alhier zit Koning William boven de schoozsteenmantel te paard / werdende in 't boozby rijden van twee Engelen gekroond.

Aan de linkerhand heb je een kamer met geel beloers / en kostelyke kabinetten gestoffeert.

De kamer daar de Overschaar gespannen werd / is een lugtig / groot en ruim vertrek / en is verzien met een kostelyk Ologie / en een schoozsteen van rood marber / dooztrekken met witte aderen. Al wat in deze kamer dooz den Dijkgraaf ende Hoog-Heemraden gebonnis werd /

werd / daar valt / zoo men zegt / booz geen
hooger Hoben tegen te appelleren.

De kamer (de eetzaal genaamd) is met
gout leer / kostelijke schilderijen / en fijne Be-
neetsche spiegels verzien.

Nog een groote en ruime kamer is met ta-
pitscrijven behangen / daar landschappen in ge-
werkt zijn.

Doorts zijn d'er nog zoo veel kamers en ver-
trekken / daar men als in berdoold loopt / dat
ze my niet lusten te beschrijven.

Koort om / dit nieuwe Gemeenlands - huis
munt boven de andere stads gebouwen uit / als
de maan boven de sterren.

De plaats daar het staat is eertijds een
moeras geweest / daar as / builighcid / en grus-
ters-dop gegoten wierd.

De heijing van dit huis geschiede met een
paard / dat rondom als in een rosmole liep.
Het is gebouwt in 't jaar 1663.

Schieland strekt of begint van de landschei-
ding / en werd boozs ombangen met Delf-
land / Rijnland / Merrewae / den Rissel / en
loopt in de stad Gouda.

Het oude Gemeenlands - huis staat nu nog
op de Hoogstraat / omtrent de Luizemarkt.
Maar zoude ik je van al des stads gebouwen
zoo veel talmery maken / dan had ik wel dag-
werk; en daarom zal ik'er wat doorstaan.

Alhier heb je nog een oberdekte Blasmarkt /
welke van voren zeer konstig besneden is.

Nog de Groote- / Beeste- / Nieuwe- / Kaas-
en Groen-markten.

Doorts een Wisselbank / Bank van Leening / Laken-hal / Say-hal / Brees-hal (alwaar de Anatomie of Ontleed-kamer boven is) Boter-hal / Kaas-hal / Kennip-hal / en de Oude- en Nieuwe-Waag.

Nog heb je hier het Tugt- of Werk-huis / het welk is toegesteld booz het volgende soort van volk.

Ten I. booz misdadigen / die de galg nog niet verdiend hebben / maar wel dicht op het habot / met de strop om den hals / gewaaszout en ge-plit zijn. Deze werden alhier opgestoten / en aan 't zagen en raspen van Brazilje- of Kampeche-hout gesteld. Zoo ze niet werken willen / krijgen ze geen eten : en zoo ze het naderhand al wederom verkerben ; pffelijk bloezen en zweren / of moedwilligheden aanregten / dat is nota bene , teikend de kaats / zoo lang dat de kerfstok pzer slaat ; deze werd dan afgedaan aan een paal met een pzeren beugel / alwaar ze geblind / met het bovenlijf naakt / met een strijkstok van taaje rizen / zoodanig gestreeld en gestreken worden / dat ze by wac harder geluid geben / als de beste fiool of bas die 'er is.

Ten II. Diefeggen / die haar haakagtige pooten regt uit gestoken / krom na haar gehaald / en van den Haarlemser Doctor de benedictie op het schabot ontfangen hebben. Deze werden aan 't naajen / spinnen / of breijen gesteld. Ook werd haar voorgehouden dat men niet stelen moet / al zoude men gebrek lijden.

Ten III. kleine gaauwdieffjes / die langs de huzen ober al de handen aan en in slaan / en alles taken en stelen wat ze krijgen kunnen. Deze worden alhier aan 't werken gesteld. Zoo ze halsterrig zijn / werden ze op een bank vast gebonden / haar agterquartier ontbloot / en zoodanig gegispt / dat ze in agt dagen tijds nauwlijks op haar fondement kunnen zitten.

Ten IV. Beurzesnijders / die hen in de kerck / of onder 't gedrang van 't volk mengen / en als dan haar personagie spelen / met beugelstassen / sleutelriemen / goude of zilbere kettingen af te knippen / of boekjes met goud en zilber beslag te straffen / beursen te snijden / goude of zilbere hair-naalden / diamant-booten / of ooz-pendants af te rukken. Deze (na dat ze agter het Stadhuis de Spaanse Gaillard mede hebben leeren danffen) werden alhier aan 't weven of spoelen gezet / en / zoo z'ontwillig zijn / met de honde-lantaren geligt:

Ten V. dertele Pluggen / en moedwillige Brokken / welke pas van boord gekomen zoo welig en dertel zijn / dat ze nauwlijks weten op wat gat ze zitten willen / deze of gene komen te quersen / en daar 't alles ruim boord staan moet. Deze werden alhier (na dat alborens in Schepens-kamer hundertele blees wat van de ribben gesaagt is) alle Zondagen van Willem Jansz Steerling , of Dirk Klaasz de Rot , Krank-bezoekers dezer stad / gehatechizeert / en met eenen onderregt hoedang een Chzisten behoort te leven. Zoo ze hier na niet willen hoorren / leert men haar met een brabe rotting de stokkedans danffen.

Ten VI. oneerlijke Scheuken / Straatzboijnen / Beurs-smotsen / en zulke plattrinnen / die gestadig loeren om Messieurs die geld hebben aan haar snoer te krijgen / van den huig te ligen / de beurs te pluizen / of van de steen te snijden. Deze verkens (welke der Barbiers stoelen gelijk zijn) werd hier voorgehouden dat zulk een leven alzo slim is / als dat van de Tempelieren of Stadingers / die zonder onderscheid by malkander te koop gingen / en in 't wild liepen.

Ten VII. oude Koppelaarsters die der eerlijke lieden kinderen aanhouden / tegen de Ouders / of Heeren en Vrouwen ophitsen / en dus tot een val brengen. Deze werden hier gezegt dat oude lieden den jongen met een goed exempel behooren vooz te gaan; en dat het een groot te godloosheid is koopmanschap in warm blees te drijven.

Ten VIII. Schoeljes die dooz grootsheid haar geringe ouders niet willen kennen / en haar met het ooz en den nek aanzien; of die haar goed moedwillig dooz de billen lappen / en / als haar Ouders niet meer op willen of konnen brengen / dezelve als dan met het mes of huiften dreigen de deur uit te jagen. Dezen werd hier het vijfde Gebod voorgehouden / en met eenen gedreigt / dat zoo ze daar na niet willen leven / geen Delfs gekhuis / maar de Virgines om tabak te planten / den Berg Potosy om zilber te graben / of het Robben-eiland haar boorland is.

Ten IX. die des avonds langs de straat vrouwlieden aanranden / het mes trekken / langs de

de straat schryppen / de lantarens en boomstam-
schenden / kruitwagens in 't water smyten / stoe-
pen en banken om ver rukken / kloppende spe-
len / glazen in smyten / het eene kaduwhuis uit /
en het ander in loopen / de wagt bekruipen /
het volk uit de kortegaarde zoeken te jagen / of
hare drank uit zuipen / als mede by nacht zul-
ken geschreeuw maken / of 't alles vermoord
wierd wat'er was. Dezen werd hier wel dui-
delijk gezegt dat het veel gezonder is vooz elf
ueren na bed te gaan / en by tijds op te staan /
en als dan zijn post en beurt met werken waer
te nemen.

Ten X. die kroegen en herbergen opschik-
ken als een boere portebank / pinten en rotters
slijten / de gasten een schrik op het lijf jagen /
en dezelve van angst onder stoelen en banken
doen kruipen / of de keet uit jagen / en als dan
haar zelf / tot teeken van haar verkrigen vik-
tor / vol en dol komen te zuipen. Dezen werd
hier gezegt dat dronkaerts / babtelaars / bod-
debaars / nergens toe nut / nog van niemant
geagt zijn ; als mede dat ze wonden zonder
oorzaak krijgen ; en dat zulken lossen ongebon-
den Sardanapalas leven Gode niet behaagt ; en
dat zoo ze haar niet beteren / men haar met
water / zout en brood zoo lang zal spijzigen /
tot dat haar herffens gesloten zijn.

Ten XI. afsgriffelijke Bloekers / en Blas-
phameerders van den naam des Heeren / die
op ijder woord sprekens brna wenschen dat
haar God zoude dooden. Deze werden van
de Schouten Vander Bel of Steerling met hun
dienaren (zoo ze zulks komen te hooren) aan-

402 Beschrijvinge der Stad Rotterdam ,
stonts gebat / en na 't gat of dit Spinhuis ge-
bragt / alwaar ze eenigen tijd te water en te
brood gezet werden / en met eenen gewaar-
schouwt / dat zoo ze den naam des Heeren we-
derom (tot nadeel van haar ziel en lichaam)
zoo moethwillig komen te misbruiken / zo waar-
dig zijn om op het onbewoonde eiland Maskar-
renhas gebannen te werden / als onwaardig
zijnde om by het menschelyk geslacht te ver-
keeren.

Ten XII. nijdige / quaadaardige / en Frans-
gezinde steeknarren / die altijd tot voordeel van
den gewezen Koning Jakobus , en de Franssen /
en tot nadeel van de regering dezer landen / en
Zijn Koninklijke Majesteit van Groot-Brit-
tanjen weten te keffen : als mede zulke demine
kreaturen / die d'er om lachgen / als de Keizer
van de Turken geklopt / en de Geallieerden
slagen krygen. Deze Messieurs / zoo ze op
dit buitensporig dishouwen betraapt werden /
zet men hier zoo lang tot dat ze haar fouten
bekennen / en men zegt haar dat het maar een
partij bittere onverstandige schobbejakken zijn
die zoo praten ; als mede dat het een groote bees-
tigheid is / dat lieden welke alhier moeten sub-
sisteren ofte bestaan / dit land voor een Ketters
of Duivels land schelden / en altijd tot voor-
deel van onze vianden / en tot nadeel van de
loffelyke Regering / en den Grooten Wilhem
spreken. Ook maakt men hen indagtig het ou-
de spreekwoord dat tegen hun bromme en dappere
voorzouders wel geboerd is / zijt gy goed Ka-
tholijks , dat is goed voor u ziel : en dat ze
het Duitsland / Vlaanderen / Brabant / Sa-
hopen /

bopen / de Paais / en Genua eens zouden dra-
gen hoe de Katholijken aldaar gehandelt zijn.

By deze twaalf artikelen zoude men d'ee
met recht en reden nog wel een honnen boegen /
te weten van die gene die 't geld dat ze met
arbeiten gewonnen hebben / in kroegen en her-
bergen moethwillig verdobbelen of verzuipen / en
laten haar krediteuren op den duin fluiten ;
haar huishouden op stelten rijden / en vroude
en kinderen gebrek lijden. Deze schobbers
(hoedanige ik wel ken) zijn waardoig met een
endje houts / daar de nagtegaal zebe jaar op
gezongen heeft / dicht wat afgerost te worden /
om haar door dit middel tot reden / en beter
zedes te brengen. Tot een footje zal ik'er die
volgende versje nog by boegen :

De dieven en roovers , de hoeren en snoeren ,
De schooyers en stroopers , en plagers van boe-
ren ,

Straatverkens , schotbeesten ontugtig en geil ,
En schoeljes die maken de straten onveil ,
Die menschen aanranden , of zoeken te knot-
ten ,

De loopers en dravers in kitten en kotten ,
En schrappers met 't mes by nacht en onty ,
Die liegen , bedriegen , en stelen daar by ,
Of vloeken en zweren , met tieren en schelden ,
Die steken met spreken , als naalden of spelden ,
Die werden hier sijn getugt en geleert ,
Of zoo z'er niet willen na hooren , ge-
smeert ,

Gebeukt en geklopt , dat vellen en lappen
Afstuiven van 't lijf. De Droes mogt zoo rappen.

'k Voer liever by tijds na de Kaap dat schoon
land,

Dan bragt ik hier vrinden, nog magen in
schand.

Van deze grosso modo opgestelde artikelen /
welke ten naasten by op den verhaalden leest
schoepen / en my en een ander tot een leet en
waarschouwing kunnen strekken / zullen we af-
stappen / en ons wenden na andere kamers of
vertrekken / of liever gezegt het Beterhuis / dat
de Ed. Groot Afgbare Heeren der stad Rot-
terdam expres hebben doen maken / om man-
nen en vrouwen / welke van een vaaft geslacht
zijn / en altijd ter goeder naam en faam gestaan
hebben / van het geboeft en de hoeren af te zen-
deren.

In dit Beterhuis dan komt niemant anders
in / als mannen en vrouwen die haar altijd wel
gedragen hebben / dog nu door die bedelaars
drank ('k mein verffe geneber) haar zelven zoo
berre vergrijpen / dat ze onbequaam zijn om
haar huishouden wel te regeren.

Doorts zet / of sluit men hier ook op zulke
serpentes / of liever tweede Proserpinaas , die
de blag boben hare mannen willen boeren / en
die haar aanstellen als wangedrochten / misge-
boorten / wanschepsels / en ondiereu / die den
broek aantrekken willen / of ze haar past of
niet.

Als mede zulke smulbekjes / daar geen spijs
te dier / te lekker / of te kostelijk booz is / en
die anders niet doen als kallen / praten / fat-
soenlijke lieden by de neers ophalen / en huden
van

van 't hooft spreken ; of die met dozpel jonk-
 wijben / dooz gestadig wassen / plassen / schoon /
 of liever vuil maken / haar tijd en geld ver-
 quisten / en dan met die schepsels (welke haar
 de mompe weten te geben) van 's morgens
 broeg tot 's abonds laat / koffy / thee / en ster-
 ken drank zuipen ; waar dooz ze zulke kliste-
 ringen aan de want komen te zetten / dat by
 aldien de man daar niet in boorzag / het Oost-
 Indisch peperpad / Bienen / of Kuilenborg zijn
 boorzand zoude zijn.

Doorts zet men hier ook bozgers zonen en
 dogteren / die wat mooi weer gespeeld hebben /
 of buiten de pot zoeken te pissen ; en nog die
 in de herffens gepzikt / of de memorp een part
 begint te spelen.

Alle deze luiden / 't zy dat ze bozgers zijn /
 of van buiten komen / werden alhier vooz een
 civil prijsje wel getrakteert : als mede de Goo-
 tentelbers / Jan-Hennen / of Keukenkilouwers /
 die geduerig grijnzen / grimmen / bronke-drin-
 ken / en dan haar zuinige / zedige / en deugde-
 lijke huisvrouwen met vuisten te heer gaan.

Alhier woond ook de Passant-meester / die
 brood en passagie-briefjes aan arme passagiers
 uitdeeld. Die tweemalen komen / krijgen in
 plaats van brood rotting-olj / en stotflagen.

Ik hebbe daar eben vergeten te zeggen / dat
 het eerst genoemde huis een Schout en twee
 dfenaaren heeft / om alle leupe ongebonde ledig-
 gangers / vagebonden en bedelaars te vatten /
 hier op te sluiten / of aanstonts de stad te doen
 ruimen.

Nu zal ik wederom voorigaan tot andere ge-
bouwen.

Door eerst heb je de Kruittorens / Raats-
baan / Scherm-school / en de Schole der La-
tijnsche tale : dit is een groot gebouw / van
binnen met een open plein / en meenigte ruime
vertrekken verzien. Deze loffelijke / nutte en
nodige Scholen werden bediend door een Re-
ctor, Conrector, en andere Præceptores, waar
onder ik eenige ken die niet alleen in allerhande
talen zeer erbaren zijn / maar ook zeer geleerd
en meesterlijk met de pen weten te spelen.

Nu volgt de Bibliotheek : deze is alhier aan-
gelegd in 't jaar 1604 / en waert van tijd tot tijd
verbetert en vermeerdert.

Doorts heb je hier ook een huis van de West-
Indische Maatschappij. Als mede een prag-
tig gebouw van de Geoktropeerde Oostindische
Kompagnie / 't geen nu al meest voltooid is. Van
binnen hebben de deur pronkt het met een La-
tijns geschrift / 't welk aldus luid :

Josua van Belle, Toparcha Gronsvoordii,
filius natu maximus Josuæ van Belle, Domini
Diæceseos S. Huberti, Toparchæ in Waddinx-
veen : Keipublicæ Rotterodamensis in Collegio
Seabinorum quondam Præsidis : Senatoris ibi-
dem: Ut & Rerum Orientalium Assessoris: hujus
Ædificii fundamento primam adjecit manum
VII Idus Septembris anni M VI CXC V.

Nemant die maar een stuk of brok van de
Latijnsche taal verstaat / kan hier uit zien door
wie / en in wat jaar / maand / en dag den eer-
sten steen gelegd is. Doorts

Voorts prankt dit huis van boven met het gewoonlijke Wapen van de Kompagnie / en een deftige hartsteene poozt / als ook een balkon van de zelve stof / 't geen met vierkante platte pijlasters ondersteund werd. Van agteren heeft het mede een hartsteene poozt / en geweldige groote pakhuizen van wederzijden / om ankens / habels / masten / baten / en wat de schepen van nooden hebben / in te leggen. Wouter Arienz van Egmont is Architekt van dit huis / 't geen volgens de getuigenis van Jakobus van der Bel , bouwkundig en konstig Mr. Metselaar / tusschen de 64 en 65 voet hoog uit den gront staat. Daar zijn'er die willen dat'er geen hooger gestigt (te weten wereltlyk) in gansch Nederland is. als dit. 't Hoest vooz geen gebouwen in de gansche stad (uitgezonderd het Gemeenlands-huis en de Poozt aan 't Nieuwe-Hoofst) te wyken.

Dit Huis heeft van binnen een plein / dat twintig boeten wijd / en met steen oberwulft is. Terzijden dit plein heb je de Vergader- en Verkoop-kameren / en eenige gallerijen.

Van boven is het verzien met Pak- en Proviand-zolders in oberbloed / om Noten / Paagelen / Poeltie / Kameel / Pepor / en andere drooge Orientaalse Waren op te leggen.

De Rotterdamsche Heeren Bewinthebberen zijn deze : Herman van Zoelen , Josua van Belle , Mr. Dirk de Raad , Jan Dane , en Mr. Willem van Hoogendorp.

Dat moet'er in passant nog by : dat Amsterdam de helft / Zeeland een vierde / en die van Rotterdam / Delft / Enkhuizen en Hoorn een zestiende deel in die Kompagnie hebben.

Van dit doozlugtig Kollegie boerd Amsterdam de Admiralaals- / Zeeland de Vice-Admiralaals- / en Delft de Schout-by-nagts-blag.

Elke plaats heeft een zeker bepaald getal van Belwinthebberen. Zoo iemand der zelbe komt te sterben/succedeert een ander in de plaats.

Het deze zes Kollegien werden nu en van Vergaderingen beleid / welke uit zeventien personen bestaan / en daarom de Kamer van Zeventien genaamt werd.

Deze Heeren / welke in Indien ober Keizeren Koninkrijken heerschen / by den anderen zijnde / bestaan uit agt Leden van Amsterdam / vier van Middelburg / een van Rotterdam / een van Delft / een van Hoorn / en een van Enkhuizen.

De zeventiende perzoon gaat by tourbeurten rond. Deze groote Personagien aldus vergaderd zijnde / werd by meerderheid van stemmen besloten / wat Schepen men uitreeden zal / wat winst / verlies / en wat Koningen den room ober hals en kop geworpen hebben. Wie hier ober gehastigeert / en niet wien dat men 't verbont vernieuwen zal.

Dooz is wat Gouverneuren en Kommandeuren / Generaals / Kolonels / Kapiteinen / en andere Leger-hoofden / tot Schippers en Stierlieden inkluis ; wie sig wel of qualijk gedragen / wie om zyn dapperheid verhoogt / of wie men voor schelm uit 't bendel jagen zal ; wie zyn Schip moerwillig / of doorz dronkenschap verzeilt / de Matroozen haer rantzoen onthouden / pffelijk gebloekt en gezworen ; wie te veel gepluist of gebaggert / en de botec en haas
te

te dik gesneden heeft. En zijt verzekert dat deze Heeren / die Argus ooggen hebben / wel ter deeg op het doen en laten van hare dienaren agt geben. Ook boeren ze in Oost-Indien / zoo over halsrecht / als anders / een souberaine / absolute / en onbepaalde magt.

Doorts werd alhier nog besloten hoe veel huisgezinnen men jaarlyks na de Kaap / Terra do Natal / Mauritius / en andere Afrikaanse Gewesten zenden zal: hoe men 't Zuid-land in zijn binnenste verder ontdekken en doorboren zal / om aan de weereld te toonen dat 'er nog een vijfde gedeelte des weerelds door haar opgedaan / en gebonden is.

Doorts werd 'er ook blytig agt gegeven hoe danig het met de Fortifikatien van Batavia / Bantam / Japare / Negumbo / Sarrispzatanam / en honderderley andere steden op de eilanden en vaste landen gesteld is.

Dit buiten - praatje afbrekende / keeren we wederom na de Stad.

Rotterdam is verzien met drie Bismarkten. Door eerst heb je de groote / die oberdekt is. Hier werd de zeebis in obergroote meenigte alle dagen afgeslagen / en verkogt. Daar zijn gestelde keurmeesters die de bis visiteren / of ze door den beugel kan / of niet.

Hier omtrent heb je ook de Zoute- / Stoken Ribier-bis - markten / die mede oberdekt zijn.

Nog heb je twee Boere-bismarkten; de eene aan de Melkmart / en de andere aan de zijde van het Haringblijet / nu nieuwtijks aangesield. Deze laatste is door de Doortse en Gor-

10 Beschrijvinge der Stad Rotterdam,
kunnse Duffers / die haar fortuin met bissen in
den Rijn / Lek / Maas / en Merruwe zoeken ;
en de eerste vooz de Disboeren die in het Veen
het zelbe doen / aangesteld.

Voorts heb je hier drie wekelijke Marktda-
gen / 's Maandags / Dingsdags (welke de
voornaamste is) en Saterdags.

Den Haring / welkers vaten met het Rot-
terdams Wapen gemerkt zijn / werd vooz de
alderbeste van gansch Nederland geagt.

Ook heb je alhier in tijd van vrede de ha-
bens en kaajen zoo vol van vaten met Fran-
sche Wijnen / dat ze naautolijks te gebruiken
zijn.

Den Doel had ik byna vergeten. Wanneer
dezelbe gebouwt is / kan van voren boven de
ingang aldus gelezen werden.

In den jare 1622. werd dezen Doele gefon-
deert : als Fabrijken waren Abram Janse de
Reus , en Govert Willemsz Goederee , beide
Oud - Burgermeesters deser stad Rotterdam :
opgemaakt Mey daer aen in den jare 1623. als
Fabrijken waren Kornelis Klaesen van Driel,
en Pieter Hendricksen Uithouck , mede Oud-
Borgemeesters. Dese hebben aen den Doel den
eersten steen geleid , als Johan van Driel , en
Kornelis Uithouck , den 23. Juny 1622.

Volgens het zeggen van sommige Messieurs /
is deze S. Joris . Doele een Kasteleinschap.
Deszelfs Wapen is een rood Kruis / 't welk
dooz een Leeuw beschermt / en vast gehouden
werd. Men heest'er vooz dezen van voren met

een bordes van 10. of 12. trappen opgegaan. Doorts pronkze van booren met de Wapenen van zijn Princsselijke Excellentie; dat van Holland / en de Stad Rotterdam.

Van binnen in de groote Zaal hebje de namen in de glazen / van de volgende Heeren / gegeven in 't jaar 1626. Johan van Yk, Willem van Kouwenhoven, Leonard P. Busch, Pieter Sonmans, A. Leendertsz Bezemer, Christofel van Schie, P. Heindriksz Uirhoek, J. Klaasz van Duin, H. van Willik, Johannes Bohtius, Pieter van Goutswaart, Joost Ariensz. van Colster, J. van Hoogendorp, Hugo Pieterfsz. du Bois, Cornelis Jongeneel, Jan van Berkel.

De volgende glazen zijn gegeven in 't jaar 1680. Deze pronken met de Wapenen van de volgende Heeren: Mr. Johan Kievit, Burgermeester; Dirk Dane, Burgemeester; Adriaan van Herzele, Fabrijk; Mr. Samuel Beyer; Pensionaris.

Het tweede Dak.

Willem Bastiaansz Schepers, Burgermeester; Bartholomeus van den Velde, Burgermeester; Mr. Bastiaan Schepers, Pensionaris; Pieter de Mey, Fabrijk. Doorts pronkt de Zaal met een konstig besnede schouw of schoorsteen-mantel / alwaar Prins Willem den Eersten, Mauritius, en Prins Hendrik, pder met hun Regiment-sraf konstig op uitgehouwen staan. Boven de deur of ingank / die ook konstig na den ouwerwoetzen trant besneden en uitgewerkt is / zit Sint Joris te paard / met een speer in de hand /

412 Beschrijvinge der Stad Rotterdam,
 hand / en den Draak onder zijn voeten. Dooz's
 zijnder andere kamers en verrekken in meenig-
 te. Van agteren is 'er nu onlangs een trots
 stuk aangebouwt / dooz den architectuer-kundt-
 gen Meester / Jacobus de Vries. Hier hebje een
 deftige zaal met een uitstekend balkon berzien /
 dat uitzigt op het plein heeft. Dit 's niet alleen
 de residentie plaats der Burgermeesteren / maar
 ook om Vorsten en groote Heeren / als Ambas-
 sadeurs en anderen / in te ontfangen. Dooz's is
 den Doel niet misgedeelt van kostelijke schilde-
 rpen / van Colonellen en Kapiteinen ; onder an-
 deren is 'er een van Leuve de Jong : dit 's een
 Koninklijk stuk ; hy staat 'er zelfs in / als Ma-
 joor der Stad / den Heer Johan van Yk , Dijk-
 graaf / als Colonel / en meer andere groote
 Meesters na 't leven afgebeeld. Nog hangt 'er
 een meesterstuk dooz Beeldemaker geschildert /
 dit 's een Baanjonker : zoo 'k me niet bedrieg /
 verbeeld het den jongen Doctor Sismus.

Buiten de Stad hebje de Kruitmolens van
 den Heer Johan van Herzele : deze zijn / volgens
 de getuigenis van Pieter en Bartholomeus Wij-
 temans , gestigt in 't jaar 1584.

Witlootmoolens zijnder ook geen gebrek. Als
 die van de Heeren Koolbrand, De Riemer, Van-
 der Hoek , Adriaan en Krijn de Visser , Dide-
 rik Rosiers , De Munnik , Verduin , Lambert
 van Wingerde , Pieter uit den Eikhout , Ver-
 donk , Suerevelt , en anderen.

Du wat van Letterhelden.

Onder alle de geleerde verstanden die Rot-
 terdam opgegeekt en voortgebracht heeft / munt
 uit onzen grooten DESIDERIUS ERAS-
 MUS,

M U S, welke alhier in de Breede-Kerkstraat in 't jaar 1467. geboren / en tot Bazel 1536. gestorven is.

Zijne treffelijke boeken die hy beschreven en naargelaten heeft / zijn de weereld zoo wel bekend / dat het my onnoodig dunkt hier eenige mentie van te maken. Deze man is niet alleen van alle vrabe Boek-oeffenaren bemint geweest / maar hy is ook van Keizers en Koningen om zijn deftige schriften gelieft ; om dat hy niet alleen de verborbe Latijnsche Taal hersteld / maar ook om dat hy de botte onbeschofte gebreken der Geestelijken naauwkeurig en meesterlijk onder een verblinden schijn beschreven heeft.

Onze vrabe Rotterdammers hebben / om aan die snoode zonde van ondankbaarheid niet schuldig te staan / dezen haren medeborger ter eeuwigcr gedagtenis een Beeld van koper en andere spijs te zamen gegoten / opgeregt. Het staat alhier op de groote Markt / aan 't Oost-einde / op een verhuulde brug / op een blaauwe steene pedestel van ontrent zes voet hoog. Dit is 't op te lezen.

Hier rees die groote Zon, en ging te Bazel onder.

Die Rijkstad eer en vier dien Heilig in zijn Graf.

Dit tweede leven geeft, die 't eerste leven gaf.

Maar 't Ligt der Talen, 't Zout der Zeden,
't heerlijk Wonder,

Waar met de Liefde en Vrede, en Godgeleerdheid praalt,

414 Beschrijvinge der Stad Rotterdam;

Werd met geen Graf ge-eert, nog met geen
Beelt beraald.

Dies moet hier 't lutt gewelf ERASMUS
overdekken,

Nadien geen minder Plaats zijn Tempel kan
verftrekken.

J. Oudaan.

Dit staat ter zijden.

Van agteren hebben de liefhebbers dit vol-
gende.

DESIDERIUS ERASMUS gebo-
ren tot Rotterdam den 28. October 1467; ge-
storven tot Bazel den 12. July 1537. met een
houte Pronkbeeld vereerd 1549; in een blaauw
arduinsteen verwisselt 1557; 't zelve van de
Spanjaarts ter neder geworpen 1572, sedert
wederom in stant gebragt, eindlijk van koper
afgegoten en opgereg 1622; om het bouwvallig
brug-gewelf en breuk der voetstut afgenomen
1674; is aldus herstelt 1677; als Burgermee-
sters waren Balthazar Verbeek, Dominikus
Roosmalen, Jacob de Braauw, Pieter de Mey,
Fabrikkmeesters Leonard van Naarsfen, Bartho-
lomeus van den Velde.

D'andere opschriften zijn booz de geleerden / of
liever Latijnsche kost / en daar moep ik me niet
mede.

Zie daar Messieurs / meer zal ik je van dit
booztreffelijk gegoten / en zeer konstig meester-
stuk niet zeggen. Maar dit had ik by na ver-
geten / dat booz 't huis alwaar hy geboren is /
dit volgende te lezen is.

ERAS-

ERASMUS, die het ligst eerst zag in dit ge-
 bouw,
 Bestraalt al 's werelts rond met Godsdienst,
 Konst en Trouw.

Dit zal ik'er nog byboegen / als dat het on-
 trent 7. of 8. jaren geleden is / dat een Hoog-
 duits Edelman / naast mijn deur in de Maagt
 van Gent gelogeert / zeer begeerig was om
 Erasmus geboorte plaats en zijn beeltenis te zien.
 Door 't huis gebragt zijnde / was hy zeer ver-
 wonderd ; dog toen hy op de markt quam / viel
 hy door 't Beeld op zijn knien / en dankte God
 in de Hoogduitsche taal / dat hy hem waardig
 geagt hadde dezès voortreffelyken geleerde
 mans beeltenis te laten zien.

Detwijl ik alhier van een voornaam Penne-
 voerder spreekt ; zal ik je dit nog zeggen / als
 dat Rotterdam in deze eeuw niet uitgestorven
 is van schrandere Geesten ; welke hare namen
 door 't maken van gedigten op de dood van de
 Britsche Koningin genoegzaam hebben vereeu-
 wigt. Ik kan je verzekeren dat'er waren die
 niet alleen onberispelyk / maar ook onverbeter-
 lyk waren. Ik stak toen ter tyd al mede in
 dezelve kap / om mijn naam door dicht of ondigt
 aan de weercelt bekend te maken. Maar het was
 mijn geluk / dat ik mijn gedigt niet liet drukken /
 alzo ik ongetwijfelt al mede een veeg uit de
 pan zoude gekregen hebben / te weten door een
 blaauw boekje / dat eenige Messieurs / en voer-
 namentlyk Schoolmeesters / lustig over den he-
 kel haalden.

Het scholt / na mijn beste onthoud / hare gedig-
 ten

416 Beschrijvinge der Stad Rotterdam;
ten uit booz een partyp stinkende pis- en bodde-
baarzen: als mede dat de makers niet waardig
waren met haar grol schriften booz Apollo met
zijn negen Cotoolben te verschijnen / wilden ze
niet als een partyp krukken / kreupels / en laat-
dunkende quidammen in 't Gekhuis opgesloten
zijn. Onder andere leid me nog een Pa-banket
in 't hooft: dit luid / zoo 'h het wel heb / aldus :

Hier kond gy zien een V O S , met H A M-
S W O O R D gelardeert ;
En een paar D U I V E N op een hoogen D Y K
gevangen ;
Door R Y S en uit een T U I N gehaald , ge-
frikasseert ,
Aan al DE J O N G e n s , voor banket ten eten
langen.

't Schijnt dat de maker van dit Bekeldige niet
beel agting booz die Schoolmeesters Gedig-
ten moet gehad hebben / alzoo 'er diergelijke
wisjeswasjes nog al meer in stonden / en juist
der zelver namen (quanswijs) met Kapitale
letteren aangevozen wierden.

Maar my dunkt (onder correctie gesproken)
dat het niet fraap is dat men iemand kritizeert
ober 't maken van Gedigten ; want in plaats
dat men den borger moed zoude geben / bluff
men de geest uit / en men maakt dat de Druk-
kers zitten of ze theriakel te koop hadden.

Dog dewijl het nder niet gegeven is ajuin
met drooge oogen te schillen / Koningen en Poë-
ten (volgens het spreekwoord) niet dagelijks
geboren worden , en dat elk een geen eben groote
gaben

gaben konnen hebben / zou ik ebenwel deze
 Messieurs raden dat ze de moet niet zouden la-
 ten zakkén ; al is 't geen dat ze maken juist
 zoo net niet in den haak. Die timmert aan den
 weg , heeft veel beregt , zegt het sprekwor-
 rd / en 't is ook waar. 'k heb eens een abbijs in
 een Kortegaard gelezen / dat was /

Slaapt vry gerust , en vrees geen ronden ;
 Ik heb 't bevonden.

Maar ik heb 't doch bevonden / dat mijn we-
 nige schriften (die ik door een schrandere Geest
 nog had laten beschaven en ziften) niet weinig
 gehekeld / beknabbeld / en bedild wierden : ik
 verwagt van deze Rotterdamsche Beschrijving
 niet minder / en wel booznatmentlijk van een par-
 ty idioten / Momussen / nijdige quillebabbens
 en weetnieten / welke naauwlyks een A booz
 een B kennen / en die in de Historien erbaren
 zijn als een snoek op zolder. Maar zou ik daar-
 om uit de mat loopen / of het werk opgeven ;
 neen geenzins ; daarom volgt mijn exempel na /
 en laat de kozelaars praten / eer dat het door-
 lugtig brein verroeft of beschimmelt ; ze mog-
 ten 't anders nog snooder maken ; en om te tog-
 nen dat ik geen snapperijen breez / zal ik het ge-
 digt / dat ik toen ter tijd maakte / alhier la-
 ten volgen : het zal ten minsten het boekje wat
 helpen vullen : het zelve luit als volgt.

MARIA STUARTS,
 Englands Koningin , en Hol-
 lands Stadhouderin , laatste
 redenen en dood, overleden
 op den 7 January 1695.

EEn yder digt om strijd, en elk een maakt
 tans rijmen.

Messieurs, ik bid je gunt, ey laat ik ook wat
 lijmen.

De Koningin is dood, niet waar? dit is een
 slag,

Die zonder weerga is. Eilaas bedroefde dag!
 Waar in dat schrikkelijk spook die Voetster van
 de deugden,

Die Pallas in 't verstand, en 's Konings Wil-
 helms vreugden,

Heeft weggerukt. Ach! ach! treurt nu gy
 Batavier,

En kleet u in den rouw, Gy Schot en Brit-
 tannier,

Om dees gevalle Bloem, die Engeland regeer-
 den

Met wijsheid en beleid, die 't mis- en quaad
 doen weerden

En die zoo vigilant den vyand weerstand bood,
 Wanneer de Franse magt wou landen met
 een vloot,

Die Parel van het land. Is dan Maria henen?
 Och ja! we zijn haar quijt: die Noortstar is
 verdwenen,

Die

Die ligtende Robijn, die heldre Diamant,
Die Amazoon is dood, dat lief en waardste
pant,
Dat pronk- en puik-juweel gaf Engeland goê
Wetten
In 's Konings afzijn, en men zag haar voeten
zetten
In Kerk en Kapitoel, die heeft dus Kroon
en Staf
Versmaat en afgelegt, en rust in 't duister graf,
De ziel by haren God. Dit zijn haar laatste
woorden,
Die 't hert van haar gemaal doorwonden en
doorboorden,
„ Mijn lief ik ga nu heen, en sterf de bittere
„ dood;
„ God wil uw trooster zijn, en redden uie
„ den noot,
„ Al waar je strijd of vegt; daarom wilt niet
„ verschrikken,
„ Al toont Louwijs Bourbon vervareljke blic-
„ ken,
„ Met zijn geschoren hoop: beschermt dog
„ Nederland,
„ Het Duits en Spaans geweest van Vlaan-
„ deren en Brabant
„ En 't Piemonteesche Dal; stut voorts ver-
„ raderyen,
„ Draagt zorg voor uw Persoon, wilt altoos dap-
„ per strijen
„ Voor 't Christelijk Geloof, en voor de
„ ware Kerk,
„ Ontzenuwt Vrankrijks magt, en maakt
„ de zwakken sterk,

420 Beschrijvinge der Stad Rotterdam ,
 „ Of stelt ze in postuer , op dat ze 't moord ,
 „ en branden
 „ Manhaftig wederstaan ; bedwing en breng
 „ tot schanden
 „ d'Ontrusters van het Land ; hersteld de lie-
 „ ve Vreê ;
 „ Dat eenmal , 't bloedig swaart , mag ra-
 „ ken in de schee.
 „ Ay my , ik kan niet meer , mijn eind be-
 „ gint te naderen ,
 „ Ik voel een hemels vuer my krielen door
 „ de aderen ,
 Van onzen Vrede-Vorst , die Bisschop
 „ van mijn ziel ,
 „ Die Heilant groot van magt , daar yder
 „ een voor kniel ,
 „ Die stap ik in 't gemoet , die zal me straks ge-
 „ leiden
 „ Daar straten zijn van goud en zilver tusslen
 beiden.
 „ Weg dan met d' aardsche kroon , dees
 „ troonen eeuwig staan ,
 „ Alwaar geen Son behoeft , nog 't flikkren
 „ van de Maan ,
 „ Alwaar geen sterre schijnt : daar mueren van
 „ Saphieren ,
 „ Kristal en Jaspis zijn , daar duizend Enge-
 „ len zwieren
 „ En dienen voor Gods troon , en quelen
 „ voor den Held
 „ Die door zijn dierbaar bloet verwin-
 „ naar bleef van 't velt ,
 „ Daar zal ik u , mijn Vorst , en Koning ,
 „ gaan verbeiden

„ Al-

- „ Alwaar w' in eeuwigheid niet meer en zul-
 „ len scheiden,
 „ Alwaar men niet en doet dan Gode zingen
 „ lof,
 „ Terwijl het lichaam hier beneden werd
 „ tot stof.

Du zal ik my gaan keeren na de stomme Poë-
 ten / dat zijn de Schilders / welke op de Be-
 leerde / en sprekende Poëten dienen te volgen.

Rotterdam heeft vooztgebracht vooz eerst
 Perfellus, den vooznaamsten Scheep- en Wa-
 ter-schilder. Deze wierd gebolgt van Symon
 de Vlieger. Hier op volgt Zorg ; dit was
 een koddig Boertjes- / Scheep- / en Water-
 schilder. Leuve de Jong / een vooznaam Kon-
 terfeiter- en Kamerstuk-schilder ; deze wist zoo
 vigilant met het penceel te spelen / dat hy een
 dozijn stukken in twaalf dagen opstingerde /
 en bedong van yder honderd gulden. Korne-
 lis Zagtleven was een Spook- en Figuer-
 schilder ; ook een goed Konterfeiter. Abra-
 ham Hondius , een Waterhont- / Jagt- / en
 History-schilder. Kouzijn was een deftig Tei-
 kenaar in potloot / als anders. Frans Verwilt
 een Konterfeit- en History-schilder. Willem
 Tybout een vermaart Glas-schilder. Schaak een
 braaf Schilder in Boertjes. Pikolet een goed
 Konterfeiter. Duifhuizen een Koetsjes - Bul-
 letjes - en Kuywn - schilder. De Meyer een
 Belegering- Ruyter- en Bataalje-schilder. Wes-
 tervelt , een Schilder / en onbezbetterlijk Let-
 terschryber. Jan Sonjé / en Van Battem / uit-
 stekende Landschapschilders. De Kolonien ,

brabe Kers-nagten- / Maneschijn- en Beestschilders. Lieve Verschuur, in zijn tijd een dozzigen haan / was een uitstekend Moorgefiond- / Scheep- en Water schilder; ook een goed Beeldhouwer. Zyn broeder / Aalbrecht Verschuur / was een goed Konterfeiter. Egbert vander Poel was den besten Brantschilder van gantsch Nederland. Snellink een goed Landschap-schilder; maar zijn beelden waren geen duit waard. Den ouden en jongen Vierly waren deffige Landschap-schilders. Cornelis de Mooy was een deffig en uitstekend Scheeps-teikenaar. Volmarin was een uitstekend Hystory-schilder.

Alle deze doorlugtige Vernuftten en verhevene Zielen / (welke hare namen dooz het pinceel roemrugtig op het Hardrijk hebben vereeuwigt) vermaaken haar altans in de Elizeesche belden. Nu wat van de lebende gesproken. Deze zijn dooz eerst A. U. vander Neer; dit is een trots Konterfeit- / Hystory- en Maneschijn-schilder. Adriaan en Pieter vander Werk, twee gebroeders / deze weten Koninklijk / Meesterlyk / en zeer tooberagtig te konterfeiten. Bernard Villant weet op blauw papier / als ook met berf / de menschen zoo wel af te malen tart den besten meester in de Wereld; zijn konst heeft hy laten blyken met alle de Ambassadeuren af te schetsen die in de Nimweegse Brede gezeten hebben. Sebastiaan Heemskerk is een uitstekent en deffig Bronke-Boertjes- en Gezelschap-schilder / dit kunsje verstaat hy zeer meesterlyk / los / alitieuw / koddig / en lodderlyk. St. Jooft van Geel is een heerlyk Beest-schilder.

der. Peuremans is een onverbeterlijk Historyschilder en Konterfeiter. Thomas Halleman een uitstekent Konterfeiter. Zoo dezen onbermoedigen konstrijken pberaar (welke zeer civil met de menschen handelt) zoo booztgaat / mag hy binnen den tijd van een jaar of anderhalf wel booz een oberblieger te boek gezet werden. Elias van Nimwegen is mede een zeer goed Konterfeit- / en Kamerstuk-schilder. Govert Sijnjeur weet niet alleen grondig van de konst te redeneren / maar ook op zijn Wouermans uit te voeren. Kornelis Bouwmeester, welke hooger geplaatst had behooren te werden / is een zeer goed Scheeps-tekenaar ; boozts weet hy meesterlijk de steden / kusten / bagen / inhammen / stozmen en schipbreuken af te beelden / en de schepen zoodanig af te schetsen / dat 'er niet een touwoje aan ontbreekt. Phillip Vilaan is een Figuur-schilder in 't groot / en Nikolaas Juweel in het klein. Olivier van Durren is een goed Konterfeit- en Historyschilder / en Pieter Veen desgelijks. Willem van Kleef is zonder flatterije den beste Wapenschilder van gansche Holland / ook een deftig Glasschilder ; zijn maat Pieter Lover verstaat hem dit kunste ook grondig / en wat die Messieurs konnen uitvoeren kan in de reeds booznoemde werken gezien werden. Johan Blaauvoet weet zeer uitstekend letters te trekken met het penneel / en zolders / en kamers / op een vaardige manier zwierig te beschilderen. Huig van Dorre Wiltchut is een bermakelijk Landschap-schilder. Adriaan Maas desgelijks. Van der Groes is een Konterfeiter.

Buiten de Stad op de dorpen / heb je mede
brave Meesters / waar onder uitmuntten Pie-
ter en Gerrit Maas ; als ook den Landschap-
schilder Penninks.

Voorts is deze Stad niet misgedeeld van
brave Steenhouwers / en Beeldsnijders. Den
deftigste Steenhouwer was Mr. Streng ; en
onder de Beeldsnijders muntten uit Willem van
Douw , Den Blik , en vander Leven.

Dit zal ik je nog zeggen / als dat Gillis van
Vliet zeer uitstekende kurieuze stukken van
papier weet te snijden / en Elizabet Ryberg ,
woonagrig by 't Nieuw Oost - Indisch Huis /
desgelyks : dit bestaat in konstige Oorlogsche-
pen en Jagten / met een stille en holle zee :
voorts Koninklijke en Prinselyke Lusthuizen /
als het Loo / Hontsholcredijk / en anderen :
voorts geboomten / verschieten / en portrait-
ten in 't plat en verhebe. Boven de deur van
de laatstgenoemde is dit te lezen.

Ik snijde van papier al wat het ooge streeld ,
Of wat een geestig brein ons na de konst af-
beeld :

Al brult de bitze nijd met opgesparde kaken ,
Mijn konst en zal niet ligt daar door in 't voet-
zand raken.

Deze dogter iets voor den Keurvorst van de
Dalts gesnede hebbende / wierd bereert met dit
volgende soort van goed : vier zilbere vergul-
de bekens met delzels) daar eenige Roomse
Keizers op gedreven stonden ; nog een klein
zilber serbiesje met het Keurvorstelyk Wapen
daar

daar op. 'k Zou / als 't me luste / nog al bet Konstenaars booz den dag komen halen ; maar me dunkt dat het eenmaal genoeg is.

Dit zal ik 'er nog by voegen / als dat Johan de Vouw geen van alle deze boben gemelde Messieurs in schranderheit hoeft te wijken. Deze karel kan kostelijke oorlogie-kassen / en kabinetten maken. d' Architecture verstaat hy in de grond. Schranderere Meesters moeten by hem nog komen leeren. Daazens boben verstaat hy 't Landschap-schilderen / en het teikenen meer als gemeen ; ja hy heeft de Stad Rotterdam met al zijn gebouwen (zonder een enig huis te vergeten) zeer net op de voetmaat afgemeten / en geteekent. Hier heeft hy zelfs een kaart dooz ordre van de Heeren Burgermeesters af gemaakt. Deze kaart is dooz Romein de Hoog ge-erst en gesneden. Wy dunkt dat het niet qualijk zal voegen dat iki den lezer eens in ordre toon / hoedanig het met deze kaart gesteld is.

De tijtel van der zelbe luid booz eerst aldus : Rotterdam met alle zijn gebouwen , net op haar maat geteekend en gesneden , als Burgermeesteren waren de Heeren , Mr. Izaak Vethuizen , Johan van Heel Johan Steenlak , Mr. Marinus Groeninks , anno 1694. Door Johannes de Vouw.

Woozts pronkt deze Kaart in 't boorzhoofst met de Wapenen van de volgende Heeren : de Heer en Mr. Isaak Vethuizen ; Praef. Burgermeester ; de Heer Johan van Heel , Burgermeester ; de Heer Johan Steenlak , Burgermeester ; de Heer Mr. Marinus Groeninx , Burgermeester.

Hier volgen nu de Wapenen die ter zijden staan / deze zijn van de geheele Broedschap ; de Heer Willem Bastiaansz Schepers, Ridder, Admiraal, Oud-Burgermeester ; de Heer Johan de Mey, Heer van Ysselmonde ; de Heer Ysbrandus Ysbrandsz ; de Heer Joannes Mafsijs ; de Heer en Meester Franko du Bois, Oud-Burgermeester ; de Heer Josua van Belle, Vrijheer van St. Hubregt, Heer van Noort-Waddinxveen ; de Heer Jean Beyer, Oud-Burgermeester ; de Heer Jakob Dane, Oud-Burgermeester ; de Heer en Mr. Dirk de Raat, Oud-Burgermeester ; de Heer en Mr. Jakob van Zuilen van Nievelt, Bailluw ; de Heer en Mr. Dirk Groenhout, Heer van Kapelle op d'Yssel ; de Heer en Mr. Willem van Hoogendorp ; de Heer en Mr. Izaak Vethuize, Burgermeester ; de Heer Abraham Elzevier ; de Heer Johan van Heel, Burgermeester ; de Heer Elias de Ruuk ; de Heer Dirk Meesters ; de Heer Johan Steenlak, Burgermeester ; de Heer Gregorius van Teilingen ; de Heer en Mr. Marinus Groeninx, Burgermeester ; de Heer en Mr. Johan vander Hoeve ; de Heer en Mr. Laurens Bakker ; de Heer Pieter Peisekeur ; de Heer Kornelis de Ramaus.

Doorts is deze Kaart nog op de zijde bezien met twaalf gezigten ; en van onderen de stad in zijn lengte / in 't profyl / langs de Maas-kant.

Van boven heb je het Stads Wapen / beschermid door twee staande Leeuwen ; dit werd omringt met de Wapenen van Stads Heerlijkheid : en booz eerst / Wena, Blommersdijk, Kool,

Kool, Hoogenban, Bolgerstein, Bleiswijk, Moordregt, Hillegersberg, Benthuisen, Kralingen, Moerkapel, Wilde-Venen, enz.

Dewijl alhier van eenige Dorpen en Heerlijkheden gewag gemaakt werd / zal ik 'er dit tot bevestiging / uit Mathijs vander Hoeven, nog by voegen / welke zegt dat de Dorpen en Heerlijkheden / onder Rotterdam behoorende / deze zijn : Robbenoort, Plomp, Carnemelksland, de Hille, Katendregt, Beukelsdijk, Kool, Schiebroek, Zevenhuisen, Wilde-Venen, Kapelle, Bleiswijk. Dit laatste hebben de Rotterdammers / by koope / van de erfgenamen van de Heer Jooft van Bronkhorst / Kintder / bekomen.

Kralingen / dat men nu Honingen noemt / om dat het verscheide reizen gehoond en beschadigt is / is in voozede tijden van mueren / wallen / gragten / en een uitnemend schoon / groot en sterk Slot verzien geweest : dog het is sedert het jaar 1573. door de Inlandsche twisten zeer bedorven. De Rotterdammers hebben het (om dat de Spanjaarts aldaar niet zouden nestelen / in 't vooznoemde jaar ten deele afgebroken. Het heeft Jonkheer Gerrit van Aftendelft toegeloomen.

Het Huis tot Hillegersberg is een Stamhuis geweest van de Heer Wouter van Matenelle, Opmeer, Riviere, enz. wiens broeder was Cristant van den Berg. Uit dit Adelijk Stamhuis is afkomstig de Heer Johan van den Berg zalt.

Het Huis te Kapelle is van ouds een Slot geweest. Het Huis Cerduin tot Zevenhuisen is

425 Beschrijvinge der Stad Rotterdam;
is een Stamhuis geweest van den Edelen Van
der Duin.

Ik zoude / als 't my luste / een geheele lengte
van Oude Stamhuizen en Sloten konnen te
berd brengen / als van Zijdwinden / aan Beu-
kelsdijk / Zwanenburg / in Krooswijk / het
Huis van den Tempel / en anderen. Maar
ik zal een ander ook wat laten arbeiden. Ik
ben dit speeltje al moede.

XVIII. HOOFDSTUK.

Beschrijvinge der Delfse-en Hofpoort ; het
Hof van Wena ; Goudse- , Oost- , Schie-
damse- , Havense- , Oud-en Nieuwe hoofd-
poorten. Dit werk werd met een kleine
nareden besloten.

Dewijl men zegt dat de Brede / door het
aboucheren van den Grabe van Portlant ,
met den Marechal de Boufflers , en het bligtig
negotieren der Ambassadeuren / sterk beboordert
werd / en op het sluiten staat / zal ik het hek
van deze Rotterdamsche Beschrijvinge (na veel
kladdens / kliekens / papier / en water vuil
makens) ook gaan sluiten ; en beginnen vooz
eerst met de Delfse-of St. Joris poort.

Deze is gebouwt in 't jaar 1545. Stad-
waarts in pronke hy met het Hollands Wa-
pen. Wel eer heeft 'er 't Gulde Vlies vooz
gestaan ; maar dat is 'er uitgehakt. Boven
op zit 'er St. Joris. schreyeling op een paard /
dreigende den draak / die onder zijn voeten legt /
de

de rest te geben. Doorts is deze St. Joris bezeld van een schaaap / een kat / met twee kinderen / en eenige andere snoezepijperpen / welkers beduiding ik niet versta. Deze Beelden zijn / dooz de moedwilligheid der Spanjaarden / d'een een kop / d'ander een arm / en de derde een been van 't lijf geschoten ; maac ze zijn van die wonden en breuken in 't jaar 1688. dooz lood / steen / en soldeersel zoodanig hersteld / en genezen / dat men niet kan zien waar dat ze gegueft zijn geweest.

Hicwaarts na buiten pronkt deze poozt met een tozentje / klok / en uurwijzer ; en dan nog twee tozentjes op pder hoek. Doorts een vaerbrug en schotbalken. Ook is deze poozt van gebangenhuisjes niet misgedeelt ; maac deze laatstgenoemde zijn in een Bozgers kortegaard veranderd. Dog is 'er een rooknest in de Wereld / zoo is 't deze kortegaard / 't zp hoe dat de wind ook is. Het is gebeurd dat ik met al mijn volk / om die rede de kortegaard moest ruimen. Eenige wilden 't 'er uit kurteusheid nog in houden / maac ze moesten 'er eindlijk ook uit / al hadden ze een bozd vooz de kop.

Op deze poozt heeft een steene brug gelegen : dit was een bijzonder ongemakkelijk zeeschip / en dat om zijn hoogte en steilte : ik heb hem wel honderd maal vooz St. Felten gewenst. In 't jaar van 1688 is deze brug afgebroken / en een houte in de plaats geiegt.

De gallerpe / en barakken welke langs de muur / van de Delfse / tot het Hof-pooztje toe strekten / zijn op die tijd al mede onder de voet-gesmeten / de straat geeffent / de muur of
Gals

430 Beschrijving der Stad Rotterdam,
gallerij verlaagt / dat men 'er bequamenlyk o-
ver kan zien.

Het Hof-pooztje heeft booz dezen een van de
Stads torens geweest / gelijk 'er nu nog veel
om Stads besten leggen ; dog het is in de
Hoeks- en Kabbeljaautosche tijd / als zommi-
ge willen / doorgeflagen / booz den Heer van
Wena ; andere zeggen Brederode , Gouver-
neur der Stad / en dat die ook Heer van Wena
was. Voorts werd 'er nog by geboegt dat 'er
niemand dooz 't Hofpooztje moegt gaan als de-
zen Heer ; die had 'er de sleutels van / en kon
nacht en dag in de Stad komen als 't hem ge-
liefde. Dooz dit regt of privilegie moesten de
Heeren van Wena in oorlogs tijd zestien gewa-
pente mannen houden / te weten tussen de Delf-
se- en 't Hofpooztje. Maar of dit regt in den
haak is / dat laat ik daar. Het Hofje van
Wena is dooz aankoop aan de Stad eigen ge-
worden.

Du volgt de Goudse poozt ; deze is gebouwt
in 't 1642 / by pronk van boren met een-
nige witte platte hartsteene pylasters / en van
agteren met Stads Wapen.

D'Oostpoozt is stadwaart in verzien met het
Rotterdams Wapen / en den datum 1612.
Van buiten pronkt hy met twee debijzen. Des-
ze luiden aldus.

Den Grave van Bossu met de Spanjaerts bloet-
gierig,
In 't jaer seventig twee , April den negen-
den dag,
Landen hier als vrient , quam maer schoffierig ;
Ver-

en eenige omleggende Dorpen. 431
Vermoorde veel borgers met jammerlyk geklag.

Het tweede luid aldus:

In 't jaar ses hondert dertien, soo 't geviel,
Werd dees Oostpoort gebouwt, doen stadts
Bouwmeesters waren,
D'eersame Pieter Corre, met Cornelis van
Driel.
God geeft ons voorspoet, vrede voor veel jaren.

Doorts is deze Poort van boven boozzien met lustige ruime vertrekken / die altans booz militaire gebangenhuisen verstrekken. 't Is om en by de 35 jaar geleden dat deze poort dooz den blixem aan brand raakte / andere zeggen uit moedwilligheid / dooz een oud man / welke alhier lange jaren gebangen had gezeten / en dooz dit middel echappeerden ; den brand was zeer behement ; dog dooz de vigilantie der borgers branden d'er het dak maar af / en liep de mole / die beneben de poort op 't bolwerk gestaan heeft ook groot gebaar.

Man de Maaskant heb je de poort van 't Oude hooft / welke het grootste gedeelte van blaauwe-arduinsteen gebouwd is. Deze poort pronkt stadwaarts in met 't stadts Wapen / dooz twee groote staande Leeuwen vastgehouden / en onder aan den datum 1598. Boven 't wapen heb je dit volgende.

Den 9 Juny, 't werd u klaar voorgestelt,
Heeft Arent Ysbrands, oud zijnde zes jaren,
Den

432 Beschrijvinge der Stad Rotterdam,
Den eersten grontsteen aan deze Nieuw
poort gesteld.

Als U. V. Beest, en S. Bouwaal Fabrijkms.
waren.

Onder 't wapen heb je dit in 't Latijn.

Est leo cunctipotens pulchræ qui mœeni portæ
Servabit, qua Rotta fluit, qua terra viref-
cit.

't Welk / dooz een liefhebber vertaald / al-
dus luid: 't is een magtige Leeuw, dewelke
de muuren van die schoone poort, zoo te wa-
ter als te land, bewaren zal.

Man de Maaskant staat dit in een steen:
Nisi Dominus custodierit Civitatem, frustra
vigilat qui custodit eam. 't Welk / dooz den
zelven vertaald / betekend: Te vergeefs waakt
de wagter, zoo de Heere de stad niet bewaart.
Dooz heb je nog 't Hollands Wapen / 't
welk dooz twee staande Leeuwen beschermd
werd.

Daar ontbreken geen hamers nog ruime ber-
trekken boven deze poort; als de hamer daar
't Zeeregt gehouden werd / en die van de Kom-
missarissen-Broodwegers. Dooz ziji d'er
Bakkers- en Schippers-Gilde-hamers / en
anderen.

Van boven pronkt deze poort met een to-
rentje / slagklok / en uurwijzers. Hoort om /
deze poort (hoewel na den ouwerboetsen trant
gebouwt) is een sierlijk en konstig meesterstuk.

De

De Poort van 't Westers - oude - Hoofd is gebouwt in 't jaar 1667. ze is van boren bezien met vier ronde witte hartsteene kolommen / in van agteren desgelijks. Van boren pronkt ze met de wapens van de Heeren Jan van Berkel, en Willem van Goeree. Aan de Maas- kant met de Wapens van de Heeren Johan de Reus, Johan vander Meiden, Adriaan Hartman, Johan Kievit.

De Poort van 't Oosters - nieuwe - Hoofd is een hzaaf gebouwt; wanneer dat ze gestigt is kan op een steene lijst van boren aldus ge- lezen werden.

Den vijften July 1664. heeft Jan Voorburg den eersten steen geleid van deze Poort.

Boven pronkt hy met de Wapenen van de volgende Heeren: Christiaan Prins, Willem van Goeree.

Aan de Maas-kant hebt op deze Wapens: als van Joan de Reus, Joan van Berkel, Adriaan Hartman, Joan Timmers. In gansch Nederland is zulk konstig / kurteus uitge- wrogt gewelf niet als onder deze poort.

Hu volgt de Poort van 't Westers - nieu- we-Hoofd: dit is / na mijn bot verstant / een trots gebouwt / en aanzienlijk meesterstuk / en dat zijn beentje (op 't Gemeenlands-huis na) steekt boven al de gebouwen van de stad Rotterdam. 't Is van onderen Dorikaas / en van boven Ionikaas - werk. Deze Poort is aan alle vier de zijden uitgewrogt met hal- be ronde kolommen. De geheele Poort is van witte hartsteen opgehaalt. Ze is van boven bezien met vier frontespicen / waar op is ruf-

tende een torentje / lantaarns-gebouws / twee hoog boven malkander. Vier uurwijzers met een slagklok vertoonen aan dezen oort de stonden van dag en nacht.

Van boven pronkt dezen toren nog met een Hemelsche Globe / alwaar den Zeegod Neptunus boven op met zijn drietandige boork zit en pronkt.

Deze Poort is gebouwt in 't jaar 1662.

Stadwaard in staat 'er van boven 't Hollands Wapen boor / en wat lager de Wapens van de volgende Heeren / Paulus Verschueren , en Adriaan Vroesen. En aan de Maashant pronkt ze met 't Stads Wapen / en die van de Heeren Willem Vis , Joan vander Meide , Paulus Verschuere , en Adriaan Vroesen.

De Schiedamsse- of Dijk-poort / wanneer die gebouwd is / kan ik je niet zeggen / alzoo d'er geen datum boor staat : ze pronkt uit en inwaarts met het stads Wapen / en boven met een torentje / en een scheepje daar op.

De Habense- of Binnewegse-poort is gebouwt in 't jaar 1624 : deze is bezien met 't stads Wapen / en van buiten met een valbrug.

Zie daar / Lezer / heb je nu het einde. Maar dit dient 'er tot een nagifje / nog by. Heb ik 'er hier en daar met de kerfbiel wat zwakjes ingehakt / houd het my ten goede : 't was een rouw en quastig houtje / en dat / mijns eragtings / met zulken gereetschap te keer diende gegaan. 'k Wil je dat wel zeggen / dat het my in den eersten opslag al wat breed boor quam. Maar om een zaak moet ik nog lachen / dat is / dat een party nijdige menschen dit
werk

werk al veroordeelt hebben / eer ze het gezien hadden. Op de Wijnhaven staat booz eelt huis / oordeelt niet voor 't tijd is, dus weet of wagt : en daar zou ik het ook mede houden. Is 'er nu iemand die mijn werk lust te veroordeelen / nu is 't tijd ; nu zullen zp mogelijk stof en reden hebben / maar zoo zp konfidereren dat ik het uit oude Borgerf-schrijften / Autcuren / Traditien en zulken tuig ('t geen feilen kan) gerokken heb / dan zijn zp al wederom het boekje quiet / te weten om my te veroordeelen. 't Is waar / daar loopen hier / en daar / eenige bermakelijke glosseringen onder ; en daar zullen het eenige Messieurs mogelijk niet weinig op geladen hebben. Maar wil ik je wat zeggen ? 't is met study gedaan / om dat ze niet droomen / dutten / of in slaap ballen zouden. Reukelijke lieden zullen my daar niet ober berispen. Maar die 't alles zoo effen hebben willen als bloeme pap ; wel :

Dus werd het 'er met haviks oogen
En arents klauwen uitgetogen ,

zegt zeker Schrijver. Maar 't lietje gaat zoo. Niemand heeft 'er aan een Beschrijving van Rotterdam derben of willen ternen / en men wil my (eer 't werk voltoit is) tegen den rug op. Maar booz / Liefhebbers / wel je nu wat volmaakter / pertinentter / en in serieuser termen een Beschrijving hebben / zoo tijt zelfs aan 't werk. Ik heb het niet anders gedaan / als om mijn ledigen tijt te passeren / en om de ratten aan 't spek te helpen. Schrijft nu. 't Wild is hier

436 Beschrijvinge der Stad Rotterdam ,
eenigzins voor u opgedaan ; volg het spoor maar
van de braken / wel te verstaan / daar ze op
het rechte spoor zijn. Polst en voest het naauw-
keurige uit / en verbetert het. Tpt aan 't o-
verschaben / pleisteren / en polijsten. Of be-
haagt u de stijl / stelling / materialen / nog het
fondament niet / graaft en voest / smijt en
schopt het om ver / 't zal ten minsten nog goe-
de puin en hooging zijn.

Haddeu eenige tceknusen en bijshoofden /
welke pretenderen veel outheden te hebben /
my wat by gezet / 'k had het mogelijk wel wat
beter of slimmer gemaakt. Of zou geld de
hoedschap wel geweest zijn ? ik geloof ja / maar
dat hadden ze van my niet te wagten / alzoo
ik den Prins zelfs uit liefde dien. En dat moe-
sten ze ook gedaan hebben / dan had ik haar na-
men vereeuwigt / en hier in gezet ; maar nu zul-
len ze die eer niet genieten : ik moet vrabe rek-
kelyke lieden in mijn boek hebben / die my out-
heden beschikt / hun woord gehouden / en voest
by stek gezet hebben.

Maar wat zullen eenige steekbapers met haar
Register- / of Almanaks-oudheden nu doen ?
dog ik weet goed raad ; laats 'er peperhuisjes
van maken / dan zijn ze besteet.

Geheele historien zou ik konnen verhalen /
hoe ik met deze en gene dwersdijvers gebaren
ben ; ze konden het (na ik geloof) in 'er hooft
niet krijgen dat hier een ongestudeert persoon
zijne ongeboijde handen aan 't boekmaken zoude
slaan / en nu moeten ze het voor haar oogen /
en met eenen al haar outheden den hals gebo-
ben / zien.

Hoe blinden ! 't is van zijn leven wel meer gebuerd / dat krom hout alzoo wel brandde kan als regt ; een stordig tuigje dat hengelt en vist al mede : ook heb ik van mijn leven de sijnste verken de beste knollen wel zien eten / en van de kromste houten de fraaiste kruiken maken.

Zoo 'k het geluk mag hebben / dit te laten herduiken / en dat my brabe liefhebbers nog wat oudheden beschikken / zal ik het (zoo 't een ander niet en doet) van fouten / gebreken / en misstellingen zoo veel tragten te zuiveren / als 't my mogelijk is.

Weet my iemand ondertuffen met reden te o-vertuigen / dat dit of dat niet wel is / zal ik in dank aannemen. Maar de berispingen van onberstandige dommekragten (die op haar ko-ten niet staan (booz waterdorfen en boiltzang agten.

Niemand hoede te denken dat ik zoo ber-dwaast of waanwijs zoude zijn / dat ik mijn zelven zoude inbeelden dat 'er niet op het Werk te zeggen zoude vallen : ver van daar. 't Is mijns bedunkens met het beschrijven van een Stads Begin en Ophomst zoodanig gesteld / als met het uitbinden van Konst en / of Am-bagten / welke nader uitgeboort / eindelyk tot perfectie gebracht werden.

Booz mijn part / ik heb mijn best gedaan /

En heb het met vrymoedigheid
(Houd 't my ten besten) uitgebreid
Op wit papier , met swarten inkt :
Dog zoo 't niet wel en luid of klinkt ,

438 Beschrijvinge der Stad Rotterdam,
Verschoon het; want een idioot
Brengt altijd voort dat hort of stoor.

Deze Redden / Opdragt / Doorreden en het
geheele Werk zal gewisselijk gewikt / gewogen /
gebalanseert / getoetst / gezift / gedorst / en ge-
want werden. Deze zal 't behagen / en gene
wederom niet. Dog ik zal 'er het debijssje van
Monfr. Johan van Leeuwen, den Bloemist /
tegen zetten / 't welk aldus is luidende :

Daar is geen mensch op aard
Van 's moeders lijf geteeld,
Die 't zoo van passen klaard
Dat 't niemant en verveeld.

E I N D E.

R E.

REGISTER
DER
HOOFDSTUKKEN.

Eerste Boek.

Eerste Hoofdstuk,	Pag. 17
II.	48
III.	72
IV.	93
V.	107
VI.	133

Tweede Boek.

VII.	175
VIII.	191
IX.	195

Derde Boek.

X.	223
XI.	248
XII.	284
XIII.	305
XIV.	322
XV.	336
XVI.	355
XVII.	387
XVIII.	428

WEST 3 1 2 3 4

1850

MINUTES

of the

70
71
72
73
74
75
76

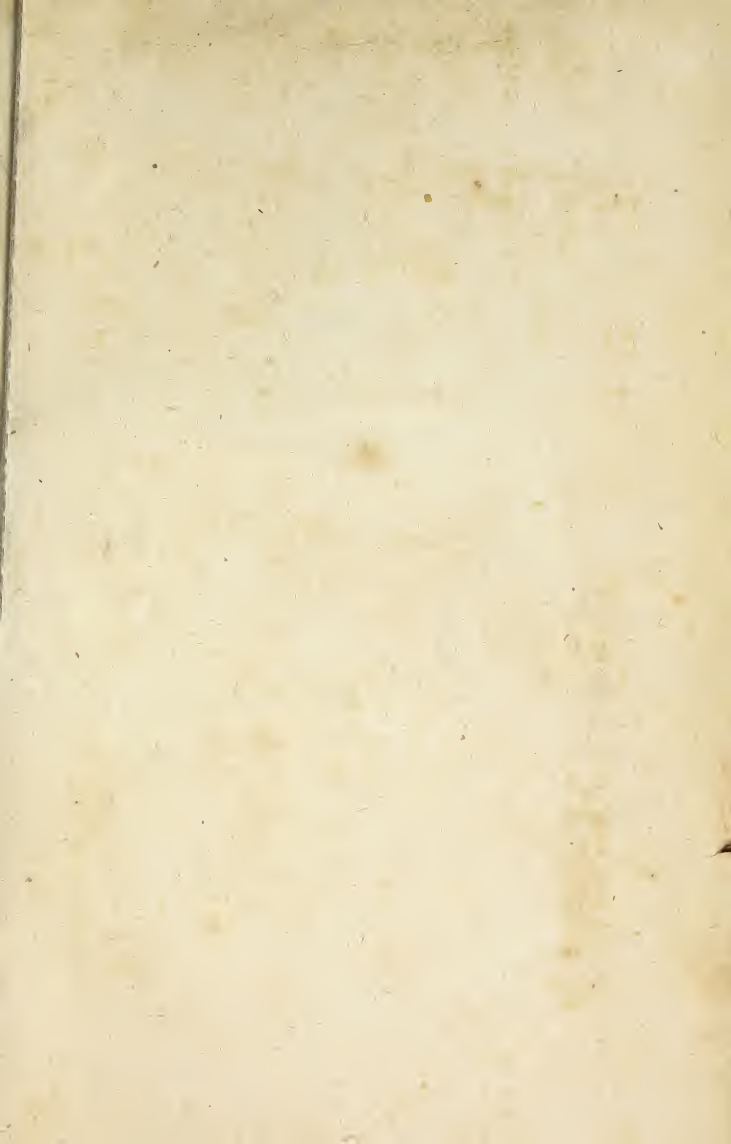
of the

77
78
79
80

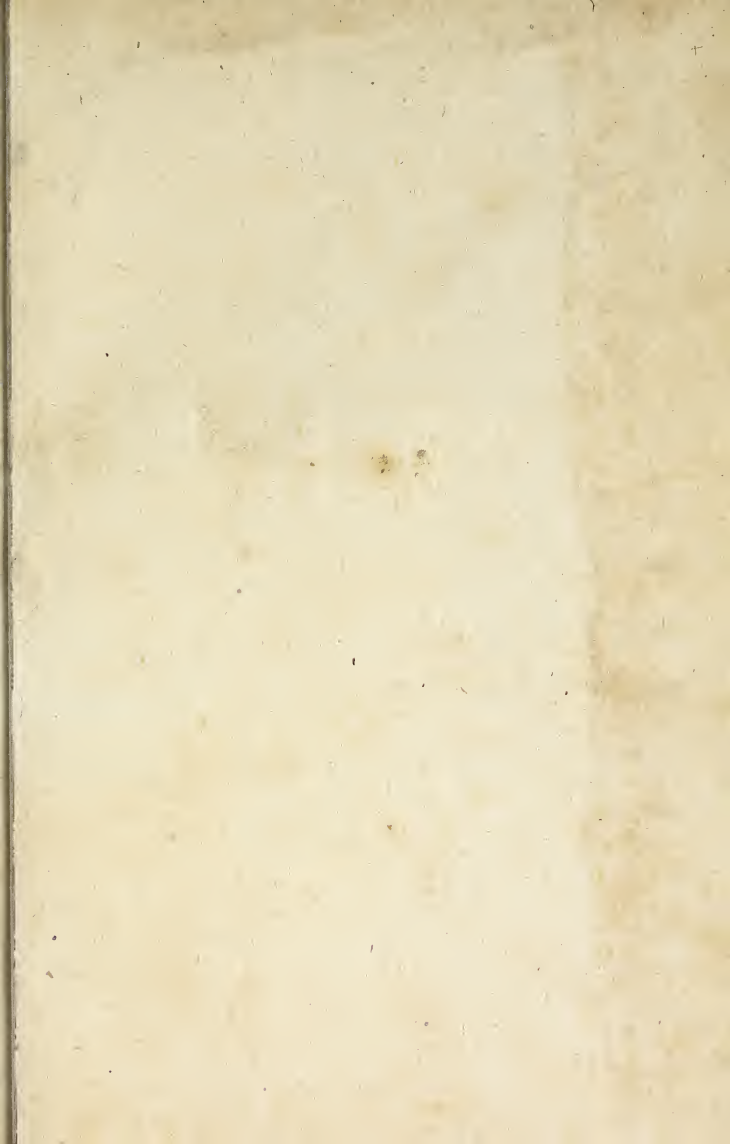
of the

81
82
83
84
85
86
87
88
89
90

Faint, illegible text on the right side of the page, possibly bleed-through or a second column of text.

SPECIAL

86-B

18538

